

การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
ศศิธร วรรณบุตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
ตุลาคม 2558

การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
ศศิธร รณะบุตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้

ตุลาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
ศศิธร วรรณบุตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้

ตุลาคม 2558

ศศิธร รัตนบุตร.(2558). การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย. ปริญญาานิพนธ์ ปร.ด. (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์,รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์,อาจารย์ ดร.ราชนัย บุญธิมา.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยวิเคราะห์องค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสร้างรูปแบบฝึกอบรมและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาโดยใช้รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน จำนวน 595 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา จำนวน 2 หมู่เรียน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน และกลุ่มควบคุม จำนวน 33 คนได้รับการฝึกอบรมตามปกติของทางมหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยและรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน

ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า แบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามีสามองค์ประกอบ ได้แก่ เจตคติต่อการเรียน มี 6 ตัวบ่งชี้ แรงจูงใจในการเรียน มี 4 ตัวบ่งชี้ และพฤติกรรมการเรียน มี 5 ตัวบ่งชี้ ส่วนผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า ทั้งโมเดลการวัดองค์ประกอบเดียวและโมเดลการวัดหลายองค์ประกอบมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) ผลการสร้างรูปแบบฝึกอบรมได้รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ประกอบด้วย ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere) ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) และ ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications) ซึ่งมีคุณภาพในระดับเหมาะสมมาก และ 3) ผลการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาพบว่า รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A สามารถพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา โดยมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่าคะแนนนักศึกษาในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยมีขนาดส่งผล (Effect size) ต่อคะแนนรวมระดับมาก (Cohend's $d = 1.70$) และมีขนาดส่งผลต่อคะแนนรายด้านทุกด้านระดับมาก (Cohend's $d = 1.13, 1.57$ และ 1.55)

THE STUDY AND DEVELOPMENT OF THE STUDENT ENGAGEMENT OF BACHELOR
DEGREE STUDENTS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION PROGRAM

AN ABSTRACT
BY
SASITHORN RANABUT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Philosophy in Education Science and Learning Management
at Srinakharinwirot University

October 2015

Sasithorn Ranabut (2015). *The Study and Development of the Student Engagement of Bachelor Degree Students in Early Childhood Education Program*. Dissertation, Ph.D. (Education Science and Learning Management). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc.Prof.Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc. Prof.Dr.Boonchird Pinyoanuntapong, Dr. Rachan Boonthima

The main purposes of this research were to study and compare the Student engagement of Bachelor Degree students in Early Childhood Education Program through the factor analysis of Student Engagement; to develop a training program; and to develop the Student engagement by using a 4A training program. The sample used in the study was the Bachelor Degree student in Early Childhood Education Program of Rajabhat Universities is located in the upper northern region. The sample for the factor analysis of Student Engagement was 595 students selected by stratified random sampling. The sample used for the development of Student engagement was two groups of students selected by purposive sampling. The experimental group of 30 students was trained for the development of Student Engagement while the control group of 33 students was scheduled with normal training provided by the university. The instruments used were an assessment form for the Student Engagement of Bachelor Degree students in Early Childhood Education Program and a 4A training program.

The results of the research were summarized as follows : 1) The exploratory factor analysis found that the assessment form for Student Engagement consisted of three factors. They were Learning Attitude with six indicators, Learning Motivation with four indicators and Learning Behavior with five indicators. The confirmatory factor analysis revealed that both measurement models of single factor and multiple factors fit the empirical data. 2) For the development of a training program, a 4A training program was obtained. The program comprised 4 steps: Atmosphere, Active Learning, Analysis, and Applications; with the quality at the very appropriate level. 3) Regarding the development of Student Engagement, it was found that the 4A training program could make the students' scores after the experiment higher than those of before the experiment and also those of the control group of students with the statistical significance at the level of 0.01, both in general and in individual areas. The effect size of the total score was at the high level (Cohend's $d = 1.70$) and of the scores in individual areas was at the high level (Cohend's $d = 1.13, 1.57$ and 1.55).

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อารี สันหนวี รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ และ อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ ที่ท่านกรุณาเสียสละเวลาเป็นกรรมการการสอบพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าในจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เยาวพา เดชะคุปต์และอาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้อนุเคราะห์ช่วยเหลือในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณะอาจารย์ และขอขอบคุณนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยของคณะครุศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคเหนือตอนบน 4 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง ที่ให้อนุเคราะห์และความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่สนับสนุนทุนในการศึกษา ขอกราบขอบคุณมารดาและครอบครัวของผู้วิจัย ขอขอบคุณ คุณมงคล บังคมเนตร รุ่นพี่ปริญญာเอกและเพื่อนนิสิต ปริญญาเอก รุ่น 8 ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและเติมเต็มเป็นกำลังใจให้กันและกันในการทำปริญญานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา

และขอขอบคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นกำลังใจในการทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ศศิธร รณะบุตร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	7
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ระยะเวลาในการวิจัย.....	8
ตัวแปรที่ศึกษา.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
สมมุติฐานของการวิจัย.....	16
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา	
ระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย.....	19
ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน.....	19
ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์.....	19
ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแม็คเคิลแลนด์.....	20
ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคมของอีริคสัน.....	23
ทฤษฎีตัวตน ของคาร์ล โรเจอร์ส.....	27
ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของพีชไบน์และไอเซน.....	28
ความรู้เกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการเรียน.....	30
ความสำคัญของความมุ่งมั่นในการเรียน.....	30
ความหมายของความมุ่งมั่นในการเรียน.....	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
คุณลักษณะของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน.....	34
คุณลักษณะทั่วไปของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน.....	34
คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี	
สาขาการศึกษาปฐมวัย.....	37
วิธีการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน.....	69
การประเมินความมุ่งมั่นในการเรียน.....	71
ปัจจัยที่ส่งเสริมการเกิดความมุ่งมั่นในการเรียน.....	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน.....	79
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่น	
ในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย.....	82
รูปแบบการฝึกอบรม.....	82
ความหมายของรูปแบบการฝึกอบรม.....	82
วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม.....	83
ขั้นตอนในการฝึกอบรม.....	84
เทคนิคการฝึกอบรม.....	89
การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา	
ระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย.....	95
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A.....	95
แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง.....	95
แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....	104
แนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ.....	107

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A.....	110
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา.....	110
ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์.....	114
ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์.....	118
ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของวิกตอร์สกี.....	121
การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A.....	122
การบรรยาย.....	123
การอภิปรายกลุ่ม.....	126
การระดมสมอง.....	130
การแสดงบทบาทสมมติ.....	138
รูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา	
ระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย.....	137
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาและครู.....	142
กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน	
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย.....	147
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	150
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	154
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	154
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	167
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	168
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	173
ตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน	
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย.....	174

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่น ในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย.....	188
ตอนที่ 3 การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A.....	191
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	200
สรุปผลการวิจัย.....	202
การอภิปรายผล.....	206
ข้อเสนอแนะ.....	221
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	221
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	221
บรรณานุกรม.....	222
ภาคผนวก.....	238
ภาคผนวก ก.....	239
ภาคผนวก ข.....	243
ภาคผนวก ค.....	246
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	252

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การวิเคราะห์คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนจากแนวคิดของบุคคลต่างๆ.....	42
2 แสดงแบบแผนการทดลอง Pretest-Posttest Control Group Design.....	168
3 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อถือได้ของคะแนนตัวบ่งชี้ความมุ่งมั่นในการเรียน ของนักศึกษา.....	177
4 ค่าดัชนี KMO(Kaiser Meyer-Olkin) และการทดสอบนัยสำคัญค่า Bartlett's test.....	179
5 คำนำน้าหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้สามองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียน ของนักศึกษา.....	181
6 คำนำน้าหนักการถดถอยมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสอง ของตัวบ่งชี้องค์ประกอบด้านพฤติกรรมกรเรียน.....	183
7 คำนำน้าหนักการถดถอยมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสอง ของตัวบ่งชี้องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียน.....	184
8 คำนำน้าหนักการถดถอยมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสอง ของตัวบ่งชี้องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน.....	185
9 คำนำน้าหนักการถดถอยมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสอง ของตัวบ่งชี้ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา 3 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้.....	187
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการประเมินรูปแบบฝึกอบรม และเอกสารคู่มือการใช้รูปแบบฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	190
11 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Paired-Sample t-test และขนาดส่งผลของคะแนน ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษารายด้านและคะแนนรวมวัดก่อนและวัดหลัง ได้รับการฝึกอบรม.....	192
12 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Paired-Sample t-test และขนาดส่งผลของคะแนนตัวบ่งชี้ ด้านพฤติกรรมกรเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม.....	194
13 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Paired-Sample t-test และขนาดส่งผลของคะแนนตัวบ่งชี้ ด้านแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบ.....	195
14 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Paired-Sample t-test และขนาดส่งผลของคะแนนตัวบ่งชี้ ด้านเจตคติต่อการเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม.....	197

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Independent-Sample t-test และขนาดส่งผลของคะแนน ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษารายตัวบ่งชี้รายด้านและคะแนนรวม วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรมระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม.....	199

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ 3 สาขาที่เป็นทฤษฎีพื้นฐาน ของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ).....	73
2 การปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม.....	110
3 ขั้นตอนการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ.....	111
4 ส่วนประกอบของการเรียนรู้ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้.....	111
5 กรอบแนวคิดและความเชื่อมโยงของแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน.....	149
6 ความมุ่งมั่นในการเรียนรายด้านและคะแนนรวม.....	175
7 ระดับคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน.....	176
8 ระดับคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน.....	176
9 ระดับคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน.....	177
10 ความสัมพันธ์ของค่าไอเกนกับจำนวนองค์ประกอบ Scree Plot.....	180
11 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันโมเดลการวัดด้านพฤติกรรมการเรียน.....	183
12 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันโมเดลการวัดด้านแรงจูงใจในการเรียน.....	184
13 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันโมเดลการวัดด้านเจตคติต่อการเรียน.....	185
14 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันโมเดลการวัดความมุ่งมั่นในการเรียน ของนักศึกษา.....	187
15 การเปรียบเทียบคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนรายด้าน และคะแนนรวมที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม.....	193
16 การเปรียบเทียบคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน ของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม.....	194
17 การเปรียบเทียบคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน ของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม.....	196
18 การเปรียบเทียบคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน ของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม.....	197

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังที่แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552 –2559) ได้ระบุถึงสภาพปัญหาและคุณภาพการจัดการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการศึกษา ระบุว่า บัณฑิตครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ บางส่วนที่จบการศึกษาแล้วไม่เป็นครู ครูสอนไม่ตรงวุฒิ และการขาดแคลนครูในบางพื้นที่ ทำให้เกิดความขาดแคลนครูในภาพรวม ในขณะที่ครูสายวิชาชีพส่วนมากขาดประสบการณ์ในสถานประกอบการ อีกทั้งครูยังมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากภาระงานสอน ประกอบกับในด้านการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่วิชาชีพครูพบว่า มีผู้เลือกคณะครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เป็นอันดับท้ายๆ ส่วนการพัฒนาครูก็ยังคงขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง จากสภาพดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา และ กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 1-2) ได้กำหนดคุณลักษณะของครูที่ดีว่าต้องมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีความรู้และความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีมาตรฐานวิชาชีพและได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มีความรู้และความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความรู้ความสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและเป็นระบบ มีทักษะ และกระบวนการในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้อย่างถูกต้องเหมาะสม และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 และมาตรฐานวิชาชีพได้กำหนดคุณลักษณะของครูที่ดีว่า ต้องมีความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติของการเรียนรู้ มีความรู้ความสามารถในเนื้อหา สาระวิชาที่สอน มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิชาชีพครู มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รวมถึงได้กำหนดการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งในด้านการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพ และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบวิชาชีพครู ดังนั้นคุรุสภาจึงได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูไว้ 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน มาตรฐานด้านการปฏิบัติตนและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อสร้างคุณลักษณะ

ความเป็นครูที่จะสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ ส่งผลให้ครูได้รับความไว้วางใจ เกิดการยอมรับนับถือจากผู้ปกครองและสังคม ซึ่งผลจากการปฏิบัติภารกิจของครูนำไปสู่ความสำเร็จและมีคุณภาพ ดังนั้นวิชาชีพครูจึงถือเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศชาติและมีความจำเป็นที่จะต้องมีความมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพครูให้ดำรงไว้ซึ่งความถูกต้อง มีเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพและเพื่อเป็นผู้สามารถนำพาประชาชนของชาติไปสู่การพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างยั่งยืนมั่นคง การมีมาตรฐานวิชาชีพครูที่ชัดเจนจะช่วยให้สามารถตรวจสอบคุณภาพครูได้อย่างเป็นระบบและช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นต้น (หลักสูตร 5 ปี) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู โดยกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษาปฐมวัย (มคอ.1) กำหนดให้มีการเรียนตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต มีเนื้อหาการเรียนและกิจกรรมที่เข้มข้น ดังนั้นผู้เรียน จึงต้องมีความพร้อมทั้งกายและใจและมีความตั้งใจในการเรียนเพื่อที่จะสามารถศึกษาได้ครบตลอดหลักสูตรและประสบความสำเร็จออกไปประกอบอาชีพครูได้อย่างมีมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2555: 20) ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่งได้เปิดทำการสอนในหลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย (หลักสูตร 5 ปี) โดยมุ่งสร้างนักศึกษาให้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้มีความพร้อมในการเรียนรู้และมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าทุกๆ ด้านเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม มีจรรยาบรรณและคุณธรรมที่ดีงาม และเป็นผู้นำทางการศึกษา รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษานั้นมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา และความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจบทเรียนที่แปลกใหม่ สนใจความคิดที่มีอุดมการณ์ สนใจเรื่องที่จะนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน และนำไปช่วยสังคมได้ ดังนั้นการที่นักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาตามเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยพลังกาย พลังใจและพลังสติปัญญา ที่จะทำให้เกิดความมุ่งมั่น มุมานะพยายามที่จะทำกิจกรรมใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จหรือเป็นพลังที่จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใดอย่างเต็มที่เพื่อให้ตนบรรลุวัตถุประสงค์

จะเห็นได้ว่าความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นทักษะพื้นฐานที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างตั้งใจ เอาใจใส่ มุ่งเท ให้กับการเรียนอย่างเต็มที่ เช่น เอาใจใส่ตั้งใจฟังคำอธิบายของผู้สอนปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบ ตั้งใจ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากผู้เรียนมีความพร้อมหรือมีคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นย่อมมีโอกาสนประสบความสำเร็จสูง ซึ่งลักษณะโดยทั่วไปของผู้ที่มีความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ มีความเชื่อว่าจะต้องทำให้ดีกว่า เก่งกว่า เก่งที่สุดเท่าที่จะเก่งได้ ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้

เกิดการพัฒนาคิดดีขึ้น พัฒนาคิด พัฒนากาย และใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นเลิศให้ได้ มีการตั้งเป้าหมายอย่างชัดเจนและดำเนินตามนั้นอย่างแข็งขัน พร้อมทั้งจะเผชิญหน้ากับอุปสรรคทั้งหลายและทุ่มเททุกอย่างเท่าที่จะทำได้ (Orlick. 2000 : 41) ดังนั้นการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้นั้นสิ่งสำคัญคือการสร้างจิตสำนึกในตนเองว่าเป็นผู้เรียนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการเรียน เห็นคุณค่าในการเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน มีเป้าหมายในการเรียน มีวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าสู่โลกการเรียนรู้ได้อย่างประสบความสำเร็จ (สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2557: Online) ซึ่งสอดคล้องกับ เดซี และ ไวธอน (Deci; & Ryan. 1990: 25) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนนั้นจะมีแรงจูงใจในการเรียนรู้สูง มีความทุ่มเท ความเพียรพยายาม และมีวิธีการเรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้จนสำเร็จ และนอกจากนี้ เวสทินและเมเยอร์ (Weinstein; & Mayer. 1999: 315-327) กล่าวว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีต้องมีแรงจูงใจที่สูงมากเพื่อเป็นพลังให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและลงมือกระทำจนเป็นพฤติกรรม เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ ซึ่งแรงจูงใจในการเรียนรู้จะส่งผลให้ผู้เรียนมีการวางแผนเป้าหมายและความพยายามที่จะกระทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้นการเรียนรู้เริ่มต้นจากความสนใจและการตั้งใจเรียนอันเป็นการสร้างระเบียบวินัยในชีวิต ส่งผลต่ออนาคตการของเป็นครูปฐมวัยที่ดี ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบให้เด็กปฐมวัย ดังที่ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2550: 92-93) ที่กล่าวไว้ว่า เด็กมีการเรียนรู้ โดยการใช้การสังเกตตัวแบบที่เด็กเห็น และเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งจะเก็บสะสมพฤติกรรมเอาไว้และยิ่งกว่านั้นตัวแบบจะช่วยให้เด็กสามารถเลือกสถานการณ์ที่ดีที่สุดไว้ใช้ปฏิบัติต่อไป ซึ่ง อารี สันทนต์ (2550: 63) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ รูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner) ที่ว่า เด็กในวัย 0-7 ปี เป็นวัยที่มีพัฒนาการในด้านต่างๆ เป็นอย่างดีและเรียนรู้จากการเลียนแบบ เพราะฉะนั้นสไตเนอร์จึงเน้นที่ครูหรือผู้ใหญ่จะต้องมีพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กในการพูดและการกระทำ สอดคล้องกับ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2557: 2) ที่กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์นั้นต้องพัฒนาตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิถึง 5 ปี ซึ่งเป็นวัยที่สำคัญมาก ทั้งนี้เพราะความพร้อมเป็นความเจริญงอกงามและพัฒนาการอย่างสูงสุดของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสมองจนถึงระดับที่จะเรียนรู้ได้ จะเห็นว่าความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นคุณลักษณะพึงประสงค์ที่สำคัญและจำเป็นในการสร้างเสริมให้นักศึกษา เพราะเป็นวัยที่กำลังพัฒนาบทบาทความเป็นผู้ใหญ่ ถ้าได้รับการฝึกฝนและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่นนี้ จะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจจริง ขยัน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ กล้าที่จะยอมรับความจริงและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งจะทำให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ประสบความสำเร็จและนำพาชีวิตไปในทิศทางที่ตนเองตั้งไว้ได้และเมื่อจบการศึกษาเป็นครูปฐมวัยก็จะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความมุ่งมั่นแก่เด็กปฐมวัย ดังที่ทฤษฎีลำดับขั้นความ

ต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of needs Theory) ที่มีทัศนคติในการมองมนุษย์ด้านที่ดีงาม โดยอธิบายว่ามนุษย์มีธรรมชาติใฝ่ดี สร้างสรรค์ความดี ประารถนาความเจริญก้าวหน้า รู้จักคุณค่าในตนเอง รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบในชีวิต ทุกสิ่งเกิดจากการเลือกของตนเอง ที่สำคัญคือมนุษย์มีความปรารถนาและประจักษ์รู้ตนเอง มีความสามารถเฉพาะของตนเอง ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ถ้ามนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการพัฒนาก็จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความมุ่งดี ความเจริญของบุคลิกภาพและวุฒิภาวะเสมอ และ อิริคสัน (Erik Erikson) อธิบายว่าจิตใจมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยบุคคลจะมี "internal crisis" ในแต่ละระยะของพัฒนาการ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอขั้นพัฒนาการในระยะที่ 5 คือ ขั้นอัตลักษณ์ และ ความสับสนในบทบาท (Identity vs role confusion) ได้แก่วัยอายุ 13-21 ปี โดยเป็นระยะที่เด็กเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่น จึงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างมาก ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งของพัฒนาการระยะวัยรุ่นคือการพัฒนาอัตลักษณ์ (identity) ที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม ประสบการณ์จากพัฒนาการในระยะที่ผ่านมาและประสบการณ์ที่หลากหลายอย่างเหมาะสมในปัจจุบัน หากพัฒนาการในระยะนี้ล้มเหลวจะเกิดความสับสนในบทบาทและความสำคัญของตนเองในสังคม (role confusion) ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนมีวิธีการพัฒนาได้หลายวิธี เช่น การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนหรือพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน เพื่อนำผลจากการศึกษาองค์ประกอบไปสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นวิธีการในการเรียนรู้ร่วมกันและมีความเหมาะสมกับช่วงวัยของนักศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาดตนเอง ดังที่ กริช อัมโภชน (2558: 1) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understand) ความชำนาญ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) ที่ดีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกระทั่งผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องกับ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2558 : 78) ที่กล่าวไว้ว่าการฝึกอบรมเป็นวิธีการที่จะให้ผู้ได้รับการอบรมเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ นอกจากนี้ เพ็ชรี ฐะวิเชตร (2554: 18) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการปรับปรุงความมีจิตสำนึกหรือความตระหนักในตนเอง คือ การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจตนเอง เกิดความรู้สึกลึกซึ้งใน

ตนเอง ได้ทราบข้อดีและข้อเสียของตนเอง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และเป็นการเพิ่มพูนแรงจูงใจของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ โบทวิน (Botvin. 2006: 1) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกลยุทธ์การเรียนรู้ร่วมกันและมีความเหมาะสมที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน และจากการศึกษาของ มังกรุลการ์ วิทแมนและโพสเนอร์ (Mangrulkar; Whitman; & Posner. 2001:56) ที่ได้ศึกษาประโยชน์ของการฝึกอบรมให้แก่ผู้เรียน พบว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการช่วยแก้ปัญหาการเรียนและปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียน ช่วยป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง ช่วยในเรื่องการจัดการอารมณ์ พัฒนาความภูมิใจในตนเองช่วยส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมได้

ด้วยเหตุผลตามแนวคิดดังกล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย อันเป็นทักษะพื้นฐานที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างตั้งใจ เอาใจใส่ทุ่มเทให้การเรียนอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบ ตั้งใจหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ มีคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนที่ดีมีความเหมาะสมต่อการศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะส่งผลให้นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยเป็นบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านความมุ่งมั่นในการเรียนและมีความพร้อมก้าวเข้าสู่วิชาชีพครู เป็นครูที่ดีและเป็นแบบอย่างด้านความมุ่งมั่นในการเรียน การทำงานให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

คำถามการวิจัย

1. คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย มีกี่องค์ประกอบ อะไรบ้าง
2. รูปแบบฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยมีรูปแบบอย่างไร มีลักษณะอย่างไร
3. รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยได้มากน้อยเพียงไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย
2. เพื่อสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย
3. เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์เชิงนโยบาย คือ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ การศึกษาปฐมวัย ได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้ข้อหนึ่งว่า บัณฑิตควรมีความสามารถในการติดตามพัฒนาการของศาสตร์ทั้งหลาย และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสมรรถนะของตนอยู่เสมอ อันจะส่งผลต่อมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านอื่น โดยผลการวิจัยครั้งนี้จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยเกิดความรู้สึกระบือเกี่ยวกับการเรียนวิชาชีพครูปฐมวัย มีคุณลักษณะความตั้งใจ มุ่งมั่นในการเรียน มองเห็นคุณค่าของการเรียน สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่เหมาะสม ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา และเป็นแนวทางให้กับสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพื่อการผลิตครูใหม่หรือการเตรียมครู และบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพ

2. ประโยชน์ในเชิงวิชาการ คือ ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียนที่ชัดเจน ส่งผลให้ทราบว่าพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยในด้านใดบ้าง และจะพัฒนาโดยการฝึกอบรมได้อย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยในประชากรกลุ่มอื่นหรือนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ

3. ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ คือ มีประโยชน์ต่อนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นคุณลักษณะที่ดีในการแสวงหาความรู้และมุ่งสู่การประสบความสำเร็จทางการศึกษา รวมทั้งมีความจำเป็นต่อการวางรากฐานที่สำคัญในการจะเป็นบุคลากรทางการศึกษาในอนาคต ซึ่งเมื่อจบการศึกษาจะต้องก้าวเข้าสู่วิชาชีพครู และเนื่องจากการเป็น

ครูด้านการศึกษาปฐมวัยควรเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ด้วยใจรักการเป็นครู ด้วยจิตสำนึกและวิญญานของความเป็นครู รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับพฤติกรรมความมุ่งมั่นในการเรียนและการทำงานให้กับเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย
2. การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย
3. การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 1 - 4 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนบน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 595 คน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามที่คอมมีย์; และลี (Tabachnick; & Fidell. 2001: 488; citing Comrey; & Lee. 1992: First Course in Factor Analysis) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ดีมาก (Very good) คือ 500 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนด้วยรูปแบบฝึกอบรม คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 หมู่เรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง

ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม ได้รับการฝึกอบรมตามปกติของทางมหาวิทยาลัย จำนวน 33 คน

ระยะเวลาในการวิจัย

1. ระยะเวลาในการศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสาขา การศึกษาปฐมวัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557
2. ระยะเวลาในการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของ นักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557
3. ระยะเวลาในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสาขาการศึกษา ปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ระยะเวลาในการทดลอง 6 วัน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน ประกอบด้วย
 - 1.1 ตัวแปรโครงสร้าง
 - 1.1.1 เจตคติต่อการเรียน
 - 1.1.2 แรงจูงใจในการเรียน
 - 1.1.3 พฤติกรรมในการเรียน
 - 1.2 ตัวแปรปัจจัย
 - 1.2.1 ตัวปัจจัยโครงสร้างด้านเจตคติต่อการเรียน
 - 1.2.1.1 การคิดเชิงบวก
 - 1.2.1.2 การเห็นคุณค่า
 - 1.2.1.3 การยอมรับ
 - 1.2.1.4 ความเชื่อมั่น
 - 1.2.1.5 ความรักและศรัทธา
 - 1.2.2 ตัวปัจจัยโครงสร้างด้านแรงจูงใจในการเรียน
 - 1.2.2.1 การตั้งเป้าหมาย
 - 1.2.2.2 ความพยายาม
 - 1.2.2.3 ความอดทน
 - 1.2.2.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.2.2.5 ความภาคภูมิใจ

1.2.3 ตัวบ่งชี้โครงสร้างด้านพฤติกรรมในการเรียน

1.2.3.1 ความกระตือรือร้น

1.2.3.2 การเอาใจใส่

1.2.3.3 การปรับตัว

1.2.3.4 การวางแผน

1.2.3.5 การแก้ปัญหา

2. ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยมีดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา แบ่งเป็นรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A กับ การฝึกอบรมตามปกติของมหาวิทยาลัย

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความมุ่งมั่นในการเรียน** หมายถึง การแสดงพฤติกรรมและความรู้สึกที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยที่สะท้อนมาจากความคิด ความรู้สึกหรือพฤติกรรมต่างๆ อันแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความกระตือรือร้น การเสียสละ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสิ่งที่เรียน ความตั้งใจและความพร้อมที่จะใช้ความรู้ ความสามารถเพื่อปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะและพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1.1 **ด้านเจตคติต่อการเรียน** หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกต่อการเรียนในลักษณะของการคิดเชิงบวก มีทัศนคติและเจตคติที่ดีต่อการมาเรียน ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนด้วยความสนุกสนาน สามารถบอกประโยชน์และคุณค่าความสำคัญของการเรียน การแสดงพฤติกรรมการยอมรับที่จะเข้าเรียนในสาขาการศึกษาปฐมวัย ความเชื่อมั่นต่อการเรียน และการแสดงออกถึงความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

1.2 **ด้านแรงจูงใจในการเรียน** หมายถึง การแสดงออกถึงการตั้งเป้าหมายทางการเรียน มีความคาดหวังต่อผลการเรียน มีการวางแผนการเรียน การกำหนดเป้าหมายในการเรียนและติดตามผลงานที่ทำผ่านไปแล้วและนำผลมาปรับปรุงแก้ไข แสดงออกถึงความพยายาม ความอดทน สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ความเชื่อมั่นในตนเองกล้าแสดงความคิดเห็น จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนได้ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน

1.3 ด้านพฤติกรรมการเรียน หมายถึง การแสดงออกถึงลักษณะนิสัยในการปฏิบัติตนหรือการแสดงออกที่เกี่ยวกับการเรียน มีความกระตือรือร้น เข้าเรียนตรงเวลา ไม่ขาดเรียน อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน ค้นคว้าหาความรู้นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน การเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมาย ประเมินตนเองเพื่อหาข้อบกพร่องและหาแนวทางแก้ไข มีการปรับตัวและแบ่งเวลาสำหรับทบทวนบทเรียน ทำการบ้านและพักผ่อนอย่างเหมาะสม มีการวางแผนการเรียน สามารถควบคุมอารมณ์ ความวิตกกังวลได้เมื่อเจอสถานการณ์ที่ตึงเครียดหรือเมื่อประสบอุปสรรคก็ไม่ย่อท้อต่อความลำบากและหาแนวทางแก้ไข

2. รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน หมายถึง การจัดประสบการณ์ด้วยแนวทางการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยการเปิดโอกาสให้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนพร้อมทั้งแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการเรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยสร้างรูปแบบฝึกอบรม โดยมีขั้นตอนการฝึกอบรมที่สอดคล้องสัมพันธ์กันดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere : A) เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การอบรม และการปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนรู้ โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สร้างความไว้วางใจและกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลง คำคล้องจอง เกม เพื่อจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning : A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ที่ให้นักศึกษาเริ่มต้นเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงความมุ่งมั่นในการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้จากทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมฝึกการวิเคราะห์ การสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และความคิดรวบยอดในหัวข้อที่กำหนดและต้องการพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างสูงสุด จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงการสะท้อนการเรียนรู้จากผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจับคู่ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ การแสดงละคร การระดมสมอง การบรรยายเชิงประสบการณ์ และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis : A) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากสิ่งที่ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง และการสังเคราะห์ความรู้ในลักษณะของการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล เพื่อสรุปทบทวนข้อความรู้ของนักศึกษาและเป็นการสร้างองค์ความรู้

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) เป็นขั้นที่ให้นักศึกษานำผลที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้จากการร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการคิดอย่างลุ่มลึก จัดระบบความคิดและการเรียนรู้ด้วยตนเองลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ (learning log) และร่วมกันกำหนดแนวทางการนำไปใช้อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นข้อมูลที่นักศึกษาจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการเรียนต่อไป

3. นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 1-4 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตหลักสูตร (5 ปี) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาวิจัยในขณะนี้ต้องการศึกษาคุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาว่ามีองค์ประกอบและประกอบด้วยอะไรบ้าง โดยการศึกษาทฤษฎีซึ่งประกอบด้วย 1) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of needs Theory) โดยอธิบายว่ามนุษย์มีธรรมชาติใฝ่ดี สร้างสรรค์ความดี ปราบปรามความเจริญก้าวหน้า รู้จักคุณค่าในตนเอง รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบในชีวิต ทุกสิ่งเกิดจากการเลือกของตนเอง ที่สำคัญคือมนุษย์มีความปรารถนาจะประจักษ์รู้ตนเอง และความสามารถเฉพาะของตนเอง เพื่อใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ถ้ามนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการพัฒนาแล้วก็จะสามารถพัฒนาไปสู่ความมุ่งมั่น ความเจริญของบุคลิกภาพและวุฒิภาวะเสมอ (Maslow. 1970: 46 ; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2550: 159) 2) ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแม็คเคิลแลนด์ (McClelland. 969: 201) โดยเน้นการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จโดยไม่หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของตนเอง ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการเรียน หมายถึง ความต้องการที่จะเรียนให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อตนทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จต่อไป และเพื่อช่วยในการคิดหาวิธีการจูงใจตนเองให้สามารถตอบสนองความต้องการได้ในหลาย ๆ ทาง เช่น การทำทนายความอิสระในการเรียน ความสำเร็จในการศึกษา

3) ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคมของอีริกสัน (Erikson, 1968: 44-45) ซึ่งได้อธิบายพัฒนาการทางจิตใจตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ แต่เน้นความสำคัญของปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอันมีผลต่อพัฒนาการทางจิตใจ โดยการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับพัฒนาการในระยะที่ 5 คือ อัตลักษณ์ และ ความสับสนในบทบาท (identity vs role confusion) อายุ 13-21 ปี โดยเป็นระยะที่ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่น จึงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างมาก ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งของพัฒนาการระยะวัยรุ่นคือการพัฒนาอัตลักษณ์ (identity) 4) ทฤษฎีตัวตน (Self-Theory) ของคาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) ที่กล่าวถึง การรวมกันของรูปแบบ ค่านิยม เจตคติ การรับรู้ และความรู้สึก ซึ่งแต่ละบุคคลมีอยู่และเชื่อว่า เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งหมายถึง ฉันทะและตัวตนเป็นศูนย์กลางที่รวมประสบการณ์ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ภาพพจน์นี้เกิดจากการที่แต่ละบุคคลมีการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเริ่มแรกของชีวิต สำหรับบุคคลที่มีการปรับตัวดีก็จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างคงที่ และมีการปรับตัวตามประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่ ดังนั้นนักศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในการเรียน (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2545: 123 - 125) และ 5) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (The Theory of Reasoned Action : TRA) นำเสนอโดย ฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein and Ajzen .1980: 41) ทฤษฎีนี้ยอมรับว่า มนุษย์จะกระทำการสิ่งใดจะต้องมีการพิจารณาก่อนตัดสินใจว่าทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น ๆ หรือมนุษย์ทุกคนจะกระทำการสิ่งใดต้องทำด้วยเหตุผล และมนุษย์ทุกคนย่อมมีเหตุผลของตนเอง และถือว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral intention) เป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ เจตนาเชิงพฤติกรรมของบุคคลจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของตัวแปรพื้นฐานสำคัญ 2 ตัวแปร คือ ปัจจัยส่วนบุคคล(Personal Factor) และอิทธิพลทางสังคมหรือการได้รับการสนับสนุนจากสังคม (Social Influence)

ทำการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและแนวคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของความมุ่งมั่น ซึ่งประกอบด้วย โรเจอร์ (Roger, 1978: 208 – 209) ที่ได้กล่าวถึงทัศนคติว่าเป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมิน เพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป สอดคล้องกับ นอร์แมน (Norman, 1971: 71) ที่กล่าวว่า ทัศนคติคือความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใด ๆ ในทางที่จะยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด อีกทั้ง นอร์ทคราฟ และ เนียล (Northcraft; & Neale,1990: 464 - 465) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของความมุ่งมั่น โดยมีองค์ประกอบทั่วไป 3 ประการ คือ 1) มีศรัทธาและ

เชื่อมั่นในเป้าหมายและคุณค่า 2) มีความตั้งใจและความพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่ 3) มีความตั้งใจที่จะอยู่เป็นส่วนหนึ่ง รวมถึง อัลเลน และ เมเยอ (Allen; & Mayer, 1990: 53) กล่าวถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในแต่ละด้าน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นทางด้านความรู้สึก คือ การรับรู้ ความมีอิสระ ลักษณะเฉพาะ ความสำคัญ ทักษะที่หลากหลาย และปฏิกิริยาต่อการปฏิบัติ 2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นต่อเนื่อง ได้แก่ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติ ความพึงพอใจ และความตั้งใจ จะเป็นตัวทำนายความมุ่งมั่นต่อเนื่องในระยะเริ่มแรก และระยะเวลาเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความมุ่งมั่นในสิ่งที่กระทำผ่านไป 3) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่เกิดจากมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเพื่อนร่วมงาน การพึ่งพาได้ การมีส่วนร่วม และ อลิสเบท (Elizabeth.2013: 3) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียน ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ แรงจูงใจ (motivation) กับ การเรียนแบบที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ (learning by doing) เมื่อเรียนภายใต้ปัจจัยสำคัญ 2 ข้อข้างต้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่า สอดคล้องกับ ดาวนิง (Downing. 1996: 12) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการสร้างความสำเร็จในการเรียนในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การมีแรงจูงใจ การกระตือรือร้นในการเรียน การมองโลกในแง่ดี การบริหารจัดการตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง รวมถึง คาเมรอน (Cameron.2006: Online) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนว่าควรประกอบด้วย การมีเจตคติที่ดี (Attitude) และการมีพฤติกรรมที่ดี (Behavior) อีกทั้ง โซราน (Zoran. 2012: 933 - 944) ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของความสำเร็จทางการเรียนต่อการเลือกวิชาชีพเฉพาะ ผลจากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในด้านการเรียน ยังรวมถึง แมคเคิลแลนด์และคนอื่น ๆ (McClelland and Other.1993: 110) ที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการชีวิตการเรียน คือ แรงจูงใจในการเรียน ที่ส่งผลผลักดันให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และ เรนนและลาร์เซน (Wrenn and Larsen. 1969: 5-11) ได้กล่าวถึงการเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยผู้เรียนจะต้องรู้จักวางแผนในการเรียน บริหารจัดการเวลาในการเรียนอย่างเหมาะสม มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษา มีทักษะในการเรียนเอาใจใส่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการเรียน

จากนั้นทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จัดการสนทนากลุ่มนักศึกษา เพื่อสำรวจแนวคิดเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน เพื่อกำหนดคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียน แล้วทำการศึกษาด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน

จากทฤษฎีแนวคิด เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับ ความมุ่งมั่นในการเรียนดังกล่าวที่มีความหลากหลายในด้านแนวคิด ทำให้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยทำการศึกษาจาก

คุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเจตคติต่อการเรียน ด้านแรงจูงใจในการเรียน ด้านพฤติกรรมในการเรียน โดยทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยต่อไป

2. กรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

จากผลการศึกษาองค์ประกอบในระยะที่ 1 เมื่อได้องค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียนที่มีความชัดเจนแล้ว โดยการศึกษาในระยะนี้ต้องการศึกษาว่ารูปแบบฝึกอบรมที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนจะมีรูปแบบอย่างไร มีลักษณะอย่างไร โดยทำการศึกษาโดยทำการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน และสังเคราะห์เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกอบรม ผู้วิจัยจึงดำเนินการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A คำว่า “4A” มาจากขั้นตอน 4 ขั้นตอนของรูปแบบฝึกอบรม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere :A) ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning: A) ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) โดยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) ของแบนดูรา (Bandura.1997: 216-233) ซึ่งมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งสามารถจะถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อมๆ กัน และหน้าที่ของตัวแบบทำหน้าที่ส่งเสริมหรือยับยั้งการเกิดพฤติกรรมหรือช่วยให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ 2) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ให้ความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เนื่องจากเกิดการหลอมรวมระหว่างประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมที่มีอยู่กับประสบการณ์ใหม่หรือความรู้ใหม่ที่ได้รับ ทำให้เกิดความสมดุลของโครงสร้างทางสติปัญญาเกิดเป็นความรู้และส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล 3) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner, 1963: 1-5) ที่มีแนวคิดว่ามีมนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) 4) ทฤษฎีพัฒนาการการเรียนรู้ทางสังคม (Social Constructivism) ของวิกตอสกี (Vygotsky, 1978: 84-91) ซึ่งถือว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ในขณะที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานในสภาวะสังคม (Social Context) ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญและขาดไม่ได้ เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้น

จากนั้นวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการฝึกอบรม ได้แก่ 1) การเรียนรู้ตามสภาพจริง (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542: 10; ราเชน มีศรี. 2544: 39 –41) โดยเน้นการเปิดโอกาสแก่ผู้อบรมรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learn how to learn) สร้างกระบวนการฝึกอบรมโดยผ่านการทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมบทบาทสมมติ การทำงานเป็นทีม การระดมสมอง ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักในกระบวนการอบรม 2) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (กระทรวงสาธารณสุข, กรมสุขภาพจิต. 2542 : 6 ; Johnson and Johnson, 1994 :31-32) ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันและทำให้เห็นความสำคัญของสมาชิกในกลุ่มหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยการจัดกิจกรรมผ่านกระบวนการกลุ่ม เนื่องจากการให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี และ 3) การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Dixon. 1998: 44 - 58; พรรณี ข. เจนจิต. 2545: 539 – 541) เป็นแนวคิดหรือความเชื่อที่สนับสนุนให้ผู้เรียนปฏิบัติสิ่งต่างๆด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วยการศึกษา ค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรม ทำให้ได้องค์ประกอบที่นำไปสู่กระบวนการหรือขั้นตอนของรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย 4 ชั้น โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere: A) เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การอบรม และการปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนรู้ โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สร้างความไว้วางใจและกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลง คำคล้องจอง เกม เพื่อจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning: A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ที่ให้นักศึกษาเริ่มต้นเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงความมุ่งมั่นในการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้จากทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมฝึกการวิเคราะห์ การสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และความคิดรวบยอดในหัวข้อที่กำหนดและต้องการพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างสูงสุด จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงการสะท้อนการเรียนรู้จากผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจับคู่ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ การแสดงละคร การระดมสมอง การบรรยายเชิงประสบการณ์ และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากสิ่งที่ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง และการสังเคราะห์ความรู้ในลักษณะของการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล เพื่อสรุปบทวนข้อความรู้ของนักศึกษาและเป็นการสร้างองค์ความรู้

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) เป็นขั้นที่ให้นักศึกษานำผลที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้จากการร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการคิดอย่างลุ่มลึก จัดระบบความคิดและการเรียนรู้ด้วยตนเองลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ (learning log) และร่วมกันกำหนดแนวทางการนำไปใช้อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นข้อมูลที่นักศึกษาจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการเรียนต่อไป

3. กรอบแนวคิดการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาวิจัยในระยนี้ต้องการศึกษาว่ารูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ที่สร้างขึ้นสามารถพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาได้มากน้อยเพียงไร โดยออกแบบการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างตามแบบแผนการทดลองแบบ Pretest-Posttest Control Group Design ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 2 หมู่เรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองได้รับการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนด้วยรูปแบบฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและกลุ่มควบคุมได้รับการฝึกอบรมตามปกติของทางมหาวิทยาลัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียน และองค์ประกอบด้านพฤติกรรมในการเรียน

2. รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A มีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยได้

3. คะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยภายหลังได้รับการฝึกอบรมของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการเรียนของกลุ่มควบคุม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

1.1 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน

- 1.1.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์
- 1.1.2 ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแม็คเคิลแลนด์
- 1.1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคมของอีริคสัน
- 1.1.4 ทฤษฎีตัวตน ของคาร์ล โรเจอร์ส
- 1.1.5 ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของพีชไบน์และไอเซน

1.2 ความรู้เกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการเรียน

- 1.2.1 ความสำคัญของความมุ่งมั่นในการเรียน
- 1.2.2 ความหมายของความมุ่งมั่นในการเรียน
- 1.2.3 คุณลักษณะของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน
 - 1.2.3.1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน
 - 1.2.3.2 คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

สาขาการศึกษาปฐมวัย

1.2.4 วิธีการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน

1.2.5 การประเมินความมุ่งมั่นในการเรียน

1.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมการเกิดความมุ่งมั่นในการเรียน

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

2.1 รูปแบบการฝึกอบรม

2.1.1 ความหมายของรูปแบบการฝึกอบรม

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

2.1.3 ขั้นตอนในการฝึกอบรม

2.1.4 เทคนิคการฝึกอบรม

2.2 การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

2.2.1 แนวคิดที่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A

2.2.1.1 แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง

2.2.1.2 แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.2.1.3 แนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ

2.2.2 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

2.2.2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา

2.2.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

2.2.2.3 ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์

2.2.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของวิกิตสกี

2.2.3 การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

2.2.3.1 การบรรยาย

2.2.3.2 การอภิปรายกลุ่ม

2.2.3.3 การระดมสมอง

2.2.3.4 การแสดงบทบาทสมมติ

2.3 รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาและครู

3. กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนนักศึกษา ระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

1.1 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน

1.1.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

มาสโลว์ (Maslow) เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยใช้แนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตของเขาได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็นความจริงที่จะกล่าวว่ากระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของ มาสโลว์ โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มีความต้องการ” (wanting animal) และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ กล่าวถึงความปรารถนาของบุคคลที่จะได้รับความพึงพอใจและเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ มาสโลว์ กล่าวว่าความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ) และความต้องการของมนุษย์มีขั้นตอน ถ้าความต้องการอันหนึ่งได้รับความต้องการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ ความต้องการถัดไปที่สูงกว่าก็จะเกิดขึ้น ทุกคนมีความต้องการพื้นฐาน (Basic Need) 5 ระดับ ดังนี้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2550: 159)

ระดับที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) ซึ่งเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับความหิว ความกระหาย ที่อยู่อาศัย เพศสัมพันธ์ เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งเชื่อว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองในขั้นนี้แล้วก็就会有ความต้องการขั้นต่อไป

ระดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) ซึ่งเป็นความต้องการเกี่ยวกับความมั่นคงและความปลอดภัย จากการได้รับภัยอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ

ระดับที่ 3 ความต้องการทางสังคม (social needs) ซึ่งเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับความรัก การได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ การเป็นเจ้าของสิ่งต่างๆ และการมีมิตรภาพกับคนอื่นๆ

ระดับที่ 4 ความต้องการได้รับเกียรติยศชื่อเสียงและยกย่องนับถือ (esteem needs) ซึ่งเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับความรู้สึกเป็นเกียรติและศักดิ์ศรี

ระดับที่ 5 ความต้องการความสำเร็จสมหวังในชีวิต (self - actualization needs) ซึ่งเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับความสำเร็จ สมหวังตามความนึกคิดของตน รวมทั้งความเจริญก้าวหน้า การใช้ความรู้สึก ความสามารถที่เต็มศักยภาพ และความสุขสมบูรณ์ในชีวิต

จากทฤษฎีการจัดลำดับความต้องการของมาสโลว์ ชี้ให้เห็นว่า บุคคลมีความต้องการ ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย ต้องการมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน หน้าที่การงาน ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น ต้องการฐานะทางสังคมและเกียรติยศศักดิ์ศรี ต้องการบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต ต้องการค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนไปสู่เป้าหมายสูงสุดในชีวิต ความต้องการขั้นสูงตามทฤษฎีของมาสโลว์ เรียกว่าขั้นการประจักษ์ในคุณค่าของตนเอง (The Needs for Self-Actualization) เป็นความต้องการใช้ความสามารถ ศักยภาพเต็มที่ เป็นตัวของตัวเองในการทำกิจกรรมต่างๆ บุคคลที่ได้รับการตอบสนองขั้นนี้ เป็นผู้มีการตัดสินใจดี ยอมรับธรรมชาติของตนและผู้อื่น มีชีวิตเรียบง่าย สนใจปัญหาและตัดสินใจโดยใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง สามารถสืบสานสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นอย่างมีคุณภาพ ต้องการความเป็นส่วนตัว ความเป็นตัวของตัวเอง และมีเอกลักษณ์ของตนเอง แยกแยะสิ่งดีสิ่งไม่ดีได้ มีอารมณ์ขัน มีการสร้างสรรค์และอื่นๆ ความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ถือเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นพลังการทำงาน เช่นเดียวกับการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน ที่สอดคล้องกับขั้นความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (security or safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงานอันเป็นผลมาจากการการเรียน ส่วนความต้องการการยกย่อง หรือ ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการที่จะได้รับการยกย่อง นับถือ และสถานะจากสังคม เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการมีความรู้ ความสามารถ เป็นต้น และความต้องการความสำเร็จในชีวิต ถือว่าเป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและความต้องการที่จะสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

1.1.2 ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแม็คเคิลแลนด์

เดวิด ซี. แม็คเคิลแลนด์ (David C. McClelland) เสนอทฤษฎีความต้องการจากการเรียนรู้ (Learned Needs Theory) ที่เกี่ยวกับการจูงใจซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวความคิดของการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด ตามทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าโดยปกติแล้วความต้องการที่มีอยู่ในตัวคนเราจะมีเพียง 2 ชนิด คือ ความต้องการมีความสุขทางสบาย และความต้องการปลอดภัยจากการเจ็บปวด แต่สำหรับความต้องการอื่น ๆ นั้นต่างก็เกิดขึ้นภายหลังโดยวิธีการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามโดยที่มนุษย์ทุกคนต่างก็ใช้ชีวิตชนวนหาสิ่งต่าง ๆ มากคล้าย ๆ กันจึงต่างมีประสบการณ์ความต้องการชนิดเดียวกันได้เหมือนกัน แต่จะต่างกันก็แต่เฉพาะขนาดของความต้องการที่จะมีมากน้อยแตกต่างกันไป และเขายังมีความเชื่อว่าการจูงใจของคนมีพื้นฐานได้มาจากวัฒนธรรมของสังคม โดยเชื่อว่ามาจากความต้องการการเรียนรู้ (Learned Need) อยู่ 3 สิ่งคือความต้องการความสัมฤทธิ์ผล (Need for

achievement) ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for affiliation) และความต้องการอำนาจ (Need for power) เขาแนะนำว่าเมื่อมีความต้องการที่เข้มแข็งในบุคคลก็จะทำให้ผู้นั้นมีพลังที่จะสร้างการปฏิบัติพฤติกรรมให้มีความเข้มแข็งทางอารมณ์ มีผลต่อการกระตุ้นและจิตใจที่จะใช้พฤติกรรมที่นำไปสู่ความพอใจ และให้ความชำนาญและความสามารถเพื่อจะไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย (วิเชียร วิทยอุดม. 2547: 169–172)

1. ความต้องการความสัมฤทธิ์ผล (Need for achievement) เป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือมีประสิทธิผลมากขึ้นกว่าที่เคยทำมาก่อนหรือให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่พึงปรารถนา พยายามที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ หรือแก้ปัญหาจัดการกับงานที่ซับซ้อนให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้จากการวิจัยของแม็คเคิลแลนด์ได้แบ่งบอกถึงคุณลักษณะของคนที่มีความสัมฤทธิ์ผลสูง ได้ดังนี้

1.1 บุคคลที่ต้องการประสบความสำเร็จสูงชอบที่จะหลีกเลี่ยงเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ง่ายเกินไปและยากเกินไป บุคคลเหล่านี้จะชอบเป้าหมายระดับปานกลางที่คิดว่าตนเองสามารถทำได้สำเร็จจริงๆ จึงทำให้เลือกงานที่ยากแบบปานกลาง

1.2 บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จอย่างสูงชอบสิ่งที่ป้อนกลับโดยตรงทันทีทันใดและน่าเชื่อถือได้ เพราะการป้อนกลับแบบนี้ส่งผลให้บุคคลสามารถวัดความสำเร็จของตนเองได้และมักเชื่อถือในวิธีที่กำลังปฏิบัติมากกว่า

1.3 บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จสูงชอบที่จะรับผิดชอบสำหรับการแก้ปัญหา

2. ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) เป็นความปรารถนาที่จะให้ตนเป็นที่รักและยอมรับของผู้อื่น ความต้องการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีและเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกับกลุ่มและมีความกลมเกลียวกันมากกว่าการแข่งขัน ก็จะได้รับ的帮助เหลือและตอบสนองความต้องการของตนได้ ความต้องการความผูกพันจะเกี่ยวพันกับความต้องการความชอบและการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรขึ้นมา บุคคลที่มีความต้องการมิตรสัมพันธ์จะเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะดังนี้

2.1 พยายามที่จะสร้างและรักษาความเป็นมิตรและความสำคัญทางจิตใจอย่างใกล้ชิดกับบุคคลอื่น

2.2 อยากจะให้บุคคลอื่นชอบ

2.3 สนุกสนานกับงานเลี้ยง กิจกรรมทางสังคม และการคุยเล่น

2.4 แสวงหาการมีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมกับกลุ่มหรือองค์การ

ด้วยเหตุนี้บุคคลที่มีความต้องการมิตรสัมพันธ์มาก จึงมักจะแสดงออกโดยการหวังหรืออยากที่จะได้รับการยอมรับจากคนอื่นให้มากที่สุด โดยพยายามทำตนให้สอดคล้องเข้ากับความต้องการและความอยากได้ของฝ่ายอื่น และจะพยายามทำตนเป็นคนจริงใจ และพยายามเข้าใจถึงความรู้สึกของฝ่ายอื่น ๆ ให้มาก ดังนั้นคนประเภทนี้จึงมุ่งพยายามและแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การคาดหวังที่จะได้รู้จักและมีโอกาสสื่อความกับคนอื่นจึงเป็นสิ่งที่คนกลุ่มนี้จะเสาะแสวงหาอยู่ตลอดเวลา

3. ความต้องการอำนาจ (Need for Power) ความต้องการอำนาจคือ ความปรารถนาที่จะได้มาและรักษาการควบคุมบุคคลอื่นเอาไว้หรือก็คือเป็นความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นอันเป็นพฤติกรรมแสดงออกให้เห็นว่าสามารถที่จะควบคุมบุคคลอื่นเพื่อให้ตนเองบรรลุความต้องการ โดยจะพยายามกระทำทุกวิธีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ เมื่อได้มาซึ่งอำนาจก็จะเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนได้กระทำสิ่งใด ๆ ได้เหนือกว่าบุคคลอื่น ในขณะที่บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จสูงพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเป้าหมาย แต่บุคคลมีความต้องการอำนาจสูงกลับจะมุ่งพยายามแสดงออกเพื่อมีอำนาจควบคุมบุคคล ข้อมูล และทรัพยากรอื่นที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายมากกว่า คนประเภทที่นิยมชมชอบต่ออำนาจเป็นอย่างมากนี้มักจะเป็นคนที่พยายามมุ่งจะใช้วิธีการสร้างอิทธิพลให้มีอำนาจเหนือพยายามหวานล่อล่อให้เกิดการยอมรับนับถือจากฝ่ายอื่น ๆ และบ่อยครั้งมักจะเป็นคนที่เฝ้าตำแหน่งที่จะได้เป็นผู้นำของกลุ่มที่ตนสังกัดอยู่คนกลุ่มนี้จะรู้สึกว่ามีความแรงใจ ถ้าหากได้มีการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงออกในทางต่าง ๆ ที่จะเป็นการเพิ่มบทบาทต่ออำนาจได้อย่างเต็มที่ ลักษณะของความต้องการด้านอำนาจนี้มักจะเป็นคนที่นิยมและเชื่อในระบบที่มีอยู่ในองค์การ เชื่อในคุณค่าของงานที่ทำ เชื่อในความเป็นธรรมที่ไม่มีการลำเอียงใด ๆ และพร้อมที่จะสละผลประโยชน์ส่วนตนให้กับองค์การ ความต้องการอำนาจจะเกี่ยวพันกับความปรารถนา จากความพยายามที่มีอิทธิพลเหนือ และต้องการควบคุมผู้อื่น คุณลักษณะบุคคลที่มีความต้องการอำนาจจะเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะดังนี้

3.1 มีความต้องการที่จะได้รับตำแหน่ง ชอบที่จะอยู่ในสถานการณ์ที่มีการแข่งขัน

3.2 การแข่งขันกับบุคคลอื่นภายในสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้เขาครอบงำได้

3.3 ชอบสนุกสนานกับการเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น

ความต้องการอำนาจมี 2 แบบคือ บุคคลและองค์การ บุคคลที่มีความต้องการอำนาจส่วนบุคคลสูงนั้นเป็นบุคคลที่ต้องการจะครอบงำบุคคลอื่น เพื่อที่จะแสดงถึงความสามารถของพวกเขาที่จะใช้อำนาจ พวกเขามีความหวังให้ผู้ตามมีความจงรักภักดีต่อพวกเขาเป็นการส่วนตัว มากกว่าที่จะมีความจงรักภักดีต่อองค์การ เป็นผลให้บางครั้งเป้าหมายขององค์การต้องถูกทำลายลง แต่ในทางกลับกันบุคคลที่มีความต้องการทางอำนาจขององค์การสูง จะเป็นบุคคลที่มุ่งการทำงานส่วนรวม

เพื่อที่จะแก้ปัญหาและส่งเสริมเป้าหมายขององค์กร บุคคลเช่นนี้ชอบทำงานให้สำเร็จตามวิถีทางขององค์กร พวกเขามักเต็มใจที่จะเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวของเขาเอง เพื่อผลประโยชน์ขององค์กร โดยส่วนรวมอีกด้วย

สรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดและหาวิธีการจูงใจตนเองให้สามารถจะเสนอตอบความต้องการได้ในหลาย ๆ ทาง เช่น การเปลี่ยนงานที่รับผิดชอบ การท้าทายความอิสระในการเรียน ความสำเร็จในการศึกษา และแรงจูงใจในการเรียนคือพลังหรือแรงผลักดันทั้งภายนอกและภายในตัวบุคคลหรืออินทรีย์ซึ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมในแนวทางที่สนองตอบต่อความต้องการของตน นั่นคือความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการ แรงขับและรางวัลอันเป็นสิ่งล่อใจ รวมทั้งเป็นแรงกระตุ้นที่จะทำให้ผู้เรียนรักษาพฤติกรรมเหล่านั้นไว้ โดยจะเลือกแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ในการเรียนที่แตกต่างกันไป ในการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของสิ่งที่กระตุ้นความสำเร็จแต่ละบุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จอย่างสูง มักเน้นในเรื่องการบรรลุผลสำเร็จซึ่งแตกต่างจากบุคคลที่เน้นในเรื่องการหลีกเลี่ยงความล้มเหลว แต่ละบุคคลที่เน้นในเรื่องการบรรลุผลสำเร็จมีแนวโน้มไปสู่การตั้งเป้าหมายที่เป็นจริงมากกว่า และจะเลือกงานที่ยากพอสมควร ความต้องการเพื่อความสำเร็จถูกพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมากกับความต้องการที่บรรลุถึงความสำเร็จหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคมของอิริคสัน

อิริคสัน (Erikson) ได้สร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีของ فروยด์ และได้พัฒนาแนวคิดใหม่โดยมีแนวคิดที่ว่าปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อพัฒนาการทางจิตสังคมของแต่ละช่วงอายุ และจะดำเนินไปเรื่อย ๆ ตลอดช่วงอายุขัย พัฒนาการทางจิตสังคมของบุคคลในแต่ละระยะจะเผชิญปัญหาและภาวะวิกฤติต่าง ๆ ที่ต้องใช้ความพยายามเพื่อจะแก้ไขให้หมดไป ถ้าเกิดความคับข้องใจแล้วไม่ได้รับการแก้ไขอาจทำให้พัฒนาการขั้นต่อไปเกิดความล่าช้า อิริคสันได้เสนอพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางสังคม-จิตใจ ไว้ 8 ขั้น ดังนี้ (พรณี ช.เจนจิต. 2545: 345)

1. ขั้นสร้างความไว้วางใจกับความไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust vs. Mistrust) เป็นขั้นพัฒนาด้านวางใจหรือไม่ไว้วางใจ เกิดขึ้นในวัยแรกเกิด-1 ปี เป็นระยะที่การตอบสนองของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของทารก คือ การได้รับอาหาร ความปลอดภัย ความรัก การอุ้ม การสัมผัส ความสุขสบาย ถ้าทารกได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ก็จะเกิดความพึงพอใจและพัฒนาเป็นความไว้วางใจต่อผู้อื่นซึ่งความไว้วางใจ (Trust) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี (Health Personality) แต่ถ้าขาดการดูแลเอาใจใส่ไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่น

หรือได้รับการตอบสนองของความ ต้องการแต่ไม่เพียงพอ ทารกจะพัฒนาความรู้สึกเป็นไม่ไว้วางใจผู้อื่น มองโลกในด้านไม่ดี ชอบระแวงสงสัยผู้อื่น และแสดงความรักต่อผู้อื่นไม่เป็น

2. **ขั้นสร้างความเป็นตัวของตัวเอง**แย้งกับความละอายใจและไม่แน่ใจ (Autonomy vs. Shame and Doubt) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 1–3 ปี หรือวัยหัดเดิน เป็นวัยที่พัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง หรือความละอาย และสงสัยไม่แน่ใจ ในระยะนี้เด็กจะมีการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง คือชอบค้นหา อยากรู้อยากเห็น และพยายามทำอะไรๆ ด้วยตนเอง เช่น ตักอาหารใส่ปากเอง ใส่เสื้อผ้าเอง เป็นต้น เด็กจะรู้สึกภาคภูมิใจมากที่สามารถทำอะไรด้วยตนเองได้ และพัฒนาความรู้สึกมั่นใจในความสามารถของตนเอง แต่ถ้าเด็กไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองทำได้ บิดามารดาคอยห้ามหรือใช้คำว่า “อย่า” ตลอดเวลา ให้ทำในสิ่งที่ยังไม่พร้อม หรือใช้คำดูด่าลงโทษ แทนคำชมเชยต่อกิจกรรมที่เด็กทำ เด็กจะพัฒนาความรู้สึกละอายและสงสัย ไม่แน่ใจในความสามารถของตนเอง

3. **ขั้นสร้างความคิดริเริ่ม**แย้งกับความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 3–6 ปี เป็นขั้นที่พัฒนาด้านความคิดริเริ่ม หรือความรู้สึกผิด จากการที่มีโอกาสสำรวจสิ่งแวดล้อมมากขึ้นในวัยหัดเดิน เด็กวัยก่อนเรียนนี้จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวโดยการซักถามสงสัยอยู่ตลอดเวลา เด็กที่ได้รับการสนับสนุนให้หัดใช้ความสามารถของตนเอง จะเริ่มพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เด็กจะมีความอยากรู้อยากลองทำในสิ่งต่างๆ ตามความคิดของตนเอง เริ่มมีความสามารถในการวางแผนในการทำกิจกรรมของตนเองโดยการคิดเอง และพยายามทำตามแผนที่วางไว้ แต่ถ้าผู้ใหญ่ไม่สนับสนุนหรือห้ามปรามการทำกิจกรรมของเด็ก จำกัดการสำรวจสิ่งแวดล้อมของเด็ก หรือคอยตำหนิการกระทำ ให้เด็กรู้สึกไม่ดี สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กรู้สึกผิด (Guilt) และไม่กล้าที่จะเริ่มทำอะไรเองต่อไป เป็นผลเสียในการพัฒนานุคลิกภาพในระยะต่อมา

4. **ขั้นสร้างความรู้สึกละอาย**แย้งกับปมด้อย (Industry vs. Inferiority) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 6 ปี–วัยย่างเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น ในขั้นนี้ส่วนมากเด็กจะไปโรงเรียน เมื่อไปโรงเรียนเด็กจะมีโอกาสริเริ่มทำสิ่งต่างๆ ได้มาก เริ่มจะรู้จักทำงาน เริ่มเข้าใจความหมายของความเป็นคนว่า “คนนั้นเป็นคนอยู่ได้เพราะการทำงาน” เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะผลิตงานต่างๆ ออกมา เป็นวัยแห่งความขยันขันแข็ง (ทำให้น่าสังเกตว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีความขยันหมั่นเพียรที่จะทำงานและจะมีความสุขอยู่ด้วยการได้ทำงาน) ในวัยนี้จึงเป็นการปูพื้นฐานเบื้องต้นแห่งนิสัยในการทำงาน ถ้าผลผลิตที่เขาทำแล้วได้รับการยกย่อง เห็นคุณค่าจากสังคม ก็ย่อมทำให้เกิดกำลังใจในการทำงาน แต่ถ้าสังคมไม่เห็นคุณค่าของงานที่เขาทำ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นปมด้อย เห็นตนเองว่าไร้ค่าไม่ชอบทำงานและดูถูกตัวเอง และสามารถอธิบายได้ว่า ทำไมคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมจึงไม่ชอบทำงานของตน เนื่องจากงานของ

เขาขาดการยกย่องทางสังคม และนอกจากนั้น การถูกบังคับให้ทำงาน หรือเรียนในสิ่งที่ไม่มีความหมายต่อตน ก็ทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) กับงานที่ทำ ทำให้ไม่อยากทำงาน

5. ขั้นการพบอัตลักษณ์แห่งตนแย่งกับการไม่เข้าใจบทบาทตนเอง (Identity vs. Role Confusion) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 13–18 ปี เป็นขั้นพัฒนาการรู้จักตนเอง มีเอกลักษณ์ หรือสับสนในบทบาท วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่เปลี่ยนจากวัยเด็กเป็นวัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งด้านร่างกาย และสติปัญญา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เด็กค้นหาความเป็นตนเองอย่างแท้จริง วัยรุ่นจึงต้องเริ่มสร้างความรู้สึกความเป็นตนเอง การมีสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อน (Peer Group) กำหนดวิถีชีวิตที่ตนเองต้องการ การวางแผนอนาคตและอาชีพของตนเอง วัยรุ่นบางคนพยายามทำตามแบบอย่างบุคคลที่เขาชื่นชอบและนำมาเป็นรูปแบบของตนเอง ถ้าวัยรุ่นไม่สามารถค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ จะสับสนในบทบาทของตนเอง อาจนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมต่างๆ เช่น ต่อต้านสังคมแยกตนเอง และติดสิ่งเสพติด เป็นต้น

6. ขั้นสร้างความรักร่วมใจแย่งกับความเปล่าเปลี่ยว (Intimacy and Solidarity vs. Isolation) เกิดในช่วงผู้ใหญ่ตอนต้น หัวใจหลักในวัยนี้ก็คือ ความรักและการทำงาน เพราะเมื่อมองดูจากฐานะทางสังคมในวัยนี้ บุคคลจำเป็นจะต้องนำตัวเองเข้าไปผูกพันกับหลักแหล่งอันใดอันหนึ่งทั้งด้านการงานและครอบครัว ในระยะนี้ไม่ใช่ระยะปฏิเสธหัวชนฝาแบบวัยรุ่นอีกต่อไปแล้ว แต่เป็นระยะที่ต้องยอมรับทางสังคมบางอย่าง บุคคลมีความพร้อมทางสังคมในอันที่จะประกอบสัมมาอาชีพเพราะจบการศึกษาแล้วและบุคคลมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้วที่จะตั้งหลักฐานเป็นครอบครัวกับใครสักคนหนึ่ง ถ้าบุคคลสามารถจัดการความสามารถส่วนตัวให้ไปกันได้กับสถาบันต่าง ๆ ของสังคม เขาก็จะอยู่ในสังคมไปได้ด้วยดี แต่ถ้าเขามีปัญหามาเสียตั้งแต่ขั้นต้น ๆ จนทำให้ไม่สามารถจัดการกับเรื่องการทำงานและความรักได้สำเร็จ ความอับอายความกลัวเสียหน้าก็จะทำให้แยกตัวออกจากเพื่อนฝูง หลบหน้าไม่ยอมพบปะผู้คน สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญคือเพื่อนสนิท มิตรร่วมงานและคู่ชีวิต ปัญหาที่บุคคลต้องประสบในชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัวก็คือ ความร่วมมือและการแข่งขัน เขาจะต้องสามารถจัดการกับทั้งสองสิ่งนี้ให้ได้พอเหมาะ ความรู้สึกที่จะเกิดขึ้นในช่วงนี้ก็คือความรักและความผูกพันต่องานและครอบครัว

7. ขั้นให้กำเนิด และเลี้ยงดูบุตรกับการหมกมุ่นใฝ่ใจแต่ตัวเอง (Sense of Generative vs. Stagnation) เป็นวัยผู้ใหญ่และเข้าสู่วัยกลางคน ขั้นนี้เป็นขั้นที่คนเริ่มคิดวางแผนอนาคต คิดถึงการมีสายสัมพันธ์ มีลูกหลาน ในด้านความมั่นคงทางการงานอาจจะหมายถึงการสร้างหลักฐาน ปลูกบ้าน ช่าง ส่วนความมั่นคงทางจิตใจ หมายถึงความต้องการที่จะมีบุตรหลาน คนที่สามารถประคองนาวาชีวิตมาได้ดีจนถึงวัยนี้ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกดังที่กล่าวมา ส่วนบุคคลที่ล้มเหลวไม่ได้แต่งงานก็ย่อมหมดโอกาสที่จะมีบุตรหลาน หรือถ้าไม่มีงานทำก็หมดโอกาสที่จะเป็นหลักเป็นฐาน ความรู้สึกที่เกิดขึ้นก็คือ

เฉยชา ไม่คิดจะสร้างสรรค์อะไรไว้ให้ใคร เมื่อไม่มีสิ่งแวดล้อมจะให้สนใจก็จะพุ่งความสนใจเข้าตัวเอง กลายเป็นคนรักตัวเองหมกมุ่นใฝ่ใจแต่เรื่องของตัวเอง ไม่รักผู้อื่น ไม่คิดเรื่องสังคมโดยรอบสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญคือการได้มีโอกาสแสดงความรับผิดชอบในครอบครัว บุคคลที่มีพัฒนาการสมบูรณ์จะมีความรู้สึกว่าได้ทำประโยชน์แก่สังคม และสามารถให้ความดูแลช่วยเหลือผู้อื่นได้

8. ขั้นสร้างความรู้สึกมั่นคงสมบูรณ์กับความหมดหวัง (Sense of Integrity vs. Despair) เป็นวัยชรา เป็นวัยสุดท้ายที่ประมวลเอาประสบการณ์ในชีวิตไว้ เป็นวัยสุดท้ายของชีวิต จากสุดท้ายของชีวิตนี้จะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นได้สามารถพัฒนาตนเองมาตั้งแต่จากแรก ได้อย่างไร บุคคลได้มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างไร ช่วงสุดท้ายของชีวิตจะเป็นช่วงสุดท้ายที่เราหันกลับไปมองอดีตมาตั้งแต่ต้น และเหลือตกตะกอนเป็นช่วงปลายของชีวิต ถ้าชีวิตตั้งแต่ต้นพบกับความสำเร็จ ในขั้นสุดท้ายนี้บุคคลก็จะพึงพอใจในชีวิตที่ผ่านมา เพราะพร้อมที่จะอำลาจากโลกนี้ไป เนื่องจากได้ประจักษ์ถึงผลสำเร็จที่เกิดขึ้น หลายคนพอใจที่จะติดต่อกับคนรุ่นหลัง เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์แต่ครั้งหลังให้เป็นบทเรียน เหมือนเราได้ทำงานชิ้นหนึ่ง เมื่อทำได้สำเร็จแล้วถึงเวลาอันสมควรเราก็อยากจะวางมือและส่งต่อให้ผู้อื่นได้รับไปทำต่อ บุคคลเหล่านี้จะสามารถมองโลกได้กว้างไกลมีความรักในมนุษยชาติและตระหนักว่าชีวิตเป็นช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ ความรู้สึกที่สร้างขึ้นคือความรู้สึกว่าตนฉลาดรอบรู้ การสละตัดใจได้ไม่กลัวต่อความตายที่ย่างเข้ามาใกล้ ตรงข้ามกับบุคคลผู้ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตจะมีความกลัวตายเมื่อรู้แน่ชัดว่าเวลาของตนใกล้เข้ามาแล้ว เขาจะรู้สึกผูกพันกับภารกิจที่ยังค้างค้างอยู่ ยังทำได้ไม่สำเร็จความหมดหวังท้อแท้ต่อชีวิตปรากฏขึ้น การใช้ชีวิตในบั้นปลายจะเป็นการอยู่ไปวันๆอย่างไร้ความหมายสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของคนชราคือ คนในวัยและสถานะเดียวกันตลอดชีวิตของบุคคลนี้ ก็คือการสร้างสรรค์และฝึกการทำหน้าที่มาตลอด

จากทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพของอีริคสันผู้วิจัยขอสรุปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับช่วงวัยอายุ 13-18 ปี ซึ่งจะเห็นได้ว่า ช่วงของวัยรุ่นเป็นช่วงที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของอัตมโนทัศน์ทางลบหรืออัตมโนทัศน์ทางบวกอย่างเด่นชัด การที่บุคคลรู้สึกเกี่ยวกับตนเองอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การเข้าเรียนด้วยคาดหวังว่า จะต้องเป็นผู้ประสบความสำเร็จ มีความสุข จะแสดงพฤติกรรมโดยการอาสา มีความรับผิดชอบ ซึ่งความคาดหวังของเขาสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เขาเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียน ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางลบ มักจะมองตนเองว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถจึงไม่มีใครกระตือรือร้นที่จะรับอาสาทำสิ่งต่าง ๆ ไม่มีความรับผิดชอบซึ่งจะนำไปสู่ความล้มเหลวได้

1.1.4 ทฤษฎีตัวตน (Self-Theory) ของคาร์ล โรเจอร์ส

คาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers, 1902-1987) นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม (Humanistic Psychology) ผู้ที่ศึกษาบุคลิกภาพของมนุษย์จากส่วนที่เป็นประสบการณ์เฉพาะตัวของบุคคล ซึ่งรวมความรู้สึก และเจตคติของบุคคล ต่อโลก ต่อชีวิต ต่อตนเอง และต่อสังคมแวดล้อมโดยมุ่งให้ความสำคัญที่ตัวเอง และความเป็นตัวของตัวเองของบุคคลนั้น (I หรือ Me หรือ Self) ทฤษฎีของ โรเจอร์ส จึงมีชื่อว่า ทฤษฎีตัวตน (Self-Theory) โดยมีความเห็นว่า ธรรมชาติของมนุษย์เป็นสิ่งที่ดีและมีความสำคัญมาก โดยมีความพยายามที่จะพัฒนาร่างกายให้มีความเจริญเติบโตอย่างมีศักยภาพสูงสุด โรเจอร์สตั้งทฤษฎีขึ้นมาจากการศึกษาปัญหาพฤติกรรมของคนไข้จากคลินิกของเขา และได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่เกิดจากสุขภาพเป็นอย่างมาก ทฤษฎีของโรเจอร์เน้นถึงเกียรติของบุคคล ซึ่งบุคคลมีความสามารถที่จะทำการปรับปรุงชีวิตของตนเองเมื่อมีโอกาส เขามิใช่จะเป็นเพียงแค่เหยื่อ ในขณะที่มีประสบการณ์ในสมัยที่เป็นเด็กหรือจากแรงขับของจิตใต้สำนึก แต่ละบุคคลจะรู้จักการสังเกตสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา โดยมีแนวทางเฉพาะของบุคคล กล่าวได้ว่า เป็นการรับรู้สภาพสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความสำคัญมาก โรเจอร์เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีตัวตน 3 แบบ (Roger, 1978: 208 – 209)

1. ตนที่ตนมองเห็น (Perceived Self หรือ Self-Concept) ตนที่ตนมองเห็น คือ ภาพของตนที่เห็นตนเองว่า ตนเป็นคนอย่างไร คือใคร มีความรู้ความสามารถ ลักษณะเฉพาะตนอย่างไร โดยทั่วไปบุคคลรับรู้ มองเห็นตนเองหลายแง่หลายมุม อาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริง หรือภาพที่คนอื่นเห็น เช่น คนที่ชอบเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น อาจไม่นึกเลยว่าตนเองเป็นบุคคลประเภทนั้น

2. ตนตามที่เป็นจริง (Real Self) ตนตามที่เป็นจริง คือ ลักษณะตัวตนที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง บ่อยครั้งที่ตนเองมองไม่เห็นข้อเท็จจริงของตน เพราะเป็นกรณีที่ทำให้รู้สึกเสียใจ เศร้าใจ ไม่เต็มหน้าเต็มตากับบุคคลอื่นๆ รู้สึกผิดเป็นบาป เป็นต้น

3. ตนตามอุดมคติ (Ideal Self) ตนตามอุดมคติ คือ ตัวตนที่อยากมี อยากเป็น แต่ยังไม่เป็น ไม่เป็นในสภาวะปัจจุบัน เช่น นาย ก. เป็นคนขี้บอดรับจ้าง แต่นึกฝันอยากจะเป็นเศรษฐีมี คนขับรถให้นั่ง นางสาว ข. เป็นคนชอบเห็นเห็นแก่ตัว แต่นึกอยากเป็นคนเก่งของสังคม เข้าคนง่าย เป็นต้น ถ้าตนที่ตนมองเห็นกับตนตามที่เป็นจริงมีความแตกต่างกันมาก หรือมีข้อขัดแย้งกันมาก บุคคลนั้นก็มีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลที่ก่อปัญหาให้แก่ตัวเองและผู้อื่น

ถ้าตัวตนทั้ง 3 ลักษณะ ค่อนข้างตรงกันมากจะทำให้มีบุคลิกภาพมั่นคง แต่ถ้าแตกต่างกันสูง จะมีความสับสนและอ่อนแอด้านบุคลิกภาพ

โรเจอร์ส เน้นว่า การยอมรับตนเองของบุคคลเกิดจาก ความสอดคล้องต้องกันระหว่าง ความคิดเกี่ยวกับตนที่เป็นจริง (Real Self) กับความคิดเห็นเกี่ยวกับตนในอุดมคติ (Ideal Self) เมื่อการ

รับรู้ตนที่เป็นจริงกับตนในอุดมคติคล้ายกัน หรือแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ก็เป็นผลให้บุคคลนั้นสามารถปรับตัวไปในทางที่ดีได้ บุคคลถูกกระตุ้นโดยความต้องการสำหรับการยอมรับนับถือทางบวก นั่นคือความต้องการความรัก การยอมรับและควมมีคุณค่า บุคคลเกิดมาพร้อมกับความต้องการการยอมรับนับถือในทางบวก และจะได้รับการยอมรับนับถือโดยอาศัยการศึกษาจากการดำเนินชีวิตตามมาตรฐานของบุคคลอื่น ผลดีของตนที่ตนมองเห็นตรงกับตนตามที่เป็นจริง มักมองเห็นตนตามอุดมคติที่ค่อนข้างเป็นไปได้ ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความหวัง กระตือรือร้น และสนใจหวังอยู่เสมอ จึงมีความพอใจตนเองอยู่มาก ซึ่งมักจะนำไปสู่ความพอใจในบุคคลอื่นอีกด้วย ตรงข้ามกับบุคคลที่สร้างภาพของตนตามอุดมคติห่างไกลตนตามที่เป็นจริง มักประสบความผิดหวังในตนเองและผู้อื่น ทำให้มองตนเองและผู้อื่นในแง่ลบ มีเพื่อนน้อย คบหาสมาคมกับใคร ๆ ยาก ทำให้มีข้อสงสัยและขัดแย้งในตนเองและผู้อื่น

จากทฤษฎีนี้สรุปได้ว่า ตนเอง (Self) คือ การรวมกันของรูปแบบ ค่านิยม เจตคติ การรับรู้ และความรู้สึก ซึ่งแต่ละบุคคลมีอยู่และเชื่อว่า เป็นลักษณะเฉพาะของเขาเอง ตนเอง หมายถึง ฉันทัวฉันเป็นศูนย์กลางที่รวมประสบการณ์ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ภาพพจน์นี้เกิดจากการที่แต่ละบุคคลมีการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเริ่มแรกชีวิต สำหรับบุคคลที่มีการปรับตัวดีก็จะมีเปลี่ยนแปลงอย่างคงที่ และมีการปรับตัวตามประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่ ดังนั้นนักศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมในการเรียน เช่น ผู้เรียนบางคนมีการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพต่อสภาพสิ่งแวดล้อมในการเรียนและการเป็นผู้มีความมุ่งมั่นในการเรียนสามารถมองเห็นภาพตนได้ทั้ง 3 ลักษณะที่ค่อนข้างตรงกันในเรื่องความมุ่งมั่น ขยันเรียน และสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบและกิจกรรมการเรียนจนสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเรียนที่วางไว้

1.1.5 ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชไบน์และไอเซน

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (The Theory of Reasoned Action : TRA) นำเสนอโดย ฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein and Ajzen .1980 : 41) โดยมีข้อตกลงว่า “มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล และใช้ข้อมูลที่ตนมีอยู่อย่างเป็นระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตนก่อนตัดสินใจลงมือทำหรือไม่ทำ” ทฤษฎีนี้ยอมรับว่า มนุษย์ทำอะไรทุกครั้งต้องมีการพิจารณาก่อนตัดสินใจว่าทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น ๆ หรือมนุษย์ทุกคนจะทำอะไรทุกครั้งต้องทำด้วยเหตุผล และมนุษย์ทุกคนย่อมมีเหตุผลของตนเอง และถือว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral intention) เป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ เจตนาเชิงพฤติกรรมของบุคคลจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของตัวแปรพื้นฐานสำคัญ 2 ตัวแปร คือ ปัจจัยส่วนบุคคล(Personal Factor) และอิทธิพลทางสังคมหรือการได้รับการสนับสนุนจากสังคม (Social Influence)

แนวคิดของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ได้มีการพัฒนาและเสนอเต็มรูปแบบโดย ไอบเซนและพิชบายน์ มีสาระดังนี้ มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่ตนมีอยู่อย่างเป็นระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่อาจเกิดจากการกระทำของตนเองก่อนตัดสินใจลงมือหรือไม่ทำพฤติกรรม โดยทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล มีรายละเอียดดังนี้

1. พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของเจตนาของบุคคล เจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) ของบุคคลจึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ

2. เจตนาเชิงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับตัวกำหนด 2 ตัว คือ

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการประเมินทางบวก หรือลบของบุคคลต่อการกระทำ เรียกว่า เจตคติต่อพฤติกรรม เจตคติต่อพฤติกรรมขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavior of Consequences)

2.2 ปัจจัยทางสังคม เป็นการประมาณของบุคคลว่าตนจะมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) เพียงใด กลุ่มอ้างอิง หมายถึง บุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อบุคคลผู้นั้น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มอ้างอิงต่อการกระทำของตน (Normative Belief) ซึ่งหมายถึงความเชื่อที่ว่าบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มอ้างอิงประสงค์จะให้ตนทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น เพียงใด และยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply)

3. ความสำคัญของเจตคติต่อพฤติกรรม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเจตนาเชิงพฤติกรรม หรือพฤติกรรมเอง นั่นคือ พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจถูกกำหนดโดยเจตคติต่อพฤติกรรมมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสองได้เช่นกัน ความสำคัญของปัจจัยทั้งสองอาจแตกต่างกันจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง

4. ตัวแปรภายนอก (External Variable) เช่น ตัวแปรชีวสังคม เจตคติต่อเป้าหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือบุคลิกภาพจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็ต่อเมื่อตัวแปรนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หรือมีอิทธิพลต่อน้าหนักความสำคัญของตัวแปรทั้งสองที่สื่อเจตนาเชิงพฤติกรรม

5. การกำหนดพฤติกรรมที่จะศึกษาจำเป็นต้องกำหนดโดยคำนึงถึง

5.1 การกระทำ (Action) จะต้องกำหนดว่าเป็นการกระทำอย่างเดี่ยว (Single Act) เช่น การให้ลูกดื่มนม การสูบบุหรี่ เป็นต้น หรือเป็นกลุ่มการกระทำ (Behavior Category) เช่น การออกกำลังกาย ซึ่งอาจประกอบด้วยการกระทำย่อยๆ หลายการกระทำ เช่น การวิ่ง การกระโดดเชือก และการเล่นฟุตบอล เป็นต้น

5.2 เป้าหมาย (Target) หมายถึง เป้าหมายของการกระทำ เช่น การให้ลูกดื่มนม อาจกำหนดเป้าหมายเป็นให้ดื่มนมแม่

5.3 เวลา (Time) หมายถึง เวลาที่พฤติกรรมที่เราสนใจจะเกิดขึ้น เช่น การดื่มนมแม่ ตอนค่ำ

5.4 บริบท (Context) หมายถึง สถานการณ์ที่พฤติกรรมที่เราสนใจศึกษาจะเกิดขึ้น เช่น การดื่มนมแม่ที่บ้านการกำหนดพฤติกรรมที่จะศึกษานี้สามารถกำหนดให้มีความเฉพาะตามที่เราสนใจจะศึกษา เมื่อกำหนดพฤติกรรมได้แล้ว การวัดเจตคติต่อพฤติกรรม ก็ต้องวัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดขึ้น

จากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล สรุปได้ว่า การที่มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมใดๆ จะต้องมีความตั้งใจหรือเจตนาใช้เป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จจากการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของตน ความตั้งใจหรือเจตนาของมนุษย์ขึ้นกับเจตคติต่อพฤติกรรมหรือการประเมินทางบวกและทางลบของบุคคลต่อการกระทำ หากบุคคลใดมีความจดจ่อมุ่งมั่นกับแรงบันดาลใจที่มี และวางแผนกำหนด จัดระบบความคิดให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ ก็ส่งผลให้เกิดการวางแผนเพื่อวางแผนทางการปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จ

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน สรุปได้ว่า ความมุ่งมั่นในการเรียนต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีแรงจูงใจภายใน มีทัศนคติหรือเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนด้วยกิจกรรมและสภาพการเรียนรู้ที่มีความหมายในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและมีความคุ้มค่ากับงาน มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน การทำกิจกรรม ซึ่งจะเป็นไปตามความพอใจความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้การเรียนอาจจะเป็นการจัดให้เป็นกลุ่มเล็กๆ แล้วให้ผู้เรียนร่วมกันคิด ซึ่งในการร่วมมือกันนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความทงจำ ในสิ่งที่เรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมทักษะการคิดและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ดีขึ้นด้วย

1.2 ความรู้เกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการเรียน

1.2.1 ความสำคัญของความมุ่งมั่นในการเรียน

ความมุ่งมั่นในการเรียน เป็นการแสดงพฤติกรรมของความสนใจ มีความตั้งใจอันเปี่ยมเอาใจใส่ มีมานะพยายาม ขยันหมั่นเพียร มีความอดทนต่อความเหนื่อยล้า และความกล้าหาญต่อการฟันฝ่าอุปสรรคอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจ และกำลังสติปัญญาอย่างน้อยแค่ไหน ก็จะไม่ย่อท้อโดยเด็ดขาด จนกว่าจะประสบผลสำเร็จทางการเรียนได้ และความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นทักษะพื้นฐานที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างตั้งใจ เอาใจใส่ ทุ่มเท กับการเรียนอย่างเต็มที่ เช่น เอาใจใส่ตั้งใจฟังคำอธิบายของครู ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบ ตั้งใจ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากผู้เรียนมีความพร้อมหรือมี

คุณลักษณะดังกล่าวแล้ว การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นย่อมมีโอกาสประสบผลสำเร็จสูง ซึ่งลักษณะโดยทั่วไปของผู้ที่มีความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ มักเชื่อว่าจะต้องทำให้ดีกว่า เก่งกว่า เก่งที่สุดเท่าที่จะเก่งได้ ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านจิตใจ พัฒนากาย และเทคนิคต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นเลิศให้ได้ ตั้งเป้าหมาย อย่างชัดเจนและดำเนินตามนั้นอย่างแข็งขัน ยืนกรานที่จะเผชิญหน้ากับอุปสรรคทั้งหลายและทุ่มเททุกอย่างเท่าที่จะทำได้ (Orlick. 2000: 41)

หากกล่าวถึงความเป็นเลิศ การที่จะก้าวสู่ความเป็นเลิศได้นั้น จำเป็นต้องจะต้องอาศัยปัจจัยสู่กระบวนการความเป็นเลิศ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ (Seven Elements of Excellence) อันได้แก่ (Orlick. 2005: 99)

1. ความมุ่งมั่น (Commitment)
2. ความเชื่อ / ความเชื่อมั่นในตนเอง (Belief/ Self-Confidence)
3. การตั้งใจอย่างเต็มเปี่ยม (Full Focus)
4. การมองทางด้านดี (Positive Images)
5. ความพร้อมทางด้านจิตใจ (Mental Readiness)
6. การควบคุมการรบกวน (Distraction Control)
7. การประเมินอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Evaluation)

ในองค์ประกอบทั้ง 7 นี้ พบว่า ความมุ่งมั่นและความเชื่อคือหัวใจของการก้าวไปสู่ความเป็นเลิศ ทั้งสองปัจจัยนี้ทำให้เราเห็นศักยภาพของตนเอง เห็นความสำคัญของสิ่งที่กระทำและเห็นความอยากที่จะเป็นผู้ที่เก่งที่สุด ส่วนปัจจัยที่สามถึงปัจจัยที่เจ็ดนั้นเป็นเรื่องของทักษะทางจิตที่ควบคุมความมุ่งมั่นและความเชื่อให้อยู่กับการกระทำโดยตลอด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลที่ยอดเยี่ยมที่สุดการปฏิบัติของมนุษย์นั้นมีจิตเป็นผู้ควบคุม ความมุ่งมั่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างแรก ที่จะนำไปสู่ความเป็นเลิศ เคอริน ลี การ์ดเนอร์ (Kerrin Lee Gartner) แชมป์โอลิมปิกประเภท Alpine Skiing กล่าวว่าเมื่อไรก็ตามความมุ่งมั่นหายไปเมื่อนั้นเราก็ไม่มีวันที่จะชนะได้เลย (Orlick. 2006: 4) อย่างไรก็ตามความมุ่งมั่นจะทำให้ผู้ปฏิบัติต้องทุ่มเททุกวิถีทางเพื่อสิ่งที่ต้องการให้มีขึ้นให้ได้ หรือสิ่งที่ต้องพัฒนานั้นพัฒนาขึ้นให้ได้อย่างสุดจิตสุดใจ ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติจะต้องมีระเบียบวินัยในตนเอง พยายามฝึกปฏิบัติในแต่ละวันให้ดีขึ้น มีความพร้อมทางจิต กาย และเทคนิคต่างๆ มีความรู้สึกลึกซึ้งอย่างแรงกล้า มีความสนุก หรือมีความรักในสิ่งที่ปฏิบัติและต้องมีความทุ่มเทอย่างแท้จริง เพื่อให้เก่งและดีเท่าที่จะทำได้ และแสดงความพยายามที่จะพัฒนาตนเองให้อยู่ในระดับสุดยอดอยู่เสมออีกด้วย

จากคำสอนในพระธรรมปิฎก ตอน ความมุ่งมั่น (พระธรรมปิฎก.2546: 49) ได้เน้นให้เห็นถึงสาระสำคัญของความมุ่งมั่น ว่าหากเกิดขึ้นในบุคคลใด บุคคลนั้นก็จะพาให้หน้าที่การงานรวมถึงองค์การประสบผลสำเร็จได้อย่างหน้าภาคภูมิใจ และเมื่อนำไปเทียบกับหลักธรรม ความ

มุ่งมั่นในเชิงพุทธในอริยมรรคจะเรียกว่า "สมาธิชอบ" ความมุ่งมั่นมักใช้ร่วมกับความทุ่มเท บางคนก็แยกความหมายของทั้งสองคำไม่ออก เปรียบเทียบกับเลนส์นูนรวมแสง ก็จะเปรียบเทียบความทุ่มเทเหมือนการรวบรวมแสงเข้ามาในเลนส์นูน และเปรียบเทียบความมุ่งมั่นเหมือนการทำให้แสงที่รวบรวมเข้ามาลงมาถึงจุด ๆ เดียวไปที่จุดโฟกัสหากเราทุ่มเท (ขยัน) แต่ไม่มุ่งมั่น (เน้นจุด) กลับเป็นกระจายจุด ก็เหมือนเลนส์เว้าก็ไม่สามารถเอาแสงมาจุดกระจาได้ อย่างนี้งานก็ไม่สำเร็จหากเราทุ่มเท มุ่งมั่น ก็สามารถเอาแสงอาทิตย์ไปจุดกระจาได้ งานก็จะสำเร็จ การงานจะสำเร็จได้มีวิธีการสร้างดังนี้

1. มีเป้าหมายที่แน่นอนสนับสนุนด้วยความต้องการ อย่างเร่งเร้าเพื่อให้สำเร็จสมบูรณ์
2. มีแผนการที่แน่นอน แสดงออกด้วยการทำงานอย่างสม่ำเสมอ
3. มีจิตใจที่ปิดอย่างแน่นหนาต่ออิทธิพลทางทำลาย และความทอดถอนรวมทั้งการเสนอแนะในทางลบของญาติพี่น้อง เพื่อนๆ และคนคุ้นเคย
4. การมีเพื่อนที่สนิทสนมกลมเกลียวกันให้กำลังใจแก่กันในการดำเนินการตามแผนการ และเป้าหมายให้สำเร็จ

สกินเนอร์ และ เบลมอนต์ (Skinner and Belmont: 1993) กล่าวว่า ผู้เรียนที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน จะแสดงถึงพฤติกรรมที่ได้รับการสนับสนุน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียน มีความมุ่งมั่นด้านอารมณ์ความรู้สึกในเชิงบวก เลือกลงงานที่ใกล้เคียงกับความสามารถของตนเอง เริ่มทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อได้รับโอกาส และใช้ความพยายามและการรวมกำลังกันเพิ่มขึ้นในการสนับสนุนด้านงานการเรียนรู้อ พวกเขาได้แสดงความรู้สึกในเชิงบวกในระหว่างการปฏิบัติงาน รวมถึงความกระตือรือร้น ความเบิกบานใจ ความอยากรู้อยากเห็นและความสนใจ ในทางตรงข้ามกันของการมีความมุ่งมั่นในการเรียนคือ ความไม่พอใจเด็กที่ไม่พอใจจะไม่แสดงกิริยาอะไรออกมา ไม่มีความพยายามอย่างหนัก และทั้งสิ่งที่ย่ำๆ ที่อยู่ตรงหน้าที่มีความท้าทาย เปื้อหน่าย ไม่เบิกบาน มีความทุกข์ใจ โกรธง่ายเกี่ยวกับสิ่งที่แสดงในห้องเรียน พวกเขาสามารถถอยออกจากโอกาสของการเรียนรู้ในห้องเรียน หรือขัดขืนต่อผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน

จากการศึกษาความสำคัญของความมุ่งมั่นในการเรียน สรุปได้ว่าความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นคุณสมบัติพิเศษที่จะนำไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จในชีวิตได้ เป็นการผสมผสานร่วมกันระหว่างผูกพันและความภาคภูมิใจ รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสิ่งที่ปฏิบัติ รู้สึกตื่นเต้นมีชีวิตชีวา มีความสุขที่ได้อยู่กับงาน มีพลังพร้อมที่จะอุทิศตัวทุ่มเทพลังกายพลังใจ ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.2.2 ความหมายของความมุ่งมั่นในการเรียน

จากการศึกษาความหมายของความมุ่งมั่นในการเรียน พบว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการเรียนไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งแต่ละความหมายมีวิธีการศึกษา มุมมอง และแนวคิดที่มีความแตกต่างกันออกไปทำให้การนิยามแตกต่างกัน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 867) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ความมุ่งมั่น” ว่า “คือการตั้งใจอย่างแน่วแน่ ”

กรมวิชาการ (2545: 4) ได้นิยามความหมายของความมุ่งมั่น ว่าหมายถึง ความตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำงาน โดยไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ซึ่งมีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ

1. มีความกระตือรือร้นและตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาสาทำหรือทำทันที
2. การกระทำดังกล่าวนั้นมีความคงที่ สม่ำเสมอหรืออย่างต่อเนื่อง

ชูชากุล (Choosakul. 2004: 9) ได้อธิบายว่าความมุ่งมั่น เป็นการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องหรือความรับผิดชอบที่มากพอ ๆ กับการปฏิบัติที่รู้สึกเหมือนเป็นพันธะผูกพัน โดยมีจุดมุ่งหมายของการกระทำเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการหรือสิ่งที่ต้องมี

เฮอร์ช (Hirschi. 1997: 37) ให้ความหมายว่า ความมุ่งมั่น หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ทุ่มเท พลัง เวลา ของตนไปกับการกระทำบางสิ่งบางอย่างโดยหวังว่าจะได้รับผลตอบแทน และเมื่อใดก็ตามที่บุคคลนั้นกระทำนอกกรอบนอกทางที่เขาเคยกระทำอยู่ เขาต้องคำนึงถึงเวลา พลังงานที่ได้ทุ่มเทไปกับสิ่งนั้นๆ ว่าคุ้มหรือไม่

เบรกเกอร์ (Becker.1960: 32-40) ให้นิยามความมุ่งมั่น ว่าเป็นเงื่อนไขต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลดำเนินอยู่ในวิถีทางของการกระทำนั้นอย่างมั่นคงและอย่างถาวร

บริคแมน (Brickman. 1978: 56) ได้กล่าวว่า ความมุ่งมั่นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการที่จะเป็น และความต้องการที่จะมีทั้งในด้านบวก ด้านลบ และควบคู่กันทั้งด้านบวกและลบ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ความหมายของความมุ่งมั่นดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าความมุ่งมั่น หมายถึง ความตั้งใจอย่างแน่วแน่ ในการกระทำสิ่งหนึ่ง สิ่งใดอย่างจริงจังต่อเนื่อง ด้วยความรับผิดชอบ ทุ่มเททั้งพลัง และเวลา เพื่อให้ได้ผลตอบแทนตามที่มุ่งหวัง หรือต้องการ หากนำคำว่า “ความมุ่งมั่น” มาใช้กับ “การเรียน ” เป็นความมุ่งมั่นในการเรียน โดยมีความหมายดังนี้

นาเทลโล (Natriello.1984: 23) ได้นิยามความมุ่งมั่นในการเรียนว่า เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมที่เสนอไว้ในส่วนของโปรแกรมของโรงเรียน ในทางกลับกันตัวชี้วัดในการศึกษาถึงความผูกพันในการเรียนนี้จะรวมถึงการไม่อนุญาตให้ผู้เรียนขาดเรียน การทุจริตในการสอบ และการทำลาย

ทรัพยากรของโรงเรียน ในอีกความหมายหนึ่งเน้นตัวชี้วัดทางด้านความคิด พฤติกรรมและทัศนคติ ในการสร้างความผูกพันในงานการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง

วิจารณ์ พานิช (2556: 2-3) ที่กล่าวถึง ความมุ่งมั่นในการเรียน ว่าเป็น การผูกใจให้จดจ่อ อยู่กับการเรียน หลักการพื้นฐานคือ คนเราจะเรียนสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ดีเมื่อมีความสนใจ มีใจจดจ่ออยู่กับ สิ่งนั้น หรือกล่าวว่า การเรียนรู้เริ่มต้นจากความสนใจ

มาร์ค (Marks. 2000: Online) ได้นิยามความมุ่งมั่นในการเรียน ว่าเป็น กระบวนการ ทางจิตที่แสดงความใส่ใจ ให้ความสนใจ และใช้ความพยายามของผู้เรียนในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนรู้

จะเห็นว่า ความมุ่งมั่นในการเรียน คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการผูกอยู่กับการเรียน มีความสนใจ ความขยัน อดทน รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทุ่มเท ทั้งทรัพยากร เงินทอง พลังกาย พลังใจ และเวลาให้กับการเรียนรู้ ทบทวนเนื้อหา ศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเอง ส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา และแสดงออกถึงความตั้งใจอันแน่วแน่ในการที่จะฟันฝ่า ปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจก็พยายามปรับปรุง แก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อพัฒนาตนเอง สู่ความเป็นเลิศหรือประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง

1.2.3 คุณลักษณะของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน

1.2.3.1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน

ความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความตั้งใจจริง เพื่อให้การเรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียนจะมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์ (2547 : 12) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความมุ่งมั่น ไว้ดังนี้

1. มองวิกฤตให้เป็นโอกาส
2. ปรับตัวให้ทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
3. หาวิธีดำเนินการแก้ไขในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น
4. ควบคุมความคิดและอารมณ์ของตนเอง
5. ศึกษาเรียนรู้จากความผิดพลาด
6. คิดอย่างสร้างสรรค์
7. ทำทนายและกล้าเสี่ยงต่อสิ่งที่เกิดขึ้น
8. อดทนและเพียรพยายาม
9. เชื้อมั่นในความสามารถของตนเอง

สตอลทซ์ (Stoltz. 2001: 47-48) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นสูงและ บุคคลที่มีความมุ่งมั่นต่ำ ดังนี้

1. คุณลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นสูง
 - 1.1 แข็งแกร่ง ฟื้นตัวได้เร็วเมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรค
 - 1.2 เป็นบุคคลที่มีผลการเรียนและการปฏิบัติงานที่ดี
 - 1.3 มองโลกในแง่ดี
 - 1.4 กล้าเสี่ยงในสิ่งที่จำเป็นต้องเสี่ยง
 - 1.5 พัฒนาการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดี
 - 1.6 รักษาสุขภาพ มีพลังและมีชีวิตชีวา
 - 1.7 ยอมรับที่จะรับผิดชอบต่อความยากลำบากและความท้าทายที่ซับซ้อน
 - 1.8 มีความอดทน
 - 1.9 มีความคิดสร้างสรรค์ในการหาทางแก้ปัญหา
 - 1.10 เป็นนักแก้ปัญหาและนักคิดที่คล่องตัว
 - 1.11 มีการเรียนรู้เติบโตและพัฒนา
2. คุณลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นต่ำ
 - 2.1 ล้มเลิกความตั้งใจ
 - 2.2 กลายเป็นผู้พ่ายแพ้
 - 2.3 ซึมเศร้า
 - 2.4 ไม่ปลดปล่อยศักยภาพออกมาอย่างเต็มที่
 - 2.5 รู้สึกว่าช่วยเหลือตัวเองไม่ได้
 - 2.6 ทรมานจากความเจ็บป่วย
 - 2.7 สับสน ว้าวุ่น อยู่ในปัญหา
 - 2.8 หลีกเลียงงานหรือสถานการณ์ที่ท้าทาย
 - 2.9 ทิ้งความคิดต่าง ๆ ที่ดีและทิ้งเครื่องมือที่ยังไม่เคยถูกใช้
 - 2.10 หยุดพักผ่อนกลางทาง

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 12-17) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีคุณลักษณะของความมุ่งมั่นไว้

ดังนี้

1. การตั้งเป้าหมายหรือความปรารถนาอย่างแรงกล้าในสิ่งที่ตนต้องการไว้ล่วงหน้า (Aim) แล้วพยายามมุ่งไปยังจุดมุ่งหมายนั้นให้ได้
2. การมีหัวใจที่เด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง คือ ไม่หวาดกลัวต่อภัยอันตรายและไม่คิดว่าคนเกิดมาเคราะห์ร้าย บุคคลประเภทนี้แม้จะเผชิญกับความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสก็ไม่เสียใจ

3. การมีความเชื่อมั่นในตนเอง คือ เชื่อว่าตัวเองจะสามารถกระทำในสิ่งที่มุ่งหวังได้สำเร็จ ไม่ใช่คนอวดดี แต่เป็นลักษณะของคนที่ยิ่งตนเอง ไม่กลัวที่จะทำผิดพลาดแต่จะถือความผิดพลาดนั้นมาเป็นบทเรียนเพื่อสอนให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องต่อไป

4. มีพลังอำนาจของความคิดและมีพลังจิตที่แรงกล้า คือ อิสระในการเลือกที่จะตอบสนองอย่างไรต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับเรา เรียนรู้ที่จะยิ้มแย้มมีชีวิตอยู่กับสิ่งที่ควบคุมไม่ได้

ดาวนิง (Downing. 1996: 12) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะในการสร้างความสำเร็จในการเรียนมหาวิทยาลัย ได้แก่ การมีความรับผิดชอบในตนเอง (Self-responsibility) การมีแรงจูงใจในตนเอง (Self-motivation) การบริหารจัดการตนเอง (Self-management) การพึ่งพาตนเองได้ (Independence) การตระหนักรู้ภายในตนเอง (Self-awareness) ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (Active Learning) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) และการมีทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative thinking)

โอล์ค (Orlick. 2005: 41) กล่าวว่า ความมุ่งมั่นเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความตั้งใจจริง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้ที่มีความตั้งใจจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ทำให้ดีกว่า
2. เก่งที่สุดเท่าที่จะเก่งได้
3. ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้เกิดการพัฒนามาให้ดีขึ้น
4. พัฒนาจิต กาย และเทคนิคต่างๆเพื่อให้เกิดความเป็นเลิศให้ได้
5. ตั้งเป้าหมายอย่างชัดเจนและดำเนินตามนั้นอย่างเข้มข้น
6. ยืนกรานที่จะเผชิญหน้ากับอุปสรรคทั้งหลาย
7. พยายามทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่จะทำได้

คาเมรอน (2006: Online) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จทางการเรียน ว่าควรประกอบด้วย การมีเจตคติที่ดี (Attitude) และมีพฤติกรรมที่ดี (Behavior) พร้อมๆกับการมีความสามารถทางสติปัญญา (Intellectual Capacity) ที่ดีเช่นเดียวกัน โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านที่ 1 การมีความกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบ
- ด้านที่ 2 การมีเป้าหมายทางการศึกษา
- ด้านที่ 3 การถามคำถาม
- ด้านที่ 4 ความพยายามในการเรียนรู้
- ด้านที่ 5 มีการจดบันทึกต่าง ๆ ที่ดี
- ด้านที่ 6 การมีความเข้าใจ

ด้านที่ 7 มีการบริหารจัดการด้านเวลาที่ดี

กรมวิชาการ (2523: 61-63) ได้ระบุถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกว่าผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการเรียน ดังนี้

1. มีความกระตือรือร้นและตั้งใจในการเรียน
2. ตั้งใจทำงานตามที่คุณสอนกำหนดให้และทำเสร็จภายในเวลาทุกครั้ง
3. ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจ อดทน บากบั่น ไม่ทอดทิ้ง และทำงานให้ผิดพลาดน้อยที่สุด
4. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
5. พยายามแก้ข้อบกพร่องของตนเองเกี่ยวกับการเรียน

กองวิจัยการศึกษา (2542: 4-5) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ส่งเสริมความมุ่งมั่น คือความขยัน ซึ่งหมายถึง ความตั้งใจและกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงานโดยไม่ผัดวันประกันพรุ่งโดยมีพฤติกรรมที่แสดงออกได้แก่ การตอบรับการทำงาน พุดหรือแสดงกริยาท่าทางว่าต้องการทำงานหนึ่งงานใด แม้ว่าจะไม่ใช่งานที่ได้รับมอบหมายโดยตรง ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ลงมือทำทันที โดยไม่ปล่อยให้วันเวลาผ่านไปอย่างไร้ค่า ไร้ประโยชน์ ทำงานที่ได้เริ่มต้นไว้แล้วอย่างต่อเนื่องและสำเร็จตามเป้าหมาย

พรณี ข. เจริญจิต (2548: 345) ได้อธิบายลักษณะของผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนและไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนไว้ดังนี้

1. ลักษณะของผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนจะมีทัศนคติทางบวก มีความมั่นใจในตนเอง ยอมรับตนเองเข้าใจในความสามารถของตนและเห็นคุณค่าในตนเอง
2. ลักษณะของเด็กที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน จะมีทัศนคติในทางลบ มีความรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความสามารถที่จะทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จ ไม่กระตือรือร้น ขาดความมั่นใจในตนเอง มองตนเองอย่างไม่มีคุณค่า ไม่ศรัทธาในความสามารถของตน นอกจากนี้มักแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย

วัชร ทรัพย์มี (2551: 247) กล่าวถึงคุณลักษณะที่ส่งเสริมความมุ่งมั่น ได้แก่ ความรับผิดชอบว่า บุคคลต้องมีความรับผิดชอบในการสนองความต้องการของตน โดยไม่มีข้อแก้ตัวหรืออุปสรรคที่เกิดจากบุคคลอื่นเป็นผู้กระทำ ความรับผิดชอบที่จะตอบสนองความต้องการเกิดจากการเรียนรู้และได้รับการสั่งสอน

สรุปได้ว่า คุณลักษณะทั่วไปของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน คือ ผู้ที่มีความคิดเชิงบวก มีทัศนคติที่ดี มีความสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี มีการเรียนรู้ตลอดเวลา มีพลัง ความสามารถ ความพากเพียรพยายามอดทน ทุ่มทะเสียสละและมีความตั้งใจปฏิบัติงานต่างๆ อย่างมีเป้าหมาย

1.2.3.2 คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ระบุถึงมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ /ศึกษาศาสตร์ ซึ่งถือเป็นศาสตร์เกี่ยวกับศิลปะและจิตวิทยาการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ การผลิตครูใหม่หรือการ เตรียมครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำการ รวมทั้งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำการ สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการเรียนรู้ ที่ไม่เป็นทางการ การจัดการศึกษาในสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วยวิชาครูและวิชาเอกที่ จะสอน ทั้งในด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จึงมี ลักษณะเป็นสหวิทยาการซึ่งเชื่อมโยงและบูรณาการกับสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาคนทั้งในวัยเรียนและนอกรั้วเรียนให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. มีคุณธรรม มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู และมีความรับผิดชอบต่อวิชาการ วิชาชีพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. มีความอดทน ใจกว้างและมีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการทำงานร่วมกันกับผู้เรียนและผู้ร่วมงานทุกกลุ่ม
3. มีความรอบรู้และมีความสามารถประยุกต์ความเข้าใจอันถ่องแท้ในทฤษฎี และระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างความรู้ใหม่
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา และข้อโต้แย้งโดยการแสดงออก ซึ่งภาวะผู้นำในการแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมและปฏิบัติได้
5. มีความสามารถในการพิจารณาแสวงหา และเสนอแนะแนวทางในการ แก้ปัญหาทางวิชาการ วิชาชีพและสังคมอย่างมีเหตุผลที่สมเหตุสมผล โดยการบูรณาการศาสตร์ แบบสหวิทยาการและพหุวิทยาการเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน
6. มีความสามารถในการติดตามพัฒนาการของศาสตร์ทั้งหลาย และมีความ มุ่งมั่นในการพัฒนาสมรรถนะของตนอยู่เสมอ

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดลักษณะความเชี่ยวชาญด้านวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูระดับการศึกษาปฐมวัย
2. ด้านความรู้ บูรณาการของความรู้การศึกษาปฐมวัยที่ครอบคลุมไม่น้อยกว่า ห้าข้อต่อไปนี้

2.1 หลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย

2.2 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

2.3 ภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย

2.4 คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย

2.5 วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย

2.6 สังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

2.7 ศิลปะและดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย

2.8 สุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

3. ด้านทักษะทางปัญญาการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และนำความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องในศาสตร์สาขาการศึกษาปฐมวัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แก้ปัญหาการพัฒนาผู้เรียน และการวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ มีความเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานอย่างมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมีความไวในการรับรู้ความรู้สึกของเด็กปฐมวัย เอาใจใส่ในการรับฟัง และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างมีความรับผิดชอบ

5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความไวในการวิเคราะห์สรุปความคิดรวบยอดข้อมูลข่าวสารจากเด็กปฐมวัยสามารถสื่อสาร มีดุลยพินิจในการเลือกใช้ และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม

6. ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้

6.1 มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีรูปแบบหลากหลาย ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ (Formal) รูปแบบกึ่งทางการ (Non-formal) และรูปแบบไม่เป็นทางการ (Informal) อย่างสร้างสรรค์

6.2 มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่หลากหลาย ทั้งที่มีความสามารถพิเศษ ที่มีความสามารถปานกลาง และที่มีความต้องการพิเศษอย่างมีนวัตกรรม

6.3 มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ในวิชาเอกการศึกษาปฐมวัยอย่างบูรณาการ

จากมาตรฐานกรอบคุณวุฒิดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า มาตรฐานดังกล่าวมุ่งสร้างนักศึกษาให้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้มีความพร้อมในการเรียนรู้และมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าทุกๆ ด้าน เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจรรยาบรรณและคุณธรรมที่ดีงาม และเป็นผู้นำทาง

การศึกษาและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสมรรถนะของตนอยู่เสมอ ดังนั้นความมุ่งมั่นในการเรียนจึงเป็นทักษะพื้นฐานที่เอื้อให้ผู้เรียนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

ตามที่คุณวิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นที่มุ่งเน้นศึกษาความรู้สึกที่ดี การมีความรัก ความภาคภูมิใจ ความเอาใจใส่ รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่ง มีความเชื่อมั่นยอมรับเป้าหมายและค่านิยมของสิ่งนั้น เต็มใจและเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อเป้าหมายและต้องการที่จะดำรงไว้ซึ่งการเป็นสมาชิกของสิ่งนั้นตลอดไป (พรณี ข. เจนจิต, 2538: 438) และ โรเจอร์ (Roger, 1978: 208 – 209) ได้กล่าวถึงทัศนคติว่าเป็นดัชนีชี้ว่าคุณคนนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมิน เพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป สอดคล้องกับ นอร์แมน (Norman, 1971: 71) ที่กล่าวว่า ทัศนคติคือความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอดังกล่าว ในทางที่จะยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด

จากการวิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ เช่น นอร์ทคราฟ และ เนียล (Northcraft & Neale, 1990 : 464 - 465) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของความมุ่งมั่น โดยมีองค์ประกอบทั่วไป 3 ประการ คือ 1) มีศรัทธาและเชื่อมั่นในเป้าหมายและคุณค่า 2) มีความตั้งใจและความพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่ 3) มีความตั้งใจที่จะอยู่เป็นส่วนหนึ่ง ส่วนอัลเลน และ เมเยอร์ (Allen & Mayer, 1990 : 53) กล่าวถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นทางด้านความรู้สึก คือ การรับรู้ ความมีอิสระ ลักษณะเฉพาะ ความสำคัญ ทักษะที่หลากหลาย และปฏิกิริยาต่อการปฏิบัติ 2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นต่อเนื่อง ได้แก่ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติ ความพึงพอใจ และความตั้งใจ จะเป็นตัวทำนายความมุ่งมั่นต่อเนื่องในระยะเริ่มแรก และระยะเวลาเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความมุ่งมั่นในสิ่งที่กระทำผ่านไป 3) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่เกิดจากมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเพื่อนร่วมงาน การพึ่งพาได้ การมีส่วนร่วม และ อลิสเบท (Elizabeth, 2013: 3) ระบุถึงองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียน ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ แรงจูงใจ (motivation) กับการเรียนแบบที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ (learning by doing) เมื่อเรียนภายใต้ปัจจัยสำคัญ 2 ข้อข้างต้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่า สอดคล้องกับ ดาวน์นิ่ง (Downing, 1996: 12) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการสร้างความสำเร็จในการเรียนในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การมีแรงจูงใจ การกระตือรือร้นในการเรียน การมองโลกในแง่ดี การบริหารจัดการตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง

รวมถึง คาเมรอน (Cameron. 2006: Online) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนว่าควรประกอบด้วย การมีเจตคติที่ดี (Attitude) และการมีพฤติกรรมที่ดี (Behavior) อีกทั้ง โซราน (Zoran. 2012: 933 - 944) ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของความสำเร็จทางการเรียนต่อการเลือกวิชาชีพเฉพาะ ผลจากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในด้านการเรียน ยังรวมถึง แมคเคลแลนด์และคนอื่น ๆ (McClelland and Other.1993: 110) ที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการเรียน คือ แรงจูงใจในการเรียน ที่ส่งผลผลักดันให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และ เรนน์และลาร์เซน (Wrenn; & Larsen. 1969: 5-11) ได้กล่าวถึงการเรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียน ผู้เรียนจะต้องรู้จักวางแผนในการเรียน บริหารจัดการเวลาในการเรียนอย่างเหมาะสม มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษา มีทักษะในการเรียน เอาใจใส่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการเรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนจากแนวคิดของบุคคลต่างๆ

คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียน	แมคเคลแลนด์และคนอื่นๆ (McClelland and Others) (1969)	เรนนและอาร์เซน (Wrenn and I arsen) (1969)	ดาวนิง (Downing) (1996)	นอร์แมน (Norman) (1971)	โรเจอร์ (Roger) (1978)	คอยโว (Koivo) (1983)	นอร์ทคราฟต์ และ เนียล (Northcraft & Neale) (1990)	อัลเลน และ เมเยอร์ (Allen & Mayer)	เฟลดแมน (Feldman) (1994)	สตอลทซ์ (Stoltz) (1997)	คาเมรอน (Cameron) (2006)	โซราน (Zoran) (2012)	เอลิซาเบท (Elizabeth F) (2013)	พรณี ท. เจนจิต (2545)	มัทธา ธรรมบุศย์ (2544)	กรมวิชาการ (2542)	ปริยาพร วงศ์บุญไตรรัตน์ (2552)	รวม
1. แรงจูงใจ	✓		✓									✓	✓				✓	5
2. ทักษะ/เจตคติที่ดี/การมองโลกในแง่ดี		✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓			✓				9
3. มีศรัทธาและเชื่อมั่นในเป้าหมายและคุณค่า							✓								✓			2
4. มีความตั้งใจ							✓	✓								✓		3
5. มีความพร้อม							✓											1
6. การกระตือรือร้นในการเรียน			✓													✓		2
7. ความภาคภูมิใจในตนเอง			✓						✓						✓			3
8. มีพฤติกรรมที่ดี											✓							1
9. วางแผนในการเรียน		✓																1
10. บริหารจัดการเวลาในการเรียน		✓	✓															2
11. เอาใจใส่รับผิดชอบ										✓						✓		2
12. ใฝ่เรียนรู้			✓													✓		2

จากตารางการวิเคราะห์คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนจากแนวคิดของบุคคลต่างๆ ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ด้านการมีทัศนคติ เจตคติที่ดี การมองโลกในแง่ดี เป็นแนวคิดที่นักวิชาการและบุคคลต่างๆ จัดเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อบุคคลที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการเรียน ลำดับต่อมาคือ ด้านแรงจูงใจ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการเรียน เช่น ความตั้งใจ ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบ การวางแผน การบริหารจัดการเวลาและการเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์เพื่อนิยามความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ว่าหมายถึง การแสดงพฤติกรรมและความรู้สึกที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย ที่สะท้อนมาจากความคิด ความรู้สึกหรือพฤติกรรมต่างๆ อันแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความกระตือรือร้น การเสียสละ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสิ่งที่เรียน ความตั้งใจและความพร้อมที่จะใช้ความรู้ ความสามารถเพื่อปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนวิชาชีพครูปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 3 ด้านดังต่อไปนี้ คือ 1) ด้านเจตคติต่อการเรียน 2) ด้านแรงจูงใจในการเรียน และ 3) ด้านพฤติกรรมการเรียน โดยมีรายละเอียดของคุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. ด้านเจตคติต่อการเรียน

เจตคติต่อการเรียนถือเป็นคุณลักษณะสำคัญหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความมุ่งมั่นในการเรียน โดยพจนานุกรมศัพท์จิตวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2548: 14) ได้บัญญัติศัพท์ คำว่า "Attitude" ตรงกับคำในภาษาไทย ว่า"เจตคติ" ผู้วิจัยจึงได้เสนอความหมายของเจตคติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553: 244) อธิบายว่า เจตคติ มีหลายความหมาย ดังนี้

1. ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลังจากทีบุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ความรู้สึกนี้จึงแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 ความรู้สึกทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจเห็นด้วย ชอบ และสนับสนุน

1.2 ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่สนับสนุน

1.3 ความรู้สึกที่เป็นกลาง คือ ไม่มีความรู้สึกใด ๆ

2. บุคคลจะแสดงความรู้สึกออกทางด้านพฤติกรรม ซึ่งจะแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ มีการกล่าวคำพูดสนับสนุน ทำทาง หน้าตาบอกความพึงพอใจ

2.2 พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออก หรือมีความรู้สึกที่เป็นกลาง มีการกล่าวคำพูดสนับสนุน ท่าทาง หน้าตาบอกความพึงพอใจ เจตคติสรุปเป็นนัย 2 ประการ คือเจตคติเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองและเป็นความสม่ำเสมอในการตอบสนองของบุคคลมีต่อบุคคลอื่น หรือสภาพทางสังคม

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2552: 396) ให้ความหมายว่า เจตคติ หรือทัศนคติเป็น อชฌาสัย (Disposition) หรือแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุสิ่งของ หรือความคิด (Ideas) เจตคติอาจจะเป็นบวกหรือลบถ้าบุคคลมีเจตคติบวกต่อสิ่งใด ก็จะมีพฤติกรรมที่จะเผชิญกับสิ่งนั้น ถ้ามีเจตคติลบก็จะหลีกเลี่ยงเจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้และเป็นการแสดงออกของค่านิยมและความเชื่อของบุคคล

ซูซีฟ อ่อนโคสูง (2550: 69) ได้ให้ความหมายว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกที่ค่อนข้างถาวรต่อสิ่งเร้า (สิ่งของ เหตุการณ์ สถานการณ์ ประสบการณ์ ฯลฯ) ที่เรารู้จักหรือเข้าใจ แล้วมีแนวโน้มให้เรามีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความรู้สึกนั้น

ประสาธ อิศรปริดา (2547: 177) กล่าวว่า เจตคติเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น และความรู้หรือความจริง รวมทั้งความรู้สึกที่ประมาณค่าออกมาทั้งในทางบวก และทางลบ

ศักดิ์ สุนทรเสถียร (2544: 2-3) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้เจตคติหมายถึง ความโน้มเอียงที่มุ่งสู่สิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อสภาพแวดล้อมที่มาถึงทางใดทางหนึ่ง

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543: 52) ให้ความหมายของเจตคติ ว่าเป็นความรู้สึกของคนเราจะรู้สึกได้ก็ต่อเมื่อประสาทของเราได้สัมผัสกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อน นั่นคือรับรู้สิ่งนั้นก่อนนั่นเอง ถ้าจิตเราเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกตั้งแต่ขั้นต้นๆ จนถึงขั้นสูงๆ คือเกิด ความสนใจความซาบซึ้งพอใจ และเจตคติติดตามมา

กู๊ด (Good. 1973: 46) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียง หรือแนวโน้มของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งของ ต่อสถานการณ์หรือค่านิยม โดยปกติจะแสดงออกมาพร้อมกับความรู้สึกทางอารมณ์ เจตคติไม่อาจสังเกตได้โดยตรง แต่จะอ้างอิงได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งที่เป็นพฤติกรรมทางภาษาและไม่ใช้ภาษา

ฮิลการ์ด (Hillgard .1967: 583) ให้ความหมายเจตคติ ว่าเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นครั้งแรกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิด หรือสถานการณ์ใดๆ ในทางเข้าใกล้หรือออกห่าง และความพร้อมที่จะตอบสนองครั้งต่อไปในทางเอนเอียงไปในลักษณะเดิม เมื่อพบกับสิ่งหรือสถานการณ์ดังกล่าวอีก

อนาสตาเซีย (Anastasi.1969: 453) ให้แนวคิดที่ว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะแสดงออกทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่างๆ เช่น เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือสถาบันต่างๆ เจตคติไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสรุปพาดพิง (Inferred) จากพฤติกรรมภายนอก ทั้งที่ต้องใช้ภาษาและไม่ต้องใช้ภาษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า เจตคติ คือ ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งด้านดีและไม่ดี และความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สนองต่อสิ่งนั้นออกมา หากนำคำว่า “เจตคติ” มาใช้กับ “การเรียนรู้” เป็นเจตคติต่อการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ ความรู้สึก และแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมความชอบ ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้

ความสำคัญของเจตคติ

เจตคติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเรื่องหนึ่งของพฤติกรรมซึ่งสรุปความสำคัญได้ ดังนี้
กฤษฎา ศักดิ์ศรี (2530: 212) ได้ให้ความสำคัญของเจตคติในแง่ของการเรียนการสอนโดยเจตคติมีผลต่อการเรียนรู้ ดังนี้

1. เจตคติมีผลต่อการเรียนและผู้สอน ถ้าชอบวิชาใดหรือผู้สอนคนใดก็จะไม่ขาดเรียนวิชานั้นหรือในชั่วโมงของผู้สอนคนนั้น จะพยายามเรียนให้ได้ผลที่สุด
2. เจตคติมีผลต่อการใส่ใจในการเรียนและเข้าใจในบทเรียน ถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชา ผู้สอน สถานศึกษา จิตใจก็จะไม่ยอมรับ จึงเรียนไม่รู้เรื่อง
3. เจตคติมีผลต่อการรับรู้ ถ้าไม่ชอบผู้สอนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ผู้สอนซักถามด้วยปรารภณาคี ก็เข้าใจว่าผู้สอนเข้มงวด จับผิด
4. เจตคติมีอิทธิพลต่อการตั้งความมุ่งหมาย

ประดินันท์ อุดมมัย (2543 : 148) ได้กล่าวถึงเจตคติว่ามีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ดังนี้

1. เจตคติมีอิทธิพลต่อการชอบหรือไม่ชอบวิชาที่เรียน ถ้าผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อผู้สอนขึ้น เช่น ผู้เรียนคนหนึ่งมีเจตคติที่ดีต่อผู้สอนคนหนึ่งและรักผู้สอนคนนั้นมาก เมื่อผู้สอนเข้ามาสอนวิชาใหม่ที่ยังไม่เคยเรียนมาก่อน เขาจะรู้สึกอยากเรียน และกระตือรือร้นที่จะเรียนด้วยความเอาใจใส่จนชอบวิชาที่ผู้สอน และเข้าใจวิชานี้ได้ดี ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ชอบผู้สอนหรือมีเจตคติที่ไม่ดีต่อผู้สอน แม้ยังไม่เคยเรียนมาก่อนก็จะรู้สึกว่า ไม่ชอบและไม่อยากเรียนวิชานั้นเลย ฉะนั้นจึงเรียนบ้างไม่เรียนบ้างและไม่เอาใจใส่เท่าที่ควร จนมีผลทำให้ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ดีพอ
2. เจตคติต่อการรับรู้ของบุคคลจนอาจทำให้บุคคลแปลความหมายของสิ่งที่รับรู้ผิด ทำให้เกิดการเรียนรู้ผิด หรือทำให้ไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการได้ เช่นผู้เรียนไม่ชอบผู้สอนที่สอนวิชาภาษาอังกฤษ จึงไม่ค่อยทำการบ้านที่สั่ง พอผู้สอนถามด้วยความเป็นห่วง ผู้เรียนอาจ

คิดว่าผู้สอนจับผิด จึงพาลไม่เข้าเรียนทำให้ยังไม่สามารถเข้าใจบทเรียนเกี่ยวกับภาษาอังกฤษที่ผู้สอนสอนมากยิ่งขึ้น

จากความสำคัญของเจตคติดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าเจตคติมีความสำคัญต่อการเรียน การศึกษา ผู้สอนควรศึกษาเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อวิชาที่เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

ลักษณะของเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 249-250) ได้กล่าวถึง เจตคติว่ามีคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่างๆ รอบตัว บุคคล การเลี้ยงดู การเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่าประสบการณ์ที่เหมือนกันก็จะมีเจตคติที่แตกต่างกันไปด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น
2. เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตใจ มากกว่าภายนอกที่จะสังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนองมีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคลที่จะชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ และจะเกี่ยวเนื่องกับอารมณ์ด้วย เป็นสิ่งที่อธิบายไม่ค่อยจะได้ และบางครั้งไม่ค่อยมีเหตุผล
3. เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมิน คือ ลักษณะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือการประเมินว่าชอบ พอใจ เห็นด้วย ก็คือเป็นทิศทางในทางที่ดีเรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าการประเมินออกมาในทางไม่ดี เช่น ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็มีทิศทางในทางลบ เจตคติทางลบไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีเจตคตินั้น แต่เป็นเพียงความรู้สึกในทางไม่ดี เช่น เจตคติในทางลบต่อการคดโกง การเล่นเกมพนัน
4. เจตคติมีความเข้ม คือ มีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วยอย่างมาก ก็แสดงว่ามีความเข้มสูง ถ้าไม่ชอบเลยหรือเกลียดที่สุด ก็แสดงว่ามีความเข้มสูงไปอีกทางหนึ่ง
5. เจตคติมีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่น และมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใด ทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก
6. เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจซึ่งหากไม่ได้แสดงออก ก็ไม่สามารถจะรู้ได้ว่าบุคคลนั้น มีเจตคติอย่างไรในเรื่องนั้น เจตคติที่เป็นพฤติกรรมภายนอกจะแสดงออก เนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นนี้ยังมีสาเหตุ

อื่นๆ ร่วมอยู่ด้วยเช่นบุคคลแสดงความไม่ชอบด้วยการดูดำคนอื่น นอกจากไม่ชอบคนนั้น แล้วอาจจะ เป็นเพราะถูกทำทายนก่อน

7. เจตคติจะต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น แต่ก็ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่ แสดงออกจากพฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอกจะตรงกัน เพราะ ก่อนแสดงออก บุคคลนั้น ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับปทัสถานของสังคมแล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549: 1) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกที่ซับซ้อนบอกลักษณะ ทางจิตใจอารมณ์ของบุคคล ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่ไม่แสดงออกมาภายนอกให้บุคคลอื่นเห็นหรือเข้าใจ ก็ได้ ซึ่งมีลักษณะทั่วไปที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. เจตคติเป็นเรื่องของอารมณ์ (Feeling) อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไข หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะมีการกระทำที่เสแสร้งโดยแสดงออกไม่ให้ตรงกับ ความรู้สึกของคนเมื่อเขารู้ตัวหรือรู้ว่ามีคนสังเกต

2. เจตคติเป็นเรื่องเฉพาะตัว (Typical) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกัน แต่รูปแบบการแสดงออกแตกต่างกันไป หรืออาจมีการแสดงออกที่เหมือนกัน แต่ความรู้สึกต่างกันก็ได้

3. เจตคติมีทิศทาง (Direction) การแสดงออกของความรู้สึกสามารถ แสดงออกได้ 2 ทิศทาง เช่น ทิศทางบวกเป็นทิศทางที่สังคมปรารถนา และทิศทางลบเป็นทิศทางที่ สังคมไม่ปรารถนา ได้แก่ ซื่อสัตย์ - คดโกง รัก -เกลียด ชอบ - ไม่ชอบ ขยัน - ขี้เกียจ เป็นต้น

4. เจตคติมีความเข้มข้น (Intensity) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกันใน สถานการณ์เดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันในเรื่องความเข้มที่บุคคลรู้สึกมากน้อยต่างกัน เช่น รักมาก รัก น้อย ขยันมาก ขยันน้อย เป็นต้น

5. เจตคติต้องมีเป้า (Target) ความรู้สึกจะเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ เช่น รักพ่อแม่ ขยันเข้าชั้นเรียน ขี้เกียจทำการบ้าน เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของเจตคติ สรุปได้ว่า เจตคติมี ลักษณะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล มีลักษณะเฉพาะตัว โดยแสดงออกมา เป็นพฤติกรรม หรือความคิดเห็นที่ชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น สถานการณ์นั้น ซึ่งเจตคติมีการเปลี่ยนแปลง ได้เมื่อเกิดการเรียนรู้ตามเหตุปัจจัยของ เวลา สถานการณ์ สภาพอารมณ์ หรือจากสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 247-248) กล่าวว่า โดยทั่วไป เจตคติประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความและรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้านั้นๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เป็นผลเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้านั้น แล้วว่า พอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว

องค์ประกอบทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์กัน เจตคติบางอย่างจะประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจมาก แต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์น้อย แต่เจตคติบางอย่างก็มีลักษณะตรงกันข้าม ตัวอย่างเช่น เจตคติที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ จะมีองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจสูงแต่มีองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ต่ำ ส่วนเจตคติทางนิยมแพชชั่นเสื้อผ้า จะมีองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์สูง แต่องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ำ ด้วยเหตุนี้จึงอยู่ที่ครูจะเน้นองค์ประกอบด้านใดเป็นสำคัญ และเหมาะสมกับธรรมชาติของการเรียนรู้นั้น

3. องค์ประกอบพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียง ที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคล ที่ได้รับการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกมา จะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ เช่น คนที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อศาสนาก็จะไม่สนใจเข้าวัดฟังธรรม หรือผู้ที่มีเจตคติต่อการเรียนดีก็จะมานะพยายามที่จะเรียนให้ดี และเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549: 8-9) กล่าวว่า องค์ประกอบของเจตคติเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงไปยังแง่มุมอื่นๆ อีก 2 ด้าน คือ ด้านแรกเชื่อมโยงไปยังนิยามของเจตคติ อีกด้านหนึ่งเชื่อมโยงไปยังประเด็นความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบ หรือความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ นักจิตวิทยาได้เสนอองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. เจตคติมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ได้แก่ เบ้ม (Bem) ฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein and Ajzen) อินสโค (Insko) และเทอร์สโตน (Thurstone) นักจิตวิทยาเหล่านี้ถือเอานิยามองค์ประกอบทางอารมณ์ความรู้สึกเป็นนิยามเจตคติด้วย

2. เจตคติมีสององค์ประกอบ แนวคิดนี้ระบุว่า เจตคติมี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางด้านปัญญา และองค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก

3. เจตคติมีสามองค์ประกอบ เจตคติในลักษณะนี้กำหนดไว้ 3 ประการ ดังนี้

3.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) มีส่วนประกอบย่อย คือ ด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ (Attitude Object)

3.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึก ชอบ - ไม่ชอบ หรือ ทำที่ที่ดี - ไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

3.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของเจตคติ

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของเจตคติ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเจตคติมีความแตกต่างกัน โดยมีแบบองค์ประกอบเดียวที่กล่าวถึง เจตคติในด้านของอารมณ์ความรู้สึกแบบสององค์ประกอบ กล่าวถึงเจตคติในด้านปรัชญา คือ ความรู้คิด และอารมณ์ความรู้สึก และแบบสามองค์ประกอบ ซึ่งรวมเจตคติในด้านปัญญา ด้านอารมณ์ความรู้สึกและด้านพฤติกรรมที่เป็นแนวโน้มที่จะแสดงออกเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นในการเรียนควรคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้านเพื่อสร้างเจตคติทางบวกต่อการเรียน

การเกิดเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 250) กล่าวว่า เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของบุคคลจึงเกิดขึ้นจากเงื่อนไข 4 ประการ คือ

1. การเพิ่ม และการรวมกันของการตอบสนอง ที่เกิดจากการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ และจากบุคคลต่าง ๆ เช่น จากบ้าน โรงเรียน และสังคม

2. แบบแผนของตนเอง ความแตกต่างของประสบการณ์ ทำให้เกิดเจตคติของแต่ละคนแตกต่างกันไป เจตคติบางอย่างจึงเป็นเรื่องเฉพาะของตน แล้วแต่พัฒนาการและความเจริญเติบโตของคนนั้น

3. อิทธิพลของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน หรือความตกใจ จะเป็นผลให้จดจำประสบการณ์นั้นได้นาน ๆ เป็นสิ่งที่ทำให้คนมีเจตคติต่อสิ่งนั้น ๆ เช่น เคยขึ้นรถเมล์แล้วประสบอุบัติเหตุก็จะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ขึ้นรถเมล์สายนั้น

4. การเลียนแบบ คนเราชอบหรือมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบบุคคลสำคัญที่เราชื่นชอบ เจตคติจึงเน้นการถ่ายทอดจากคนที่เราพึงพอใจ และนับถือ เช่น เจตคติจากพ่อแม่มาถึงลูก

สรุปได้ว่า เจตคติเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เก็บสะสมมาตั้งแต่ในวัยเด็กจากการอบรมเลี้ยงดูที่บ้าน ผู้การเข้าโรงเรียน การอยู่ร่วมกับคนในชุมชน สังคม รวมถึงอิทธิพลของประสบการณ์จากเหตุการณ์ความประทับใจ และการเลียนแบบบุคคลต้นแบบที่ตนชื่นชอบ

การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ธีรฤทธิ เอกะกุล (2549: 11) กล่าวว่า นักจิตวิทยาหลายท่าน ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่มีองค์ประกอบร่วมกันหลายอย่าง และปัจจัยบางอย่างมีลักษณะแตกต่างกันไปโดยสิ้นเชิง ดังนี้

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific experiences) วิธีการหนึ่งที่เรารู้จักเจตคติ คือจากการมีประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น เช่น การมีประสบการณ์ที่ดีการได้รับการลงโทษทางร่างกาย และจิตใจ การเกิดภาวะคับข้องใจ เป็นต้น

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication from others) เจตคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้น จากผลของการได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับในครอบครัวและสังคม เช่น การได้รับคำบอกเล่าจากผู้ปกครอง และผู้สอน เป็นต้น

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) เจตคติบางอย่างของบุคคลถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบจากคนอื่น กระบวนการเลียนแบบเริ่มขึ้นตั้งแต่การสังเกตพฤติกรรมของคนอื่น ขั้นต่อไปเป็นการแปลความหมายการปฏิบัติให้อยู่ในรูปของความเชื่อ ยิ่งบุคคลที่เป็นแบบอย่างเป็นที่เคารพหรือได้รับการยกย่องอยู่แล้วจะมีผลต่อความเชื่อมากยิ่งขึ้น

4. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional factors) เจตคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้จะเป็นทั้งแหล่งที่มาและสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิดเจตคติบางอย่างได้

เอ็ดเวิร์ด (Edward.1957: 200-202) ได้กล่าวถึง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงเจตคติไว้ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับการจูงใจใหม่
2. เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์โดยตรง
3. เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อบุคคลได้รับความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นและยอมรับในคุณสมบัติหรือสถานการณ์ของสิ่งนั้น ๆ

4. เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการกระทำและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง จากเอกสารดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เจตคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง ได้แก่ การได้รับประสบการณ์ตรง การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น การเลียนแบบบุคคลที่เคารพยกย่อง และการมีส่วนร่วมขณะที่เรียนอยู่ในสถานศึกษา หรือจากสภาพแวดล้อมรอบตัวโดยการลงมือปฏิบัติ

เจตคติต่อการเรียนสาขาการศึกษาปฐมวัย

คุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นนักศึกษาครู สาขาการศึกษาปฐมวัย จะต้อง มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านวิชาการ การจัดกิจกรรม ประสบการณ์สำหรับเด็ก สามารถปรับตัวได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ เพื่อจะนำไปสู่การเป็นครูที่ดีและสามารถพัฒนาเด็กไปตามเป้าหมายที่วางไว้ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเตรียมครูปฐมวัยมีความสำคัญมาก ควรเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกตัวบุคคลที่จะเข้ามาศึกษา โดยจะต้องมีการคัดเลือกคนที่มีความสามารถเข้ามาเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทและอิทธิพลของครูปฐมวัยต่อพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2538 : 48-49)

บุหงา วัฒนะ (2541: 110) กล่าวถึงการสรรหาบุคคลที่จะมาเป็นนักศึกษาครูว่า ควรมีการวัดเจตคติต่อนักเรียน ศักยภาพการสอน คุณธรรมของความเป็นครูและความสามารถในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก

คอยโว (Koivo, 1983: 2524 – A) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนในเรื่องนิสัยและเจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผลการศึกษา พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีนิสัยและเจตคติต่อการเรียนดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่เข้ามาศึกษาในสาขาการศึกษาปฐมวัย จะต้องมีความพร้อม มีเจตคติและคุณธรรมของความเป็นครูสูง จึงจะสามารถประสบความสำเร็จ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของความมุ่งมั่นในการเรียนเพื่อส่งผลสู่ความสำเร็จการศึกษาและเพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้บุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ

1.1.4.2 แรงจูงใจในการเรียน

แรงจูงใจในการเรียนเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมทางการเรียนโดยจะ ใ้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละ ไม่ท้อแท้ปล่อยให้ชีวิตสิ้นหวัง ก่อนที่จะได้รับแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจจากบุคคลอื่นหรือสภาพแวดล้อมอื่นใด อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญโดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของแรงจูงใจ

นักวิจัยและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้อย่างต่าง ๆ กันดังนี้

แม็คมิลแลน และฟอร์ซีย์ (McMillan; & Forsyth. 1991: 39) ได้ให้คำจำกัดความของแรงจูงใจในการเรียนว่าหมายถึง กระบวนการที่เริ่มและทำให้พฤติกรรมในการเรียนรู้นั้นๆ คงอยู่

ซูราจส์ โค้วตระกูล (2541: 153) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจ ว่าหมายถึง แรงหรือพลังในการทำพฤติกรรมอย่างเข้มแข็ง และกระตือรือร้น มีจุดมุ่งหมาย ชัดเจน และรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ได้ เช่น คนๆ หนึ่งทำงานหนักตลอดเวลาด้วยความขยันขันแข็งเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต ถือว่าเขาเป็นผู้มีแรงจูงใจในการทำงานสูง

ประสาธ อิศรปริดา (2541: 334) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง พลังทางจิตซึ่งเป็นภาวะภายในที่กระตุ้นกำหนดทิศทาง และคงสภาพพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์หรือเป้าหมาย แรงจูงใจที่ปรากฏมักเป็นผลร่วมระหว่างคุณลักษณะ (Traits) และภาวะเหตุการณ์แวดล้อม (States)

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542:138)ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่าเป็น กระบวนการที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าให้มีพฤติกรรมมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง ถ้าแรงจูงใจมีมากพฤติกรรมก็จะมากด้วย

วรรณิ ลิ้มอักษร (2543:120) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมด้วยเต็มใจ เมื่อมีการกระทำหรือได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้ว ก็จะได้รับสิ่งตอบแทนตามที่บุคคลต้องการ

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2544: 156) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งที่น่าพอใจหรือสิ่งที่ชักนำให้บุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ

พวงเพชร วัชรอยู่ (2545: 187) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งใดๆที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำขึ้น (Whatever causes activity)

อารี พันธุ์มณี (2546: 269) กล่าวว่า แรงจูงใจ (Motive) หมายถึงภาวะใดๆ ก็ตามทีกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ส่วนการจูงใจ (Motivation) หมายถึงการนำปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ ปัจจัยต่างๆที่นำมาอาจเป็นเครื่องล่อ รางวัล การลงโทษ การทำให้เกิดการตื่นตัว รวมทั้งให้เกิดความคาดหวัง

จากความหมายของแรงจูงใจสรุปได้ว่า แรงจูงใจคือความต้องการซึ่งเป็นกระบวนการภายในที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมไปถึงความต้องการ หรือ ความปรารถนา ซึ่งเป็นพลังที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ และเมื่อนำมาใช้ในการเรียน อาจกล่าวได้ว่า แรงจูงใจในการเรียน หมายถึง กระบวนการซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

และความต้องการของผู้เรียนที่จะเข้าร่วมกระบวนการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งความต้องการดังกล่าวเป็นตัวกระตุ้นและควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียน

ความสำคัญของแรงจูงใจในการเรียน

พระธรรมปิฎก (2546: 96) ระบุว่า เมื่อคนเราจะทำกิจกรรมหรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ต้องมีแรงจูงใจ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ถ้าแรงจูงใจผิดก็ทำให้เดินทางผิด ถ้าแรงจูงใจถูก ก็เดินหน้าไปในการพัฒนา

อารี พันธมณี (2546: 96) กล่าวว่า การเรียนรู้ใดๆก็ตาม ถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกอยากรู้ อยากเรียน มีความเต็มใจ และพร้อมที่จะเรียนแล้ว แสดงว่าผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้รวดเร็ว

กิปสัน อิวานเชวิช และดอนเนลลี (ตรีพร ชุมศรี . 2545: 14; อ้างอิงจาก Gibson Ivacevich; & Donnelly. 1982) กล่าวว่า ตัวแปรต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ระดับของความไฝ่ฝัน ภูมิหลังของแต่ละคนรวมทั้งผลตอบแทนต่างๆ มีส่วนที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานแต่ละคนมีความแตกต่างซึ่งช่วยให้บุคคลเพิ่มความพยายามในการทำงาน คือการจูงใจบุคคลที่ถูกจูงใจจะมีแนวทางในการทำงานที่แน่นอน ระดับการทำงานจะสม่ำเสมอซึ่งผลการปฏิบัติงานจะสูงกว่าเมื่อไม่มีแรงจูงใจ

สรุปได้ว่า แรงจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงออกทางการเรียนรู้ และมีผลต่อการเรียนของผู้เรียน ทั้งยังเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนก้าวผ่านสถานการณ์ที่มีความยากลำบากในการเรียนรู้ไปได้

องค์ประกอบของแรงจูงใจ

ฮูทสไตน์ (Hootstein. 1998: 58 - 59) ได้แบ่งองค์ประกอบของแรงจูงใจไว้ ดังนี้

1. ความเกี่ยวข้อง (Relevance) หมายถึง ความเกี่ยวข้องระหว่างบทเรียนกับความต้องการความสนใจ และประสบการณ์ของผู้เรียน
2. ความสนใจ (Interest) หมายถึง ความกระหายใคร่รู้ของผู้เรียนที่มีต่อข้อมูลที่แปลกใหม่ดูเหมือนขัดแย้ง หรือดูเป็นไปไม่ได้ แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นไปได้
3. ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับแรงเสริม เมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จ
4. ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง การที่ผู้เรียนเชื่อว่า ความพยายามสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้

อารี พันธมณี (2546: 282) กล่าวว่า ลักษณะแรงงูใจของบุคคลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของแต่ละบุคคล ทุกคนมีธรรมชาติของตนแตกต่างกับคนอื่น คือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 แรงขับ แรงขับของบุคคลจัดว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการเกิดพฤติกรรม แรงขับเป็นสภาวะที่เกิดจากความไม่สมดุลภายในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งแรงขับเกิดขึ้นได้จากลักษณะ 2 ประการ คือ

1.1.1 แรงขับที่เกิดขึ้นจากภายในร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย

1.1.2 แรงขับที่เกิดขึ้นจากภายนอกในร่างกาย เช่น การได้รับความเจ็บปวดจากสิ่งเร้าภายนอก สภาวะความกดดันจนทำให้บุคคลเกิดความตึงเครียด

1.2 ความวิตกกังวล ความวิตกกังวลจะมีผลต่อการเรียนรู้ หรือการกระทำพฤติกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจสูงมาก กลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจน้อยควรได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ส่วนกลุ่มที่มีความวิตกกังวลใจสูงแม้จะไม่ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าก็ไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้

2. สถานการณ์ต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ต่างๆ ในแต่ละสิ่งแวดล้อมย่อมจะส่งผลทำให้บุคคลเกิดแรงงูใจได้แตกต่างกันไป ลักษณะสถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลต่อแรงงูใจ คือ

2.1 การแข่งขัน หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ต้องการเอาชนะผู้อื่น หรือต้องการทำให้ตนมีสภาพการณ์ที่ดีขึ้น ลักษณะการแข่งขันจะมีลักษณะที่สำคัญ 2 ลักษณะ คือ

2.1.1 การแข่งขันกับตนเอง เป็นการแข่งขันที่ทำให้ตนดีขึ้นด้วยความเต็มใจ และความต้องการของตนเองไม่มีผู้ใดมาบังคับบัญชาให้เกิดพฤติกรรม

2.1.2 การแข่งขันกับบุคคลอื่น เป็นความต้องการที่จะเอาชนะ ต้องการให้ตนเองอยู่เหนือบุคคลอื่น และมักทำทุกวิถีทางให้ตนเป็นผู้ชนะอยู่เสมอ

2.2 ความร่วมมือ หมายถึง แรงงูใจที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแรงผลักดันทางสังคมเป็นลักษณะของการมีพฤติกรรมแบบประนีประนอม

2.3 การตั้งเป้าหมาย หมายถึง การที่บุคคลได้มีการตั้งเป้าหมายไว้ในชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นผลทำให้บุคคลมีความพยายามที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ลักษณะการตั้งเป้าหมายมี 2 ลักษณะ คือ

2.3.1 เป้าหมายรวม เป็นเป้าหมายที่มักจะมีเป้าหมายย่อยๆ อื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง

2.3.2 เป้าหมายระยะไกล เป็นเป้าหมายที่ตั้งขึ้นเพื่อจุดหมายใดจุดหมายหนึ่งโดยเฉพาะ การตั้งเป้าหมายระยะไกลนี้จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางสมองพอสมควร

2.4 การตั้งความทะเยอทะยาน เป็นการตั้งเป้าหมายสูงไว้ หรือการเกิดความทะเยอทะยานจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น แต่ถ้าบุคคลตั้งความทะเยอทะยานไว้สูงเกินความสามารถของตนเอง จะทำให้เกิดความล้มเหลวได้ง่าย ทำให้เกิดความท้อถอยต่องานนั้น หรือถ้าตั้งไว้ต่ำกว่าความสามารถของตนเองก็ทำให้ไม่มีแรงจูงใจพอที่จะกระทำพฤติกรรมต่างๆต่อไป

3. ความเข้มของแรงจูงใจ โดยปกติแล้ว ลักษณะความเข้มของแรงจูงใจในแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน และขึ้นอยู่กับลักษณะต่อไปนี้

3.1 การเสริมแรง หมายถึงการส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแล้วให้มีความคงทนถาวร หรือเกิดซ้ำๆ การเสริมแรงมี 2 ลักษณะ คือ

3.1.1 การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การทำให้อิทธิพลได้รับสิ่งเร้าแล้วเกิดความพอใจ เช่น การให้รางวัล การยกย่องชมเชย เป็นต้น

3.1.2 การเสริมแรงทางลบ หมายถึง การที่อิทธิพลถูกนำสิ่งเร้าที่ไม่พอใจออกไปแล้วทำให้อิทธิพลเกิดความพอใจ

3.2 ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความสนใจของบุคคลนั้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของแรงจูงใจโดยทั่วไปประกอบด้วย ความสนใจ คือ ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับบทเรียน ความเกี่ยวข้อง คือ ความเกี่ยวข้องระหว่างสิ่งที่เรียนหรือบทเรียนกับผู้เรียน ความคาดหวัง คือ ความคาดหวัง การตั้งเป้าหมายในความสำเร็จในการเรียนรู้ และความพึงพอใจ คือ ความรู้สึก ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้

การสร้างแรงจูงใจในการเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545: 229 -231) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งแรงจูงใจเป็นสิ่งที่เรียนรู้และพัฒนาขึ้นมาได้ในตัวบุคคล โดยการจัดโปรแกรมการเรียนและการฝึกอบรมที่เน้นเรื่องการเปลี่ยนเจตคติ พฤติกรรม บุคลิกภาพ กระบวนการฝึกอบรมเพื่ออบรมเพื่อเรียนรู้และพัฒนาแรงจูงใจมีดังนี้

1. สร้างความเชื่อและให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายร่วมกันว่า เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้วจะเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมให้เป็นผู้มีแรงจูงใจในการเรียน พยายามสร้างความสำเร็จเป็นขั้นๆ ไปในการทำงานควรตั้งเป้าหมายเป็นขั้นตอน และพยายามทำงานในแต่ละขั้นตอนให้สำเร็จ ก็จะมีกำลังใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น

2. ให้ผู้เรียนรู้ว่า ในสังคมมีบุคคลตัวอย่างที่เขทำงานดีหรือที่ประสบความสำเร็จ มนุษย์เราชอบการเลียนแบบ มีความพยายามอยู่แล้วและไม่ต้องการด้อยกว่าคนอื่น ดังนั้น ถ้านักเรียนได้ตัวอย่างที่ดีสามารถยึดถือเป็นแบบอย่างเขาก็จะสร้างกำลังใจในการเรียนและการทำงาน

3. แสดงให้ผู้เรียนเห็นว่า สังคมเราต้องการคนที่มีแรงจูงใจสูง การที่จะมีคุณลักษณะเช่นนั้นจะต้องสร้างนิสัยที่ดีในการเรียน และการทำงาน สำนวจจุดบกพร่องในการทำงานของเราและตั้งใจแน่วแน่ว่าจะปรับปรุงความรับผิดชอบ วินัยในตนเอง จัดตารางการเรียนอย่างมีระเบียบไม่ผัดวันประกันพรุ่ง เป็นต้น ความสามารถเปลี่ยนบุคลิกภาพ เจตคติและพฤติกรรมให้เป็นคนที่สังคมต้องการและสอดคล้องกับปทัสถาน และค่านิยมของสังคมก็จะพัฒนาตนเองเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้นกว่าเดิม

4. พยายามควบคุมความอ่อนแอและท้อถอย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของความสำเร็จ ผู้ที่มีชื่อเสียงของโลกประสบความสำเร็จเพราะเขาเป็นคนมุ่งมั่นอดทนและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค นอกจากนี้บรรยากาศของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น เป็นมิตรไม่เคร่งเครียดและวิตกกังวลจนมากเกินไป

มาลี จูทา (2542: 141 - 142) กล่าวว่า การสร้างแรงจูงใจจะต้องสร้างทั้งภายในและภายนอกโดย

1. การทำให้ตื่นตัว (Arousal) เป็นวิธีการกระตุ้นสมองและกล้ามเนื้อให้ตื่นตัวอยู่เสมอการตื่นตัวของบุคคลมี 3 ระดับ คือ ตื่นตัวปานกลางและตื่นตัวน้อย ถ้าตื่นตัวมากเกินไปก็จะตื่นตัวน้อยไปก็จะเฉื่อยชา แต่ถ้าตื่นตัวระดับกลางๆ จะดีที่สุด วิธีสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนโดยทำให้ผู้เรียนตื่นตัว เช่น กำหนดว่าการเรียนในชั่วโมงนี้สำคัญมากจะมีการทดสอบในปลายชั่วโมงหรือในชั่วโมงนี้จะมีการถ่ายวิดีโอทัศน์ก็จะทำให้นักเรียนตื่นตัวได้โดยง่าย เป็นต้น

2. การตั้งจุดหมาย (Objective) เป็นวิธีการกำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอนในแต่ละครั้งว่า ต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้และเข้าใจ จะได้ติดตามและประเมินผลการเรียนว่าบรรลุจุดหมายมากน้อยเพียงใด เกิดความภาคภูมิใจในกรณีที่สามารถบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ แต่หากยังไม่บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ได้ ก็จะพยายามหาวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายให้ได้

3. การใช้เครื่องล่อ (Incentives) เป็นวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้นและบ่อยครั้งขึ้น เช่น ปริญญบัตรเป็นเครื่องล่ออย่างหนึ่งที่นักศึกษาอยากจะได้ การที่นักศึกษาอยากจะเรียนรู้ และมีความมานะพยายามในการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น

4. การลงโทษ (Punishment) เป็นวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนและมีความพยายามในการเรียน โดยวิธีการลงโทษ เช่น การดู การว่ากล่าวตักเตือน การตำหนิ การเขียนตี การตัด

คะแนนและการตัดสินที่บางประเภท เป็นต้น แต่การลงโทษมิใช่เป็นวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนที่ดี เพราะการลงโทษนั้นมิได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นเพียงช่วยหยุดพฤติกรรมชั่วครวเท่านั้น ดังนั้นจึงควรใช้การลงโทษควบคู่กับการให้รางวัลแก่ผู้เรียนเสมอ กล่าวคือ เมื่อครูหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในตัวผู้เรียนได้แล้ว ก็ควรให้รางวัลแก่ผู้เรียน ในทันทีที่เขาได้แสดงพฤติกรรมตามที่ครูประสงค์

5. การแข่งขัน (Competition) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมานะอดทนและพยายามปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นการแข่งขันกระทำได้หลายวิธี เช่น ให้นักเรียนแข่งขันกับผลการเรียนของตนเองในแต่ละภาคเรียน เพื่อดูว่าตนเองจะมีผลการเรียนดีขึ้นหรือไม่ หรือให้มีการแข่งขันกับเพื่อนๆ หรือหมู่คณะในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียน การปฏิบัติงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2537: 129 -131) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของผู้เรียนว่าอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงวิธีสอนของครูโดยตรง โดยวิธีการที่นักจิตวิทยาการศึกษา เชื่อว่าเป็นการช่วยส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียน ดังนี้

1.1 ผู้สอนควรจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน

1.2 บอกวัตถุประสงค์เฉพาะของบทเรียนให้ผู้เรียนทราบ

1.3 พยายามให้งานแก่ผู้เรียนตามความสามารถ และให้โอกาสผู้เรียนทุกคนมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้

1.4 พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และแนะนำให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

1.5 พยายามพบผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยผู้เรียนวิเคราะห์สาเหตุความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของผู้เรียน

1.6 ใช้หลักการในการอบรมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ช่วยเหลือผู้เรียน

1.7 บรรยากาศของห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เข็ญ หรือต้องเป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนให้ความไว้วางใจในตัวผู้สอนว่าเป็นผู้ที่คอยเอื้อการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่เสมอ

1.8 ใช้หลักการสอนของนักจิตวิทยาที่กล่าวว่า “ผู้เรียนจะเรียนรู้ก็ต่อเมื่อความต้องการพื้นฐานที่ต้องการสมปรารถนา”

1.9 ผู้สอนจะต้องเป็นตัวอย่างในการแสดงความกระตือรือร้นในเวลาการสอน

2. ทำงานร่วมกับผู้เรียน เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์พบว่า ลักษณะหนึ่งของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง คือ ความ

รับผิดชอบในงานที่ตนทำ ผู้เรียนส่วนมากต้องการความช่วยเหลือจากครูในการสนับสนุนให้รับผิดชอบในงานที่ตนทำ ซึ่งอาจทำได้ดังต่อไปนี้

2.1 ช่วยผู้เรียนในการตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้วิชาต่างๆ
 2.2 ช่วยนักเรียนให้รู้จักวางแผนในการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว
 2.3 ช่วยผู้เรียนให้รู้จักประเมินผลงานที่ทำ และนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น

2.4 ช่วยผู้เรียนในการวิเคราะห์สาเหตุของความล้มเหลวหรือไม่สำเร็จ
 2.5 ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความพยายามในการทำงาน
 2.6 ช่วยผู้เรียนให้ค้นหาพบความสามารถพิเศษของตนในวิชาต่างๆ เช่น ความสามารถทางภาษา และช่วยผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้วิชานั้นๆ

2.7 ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ใกล้เคียงกับระดับความสามารถของตน ผู้เรียนบางคนอาจตั้งสมมติฐานความเป็นเลิศในการทำคะแนนสูงสุด บางคนตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ได้คะแนนสูงกว่าปานกลาง เป็นต้น

2.8 ช่วยผู้เรียนจัดเวลาทำการบ้านดูหนังสือที่บ้าน และการเตรียมตัวสำหรับการสอบ

3. ทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งจากการศึกษาสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่าผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญมากผู้ปกครองที่เอาใจใส่ในการทำงานและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนในโรงเรียน ฉะนั้นการร่วมกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้จึงสำคัญมาก ในการนี้ครูอาจจะใช้วิธีต่อไปนี้

3.1 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมาพบ และแจ้งให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียนขอความร่วมมือให้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียน

3.2 สนับสนุนให้ผู้ปกครองร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 149 - 150) ได้เสนอวิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. ผู้สอนควรศึกษาความต้องการของผู้เรียนแต่ละวัย และจัดเนื้อหาวิชาให้สนองความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาที่สอนควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง และมีความหมายสำหรับผู้เรียน

2. ก่อนเริ่มบทเรียน ผู้สอนควรมีวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อดึงความสนใจ และบอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

3. ผู้สอนควรแนะนำให้ผู้เรียนเริ่มหัดวางแผนเป้าหมายในการเรียนสำหรับตนเอง เพราะคนที่เรียนหรือทำงานอย่างมีเป้าหมายจะกระทำด้วยความตั้งใจ

4. ในบรรยากาศของการเรียนการสอน ควรมีการโต้ถาม มีการอภิปรายและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น มีการรับฟังและทำความเข้าใจ และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน

5. ใช้วิธีการเสริมแรง (Reinforcement) ตามความเหมาะสมและตามความจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และบางครั้งอาจลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้ เพราะ รางวัล คำชมเชย การยิ้ม การพยักหน้า การให้ความเอาใจใส่ นับว่าเป็นตัวเสริมแรงที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก

6. ใช้การทดสอบ (Test) การทดสอบจะเป็นเครื่องกระตุ้น ให้เด็กเอาใจใส่ต่อบทเรียนและมีความตื่นตัวในการเรียนอยู่ตลอดเวลา

7. ให้ทราบผลการทดสอบอย่างทันท่วงที การให้ผู้เรียนทราบผลการทดสอบอย่างทันท่วงทีว่าสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ไปนั้นมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพียงใด มีสิ่งใดที่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้เรียนต้องเอาใจใส่ติดตามเนื้อหาวิชาอยู่ตลอดเวลา

8. การพาผู้เรียนออกไปทัศนศึกษาหรือการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่กระตุ้นความสนใจผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

9. การสอนหรือการมอบหมายกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติและติดตามผลจนผู้เรียนทำงานนั้นสำเร็จนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนการสอนของผู้สอน เพราะความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในแต่ละครั้งจะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจที่จะเรียนรู้ในคราวต่อไป

จากวิธีการสร้างแรงจูงใจข้างต้น สรุปได้ว่า การสร้างแรงจูงใจต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดจากภายในตัวบุคคลกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น สนองตอบความต้องการ และให้ความสำคัญกับแรงจูงใจที่เกิดจากภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ การจัดบรรยากาศของการแข่งขัน การร่วมมือ การให้รางวัลหรือการลงโทษ ตลอดจนสร้างความรู้สึกรักใคร่หรือทัศนคติของแต่ละบุคคล ที่จะผลักดันให้บุคคลสร้างพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

แรงจูงใจในการเรียนสาขาการศึกษาปฐมวัย

นักศึกษาที่เลือกศึกษาในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยมีเป้าหมายการศึกษาคือ ต้องการเรียนให้สำเร็จและเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วต้องการประกอบอาชีพเป็นครูปฐมวัยจากเหตุผลดังกล่าวก็จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้นักศึกษาทำกิจกรรมในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนด้วยความเข้มแข็ง และกระตือรือร้น มีความเพียร ไม่ท้อถอย มีความบากบั่นมั่นคง และสามารถ

ควบคุมตนเองให้เรียนได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย เพื่อในอนาคตจะได้สามารถประกอบวิชาชีพครู ปฐมวัย ที่นักศึกษาคิดว่าครูปฐมวัยเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีคนยกย่องนับถือ จากการศึกษางานวิจัยของ นานญา กำแหงฤทธิ์ (2548) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยจูงใจการเลือกเรียนโปรแกรมวิชาการศึกษา ปฐมวัยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏทั่วประเทศ พบว่า นักศึกษาที่มาเรียนเพื่อต้องการ ประกอบอาชีพครูปฐมวัย โดยนักศึกษาจะมีพ่อแม่หรือญาติเป็นเจ้าของโรงเรียนอนุบาล หรือเป็นครู อนุบาล และตนเองได้สัมผัสโรงเรียนอนุบาลมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งอาจทำให้เกิดความศรัทธา ความรักความ เมตตาต่อเด็ก พร้อมทั้งจะประกอบอาชีพเช่นเดียวกับผู้ปกครองของตน โดยนักศึกษาศาขาศึกษา ปฐมวัยควรมีการแสดงพฤติกรรมถึงการมีแรงจูงใจในการเรียน ดังนี้

1. การวางแผนในการเรียน ได้แก่ การเตรียมอุปกรณ์การเรียนให้พร้อมก่อนเรียน การเตรียมตัวให้พร้อมในการเรียนและการสอบ โดย แอทชีสันและฮิลล์ (Atchison; & Hill: 1978 – 486) กล่าวว่า การวางแผนคือการตัดสินใจล่วงหน้าถึงแผนงานและการกระทำที่จะให้บรรลุตาม จุดมุ่งหมายขององค์การภายใต้โอกาสและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อม โดยพยายามตอบคำถาม 3 ประการคือ ขณะนี้อยู่ที่ไหน จะไปที่ไหนในอนาคตและจะไปถึงที่นั่นได้อย่างไร รวมถึง เซอร์จิโอวานนี และคาร์เวอร์ (sergioivanni; & Carver: 1980–284) ที่กล่าวว่า การวางแผนคือกระบวนการตัดสินใจ ล่วงหน้าที่แตกต่างกันจากกิจกรรมการตัดสินใจอื่นตรงที่มีความเป็นระบบมีความละเอียดและมีความ ต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า การวางแผนเป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ล่วงหน้า แล้วกำหนดวิธีการกระทำ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น ส่วนที่จะแตกต่างกันก็ เฉพาะในรายละเอียดและการใช้คำเท่านั้น ดังนั้นการวางแผนในการสาขาศึกษาปฐมวัย เป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อเตรียมอุปกรณ์การเรียนให้พร้อมก่อนเรียน การเตรียมตัวให้พร้อมในการ เรียนและการสอบ เพื่อให้การเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ความสนใจในการเรียน ได้แก่ มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความ เพลิดเพลินในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน ซึ่ง ดิวอี้ (Dewey. 1959: 66) กล่าวว่า ความสนใจ คือ ความรู้สึกชอบหรือความพอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่ง แนวคิดใดแนวคิดหนึ่งหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง สอดคล้องกับ กู๊ด (Good. 1973: 311) ที่ว่า “เป็นความรู้สึกชอบของคนเราแสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนี้อาจจะมีชั่วขณะหนึ่งหรืออาจจะมีถาวรต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็น ของบุคคลนั้น” และ เพจ โทมัสและมาแชลล์ (Page Thomas; & Marshall. 1977: 181) กล่าวว่า ใจ ความสนใจ หมายถึง ความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมบางอย่างเป็นการที่จิตใจ เพลิดเพลินกับการเลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรืออาการสนุกสนานเพลิดเพลินในการกระทำสิ่งใดสิ่ง หนึ่ง โดยจากการศึกษาวิจัยของ แมคเคลแลนด์ (McClelland. 1969: 2339-A) ได้ศึกษาตัวแปรที่

ใช้ทักษะด้านสติปัญญาที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ความสนใจเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ บล็อก (Block. 1970: 104-106) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ความสนใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

ดังนั้นคุณลักษณะของความสนใจในการเรียนสาขาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ ต่อการเรียนในสาขาการศึกษาปฐมวัยเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ผู้เรียนจะมีความรู้ บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนส่วนหนึ่งนั้นต้องอาศัยความสนใจ มีความกระตือรือร้นในเรื่องนั้นๆ ดังนั้นการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงการสร้างความสนใจ สร้างความกระตือรือร้นให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนและเมื่อมีความสนใจในการเรียนรู้ในกิจกรรมใดๆ ก็จะมีจิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น ส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นและความตั้งใจในการกระทำสิ่งเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วง

3. การพึ่งตนเองในการเรียน ได้แก่ การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง เป็นความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จลงได้ด้วยตนเอง ยอมรับ และเคารพในตนเอง มีความคิดอุดมการณ์และความเชื่อมั่น รู้จักใช้ความรู้ความสามารถของตนที่มีอยู่เพื่อการศึกษาค้นคว้า และทำงานให้สำเร็จตามความประสงค์รวมทั้งพยายามเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนยิ่งขึ้น การพึ่งตนเองในการเรียนสาขาการศึกษาปฐมวัย คือ การที่บุคคลสามารถช่วยเหลือตนเองโดยใช้ความรู้ ความสามารถแก้ไขอุปสรรคหรือการกระทำใดๆ ได้สำเร็จด้วยความมั่นใจในตนเองในการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มความสามารถของตนเอง

4. การตั้งเป้าหมายในการเรียน ได้แก่ มีความมุ่งมั่นในการเรียนเพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ มีความคาดหวังต่อผลการเรียน ซึ่ง ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม (2544: 264) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การให้ผู้เรียนสามารถตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนของตนเอง ส่วนใหญ่แล้วผู้สอนมักจะตั้งวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียน ตามที่ผู้สอนต้องการ แต่ คลอสแมส์ (Klausmeier) เชื่อการให้ผู้เรียนตั้งวัตถุประสงค์ด้วยตนเองจะเป็นแรงจูงใจของแต่ละบุคคล (Individually Guided Motivation หรือ IGM) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะประสบความสำเร็จตามที่ตนตั้งไว้มากกว่าที่ครูผู้สอนกำหนดตั้งให้ นอกจากนี้ แมร์ (Matin Maehr. 1984: 115-144) กล่าวว่า เป้าหมายที่ต่างกันทำให้บุคคลเอาใจใส่หรือทุ่มเทความพยายามต่อการกระทำกิจกรรมต่างๆ (Personal Investment) ในระดับที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเป้าหมายที่บุคคลตั้งไว้จะเกิดผลดีและมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้นมีลักษณะใกล้เคียงกับความสามารถของบุคคลนั้น โดยเป้าหมายต้องไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป เพื่อที่บุคคลจะได้มีโอกาสที่จะทำงานนั้นได้ และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ได้แก่

1. เป้าหมายเชิงปฏิบัติการ (Performance Goals) ในสถานศึกษาเมื่อผู้เรียนทำงานส่งผู้สอน ผู้เรียนมักได้รับทราบผลการเรียนรู้จากผู้สอนเกี่ยวกับงานที่ทำต่อหน้าบุคคลอื่นเสมอ จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ผู้เรียนรู้สึกกังวลและให้ความสำคัญกับการถูกมองว่าเป็นคนเก่ง หรือคนไม่มีความสามารถในสายตาตัวเองและผู้อื่น และพยายามหลีกเลี่ยงจากการถูกมองว่าเป็นคนเก่ง หรือไม่มีความสามารถ ผู้เรียนที่ให้ความสำคัญหรือเป็นกังวลเกี่ยวกับการถูกมองจากบุคคลอื่นในลักษณะเช่นนี้ เป็นผู้เรียนที่มีเป้าหมายชนิดที่เรียกว่า “เป้าหมายเชิงปฏิบัติการ” ลักษณะบุคคลที่มีเป้าหมายประเภทนี้ได้แก่

1.1 เชื่อว่าความสามารถของบุคคลมีความคงที่ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นบุคคลที่เก่งไม่จำเป็นต้องขยัน

1.2 ประเมินผลงานที่ตนเองทำ โดยเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น เพราะไม่ อยากให้ตนเองดูไม่ดี

1.3 เลือกทำงานที่เปิดโอกาสให้ตนเองได้แสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองมีความสามารถและพยายามหลีกเลี่ยงงานที่ทำให้ตนเองดูแย่

1.4 รู้สึกผ่อนคลายและภูมิใจที่ได้ทำงานที่ง่ายจนประสบความสำเร็จ

1.5 การเรียนรู้เกิดจากแรงจูงใจภายนอก โดยคาดหวังรางวัลจากบุคคลอื่น และพยายามหลีกเลี่ยงการถูกตำหนิ

1.6 มีความพยายามน้อยในการทำงาน

1.7 ใช้วิธีการเรียนรู้ที่ช่วยในการเรียนแบบท่องจำเท่านั้น

1.8 ต้องการทราบผลการเรียนรู้ที่เป็นสิ่งที่ดีเท่านั้น ไม่ต้องการทราบถึงข้อบกพร่องของตนเอง

1.9 ถ้างานที่ไม่ประสบความสำเร็จก็จะยกเลิกงานนั้นง่ายๆ และพยายามหลีกเลี่ยงงานที่ตนเองเคยล้มเหลวมาก่อนในอดีต

1.10 คิดว่าผู้สอนคือผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้รางวัลหรือให้การลงโทษ

1.11 คิดว่าความล้มเหลวเป็นตัวบ่งชี้ถึงความไม่เก่ง ไม่มีความสามารถ และเชื่อว่าความล้มเหลวนั้นจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต

1.12 การมีเป้าหมายเชิงปฏิบัติการมักทำให้เกิดผลเสียมากมาย เช่น ผู้เรียนจะคิดว่าผู้สอนจะมีอคติกับผู้เรียนบางคน และไม่มีความยุติธรรมในการให้คะแนน

2. เป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ (Learning Goals) ลักษณะบุคคลที่มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ได้แก่

2.1 เชื่อความพยายามและการฝึกอบรมทำให้บุคคลมีความสามารถและประสบความสำเร็จได้

2.2 เลือกทำงานที่เปิดโอกาสให้ตนเองเกิดการเรียนรู้

2.3 รู้สึกผิดหวังและเบื่อหน่ายถ้าต้องทำงานที่ง่าย

2.4 การเรียนรู้เกิดจากแรงจูงใจภายใน

2.5 พยายามหาวิธีการเรียนแบบต่างๆ ที่ช่วยทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.6 หุ่มเหความพยายามอย่างมากในการเรียนรู้ ถึงแม้ไม่ประสบความสำเร็จก็ไม่ยกเลิกที่จะทำงานชิ้นนั้น

2.7 ประเมินผลงานที่ทำโดยเปรียบเทียบกับตนเองว่ามีความก้าวหน้าไปมากน้อยอย่างไร

2.8 เชื่อว่าความพยายามและการฝึกฝนทำให้บุคคลมีความสามารถและประสบความสำเร็จได้

2.9 รู้สึกพอใจกับผลงานที่ตนเองทำ ถึงแม้ว่างานที่ทำจะไม่ประสบความสำเร็จทั้งที่ได้พยายามอย่างเต็มที่แล้ว

2.10 ต้องการทราบผลการเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

2.11 คิดว่าความผิดพลาดเป็นเรื่องปกติและมีประโยชน์ในกระบวนการเรียนรู้ และสามารถนำความผิดพลาดไปปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น และความผิดพลาดเป็นตวับ่งชี้ให้บุคคลเพิ่มความพยายามในการทำงานให้มากขึ้น

ดังนั้น การตั้งเป้าหมายในการเรียนสาขาการศึกษาปฐมวัย คือ สิ่งให้ผู้เรียนต้องการหรือสิ่งที่ผู้เรียนมุ่งหวัง การให้ผู้เรียนสามารถตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนของตนเองซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะประสบความสำเร็จตามที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้

จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจมีบทบาทสำคัญต่อความมุ่งมั่นในการเรียน เป็นความปรารถนาที่จะกระทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามเอาชนะอุปสรรค มีความพยายามที่จะทำให้สัมฤทธิ์ผลได้มาตรฐานดีเยี่ยมกว่าคนอื่น ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะเป็นคนที่มีความปรารถนาแรงกล้าที่จะรับภาระหรือความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ไม่ชอบเกี่ยงงาน เป็นคนที่ตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่าปกติและเป็นคนที่มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ผู้อื่นประเมินหรือบอกสิ่งที่เขาทำ ทั้งนี้แรงจูงใจในการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นเพราะผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียนสูงมีความต้องการที่จะกระทำให้สิ่งต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายและแรงจูงใจมี

ความสำคัญในการกระตุ้นบุคคลให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยนักศึกษาศาขาศึกษาปฐมวัยที่มีแรงจูงใจสูง ย่อมมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเองให้เก่งและมีความรอบรู้มากกว่าคนอื่นที่มีความพยายามและความทะเยอทะยานในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ทำสิ่งที่ปรารถนาให้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง จึงมีโอกาที่จะประสบผลสำเร็จในการเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียนต่ำ

1.1.4.3 พฤติกรรมในการเรียน

พฤติกรรมในการเรียน เป็นการที่ผู้เรียนมีความรักความตั้งใจ มุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน ไม่ย่อท้อ แม้บางครั้งบทเรียนนั้นจะยากหรือมีอุปสรรคต่างๆ ก็มานะทำจนกระทั่งสำเร็จ เมื่อมีเวลาก็ใช้เวลาว่างนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียนของตน โดยอ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียนที่เรียนทุกวันและเตรียมตัวศึกษาบทเรียนมาล่วงหน้าทุกครั้ง เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยด้านการเรียนก็พยายามศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเพื่อคลี่คลายปัญหาตน ซึ่งผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมายของพฤติกรรมในการเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมโภช เอี่ยมสุภาษิต (2550: 2) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนอง หรือโต้ตอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตได้ วัดได้ตรงกัน ด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าการแสดงออกหรือการตอบสนองนั้นจะเกิดขึ้นภายในหรือเกิดขึ้นภายนอกร่างกาย เช่น การวิ่ง การอ่านหนังสือ การเต้นของหัวใจ การกระตุกของกล้ามเนื้อ เป็นต้น

กันยา สุวรรณแสง (2544: 92) กล่าวว่า พฤติกรรม คือ กิริยาอาการ บทบาทลีลา การประพฤติปฏิบัติ การกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งในห้าทาง คือ สัมผัสด้วยตา จักษุสัมผัส สัมผัสด้วยหู หูสัมผัส สัมผัสด้วยจมูก จักขุสัมผัส สัมผัสด้วยมือ หรือมีฉะนั้นก็สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ

ประสาธ อิศรปริดา (2531: 13) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง กิริยาอาการ การกระทำ หรือกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์หรือสัตว์ ซึ่งกิจกรรมหรือการกระทำนั้น อาจเป็นการกระทำที่เฉพาะเจาะจงหรือไม่ก็ได้ หรืออาจเป็นกิจกรรมที่แสดงให้ปรากฏเห็นได้ (Overt Behavior) หรือเป็นอากัปกริยาภายใน ซึ่งผู้อื่นไม่สามารถสังเกตเห็นหรือหรือสังเกตเห็นได้ยาก (Invert Behavior) เช่น ความรู้สึก การจำ การจด ฯลฯ ก็ได้

สกินเนอร์ (B.F. Skinner. 1974: 3) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้นๆผู้กระทำจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตามและเมื่อนำความหมายของพฤติกรรมมารวมกับการเรียน จึงหมายถึง ความสนใจและมีสมาธิในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียน จดจ่อต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน มีพฤติกรรมสนใจฟังผู้สอนอธิบาย มองกระดาน มองอุปกรณ์ ถามและตอบ

คำถามเกี่ยวกับบทเรียน เข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนที่ครอบคลุมหมาย และให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนในกิจกรรมการเรียน (Lahaderne. 1968: 320-324) นอกจากนี้ สมิท (Smith. 1976: 18 – 26) ได้สรุปไว้ว่า พฤติกรรมการเรียน เป็นวิธีการเรียนและเป็นยุทธวิธีในการเรียนอย่างหนึ่งที่ผู้เรียนแต่ละคนเลือกใช้ในขณะที่กำลังเรียนเนื้อหาในหลักสูตร และมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกและลักษณะบุคลิกภาพ นอกจากนี้ยังเป็นตัวบอกรูปแบบพฤติกรรมของนักเรียนในสภาพการเรียนรู้อีกด้วย แครนสตัน และบาร์เคลย์ (Cranston and Barclay. 1985: 136) กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียน เป็นวิธีการเรียน เป็นวิธีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของผู้เรียน อาจหมายถึงพฤติกรรมและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ การสอน ผู้สอนและสัมพันธภาพกับเพื่อน ส่วนแบบการคิดถ้าเป็นการศึกษาทางจิตวิทยาที่แท้จริงจะศึกษาถึงแนวทางที่บุคคลชอบที่จะรับรู้ และได้ตอบสิ่งเร้าอย่างไรจะต่างจากแบบการเรียนเล็กน้อยในด้านเกณฑ์ที่ใช้วัดผล ส่วน โฮลทซ์แมน (Holtzman. 1965: 17) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการเรียน ดังนี้

1. การใช้เวลาเรียน ได้แก่ การรู้จักใช้เวลาในการเรียนได้อย่างเหมาะสม และการทำงานโดยรู้จักแบ่งเวลาว่าควรทำอะไรก่อนหลัง ไม่ผลัดผ่อน หลีกเลียง รอเวลาทำในเวลากระชั้นชิด ไม่เสียเวลากับเรื่องที่ไม่เป็นสาระจนเกินควร และปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายทันเวลา

2. วิธีการเรียน ได้แก่ การรู้จักใช้วิธีการเรียนที่ถูกต้อง มีการวางแผนเตรียมงานก่อนลงมือทำ รู้จักแหล่งข้อมูลที่ต้องการทราบ ทำงานด้วยความมีระเบียบรอบคอบ ทำให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

วินสไตน์ และเมเยอร์ (Weinstein; & Mayer. 1986: 315-317) กล่าวว่า พฤติกรรมในการเรียน สามารถให้คำนิยามได้ว่า หมายถึง พฤติกรรมต่างๆ (Behavior) ของผู้เรียนที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีกระบวนการศึกษาหาความรู้อย่างไร ตัวอย่างเช่น การขีดเส้นใต้ข้อความที่สำคัญๆ การสรุปประเด็นสำคัญของสิ่งที่เรียน หรือการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้สิ่งที่เรียนกระจ่างขึ้น

ดังนั้น พฤติกรรมในการเรียน จึงหมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงความสนใจ เอาใจใส่ในการเรียนการสอน ตัวผู้สอนและอุปกรณ์การสอนที่ผู้สอนใช้ รวมทั้งติดตามการเรียนการสอนโดยการตอบคำถามเกี่ยวกับการเรียน ทำงานและร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนด และ ยังรวมถึงการเอาใจใส่ การปฏิบัติตัวของนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนในห้องเรียนอย่างเหมาะสม ได้แก่ การแบ่งเวลาในการเรียน การฟัง การอ่าน การจดโน้ตเพื่อช่วยจำ การส่งการบ้าน การทบทวนบทเรียน การเตรียมตัวสอบและมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนมอบหมายในเวลาอิสระ

ความสำคัญของพฤติกรรมการเรียนรู้

สมิธ (Smith. 1992: 21) กล่าวว่า พฤติกรรมในการเรียน เป็นการสร้างคุณลักษณะประจำตัวบ่งถึงการสร้างนิสัย ความรับผิดชอบเอาใจใส่ในการเรียนรู้ ผู้สอนต้องสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นนิสัย

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1994: 380) กล่าวว่า ความเอาใจใส่ต่อการเรียน การตั้งใจเรียน มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับผู้เรียน ตลอดจนจนถึงความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากผู้สอน จากสถานศึกษาและเพื่อนร่วมเรียน

ปีเตอร์ เซงกี (Peter Senge. 1990: 15) กล่าวว่า ความตั้งใจเรียนเป็นด่านประการสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในลักษณะการเรียนรู้เป็นทีม รวมทั้งการแก้ปัญหาในขณะที่เรียนร่วมกับเพื่อนในห้องซึ่งไม่สร้างปัญหาให้ครูผู้สอนต้องลำบากใจ ไม่เกิดการทะเลาะกัน การใจลอยจะไม่เกิดขึ้น ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และปัจจัยที่สำคัญคือต้องไม่กดดันผู้เรียน แต่ให้ผู้เรียนเกิดการคิดเอง มีความตั้งใจที่จะเรียนรู้สูงขึ้น

ดังนั้น ความสำคัญของพฤติกรรมการเรียน เป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากเป็นลักษณะที่แสดงออกหรือการปฏิบัติที่มีต่อการเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความสามารถในการรู้จัก วางแผน และการกำหนดวิธีการเรียนในขณะที่เรียนในห้องเรียน ซึ่งพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนย่อมมีความสัมพันธ์กับความสนใจใฝ่รู้และเอาใจใส่ต่อการเรียนและการเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้สอน

ประเภทของพฤติกรรมการเรียน

ประสาธ อิศระปริดา (2538: 176) ได้กล่าวว่าคนเรียนได้ดีในแนวทางที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้เรียกว่า “ความแตกต่างด้านสไตล์การเรียน” สไตล์การเรียนก็คือลักษณะนิสัยหรือความชอบแต่ละคนในสภาพการเรียนต่าง ๆ เช่น บางคนชอบเรียนในที่เงียบสงบ บางคนชอบเรียนท่ามกลางเสียงอึกทึก บางคนชอบคิด บางคนชอบทำ เป็นต้น

เชอริล ริชแมน และแอนโทนี กาช่า (Sheril Reichman and Anthony. 1975: 86 – 87) ได้แบ่งประเภทของวิธีการเรียนไว้ 6 แบบ คือ

1. แบบอิสระ ลักษณะผู้เรียนแบบนี้ชอบที่จะคิดและทำงานในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง
2. แบบหลีกเลี่ยง ผู้เรียนแบบนี้จะไม่สนใจการเรียนรู้เนื้อหาวิชาในชั้นเรียนตามแบบแผนทัศนคติของผู้เรียนแบบนี้เห็นว่าห้องเรียนเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจ

3. แบบร่วมมือ ผู้เรียนแบบนี้รู้สึกว่าคุณสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้และความสามารถซึ่งกันและกัน

4. แบบพึ่งพา ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้เป็นแบบที่แสดงความอยากเรียนรู้น้อย และจะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่ถูกบังคับหรือกำหนดให้เรียน

5. แบบแบ่งชั้นเรียน แบบนี้ผู้เรียนจะเขียนเนื้อหาวิชาเพื่อที่จะทำคะแนนให้ได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน

6. แบบมีส่วนร่วม ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ต้องการที่จะเรียนรู้เนื้อหาวิชาและชอบเข้าชั้นเรียนมีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ให้มากที่สุดจากชั้นเรียน

จากการประเภทของพฤติกรรมในการเรียนโดยแบ่งวิธีการเรียนข้างต้น สรุปได้ว่านักศึกษาแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะตนแตกต่างกันไปตามความชอบของแต่ละคนในสภาพการเรียนต่าง ๆ

การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้

สมิธ (Smith.1970: 2-35) ได้เสนอแนะวิธีในการเรียนที่ดีขึ้นโดยปรับปรุงด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การอ่าน องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การอ่านมีประสิทธิภาพ คือ ความเร็วและความเข้าใจในเนื้อหาการอ่านที่รวดเร็วทำให้บุคคลสามารถอ่านเนื้อเรื่องได้มากกว่าหรือทบทวนเรื่องราวเดิมซ้ำ ๆ ได้หลายครั้ง ในช่วงเวลาที่จำกัด ส่วนความเข้าใจในเนื้อหาจะต้องพยายามจับจุดมุ่งหมายของเรื่องนั้นให้ได้

2. การขีดเส้นใต้ เพื่อเน้นจุดสำคัญที่อาจเป็นปัญหา ข้อเท็จจริงความคิดเห็นของผู้เรียนเพื่อจำไว้ หรือทำให้เห็นได้ง่ายชัดเจนหรือแสดงจุดอ่อนที่เรายังไม่เข้าใจ

3. การจดโน้ต การจดโน้ตส่วนที่สำคัญที่ได้อ่านหรือรับฟังจะช่วยให้จำได้

4. การทบทวนหลังจากที่ได้เรียนมาแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนเรื่องที่ได้เรียนมาโดยใช้ช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เพื่อคงความรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ ไว้

5. การเขียน การเขียนรายงานหรือทำการบ้านที่ไม่ได้ดีอาจเนื่องมาจากไม่รู้เรื่องนั้นจริง ๆ ซึ่งปรับปรุงได้โดยศึกษาให้เข้าใจ

6. การใช้ห้องสมุด

หลักการของนักจิตวิทยาการศึกษาของบลูม (Bloom) ได้กำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ ไว้ดังนี้ (Marcus Henning. 2007: 35-36)

1. ความรู้ ความจำ หมายถึง การวัดความสามารถในการระลึกได้ถึงประสบการณ์ที่เคยศึกษาความจำอาจเป็นการถามความเกี่ยวกับศัพท์ และนิยามกฎเกณฑ์ วิธีการ เป็นต้น โดยคำถามมักจะใช้คำว่า อะไร ที่ไหน อย่างไร

2. ความเข้าใจ หมายถึง การวัดความสามารถในการแปลความ ตีความ และขยายความ

3. การนำไปใช้ หมายถึง การนำหลักวิชาไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่

4. การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะส่วนต่างๆ ของเหตุการณ์หรือเรื่องราวว่าเป็นอย่างไร การวิเคราะห์ถึงความสำคัญ ความสัมพันธ์หรือหลักการเป็นต้น

5. การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมสิ่งที่ศึกษาเข้าด้วยกันเป็นสิ่งใหม่ หรือรูปแบบใหม่ อาจเป็นการสังเคราะห์ข้อความ การวางแผนงานล่วงหน้าหรือความสัมพันธ์ เป็นต้น

6. การประเมินค่า หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้ศึกษามาทั้งหมดว่าตัดสินได้อย่างไร พฤติกรรมการเรียนรู้ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมาเป็นตัวกำหนดความรู้ของผู้เรียน

นอกจากนี้ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการจากผู้เรียนนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ (1) ต้องการให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาได้ (มี Intellectual Skills) มีความเฉลียวฉลาดเพิ่มขึ้น และควบคุมอารมณ์ได้ (2) ต้องการให้ผู้เรียนทำงานได้ และ (3) ต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้มีกิจนิสัยที่ดี มีความตระหนักรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคนตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริตแบ่งเวลาในการเรียนรู้ได้ (Gettinger.1995: 343-354)

ดังนั้นการพัฒนาพฤติกรรมในการเรียน เป็นการหาวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนในการปฏิบัติตนด้านการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความคิด ความต้องการ ความรู้สึของผู้เรียน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้การศึกษาสำเร็จบรรลุผล

พฤติกรรมในการเรียนสาขาการศึกษาปฐมวัย

การเรียนในสาขาการศึกษาปฐมวัย ต้องอาศัยความพยายามตั้งใจในการเรียน เพื่อให้ได้รับความรู้ความสามารถ และพยายามในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะการศึกษาปฐมวัยนั้นต้องเป็นครูที่มีความสามารถสอนนำความรู้ ความสามารถต่างๆ เพื่อนำมาใช้จัดการเรียนการสอน การทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กได้รับความรู้และความสนุกในการเรียนรู้กับครูผู้สอน โดยนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยควรมีการแสดงพฤติกรรมถึงการมีพฤติกรรมในการเรียนที่ดี ดังนี้

1. การจัดการเวลาในการเรียน ซึ่งการจัดสรรเวลาในการศึกษาถือได้ว่าเป็นเทคนิคที่สำคัญ อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้ได้ผลดีขึ้นประการหนึ่ง กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องมีการทำตารางเวลาสำหรับศึกษาของตนเอง เพื่อจะได้ทำรายการสิ่งที่จะต้องทำ ตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง และเวลาในการพักผ่อนให้เหมาะสมพร้อมทั้งมีวิธีการอ่านให้ ถูกต้อง เหมาะสม

2. การมีสมาธิและการเอาใจใส่ต่อการเรียน การเรียนของนักศึกษาให้ได้ผลดีนั้น การมีสมาธิในการเรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง เพราะการเรียนจะมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความตั้งใจจดจ่ออยู่กับการเรียนความพร้อมที่จะเรียน และสนใจในวิชานั้นจริง ๆ สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อสมาธิในการเรียน เช่น ความหิว ความอึดเสียดัง ฯลฯ ต้องขจัดให้หมดไป ขณะที่ฟังคำบรรยาย หากเกิดข้อสงสัยควรรีบจดไว้ เพื่อไม่ให้ข้อสงสัยนั้นรบกวนสมาธิในการเรียนในช่วงนั้น ๆ

3. กระบวนการรวบรวมข้อมูลและความกระตือรือร้นในการค้นหาความรู้ การรวบรวมข้อมูลว่า เป็นการที่นักศึกษากระตือรือร้นในการค้นหาความรู้และใช้เหตุผลโดยการทำความเข้าใจกับสิ่งที่เรียนเป็นภาษาตนเอง โดยนำเนื้อหาทั้งหมดมาประมวลเข้ากัน อย่างมีเหตุผล และหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนกับประสบการณ์เดิม

4. การทบทวนและการเตรียมตัวในการสอบ การทดสอบและการทบทวนโดยการทดสอบนั้น อาจทำได้โดยการตอบคำถามจากแบบฝึกหัด หรือคำถามที่ตั้งขึ้นเองเพื่อจะได้ทราบว่า ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนนั้นถูกต้องเพียงไรและส่วนการทบทวน เป็นการย้ำไม่ให้ลืม วิธีการช่วยในการทบทวน เช่น การจดบันทึก หรือทำโน้ตย่อ การทำแผนที่ความคิด (Mind Maps) และการขีดเส้นใต้ (สำหรับหนังสือส่วนตัว)

ดังนั้นพฤติกรรมในการเรียนสาขาการศึกษาปฐมวัย เป็นการแสดงพฤติกรรม การแสดงออก ในด้านความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียน การตอบสนองหรือแสดงปฏิกิริยาที่ นักศึกษามีต่อประสบการณ์กิจกรรมในการเรียน ดังนั้นการที่เด็กปฐมวัยได้อยู่ท่ามกลางพฤติกรรมที่ครู แสดงออกอย่างกระตือรือร้น อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ครูส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่นักศึกษาครู ได้แสดงออกและได้รับการปลูกฝังมาเป็นอย่างดี ก็ย่อมส่งผลให้เด็กปฐมวัยเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมทางการเรียนรู้ที่ดี สร้างคุณลักษณะในการแสวงหาความรู้ สร้างองค์ความรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม กับวัย

1.2.4 วิธีการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน

คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เพื่อที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายามทุ่มเทพลังกาย พลังใจ มีความอดทนเพื่อให้การเรียนสำเร็จตามเป้าหมาย ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ตามแนวคิดของสตอลซ์ (Stoltz, 1997: 31) ได้กล่าวถึงเงื่อนไข 3 ประการในการพัฒนาความมุ่งมั่น ได้แก่

1. มีความตั้งใจแน่วแน่
2. มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ กล้าลงมือปฏิบัติ
3. มีความมุ่งมั่นไม่ทอดทิ้ง

นัยพินิจ ศษภักดี (2543: 57) ได้เสนอวิธีในการพัฒนาความมุ่งมั่นอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ไว้ดังนี้

1. รักษาพลังในการแข่งขันไว้เสมอ
2. รู้จักยกระดับความสามารถในการทำงาน
3. รักษาพลังสร้างสรรค์ให้คงอยู่ตลอดไป
4. รักษาความมีชีวิตชีวาไว้เสมอ
5. กล้าเสี่ยงและกล้าทดลอง
6. รับการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาพลังการแข่งขัน
7. รักษากำลังใจในการต่อสู้
8. ยกระดับความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
9. ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคและความกดดัน
10. แสดงความรับผิดชอบก่อนจากนั้นจึงค้นหาสาเหตุของปัญหา

การ์เดนเนอร์และจิวเลอร์ (Gardner; & Jewler.1985: 61) ได้ให้แนวทางสำหรับนักศึกษาในการประสบความสำเร็จในการเรียนว่า ต้องมีการเตรียมตัวและวางแผนเกี่ยวกับทักษะการเรียน (Study skill : Planning and preparing) ได้แก่ การมีความสามารถในการบริหารจัดการเวลา โดยเฉพาะเวลาที่เกี่ยวข้องกับตารางเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการอ่านตำราเรียน และมีการจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียน การซ่อมการทดสอบความรู้ด้วยตนเอง

นีลเลย์ (Neeley.2004: 54-55) ได้เสนอวิธีการพัฒนาตนเองของเยาวชนที่มีต่อความสำเร็จในการเรียน ซึ่งประกอบด้วย

1. การพัฒนาศักยภาพทางการเรียนของตนเอง ได้แก่ การตระหนักรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเรียนรู้ และจะเรียนรู้สิ่งนั้นได้อย่างไร การตระหนักรู้ถึงประโยชน์เกี่ยวกับการเรียนรู้อะไร การตระหนักรู้ถึงสิ่งที่น่าสนใจในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา
2. การได้รับประโยชน์ต่าง ๆ ของโอกาสทางการศึกษาในสถาบันการศึกษา ได้แก่ การตระหนักรู้ในทักษะและเจตคติที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จทางการศึกษา
3. การรับรู้เกี่ยวกับอาชีพว่าอะไรเป็นสิ่งที่ช่วยเติมเต็มในศักยภาพของตนเอง ได้แก่ ความสามารถในการอธิบายและกำหนดว่าอาชีพอะไรเป็นอาชีพที่ตนเองต้องการประกอบอาชีพในอนาคตอย่างแท้จริง

4. การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ ได้แก่ การได้มีโอกาสรับบทบาทของการเป็นผู้นำขณะเรียน และความสามารถในการนำกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมาย

ดังนั้นวิธีการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน ต้องเริ่มที่ตนเองก่อนเป็นอันดับแรก โดยการวิเคราะห์ความสามารถ ค้นหาศักยภาพทางการเรียนของตนเอง และวางแผนการเรียน การบริหารจัดการเวลา ให้ความสำคัญกับการวางแผนการเรียนที่ดี สร้างความรู้สึกสนุกสนานกับการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ พยายามเรียนรู้จากสิ่งที่มีผิดพลาด

1.2.5 การประเมินความมุ่งมั่นในการเรียน

การประเมินความมุ่งมั่นในการเรียน เป็นการวัดประเมินเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์สามารถทำได้หลายวิธีแต่ที่นิยมใช้มากที่สุดคือ การทดสอบหรือการประเมินความคิดเห็นของบุคคลซึ่งกระทำโดยใช้วิธีการประเมินค่าความคิดเห็น (Rating Scale Method) โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่น พบว่าการวัด ประเมินความมุ่งมั่นสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง ดังนี้

อุษณีย์ จันทรอรุณ (2550: 63-64) สร้างแบบวัดความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความผูกพันด้านความต่อเนื่อง ความผูกพันด้านความรู้สึก และความผูกพันด้านบรรทัดฐานทางสังคม โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) มีคำตอบให้เลือก 7 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยเล็กน้อย ตัดสินใจ ไม่ได้ ไม่เห็นด้วยเล็กน้อย ไม่เห็นด้วยปานกลาง และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว

ปริญญา ทองสูงเนิน (2549: 99) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความทุ่มเทต่อองค์การ ซึ่งถามในรายละเอียดเกี่ยวกับความทุ่มเทต่อองค์การ 3 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ ด้านอารมณ์ความรู้สึก และด้านพฤติกรรม เพื่อให้พนักงานประเมินตนเอง โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

สมชาย โคตรภูงา (2547: 105-106) สร้างแบบสอบถามวัดความมุ่งมั่นในการสอนของครู ชนิดเลือกตอบ (Check List) โดยกำหนดให้เลือกตอบพฤติกรรมย่อยต่างๆ พฤติกรรมย่อยนี้จะมีระดับคะแนนต่างกัน เช่น ในการเตรียมการสอนมีพฤติกรรมย่อย 3 ระดับ คือ 1) ใช้แผนการสอนเดิม 2) เพิ่มเติมเนื้อหาที่ทันสมัยจากตำรา วารสารใหม่ๆ แต่ใช้กระบวนการสอนเดิม 3) ปรับเนื้อหาสาระและกระบวนการสอนใหม่ทั้งหมด พฤติกรรมแรกคือ การใช้แผนการสอนเดิมกำหนดคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่คงเดิม พฤติกรรมที่ 2 มีการกระทำและผลงานเพิ่มขึ้น กำหนดคะแนนเท่ากับ 2 ส่วนพฤติกรรมที่ 3 มีการกระทำและผลงานใหม่แสดงถึงการทุ่มเทต่อการเรียนการสอนกำหนดคะแนนเท่ากับ 3

ธิดารัตน์ ทรายทอง (2547: 50-51) สร้างแบบสอบถามวัดความมุ่งมั่นต่อการออกกำลังกายตามกรอบแนวคิดของเพนเดอร์ และคณะ (Pender and Others) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการรับรู้และอารมณ์ที่จำเพาะต่อพฤติกรรม ด้านความมุ่งมั่นต่อแผนการกระทำและทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล โดยได้สร้างแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ สำหรับวัดความตั้งใจจริงและการวางแผนในการออกกำลังกายของสมาชิกกลุ่มออกกำลังกายจังหวัดพังงา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่ได้วางแผน

Orick (1990: 44) ได้พัฒนาแบบสอบถามขึ้นมาสำหรับการประเมินตนเอง (Self Assessment) เพื่ออธิบายถึงลักษณะของความมุ่งมั่น (Commitment) และการควบคุมตนเอง (Self Control) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ โดยให้นักกีฬาเป็นผู้ประเมินตนเอง ดังนี้

อันดับ 1 หมายถึง ลักษณะความมุ่งมั่นน้อยที่สุด

อันดับ 2 หมายถึง ลักษณะความมุ่งมั่นน้อย

อันดับ 3 หมายถึง ลักษณะความมุ่งมั่นปานกลาง

อันดับ 4 หมายถึง ลักษณะความมุ่งมั่นมาก

อันดับ 5 หมายถึง ลักษณะความมุ่งมั่นมากที่สุด

จากแนวทางการวัดความมุ่งมั่นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการสร้างแบบสอบถามดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการออกแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ในงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงระดับความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยสร้างข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ เจตคติต่อการเรียน แรงจูงใจในการเรียน และพฤติกรรมในการเรียน

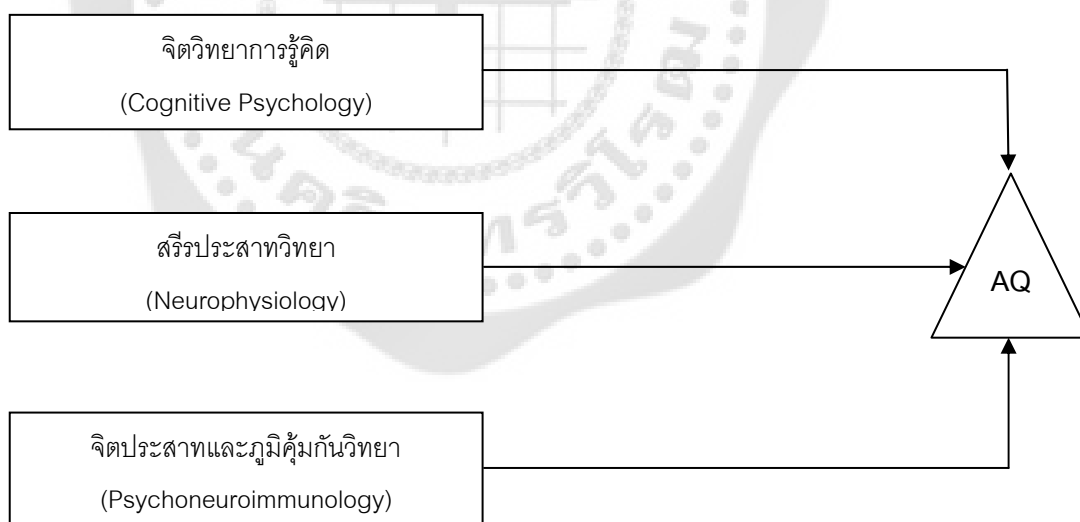
1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการเรียน

การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมความมุ่งมั่นในการเรียนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคนั้นมีพื้นฐานมาจากวิทยาศาสตร์ 3 สาขา ได้แก่ 1) สาขาจิตวิทยาการรู้คิด (Cognitive Psychology) ที่อธิบายว่าการตอบสนองต่ออุปสรรคของบุคคลเป็นไปได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ส่งผลต่อความไร้ประสิทธิภาพ การกระทำและความสำเร็จ โดยบุคคลมักตอบสนองต่ออุปสรรคจากจิตได้สำนึกด้วยรูปแบบที่ไม่เปลี่ยนแปลง และรูปแบบเหล่านี้ยังคงอยู่อย่างถาวรตลอดชีวิต นักวิชาการพบว่าคนจำนวนมากเข้าใจ

ว่าอุปสรรคเกิดจากความคับข้องใจที่เกิดจากภายในจิตใจของตนเอง ทำให้เกิดความคิดท้อแท้ สิ้นหวัง และไม่รู้จะจัดการกับปัญหาอย่างไร นานเข้าจึงรู้สึกท้อหมดหวัง รู้สึกล้มเหลว 2) สาขาสรีรประสาทวิทยา (Neurophysiology) อธิบายว่า สมองถูกจัดให้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างนิสัย นิสัยสามารถถูกยับยั้งและเปลี่ยนแปลงได้ นิสัยการตอบสนองต่ออุปสรรคของแต่ละคนสามารถถูกรบกวนและเปลี่ยนแปลงอย่างทันที ถ้าถูกแทนที่ด้วยนิสัยใหม่ที่มั่นคงกว่า นักวิชาการมีความเห็นว่าสมองของคนเรานั้นประกอบด้วยโครงสร้างที่สมบูรณ์ สามารถสร้างความเคยชินได้หากเปลี่ยนจิตใจได้นึกใหม่ หรือการสร้างทัศนคติทางบวกก็สามารถสร้างความเคยชินใหม่และพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคได้ และ 3) สาขาจิตประสาทและภูมิคุ้มกันวิทยา (Psychoneuroimmunology) ได้อธิบายว่าการตอบสนองต่ออุปสรรคมีการเชื่อมโยงโดยตรงกับสุขภาพจิตและสุขภาพกาย การควบคุมเป็นสิ่งจำเป็นต่อสุขภาพและการมีชีวิตที่ยืนยาว วิธีการตอบสนองต่ออุปสรรคมีผลต่อระบบภูมิคุ้มกัน ความอ่อนแอต่อเชื้อโรค และรูปแบบความอ่อนแอของการตอบสนองต่ออุปสรรค นักวิชาการพบว่าความสามารถในการจัดการอุปสรรคและความยากลำบากของมนุษย์นั้นเกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตโดยตรง ความเข้มแข็งของจิตใจและการควบคุมตนเองจะส่งผลต่อภูมิคุ้มกันโรค (Stoltz. 1997: 83-84) ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ 3 สาขาที่เป็นทฤษฎีพื้นฐานของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ)

ที่มา: Stoltz, Paul G. (1997). *Adversity Quotient: Turning Obstacles into Opportunities*. p. 83.

สตอลทซ์ (Stoltz. 1997: 53-84) ได้กล่าวถึง ความต้องการการควบคุมหรือการจัดการชีวิตของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ 6 แนวคิด ได้แก่

1. การเรียนรู้ว่าตนไร้ความสามารถ (Learned Helplessness) สามารถอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้คนยอมแพ้เมื่อต้องเผชิญกับความท้าทาย หรือปัญหาอุปสรรคของชีวิต ถือเป็นรูปแบบการคิดที่ขัดขวางและทำลายความสำเร็จที่จะมีขึ้นของบุคคล การเรียนรู้นี้จะส่งผลบั่นทอนต่อการปฏิบัติงาน ผลผลิตของงาน การเรียนรู้ การพัฒนา การปรับตัว สุขภาพ ความอดทน กำลังใจและแรงจูงใจในการที่จะต่อสู้กับอุปสรรค ขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรค คนที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีความเชื่อมั่น และความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) ในระดับสูงจะเป็นภูมิคุ้มกันบุคคลให้เกิดการต่อต้านความรู้สึกว่าตนไร้ความสามารถเมื่อต้องเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

2. ทฤษฎีการอธิบายสาเหตุ (Attribution Theory) รูปแบบการอธิบาย(Explanatory Style) และการมองโลกในแง่ดี (Optimism) แนวคิดนี้มีความสัมพันธ์อย่างมากและพัฒนาจากการเรียนรู้ว่าตนไร้ความสามารถ นั่นคือ ความสำเร็จของบุคคลมาจากแนวทางที่บุคคลอธิบายหรือตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของบุคคลนั้น เซลิเกแมน (Stoltz. 1997: 59; citing Seligman. 1990) ได้ทำการศึกษาวิจัยแล้วพบว่า บุคคลที่ตอบสนองต่ออุปสรรคปัญหาหรือความยากลำบาก โดยอธิบายว่า เป็นสิ่งที่คงที่ เกิดจากภายในตัวบุคคลและสรีรประสาทวิทยา (Neurophysiology) จิตวิทยาการรู้คิด (Cognitive Psychology) จิตประสาทและภูมิคุ้มกันวิทยา (Psychoneuroimmunology) AQ ส่งผลต่อชีวิตในทุกๆ ด้าน มีแนวโน้มที่จะมีชีวิตที่เป็นทุกข์ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลมองว่าอุปสรรคดังกล่าว เกิดจากปัจจัยภายนอก เกิดขึ้นชั่วคราว และมีผลจำกัด เกิดเฉพาะเหตุการณ์เท่านั้น ก็มีแนวโน้มที่จะมีชีวิตเป็นสุข ส่วนการมองโลกในแง่ดี เป็นความเชื่อและความคาดหวังว่าจะเกิดสิ่งที่ดีขึ้น บุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะมีพฤติกรรมตอบสนองต่ออุปสรรคแตกต่างจากบุคคลที่มองโลกในแง่ร้าย บุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะมีการปฏิบัติงานที่ดีกว่า อดทนได้นานกว่า และมีชีวิตที่ยืนยาวนานกว่า

3. ความอดทน (Hardiness) เป็นความสามารถที่จะทนต่อสภาวะที่คลุมเครือและซับซ้อนได้ เต็มใจรอโอกาสและผลลัพธ์จากการกระทำของตนเองหรือของคนอื่น ซึ่งระดับความอดทนขึ้นอยู่กับสถานการณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง อารมณ์และสภาพจิตใจ ในเวลานั้นของบุคคลนั้นและจะเป็นตัวทำนายสุขภาพกายและสุขภาพจิตได้ กล่าวคือ บุคคลที่มีความอดทนต่ออุปสรรคจะมองวิกฤติให้เป็นโอกาสด้วยใจที่มุ่งมั่น และรับรู้ว่าคุณสามารถควบคุมได้ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นผู้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สตอลทซ์ (Stoltz) กล่าวว่า การมองวิกฤติให้เป็นโอกาส ด้วยความรู้สึกของการมี

เป้าหมายและความรู้สึกที่ได้ควบคุม หรือมี AQ สูง คือการคงไว้ซึ่งความเข้มแข็งส่วนคนที่ยอมแพ้ หรือมี AQ ต่ำ จะอ่อนแอลงเนื่องจากการตอบสนองต่อภาวะความทุกข์ยากหรือความรู้สึกว่าตนไร้ความสามารถ

4. ความยืดหยุ่น (Resilience) เป็นความสามารถของบุคคลในการฟื้นตัวและนำตนเองออกจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดอุปสรรคได้อย่างรวดเร็ว ด้วยวิธีการตอบสนองของบุคคลนั้นต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น การพัฒนาวิธีการจัดการกับอุปสรรคได้อย่างถาวรจะเป็นรากฐานให้กับเด็กในการดำรงชีวิตต่อไป ความยืดหยุ่นนี้เป็นความสามารถที่ฝึกฝนได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ความยืดหยุ่นเป็นตัวทำนายการกระทำและสุขภาพของบุคคล บุคคลที่มีความยืดหยุ่นจะจัดการกับอุปสรรคได้ดีกว่า

5. การรับรู้ความสามารถของตน (Self-Efficacy) เป็นความเชื่อในการเป็นผู้ควบคุมชีวิตของตนเอง และเชื่อในความสามารถของตนในการเผชิญอุปสรรคซึ่งมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ของแบนดูรา (Bandura, 1986: 24-25) ที่เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยองค์ประกอบทั้ง 3 ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล เงื่อนไขเชิงพฤติกรรม และเงื่อนไขเชิงสภาพแวดล้อม กล่าวคือ พฤติกรรมของบุคคลอาจเกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น การรับรู้ ความเชื่อ และขณะเดียวกันปัจจัยภายในตัวบุคคลก็ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก และเงื่อนไขของสภาพแวดล้อม

6. ความเชื่ออำนาจในตน (Locus of Control) เป็นความเชื่อที่ว่า การกระทำของตนมีอิทธิพลต่อรางวัลที่ได้รับในชีวิต สภาพแวดล้อมและเหตุการณ์มีผลกับบุคคล รอตเตอร์ (Rotter, 1966: 11-30) ได้กล่าวเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจในการควบคุมว่า คือการที่บุคคลอธิบายถึงสาเหตุของพฤติกรรมว่าเกิดจากภายในตนเองหรือมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งความเชื่อที่แตกต่างกันนี้ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งประเภทความเชื่ออำนาจในการควบคุมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ความเชื่อในการควบคุมภายใน เป็นความเชื่อที่บุคคลรับรู้ว่าการกระทำหรือสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง บุคคลประเภทนี้เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มีแรงจูงใจสูง สามารถปรับตัวเองและควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ได้ 2) ความเชื่ออำนาจในการควบคุมภายนอก เป็นความเชื่อที่บุคคลรับรู้ว่าการกระทำหรือสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นผลมาจากอิทธิพลภายนอกที่ตนเองไม่สามารถควบคุมได้ เช่น เกิดจากโชคเคราะห์อำนาจเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจของผู้อื่น บุคคลประเภทนี้จะเป็นผู้ที่เฉื่อยชา ขาดความพยายามและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

สรุปว่าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคนั้นมีพื้นฐานมาจากวิทยาศาสตร์ 3 สาขา คือจิตวิทยาการรู้คิด สรีรประสาทวิทยา จิตประสาทและภูมิคุ้มกันวิทยาซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต การที่มนุษย์จะสามารถเผชิญอุปสรรคได้ต้องอาศัยความเข้มแข็งของจิตใจ การควบคุมตนเอง มองโลกในแง่ดี อดทน มีความยืดหยุ่น รับรู้ถึง

ความสามารถของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่ความมุ่งมั่นในการเรียน

2. การสนับสนุนทางสังคม

วัฒนา พาผล (2551: 34) ให้นิยามการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง การที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ สิ่งของ ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เงินทอง แรงงานจากบุคคลแวดล้อม

เพนเดอร์ (Pender.1987: 257) ให้นิยามการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นการได้รับการสนับสนุนทางสังคมทำให้มีผลทางด้านจิตใจเกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ การเป็นที่ยอมรับการได้รับความรักและรู้สึกมีคุณค่าซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับทุกคน

ทิลเดอ (Tilden.1985: 62) ให้นิยามไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ และเป็นการที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของเครือข่ายทางสังคมทำให้มีการถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน

ไดมอนด์ และ จอ (Diamond and Jones. 1983: 266) ให้นิยามไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการสื่อสารที่ให้ผลในทางบวก ซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ การอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นการถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน

ทอยส์ (Thoits. 1982: 85) ให้นิยามไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคม คือการที่บุคคลในเครือข่ายของสังคมได้รับความช่วยเหลือด้านอารมณ์ สังคม สิ่งของ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการช่วยเหลือนี้จะให้บุคคลสามารถเผชิญและตอบสนองต่อความเจ็บป่วยหรือความเครียดได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น

คาน (Kahn. 1979: 85) ได้ให้คำจำกัดความของการสนับสนุนทางสังคมว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการปฏิสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคล ซึ่งทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่ง คือความผูกพันในแง่ดีจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง การรับรอง ยืนยัน หรือเห็นพ้องกับพฤติกรรมของผู้หนึ่ง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านเงินทอง หรือสิ่งของอื่น ๆ

คอปป์ (Cobb.1976: 334) อธิบายความหมายของคำว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นตลอดช่วงชีวิตทำให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นการสื่อสารที่ให้ผลในทางบวก ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือทั้งด้านอารมณ์ ข้อมูลข่าวสาร ด้านการเงิน แรงงาน หรือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ

จากครู ครอบครัว ชุมชน เพื่อน หรือญาติพี่น้อง ในลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้สามารถผ่านพ้นปัญหาหรือความยากลำบากไปได้

องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

เจ็ค็อบสัน (Jacobson.1986: 252) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 องค์ประกอบดังนี้

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotion Support) หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้บุคคลรู้สึกสบายใจ และเชื่อว่าตนเองมีบุคคลยกย่อง เคารพนับถือ รัก หรือพฤติกรรมอื่นๆซึ่งแสดงถึงความเอาใจใส่และความมั่นใจ

2. การสนับสนุนทางด้านสติปัญญา (Cognitive Support) หมายถึง การให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำที่จะช่วยให้บุคคลเข้าใจสิ่งต่างๆ และสามารถปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลง

3. การสนับสนุนทางด้านสิ่งของ (Material Support) หมายถึง การช่วยเหลือด้วยสิ่งของ และบริการต่างๆ ที่จะช่วยแก้ปัญหาบางอย่างได้

เชฟเฟอร์ คอยน และลาซารัส (Schafer, Coyne and Lazarus. 1981: unpagged) ได้กล่าวเอาไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคมมีองค์ประกอบที่เป็นอิสระจากกัน มีหน้าที่ให้การสนับสนุนใน 3 องค์ประกอบ คือ

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotion Support) เป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดมีความมั่นใจ และเชื่อว่าจะพึ่งพิงผู้อื่นได้เสมอ ซึ่งทำให้บุคคลรู้สึกว่าตนเป็นที่รักเป็นที่สนใจ และเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

2. การสนับสนุนด้านวัตถุ (Tangible Support) เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยตรง ด้วยการให้สิ่งของ เงินทองหรือบริการ

3. การสนับสนุนด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสาร (Informational Support) เป็นการให้ข้อมูล ข่าวสาร และคำแนะนำซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาได้ รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคล

คอปป์ (Cobb.1976: 93) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional Support) เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่า เขาได้รับความรัก การดูแลเอาใจ ซึ่งมักได้รับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมีความผูกพันลึกซึ้งต่อกัน

2. การสนับสนุนทางด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า (Esteem Support) เป็นความรู้สึกที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นมีคุณค่า บุคคลอื่นยอมรับและเห็นคุณค่านั้นด้วย

3. การสนับสนุนทางด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Socially Support or Networks) เป็นการแสดงที่บอกให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นสมาชิกหรือส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคมและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม สรุปได้ว่าการสนับสนุนทางสังคมแบ่งออกเป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จิตใจ 2) การสนับสนุนทางด้านวัตถุสิ่งของและบริการ 3) การสนับสนุนทางด้านความรู้และข้อมูลข่าวสาร

3. ความคาดหวัง

สุพัตรา จุณณะปิยะ (2546: 20) กล่าวว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความต้องการของความรู้สึก การคิด การคาดคะเน หรือการคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การคิดในสิ่งที่เป็นไปได้ถึงระดับผลงานที่บุคคลกำหนดหรือคาดหมายว่าจะทำได้ เป็นผลมาจากประสบการณ์เดิมของบุคคลที่มีความต้องการบางอย่างจากบางคน และความต้องการให้บางคนกระทำบางอย่างให้ตน และสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอาจไม่ตรงกันเสมอไป

รีเดอร์ (Reeder. 1971: 157) ได้กล่าวไว้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง ทำที่ของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัว โดยความคาดหวังหรือความต้องการให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ

เกทเซลส์ เจมส์ และโรนอล (Getzels , James; & Ronall. 1964: 390) กล่าวว่า ความคาดหวังของบุคคลย่อมแตกต่างกัน เพราะแต่ละคนมีความคิดและความต้องการต่างกัน อันทำให้พฤติกรรมทางสังคมที่ถูกกำหนดจากความคาดหวังของบุคคลอื่น และความต้องการส่วนตัวของตนเองต่างกันด้วย

ฟังก์ และแวกนอลส์ (Funk; & Wagnalls. 1963: 239) กล่าวว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความคาดหวังต่อการกระทำหรือสถานการณ์ ว่าเป็นความเชื่อมั่นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่น่าจะมีน่าจะเป็นอย่างที่ดีไว้

ฟินน์ (Finn .1962: 390) อธิบายว่า ความคาดหวัง หมายถึง การประเมินค่าบุคคลหรือตนเองด้านจิตใต้สำนึก และใช้ความคาดหวังนั้นมาเป็นแนวทางในการกำหนดตนเองด้านจิตใต้สำนึก และใช้ความคาดหวังนั้นมาเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมที่จะมีต่อบุคคลที่ตนคาดหวังหรือต่อตนเองในลักษณะที่ตนคิดว่าถูกต้อง

สรุปได้ว่า ความคาดหวัง คือ ความคิด ความเชื่อ ความต้องการ ความมุ่งหวังหรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นการคิดล่วงหน้าโดยมุ่งหวังในสิ่งที่เป็นไปได้ว่าจะเกิดตามที่ตนคิดหรือมุ่งหวังไว้ ความคาดหวังจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตนเอง โดยจะแสดงพฤติกรรมตามผลรวมของแรงผลักดันภายในของตนเองและแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อม

อันเนื่องมาจากแรงกระตุ้นจากความคาดหวังในจุดมุ่งหมายนั้น โดยความคาดหวังของบุคคลจะขึ้นอยู่กับความต้องการและเป็นไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

จะเห็นว่าการที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการทำงานหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาองค์ประกอบทั้งสามภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความคาดหวังเสมอ ความคาดหวังจึงเปรียบเสมือนเป็นแรงผลักดันให้เกิดความต้องการซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ละบุคคลก็มีความคาดหวังไม่เท่ากันในแต่ละช่วงเวลาหรือสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียนของผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัยภายในและต่างประเทศ ไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่มีตัวแปรใกล้เคียงดังนี้

งานวิจัยในต่างประเทศ

จอห์น และคณะ (John; & Other. 1986: 48-49) ได้ศึกษาวิธีการเรียนรายที่เป็นวิชาการของนักศึกษาครูจำนวน 5 คน ที่มีผลการเรียนดีเยี่ยม โดยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมได้ข้อสรุปว่า นักศึกษาครู จำนวน 5 คน มีพฤติกรรมในการเรียนที่คล้ายกัน ได้แก่ มีความรับผิดชอบในการเข้าห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอและตรงเวลา ส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามเวลาที่กำหนด มีความพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานนั้นมีคุณภาพ มีการจัดการกับสิ่งแวดล้อมในการเรียนที่เหมาะสม ได้แก่ การเตรียมอุปกรณ์ในการเรียนให้พร้อมอยู่เสมอ ค้นหาหนังสือประกอบการเรียน นอกจากนี้ ยังมีการจัดการกับอารมณ์ที่ส่งผลทางลบกับการเรียนเช่น การไปออกกำลังกายเพื่อผ่อนคลายความเครียด นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาครูจำนวน 5 คน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนครูเพราะเป็นอาชีพที่ใฝ่ฝัน

เกียสเลอร์ และเฮอริจ (Geissler; & Horridge. 1993: 347-65) ได้สำรวจข้อมูล นักศึกษาระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับความรู้ในด้านคอมพิวเตอร์และความมุ่งมั่นในการเรียนพบว่า นักศึกษาที่มีคอมพิวเตอร์เป็นของตนเองมีความรู้และความมุ่งมั่นในการเรียนมากกว่านักศึกษาที่ไม่มีคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง

แคมป์เบล (Campbell. 1996: 140) ได้ศึกษาคุณลักษณะและกลยุทธ์ของนักเรียนในการเรียนเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนจะมีการวางแผนการเรียน กำหนดเป้าหมายการเรียน มีแรงจูงใจในการเรียน มีความภาคภูมิใจในการเรียน เห็นคุณค่าและความสำคัญของการเรียน ตลอดจนมีความเชื่อมั่น

ในความสามารถแห่งตนว่าสามารถเรียนได้อย่างสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบและบริหารจัดการชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เบมเบนัทตี (Bembenutty. 1997: 1108) ได้ศึกษาเรื่องความตั้งใจของนักศึกษาในวิทยาลัยสำหรับการชะลอความพึงพอใจในการศึกษา แรงจูงใจในการเรียน และกลยุทธ์การเรียน ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะด้านแรงจูงใจในการเรียนรู้ และทักษะเกี่ยวกับกลยุทธ์การเรียนที่ดีจะช่วยให้นักศึกษาในวิทยาลัยสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนได้ นอกจากนี้ยังพบว่า แรงจูงใจในการเรียน การบริหารเวลาการเรียน การค้นคว้างานจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประกอบการเรียนเป็นคุณลักษณะสำคัญที่พึงประสงค์ต่อความสำเร็จในการเรียน

ฟิลิซอพ แอลเบอร์ติน และโจนส์ (filozof, Albertin; & Jones. 1998: Abstract) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของความภาคภูมิใจในตนเองของวัยรุ่นต่อการเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จในการเรียนนั้น จะมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีความเชื่ออำนาจในตนเองและการมีความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ต่ำ

แมคมิลแลน (McMillan. 2010: 1-3) ได้ศึกษาการเรียนรู้ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียน โดยเก็บข้อมูลจากการรายงานตนเอง การสัมภาษณ์ การสังเกต ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมตนเอง และแรงจูงใจเป็นคุณลักษณะสำคัญของการประสบความสำเร็จในการเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยในประเทศ

มรุต ก้องวิริยะไพศาล (2549: 144-145) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เป็นการศึกษาแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความมีวินัยในตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความมีวินัยในตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทุกตัวแปร

กมลทิพย์ อาจหาญ (2553) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักเรียนและสร้างและพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มี

อิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการเรียนอยู่ในระดับมาก โมเดลเชิงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการเรียนของนักเรียนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความมุ่งมั่นในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม แรงจูงใจ และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค โดยสรุป การสนับสนุนทางสังคม แรงจูงใจ ความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการเรียน ดังนั้น ผู้ปกครอง ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรเสริมสร้างสิ่งเหล่านี้แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนจะได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

อมรรัตน์ กรมรินทร์ (2553) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความมุ่งมั่นในการเรียนและเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและมีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมุ่งมั่นในการเรียน และเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อเปรียบเทียบความมุ่งมั่นในการเรียนและเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียน ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและมีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ (1) นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหรือแบบเข้มงวดกวดขันมีความมุ่งมั่นในการเรียนสูง มีเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศในวัยเรียนในทิศทางลบ และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความมุ่งมั่นในการเรียนปานกลางและมีเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศในวัยเรียนในทิศทางบวก (2) นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำและได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหรือแบบเข้มงวดกวดขันมีความมุ่งมั่นในการเรียนปานกลาง และมีเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศในวัยเรียนในทิศทางลบ ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความมุ่งมั่นในการเรียนปานกลางและมีเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศในวัยเรียนในทิศทางบวก (3) ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความเชื่อมั่นในตนเองต่อการมีความมุ่งมั่นในการเรียนและเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียน (4) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความมุ่งมั่นในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลยและมีเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศไปทางลบมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลย และ (5) นักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความมุ่งมั่นในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ แต่นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศไม่แตกต่างกัน โดยสรุปนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีความมุ่งมั่นในการเรียนและเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนแตกต่างกัน และนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่างกันส่งผลให้นักเรียนมี

ความมุ่งมั่นในการเรียนแตกต่างกัน แต่มีเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนไม่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าสถาบันครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการเรียนและเจตคติต่อการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียน ดังนั้นผู้ปกครอง ควรดูแลเอาใจใส่และให้คำแนะนำที่ถูกต้องในการแสดงออกของพฤติกรรมในด้านต่างๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและใช้ชีวิตในทางที่ถูกและเหมาะสมได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน พบว่า คุณลักษณะที่จะส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จจะต้องมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษา มีทักษะต่าง ๆ ในการเรียนทั้งด้านเจตคติ แรงจูงใจและพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การแสดงออกถึงการเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อการเรียน อันเป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเรียน โดยพยายามเอาชนะอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลมีคุณสมบัติที่เหมาะสมหรือมีคุณภาพหลักจากการฝึกอบรม รวมถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นและสมรรถนะที่หลากหลายและมีทัศนคติที่ดี มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถและศักยภาพในการรับมือกับการเรียน รับหลักการ วิธีการใหม่ๆ ที่จะนำมาปรับใช้ในการเรียนและเพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ต่อไป โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรมไว้ดังนี้

2.1 รูปแบบการฝึกอบรม

2.1.1 ความหมายของรูปแบบการฝึกอบรม

ความหมายของการฝึกอบรม ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน แบ่งเป็น 2 คำ คือคำว่า “ฝึก” แปลว่า ทำ (เช่น บอก แสดง หรือปฏิบัติ เป็นต้น) เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ จนเป็น หรือมีความชำนาญ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 751) ส่วนคำว่า “อบรม” แปลว่า แนะนำพร่ำสอนให้ ซึมซับ เข้าใจจนติดเป็นนิสัย หรือแนะนำชี้แจงให้เข้าใจในเรื่องที่ต้องการ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1329)

กู๊ด (Good. 1973: 613) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรม (Training) ไว้ 3 ประการคือ 1) การสอน หรือการเรียนการสอนชนิดพิเศษซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน ที่มีการร้องขอและมีความเต็มใจให้จัดขึ้น 2) ลำดับขั้นของความเชี่ยวชาญที่ต้องการให้ผู้เรียนมีการฝึกปฏิบัติและผู้สอน

ให้คำแนะนำ และการประเมินผลพิจารณาที่ความสามารถในพัฒนาการของผู้เรียน 3) กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาทักษะ หรือความรู้ ความเข้าใจโดยที่ไม่มีการกำหนดกรอบของความรู้ หรือความเข้าใจ

ทฤษฎี สมิตีไกร (2554: 5) ได้ให้ความหมายของ การฝึกอบรม ว่าหมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (skill) ความสามารถ (Ability) และเจตคติ (Attitude) ของบุคลากร อันจะช่วยปรับปรุงให้มีการปฏิบัติงานประสิทธิภาพสูงขึ้น

ทิสนา แคมมณี (2548: 6) กล่าวว่า การฝึกอบรม เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีระบบ เพื่อให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ และมีทัศนคติที่ดีสำหรับการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง การฝึกอบรมจะนานเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณของสาระ เวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการฝึกฝนหรือเวลาที่สามารถจัดสรรได้ การฝึกอบรมนั้นนับว่าเป็นลักษณะของการสอนที่เกิดขึ้นและสามารถใช้วิธีสอน เทคนิคการสอนต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่ใช้ในการเรียนการสอน

พงศ์ หรดาล (2539 : 30) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่เหมาะสมจนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติจนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาของสิ่งที่ปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จและมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นตามความต้องการของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากความหมายของการฝึกอบรมข้างต้นสรุปได้ว่า การฝึกอบรม เป็นกระบวนการ วิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตนในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายเพื่อให้บรรลุความต้องการและจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมจำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เพื่อที่จะดำเนินการฝึกอบรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (สุภาพร พิศาลบุตร และ ยงยุทธ เกษสาคร. 2549: 71-73) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ทั่วไปของการฝึกอบรมดังนี้

1. เพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) การเพิ่มพูนความรู้หรือสติปัญญาหรือเพื่อปรับปรุงแก้ไขความรอบรู้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคล และหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และสามารถจดจำได้ มีความเข้าใจ รู้ในเหตุผลของสิ่งที่ได้รู้ สามารถอธิบายและขยายความได้อย่างถูกต้องและแจ่มชัด สามารถนำสิ่งที่รู้ใช้ในสถานการณ์จริงได้

2. สร้างความเข้าใจ (Understand) เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ อาจขยายไปถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการนำไปใช้ปรับในสถานการณ์จริงด้วย เป็นการเสริมความรู้ความสามารถในวิชาชีพ

3. การพัฒนาทักษะ (Skill) การพัฒนาทักษะและความชำนาญ เป็นจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมและการพัฒนามาช้านาน รวมถึงตั้งแต่การจัดลำดับความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ การแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า การเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจทำให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและคล่องตัว จนมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถทำได้เองในสถานการณ์จริงและพร้อมความของตน

4. เปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude) เมื่อสร้างเจตคติที่ดีที่เหมาะสมแก่ผู้เข้ารับการอบรม ทำให้มีกำลังใจหรือขวัญที่ดีในการทำงาน สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ด้วยความยินดีและพอใจ และสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับผู้อื่น ได้ด้วยความสบายใจ การฝึกอบรมโดยทั่วไปมักมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงแก้ไขความรอบรู้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่และเพิ่มทักษะ รวมถึงแรงจูงใจในการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน คือ (เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์. 2554 : 18-19)

1. การปรับปรุงความมีจิตสำนึกหรือความตระหนักในตนเอง (Self-Awareness) คือ การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจตนเอง เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในตนเอง ได้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของตนเอง อันนำไปสู่การปรับปรุงเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. การกระตุ้นศักยภาพส่วนบุคคลให้ปฏิบัติงานได้เต็มที่ เป็นการยกระดับการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้มาตรฐานหรือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. การผสมผสานทักษะ ความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องของตนเองและกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติตนในการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และการประสานงานกันได้อย่างดี

4. การเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติงาน เป็นการปรับ/ประยุกต์ความรู้ทฤษฎี และหลักการที่ได้เรียน ทำให้แสดงพฤติกรรมออกมาอย่างภาคภูมิใจและเห็นคุณค่า

5. การเพิ่มพูนแรงจูงใจของบุคคล (Motivation) ถึงแม้ว่าบุคคลจะมีความรู้ความสามารถ ทักษะ ในการปฏิบัติหน้าที่แต่ขาดแรงจูงใจ ย่อมมีผลทำให้การปฏิบัติหน้าที่ลดประสิทธิภาพลง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง หรือประสบปัญหา

จากวัตถุประสงค์ของการอบรมข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกอบรม มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มพูนทักษะ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เกิดขึ้นในเชิงบวก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย

2.1.3 ขั้นตอนในการฝึกอบรม

ในการฝึกอบรมมีกระบวนการที่สำคัญที่ควรปฏิบัติ ดังนี้

เบดเดอร์และบลูม (Bader; & Bloom. 1994: 24-31) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกอบรมที่ส่งผลสูงสุด (High-Impact Training Model) มี 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรม (Identify Training Need) ผู้พัฒนาการฝึกอบรมจะต้องสามารถชี้แนะให้เห็นถึงการอบรมอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม เป็นการฝึกอบรมเพื่อปรับปรุงทักษะเดิมหรือทักษะใหม่ ตัดสินใจเลือกทักษะที่ต้องการพัฒนาสอบถามผู้มีส่วนร่วมเรียนรู้ถึงพื้นฐาน การศึกษา ประสบการณ์ และบรรยากาศการทำงานของผู้มีส่วนร่วม เข้าใจถึงความรู้สึกของผู้มีส่วนร่วม ประเมินคุณค่าของความต้องการการฝึกอบรมและการสร้างความเชื่อมั่น การฝึกอบรม

2. การวางแผนแนวทางการฝึกอบรม (Map The Approach) วางแผนอย่างมีระบบและไม่มีข้อจำกัด โดยการเข้าใจความต้องการของผู้เข้าร่วมอบรม และความคาดหวังของผู้จัดอบรมซึ่งเป็นการวางแผนเกี่ยวกับการนำเสนอ การอภิปราย การปฏิบัติ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การเลือกสื่อสื่อดิจิทัล การผลิตโปรแกรมตามความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ความจำเป็นทางด้านเวลา งบประมาณและแหล่งทรัพยากร

3. การผลิตสื่อหรือเครื่องมือการเรียนรู้ (Produce Learning Tools) เป็นการจัดหาสื่อเครื่องมือการเรียนรู้โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะต้องตรวจสอบดูถึงความเหมาะสมของกิจกรรมและแบบฝึกหัด การเสริมแรงและความต่อเนื่อง ความเหมาะสมของขนาดและโครงสร้างของกิจกรรมกลุ่มย่อย สื่อการเรียนรู้ที่สามารถสนับสนุนทั้งระหว่างการฝึกอบรม การปฏิบัติกิจกรรมและโปรแกรมทั้งหมด

4. การประยุกต์เทคนิคการฝึกอบรม (Apply Training Techniques) โดยการตรวจสอบถึงการทำให้การอบรมบรรลุเป้าหมายจากกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม การฝึกอบรมสามารถสร้างประสบการณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการ คุณค่าที่ได้จากการอบรม ลักษณะของวิทยากรที่นำเสนอความรู้และทักษะแก่ผู้เข้ารับการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิดทักษะตามที่ต้องการและมีการติดตามที่ชัดเจน

5. การคำนวณผลลัพธ์ที่วัดได้ (Calculate Measurable Results) ด้วยการสอบถามการสังเกต ระหว่างการฝึกอบรมทั้งการปฏิบัติและการทำงานตามที่มอบหมาย การติดตามข้อมูลที่ต้องการในระหว่างการอบรม และใช้กระบวนการประเมินผลเชิงลึกถึงการเปลี่ยนแปลงจากการฝึกอบรม และการประเมินผลการติดตามเป็นช่วงระยะเวลาต่างกัน

6. การติดตามผลการอบรม (Track Ongoing Follow-Through) เป็นการเตรียมการติดตามผลก่อนการฝึกอบรมเริ่ม การติดตามระหว่างการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม บทบาทความรับผิดชอบ สถานการณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการติดตามการฝึกอบรม

ซิลเบอร์แมน (Silberman.1998: 15-16) ได้เสนอรูปแบบไว้ดังนี้

1. ประเมินความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม (Assess the Need for Training and the Participants) เป็นการตัดสินใจถึงความจำเป็นของผู้เข้ารับการอบรมซึ่งได้รับผลต่อมา เป็นการประเมินในช่วงเริ่มต้นของโปรแกรม ซึ่งจะทำให้สามารถช่วยในการวางแผน การออกแบบและการปรับปรุงโปรแกรมได้ดี
2. ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ทั่วไป (Set General Learning Goals) วิเคราะห์และแยกแยะสมรรถภาพการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป้าหมาย อธิบายความต้องการทางด้านการสร้างความตระหนักทางด้านเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และการสร้างพฤติกรรมใหม่ การแก้ปัญหาในชีวิตจริง และการนำไปใช้ในหน้าที่การงาน
3. ตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ (Specify Objectives) เจาะจงลึกลงไปถึงชนิดของการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดประสบการณ์ จุดประสงค์จะช่วยเป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการ การตรวจสอบและการประเมินผลการฝึกอบรม
4. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Design Training Activities) เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งจะต้องสร้างโครงร่าง ทั้งวิธีการและรูปแบบของกิจกรรมที่จำเป็นต่อจุดประสงค์ในโปรแกรมการฝึกอบรม
5. เรียงลำดับความเหมาะสมของกิจกรรมการฝึกอบรม (Sequence Training Activities) ตัดสินว่ากิจกรรมใดควรเริ่มต้นหรืออยู่ตอนสิ้นสุดโปรแกรมปรับกิจกรรมเพื่อให้แผนการที่วางไว้คล่องตัวมากขึ้น
6. เริ่มปฏิบัติการตามแผนการรายละเอียดทั้งหมด (Start Detail Planning) กำหนดวิธีการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละขั้นตอน กำหนดเวลา ข้อแนะนำหรือข้อเสนอแนะ จุดสำคัญและการสอน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ และวิธีการจบการฝึกอบรม
7. ทบทวนรายละเอียดเกี่ยวกับการออกแบบ (Revise Design Details) ปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้และทบทวนประสบการณ์ของผู้เข้าฝึกอบรม ต้องปรับปรุงหรือติดตามงานหรือขั้นตอนใดบ้าง ตัดสิ่งที่ไม่มีความสำคัญ ปฏิบัติไม่ได้หรือบกพร่อง
8. ประเมินผลโปรแกรมการฝึกอบรม (Evaluate the Total Result) ตรวจสอบแผนการว่าได้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการฝึกอบรมแล้ว ออกแบบให้เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2537: 36-37) เสนอขั้นตอนการฝึกอบรม 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม เป็นการศึกษาปัญหา หรือความต้องการของหน่วยงานในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับบุคคล โดยการวิเคราะห์งานเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และวิธีการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการจัดสร้างหลักสูตรฝึกอบรมให้เหมาะสมกับแนวทางแก้ไขปัญหขององค์กร มีวิธีการฝึกอบรม และรูปแบบการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่วนประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย ชื่อหลักสูตร วัตถุประสงค์เนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ และแนวทางการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบโครงการฝึกอบรม โดยเขียนเป็นโครงการอย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการอบรม ซึ่งจะครอบคลุมถึงวิทยากร สถานที่ การใช้งบประมาณ การประสานงานการฝึกอบรม การเตรียมเอกสาร และอุปกรณ์ต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการฝึกอบรม เป็นการนำโครงการที่ได้รับอนุมัติแล้วมาดำเนินการฝึกอบรมซึ่งจะต้องบริหารโครงการเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะเตรียมการ นั่นคือการเตรียมการก่อนการฝึกอบรม 2) ระยะฝึกอบรม คือตั้งแต่วันแรกของการฝึกอบรม จนถึงวันสิ้นสุดการฝึกอบรม 3) ระยะหลังการฝึกอบรมแล้ว

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการฝึกอบรม เป็นการวัด และประเมินว่าการอบรมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ และบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินอาจใช้การวัดหลาย ๆ วิธี อาจประเมินครั้งเดียวเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม หรือประเมินครึ่งระยะเวลาของการฝึกอบรม และเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมรวมเป็น 2 ครั้ง

เพ็ชร ฐปะวิเชตร์ (2554: 25-29) ได้เสนอขั้นตอนในการฝึกอบรม ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม (Training Need Analysis) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หากไม่มีการวิเคราะห์อาจจะก่อให้เกิดความสูญเสียหรือไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวางแผนการฝึกอบรม (Planning for Training) หลังจากที่ได้รับ การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมแล้วต้องวางแผนเพื่อจัดฝึกอบรมต่อไป

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (Objective Setting) ซึ่งเปรียบเสมือนทิศทางสำหรับการออกแบบและวางหลักสูตร การประเมินผล ในการฝึกอบรม เพื่อต้องการให้ผู้รับการอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างหนึ่งหลังเข้ารับการฝึกอบรม

4. การออกแบบการฝึกอบรม (Training Designing) เป็นการวางรูปแบบการฝึกอบรมอาจเป็นการบรรยาย การอภิปราย การประชุม หรือการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การทำกิจกรรม กลุ่ม เกมหรือสอดคล้องกับเนื้อหา หรือทักษะที่ต้องการจัดฝึกอบรม การกำหนดวันเวลา สถานที่ของการฝึกอบรม วิทยากรถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งคำนึงถึงพื้นฐานและระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรม

5. การกำหนดผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม (Staff for organizing) ซึ่งประกอบด้วย ประธานโครงการ และฝ่ายต่าง ๆ เพื่อการประสานงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. การดำเนินการฝึกอบรม (Conducting Training) หลังจากมีการวางแผนออกแบบ กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในการฝึกอบรมแล้ว จะต้องดำเนินการตามที่วางแผนไว้ ในระหว่างการดำเนินการฝึกอบรมอาจมีอุปสรรคปัญหาเกิดขึ้น สิ่งต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นได้เมื่อเกิดขึ้นจะต้องใช้ไหวพริบและมีการแก้ปัญหาอย่างมีสติ

7. การประเมินผลการฝึกอบรม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม วิทยากร เพื่อประเมินการฝึกอบรมทั้งหมด โดยในทางปฏิบัติแล้วเพื่อให้การอบรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ข้อมูลอย่างครอบคลุม จะต้องมีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิทยากร และนำมาวิเคราะห์สรุปรายงานการปรับปรุงแก้ไข

8. การสรุปรายงานผลการฝึกอบรม ในการฝึกอบรมควรต้องมีการสรุปผลและแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบอย่างทั่วถึง รวมทั้งมีการนำเสนอภาพถ่ายกิจกรรมในระหว่างการฝึกอบรมด้วย

นอกจากนี้ สุภาพร พิศาลบุตร และ ยงยุทธ เกษสาคร (2549: 80) ได้สรุปกระบวนการฝึกอบรมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การหาความต้องการในการฝึกอบรม
2. การเลือกสรรการฝึกอบรมที่เหมาะสม
3. การวางแผนดำเนินการฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ
4. การประเมินและติดตามผล

จากกระบวนการและขั้นตอนในการฝึกอบรมที่เสนอไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า ในการดำเนินการฝึกอบรมควรประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) การประเมินความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม 2) การวางแผนและออกแบบการฝึกอบรม 3) การดำเนินการฝึกอบรม 4) การประเมินผลการฝึกอบรมและวิเคราะห์ผลการฝึกอบรม 5) การสรุปและรายงานผลการฝึกอบรม

2.1.4 เทคนิคการฝึกอบรม

เทคนิคการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการจัดฝึกอบรมเป็นอย่างมากเพราะการอบรม เป็นการเพิ่มพูนสมรรถภาพและประสิทธิภาพของบุคคล ในด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอันจะทำให้สามารถนำสิ่งที่ฝึกอบรมให้ไปปรับใช้ได้กับการปฏิบัติงานจริง ซึ่งการสร้างภาวะการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการประยุกต์ และเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมรวมถึงสื่อการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ซูซีย์ สมิททิกอร์ (2549: 173 -193) กล่าวว่า การจำแนกเทคนิควิธีการฝึกอบรมนั้นจำแนกโดยยึดถือเกณฑ์สองประการ คือ การฝึกอบรมที่เน้นบทบาทของผู้ฝึกอบรม และการฝึกอบรมที่เน้นบทบาทผู้รับการฝึกอบรม ดังนี้

1. การฝึกอบรมที่เน้นบทบาทของผู้ฝึกอบรม เป็นการฝึกอบรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 เป็นวิธีการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ (knowledge) คือวิธีการที่มุ่งให้ผู้รับการอบรมมีความรู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง

1.2 เป็นวิธีการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะ และความสามารถ (skill and abilities) คือวิธีการที่มุ่งให้ผู้รับการฝึกอบรมมีทักษะ และความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.3 เป็นวิธีการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ (Attitude) คือวิธีการที่มุ่งให้ผู้รับการฝึกอบรมมีทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในทางที่เหมาะสม และเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน

2. การฝึกอบรมที่เน้นบทบาทผู้รับการฝึกอบรม ในบางกรณีการเรียนรู้อาจจะ มีประสิทธิภาพมากขึ้น หากผู้รับการอบรม ได้เรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล ตามความสามารถ ความถนัด และสติปัญญาของแต่ละคน แต่ในบางกรณี การเรียนรู้เป็นกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป อาจจะทำให้ประโยชน์มากกว่าการเรียนรู้เป็นรายบุคคล เช่น ในกรณีที่ต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ เป็นต้น ดังนั้น การฝึกอบรมที่เน้นบทบาทผู้รับการฝึกอบรม จึงแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ

2.1 วิธีการมุ่งเน้นการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Individual Learning) คือ วิธีการซึ่งจัดให้ผู้รับการอบรมได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล โดยอาศัยเครื่องมืออุปกรณ์ การเรียนต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2.2 วิธีการที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่ม (Group Learning) คือ วิธีการซึ่งจัดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

กริช อัมโภชน (ม.ป.ป: 56) อธิบายว่า เทคนิคการฝึกอบรม หมายถึง วิธีการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งเทคนิคการฝึกอบรมออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. เทคนิคการฝึกอบรมประเภทที่เน้นวิทยากรเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Leader Centered Techniques) ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ว่าวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องที่ฝึกอบรม มากกว่าผู้อื่น เทคนิคการอบรมประเภทนี้ เช่น การบรรยาย (Lecture) การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) และการประชุมสัมมนา (Symposium) เป็นต้น

2. เทคนิคการฝึกอบรมประเภทที่เน้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนรู้ (Group - Centered Techniques) เทคนิคเหล่านี้จะมาจากแนวคิดที่ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรม ต่างก็มีความรู้ ความสามารถ และจะต้องช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็น ระหว่างกันเอง หรือเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง มากกว่าที่จะได้มาจากวิทยากรเท่านั้น เทคนิคการอบรมประเภทนี้ เช่น การสัมมนากลุ่ม (Group Seminar) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กิจกรรม Walk - Rally การระดมสมอง (Brainstorming) การฝึกปฏิบัติงานในเวลาจำกัด (In Basket Training) เกมการบริหาร (Management Games) การแสดงบทบาทสมมติ (Role - Playing) กรณีศึกษา (Case Studies) การสาธิต (Demonstration) เป็นต้น

3. เทคนิคการฝึกอบรม ประเภทที่เน้นการเรียนรู้เป็นรายบุคคล โดยการใช้สื่อต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ จุดเน้นที่สำคัญของการฝึกอบรมแบบนี้ คือ การที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเรียนรู้ได้ด้วยจังหวะเวลา (Speed) ของตนเอง เช่น การเสนอแนะ (Coaching) การใช้บทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Instruction) และการศึกษาทางไปรษณีย์ (Correspondence Study) ซึ่งเป็นการฝึกอบรมทางไกล (Long Distance Training) แบบหนึ่ง เป็นต้น

4. เทคนิคการฝึกอบรมประเภทที่เน้นการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ได้แก่ การนำเสนอโดยใช้สไลด์หรือเทป (Slide / Tape Presentation) โทรทัศน์การสอน (Instructional television) การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer - Aided Instruction) เป็นต้น

รอดเวล (Rodwell. 1996: 40 - 41) แบ่งเทคนิคการฝึกอบรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. เทคนิคการฝึกอบรมที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้รับการฝึกอบรมเป็นผู้รับการถ่ายทอด วิชาการ และการปฏิบัติ (Expositive Methods) ได้แก่ การฟังบรรยาย การเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป

การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การทัศนศึกษา การใช้ระบบพี่เลี้ยงหรือระบบสอนงาน และการเรียนจากเครื่องช่วยสอน เป็นต้น

2. เทคนิคการฝึกอบรมที่มุ่งให้ผู้รับการฝึกอบรมแก้ปัญหา คิดค้นทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติ (Discovery Methods) ได้แก่ การอภิปราย การใช้กรณีศึกษา การวิจัยค้นคว้า การทดลองปฏิบัติ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การใช้บทบาทสมมติหรือเกม การจำลองความจริง และการระดมสมอง เป็นต้น

ในการฝึกอบรมได้มีแนวคิดวิธีการและรูปแบบที่มีความหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมและผู้ดำเนินการฝึกอบรม และในการฝึกอบรมสามารถใช้หลายวิธีร่วมกันได้ ดังนั้นในการนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมในการฝึกอบรมครั้งขอนำเสนอวิธีที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่

จาร์วิส (Jarvis, 1983: 130-156) ได้เสนอวิธีการซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. วิธีการบรรยาย (The Lecture) เป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้ในการสอนบ่อยมากที่สุด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเรียกชื่อต่างกันออกไปเป็น ปาฐกถา (Speech) หรือการสนทนา (Talk) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการบรรยายว่า “เป็นการเตรียมตัวอย่างรอบคอบในการนำเสนอความรู้ด้วยการพูดเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาโดยผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น”

2. วิธีการสอนโดยให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางแบบกลุ่ม (Student – Centered Group Methods) เป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะที่ผู้เรียนสามารถจะเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างพวกเขาตนเองเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ก็จะเป็นการนำเอาความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนมาสู่สถานการณ์การเรียนการสอนด้วยเพื่อน (Peer Teaching) แต่ก็มีบางคนกล่าวแย้งว่าวิธีการสอนแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับ “คนตาบอดจูงนำทางคนตาบอดด้วยกัน (The blind leading the blind)” อย่างไรก็ตามความจริงแล้วก็มีความรู้หลายสิ่งหลายอย่างที่ผู้เรียนเองสามารถจะเป็นแหล่งความรู้ได้อย่างดี ซึ่งในกรณีนี้ครูผู้สอนก็จะทำหน้าที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)” สำหรับวิธีการที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ การระดมพลังสมอง การปรึกษาหารือในกลุ่ม การโต้วาที การอภิปรายกลุ่ม การอภิปรายเป็นคณะ บทบาทสมมติ การสัมมนา ทัศนศึกษา การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.1 การระดมพลังสมอง (Brainstorming) นับว่าเป็นวิธีการในการสำรวจและตรวจสอบความคิดเห็น ช่วยให้เกิดแนวคิดต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมประชุมหรือเรียนด้วยกันอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและเป็นการแสวงหาคำตอบ ทั้งนี้ในการระดมพลังสมองนั้นทุก ๆ ประเด็นที่สมาชิกเสนอมาจะได้รับการจดบันทึกไว้ในตอนแรก โดยที่จะไม่มีการอภิปรายเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อข้อเสนอเหล่านั้น หลังจากนั้นก็จะมีการลงความเห็นร่วมกันระหว่างสมาชิก จึงถือได้ว่าเป็นวิธีการที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2.2 การปรึกษาหารือในกลุ่ม (Buzz – Groups) โดยทั่วไปแล้วก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบ 2.1 แต่จะมีขนาดของสมาชิกภายในกลุ่มเล็กกว่า คือ จะมีจำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง 2 – 6 คน การปรึกษาหารือกันจะใช้เวลาในช่วงสั้น ๆ สลับกับการบรรยาย ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงบรรยากาศของการเรียนได้บ้างเป็นครั้งคราว ทั้งนี้ก็ยังคงความสนใจของผู้เรียนอยู่ในเนื้อหาและบทเรียนที่ผ่านมาแล้วด้วย

2.3 การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) จัดว่าเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมสูงสุด และมีการนำมาใช้บ่อยมากที่สุดในการสอนผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ โดยอาจจะแยกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.3.1 การอภิปรายกลุ่มโดยเสรี (Free – group Discussion) เป็นการอภิปรายที่หัวข้อการอภิปรายและแนวทางในการดำเนินงานถูกควบคุมโดยกลุ่มผู้เรียนเองทั้งสิ้น ครูผู้สอนจะสังเกตการณ์หรือไม่ก็ได้ ทำให้ผู้เรียนมีเสรีภาพเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อจะได้แนวคิดใหม่ ๆ อย่างไรก็ตาม ถ้าเกิดปัญหาระหว่างบุคคลในกลุ่ม ครูก็ควรจะเข้าไปร่วมแก้ไขปัญหามาตามความเหมาะสม

2.3.2 การอภิปรายกลุ่มด้วยปัญหา (Problem Centered Discussion) เป็นวิธีการอภิปรายกลุ่มที่ผู้เรียนมีภาระหน้าที่ในการหาคำตอบ ทั้งนี้ครูอาจจะเป็นผู้กำหนดประเด็นปัญหาให้ จะทำให้สมาชิกช่วยกันคิดวิเคราะห์เพื่อหาผลลัพธ์และคำตอบ และสามารถที่จะประเมินการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมจากการอภิปรายร่วมกัน

2.4 การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) เป็นวิธีการสอนที่อาศัยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้ร่วมการอภิปราย ในการกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ได้อย่างดี ทั้งนี้ผู้เป็นประธานดำเนินการอภิปรายก็ควรจะเป็นผู้รอบรู้ และเชี่ยวชาญในหัวข้อที่ดำเนินการอภิปราย เมื่อจบการอภิปรายแล้วควรให้ผู้เรียนในชั้นได้มีโอกาสซักถามปัญหาและข้อข้องใจ

2.5 การสัมมนา (Seminar) เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมมากวิธีหนึ่งในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่และในระดับอุดมศึกษา วิธีการนี้จะเริ่มต้นจากการบรรยายหรือเอกสารนำจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถจะนำไปสู่กิจกรรมการอภิปรายกลุ่ม จึงเป็นการกระตุ้นความพร้อมของผู้เรียนก่อนจะเริ่มการสัมมนาจริง และที่สำคัญจะอยู่ที่ผู้นำเสนอในการกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย เพื่อการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน อันจะได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

2.6 ทักษะศึกษา (Visits, Tours and Field Trips) เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานแล้วสำหรับกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการทัศนศึกษาภายในประเทศหรือการไปต่างประเทศก็

ตาม สำหรับวัตถุประสงค์ที่สำคัญก็เพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรง และมีการสรุปร่วมกัน (Debriefing Session)

2.7 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops) การประชุมเชิงปฏิบัติการนับว่าเป็นวิธีการที่กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้ใหญ่ได้มีโอกาสประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ (Apply Theory to Practice) ทั้งนี้ จะเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน โดยปรึกษากับผู้สอนว่าจะปฏิบัติงานอะไร โดยวิธีการนี้นักศึกษาก็จะได้ทำงานออกมาเป็นผลสำเร็จของตนเอง (a piece of work) ทั้งในลักษณะที่อาจจะเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่มก็ได้ แต่วัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือ จะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความชำนาญมากยิ่งขึ้น เพราะผลงานที่ได้ปฏิบัติจะเป็นการประเมินผลการฝึกอบรม

รูปแบบที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมได้มีนักวิชาการแบ่งไว้หลายแบบแตกต่างกันตามแนวความคิด เช่น รูปแบบที่ยึดปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นหลัก เน้นความสำคัญที่ผู้เข้ารับการอบรม รูปแบบที่ยึดกระบวนการเป็นหลักให้ความสำคัญของกระบวนการฝึกอบรม และรูปแบบที่ยึดผลผลิตเป็นหลัก เป็นต้น มีนักการศึกษาที่แสดงแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอนการฝึกอบรมที่เป็นวิชาการเรียนรู้ไว้ คือ จอนสันและโฟย์ (Kerry A. Johnson and Lin J. Foa) จอนสันได้แบ่งรูปแบบการสอนการฝึกอบรมเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การฝึกอบรมในห้องเรียน (Classroom training methods) เป็นวิธีการสอนการอบรมที่ใช้ตำราเรียน การบรรยาย การสาธิต เป็นต้น
2. การเรียนรู้จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Interactive videodisc) โดยใช้แผ่นวิดีโอติดเล่นกับเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้เข้าอบรมหรือผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับโปรแกรมในแผ่นวิดีโอติดด้วยการตอบคำถามเลือก หรือเสนอปัญหาที่กำหนดไว้ในโปรแกรม
3. การเรียนรู้จากเครื่องมือจำลองสถานการณ์จริง (Face plate simulators) เป็นการให้เรียนรู้ด้วยการสร้างมือที่จำลองสภาพและสถานการณ์จริงโดยให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึก เช่น การฝึกบินของนักบินฝึกหัด
4. การเรียนรู้ด้วยเครื่องมือหรือบุคคลโดยตรง (Hand-on training) ซึ่งหมายถึงการฝึกงานทุกรูปแบบโดยผู้เรียนจะเรียนรู้จากการใช้เครื่องมือหรือการเรียนรู้จากบุคคลากรภายใต้คำแนะนำของผู้ฝึก (Trainer) หรือผู้นิเทศ (Supervisor)

นอกเหนือจากนี้แล้วรูปแบบการฝึกอบรมที่มีอย่างหลากหลาย การเลือกรูปแบบโดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปใช้ได้เหมาะสม อาจพิจารณาได้จากรูปแบบการฝึกอบรมที่นำมากล่าวต่อไปนี้

1. การจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย (Structured Experiences) เป็นรูปแบบการฝึกทางด้านมนุษย์สัมพันธ์ วิธีการฝึก ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องผ่านขั้นตอนของกิจกรรมที่ผู้ฝึกจัดวางแผนไว้ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ลักษณะกิจกรรมจะเป็นแบบต่อเนื่องกัน รูปแบบของการจัดประสบการณ์ที่มีเป้าหมายนี้ วิลเลียม พิฟเฟอร์ และจอห์น อี โจนส์ ได้กำหนดวงจรกิจกรรมไว้ 5 ขั้นตอน

1) การจัดประสบการณ์ (Experiencing) โดยกำหนดกิจกรรมไว้ สำหรับผู้เข้ารับการอบรมกิจกรรมแต่ละเรื่องจะประกอบด้วย ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ ขนาดของกลุ่ม เวลาที่ใช้ในการจัดทำกิจกรรม อุปกรณ์ และการจัดสถานที่ ตลอดจนกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งผู้ฝึกจัดเตรียมไว้อย่างสมบูรณ์ในแต่ละเรื่อง สามารถนำมาใช้ให้เหมาะสมกับเรื่องที่ทำการจัดอบรม

2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Publishing) เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ารับการอบรมทำกิจกรรมด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ที่เกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง หรือเรื่องที่นำเสนอ เช่น เทคนิคการครองใจลูกค้าในการขาย ประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรมจะมีความแตกต่างกัน ทำให้สามารถเรียนรู้จากกัน

3) การอภิปรายและเพิ่มเติมประสบการณ์ (Processing) เป็นขั้นของกิจกรรมที่ผู้เข้าอบรมจะนำเอาข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มาอภิปราย เพื่อประมวลประสบการณ์ หากกลุ่มมีความเห็นว่ที่น่าจะเสริมประสบการณ์วิทยากรจะให้ความช่วยเหลือได้

4) การสรุปหรือสร้างเป็นกฎเกณฑ์ (Generalizing) ผู้เข้าอบรมจะนำเอาประสบการณ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ประมวล และเสริมประสบการณ์มาสรุปหรือเป็นกฎเกณฑ์ที่จะนำไปใช้

5) การนำไปใช้ (Applying) ขั้นตอนนี้ผู้เข้าอบรมจะนำเอาข้อสรุปหรือกฎเกณฑ์ที่ได้ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมจะต้องประเมินไปด้วยว่าข้อสรุป หรือเกณฑ์ที่นำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด มีอะไรบ้างที่เป็นข้อจำกัดในเรื่องนั้น

สรุปได้ว่าการเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมให้เหมาะกับการฝึกอบรมในแต่ละครั้งนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการใช้เทคนิคการฝึกอบรมที่เหมาะสมนั้นสามารถช่วยให้เกิดการเรียนและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะ และ ทศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ตามวัตถุประสงค์ สถานการณ์และปัจจัยอื่น ๆ ของการฝึกอบรมนั้น ๆ

ดังนั้น หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้เป็นหลักสูตรที่เน้นปลูกฝังแนวคิด เจตคติที่ดีต่อการเรียน และเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ ดังนั้นเทคนิคการฝึกอบรมที่ใช้จึงหลากหลายผสมผสานกันได้แก่การบรรยาย เพื่อถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ สามารถเน้น

เนื้อหาสาระที่ต้องการให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มากและตรงตามวัตถุประสงค์การฝึกอบรมการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็น และหาข้อสรุปสำหรับประเด็นที่ศึกษา โดยที่จำนวนสมาชิกในกลุ่มจะมีไม่มาก (3-5 คน) เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นการระดมสมอง เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้หลายแนวความคิด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถสัมผัสได้ การศึกษากรณีตัวอย่างหรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมานำเสนอต่อกลุ่ม เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด วิเคราะห์ปัญหา และตัดสินใจ เสริมประสบการณ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การแสดงบทบาทสมมติ โดยนำเอาเรื่องที่เป็นกรณีตัวอย่างมานำเสนอในรูปแบบการแสดงบทบาท ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นภาพชัดเจน และเป็นการฝึกอบรมที่ไม่ทำให้เกิดความเครียด

2.2 การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

2.2.1 แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A

2.2.1.1 แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง

การเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง การร่วมมือกันทำงาน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การฝึกทักษะต่าง ๆ ที่เป็นการสร้างทักษะชีวิตให้กับตนเอง และการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) นับว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ในมาตราที่ 22 มาตรา 24 และมาตรา 25 ที่มุ่งให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพ โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกิดการใฝ่รู้ อย่างต่อเนื่อง มีการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความรอบรู้ รวมทั้งมีการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกเวลาและทุกสถานที่

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542: 10) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ยึดยึดความรู้ เนื้อหาสาระให้กับผู้เรียน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม บทบาทผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ รับผิดชอบและวิเคราะห์วิธีการเรียน เป็นกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้จากกลุ่ม โดยผู้เรียนสร้างความรู้เชิงความคิดและสร้างสรรค์ความรู้ เช่น สังคม วัฒนธรรม ขึ้นมาด้วยตัวผู้เรียน

เอง โดยเป็นผู้บอกความรู้เองนอกจากทักษะทางวิชาการที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้ว การเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้ผู้เรียนมีความละเอียดอ่อนทางอารมณ์ มีสุนทรียภาพ พร้อมทั้งจะสร้างสังคมให้มีความรักในเพื่อนมนุษย์ มีความรักและรับผิดชอบต่อครอบครัว รักชุมชน รักธรรมชาติให้มีความสมดุล มีเอกภาพเพื่อให้เกิดความสุขและสันติ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเตรียมตัวเพื่อกำหนดท่าทีแห่งการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะรับและเลือกปฏิเสธข่าวสาร เทคโนโลยีด้วยวิถีทางแห่งปัญญา

ราเชน มีศรี (2544: 38) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึง การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกนี้จริง ๆ ที่ผู้เรียนรู้และพบเห็นในชีวิตประจำวันในสภาพที่เป็นจริง หรือเรียนรู้จากการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด (Thinking processes) และพฤติกรรมในตัวผู้เรียน

หลักการและทฤษฎีของการเรียนรู้ตามสภาพจริง

สถานการณ์ในการเรียนการสอนคงมิได้อาศัยทฤษฎีเดียวเท่านั้น การเรียนการสอนตามสภาพจริงต้องอาศัยทฤษฎีที่มีสมมติฐาน 2 ประการ คือ 1) การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ผู้เรียนไม่สามารถทำพฤติกรรมหนึ่งก่อนการเรียนรู้ แต่หลังจากการเรียนรู้แล้วจะสามารถทำได้ นั่นคือ พฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นหรือมีการเปลี่ยนแปลงหลังจากการเรียนรู้ 2) เมื่อพิจารณาได้ว่าการเรียนรู้แล้ว การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหรือความสามารถจะเป็นผลจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จากสมมติฐานดังกล่าวข้างต้นได้มีทฤษฎีที่สอดคล้องในหลักการของการเรียนรู้ตามสภาพจริง ดังนี้คือ (ราเชน มีศรี. 2544: 39 -41)

1. ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Schema theory) เป็นทฤษฎีเน้นการที่สมองจัดเก็บข้อมูลข่าวสารหรือความรู้เข้าไว้ โดยการเชื่อมโยงสิ่งที่เราได้ยิน เห็น สัมผัส และทดลองจากสิ่งที่เรารู้ ถ้ามีการเชื่อมโยงที่ดีเข้าไว้ในความทรงจำระยะยาว ผู้เรียนก็จะสามารถเรียนรู้ใช้ข้อมูล และทำการตัดสินใจที่ดีได้เร็วมากและดีขึ้นเท่านั้น Schema เป็นโครงสร้างของข้อมูลเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนโนทัศน์ (Concepts) ที่เก็บไว้ในความจำ โดยสรุปแล้ว Schema เป็นเหมือนชุดความรู้หลาย ๆ ชุดที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ความรู้นั้นๆ ในลักษณะที่แตกต่างกัน ทำอย่างไรเราจึงจะจัดการเรียนการสอนให้เกิดการพัฒนาของSchemata ได้ วิธีหนึ่งที่สามารถทำได้ก็คือ การให้เรียนรู้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ให้สมาชิกกลุ่มแก้ปัญหาร่วมกัน และให้อธิบายว่า เหตุใดตนจึงคิดหาหนทางแก้ไขปัญหадด้วยวิธีการดังกล่าว โดยเฉพาะการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกรณีศึกษา (case study) หรือกิจกรรมแก้ปัญหา (problem – based activity) จะช่วยพัฒนา Schemata ได้เป็นอย่างดี

2. ความยืดหยุ่นทางปัญญา (Cognitive Flexibility) ทฤษฎีนี้เน้นการนำเสนอการเรียนรู้ในสภาพที่เป็นจริง (authentic context) การออกแบบการเรียนการสอนด้วยทฤษฎีนี้จะนำเสนอเป็นกรณีศึกษาย่อย (mini-case study) แล้วเสนอทางเลือกให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดความ

ยืดหยุ่น ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนอาจพบเห็นได้ในชีวิตจริง ผู้เรียนจะสามารถบูรณาการความรู้ใหม่กับความรู้เดิมเข้าด้วยกันและแก้ปัญหา

3. การเรียนรู้ที่กำเนิดขึ้น (Generative learning) ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะสร้างมโนทัศน์และความหมายที่สอดคล้องกับการเรียนรู้เดิม ยิ่งผู้เรียนมีความกระตือรือร้นการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้น การเรียนรู้นั้นเป็นการผสมผสานที่เป็นทั้งนามธรรม และรูปธรรมของผู้เรียนเข้ากับประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อน โดยเก็บไว้ในความจำและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น การเรียนรู้อย่างเข้าใจจึงเป็นการเรียนรู้อย่างถ่องแท้

4. ทฤษฎีของการจูงใจ (Motivational theory) ทฤษฎีแรงจูงใจนี้เน้นถึงความสำคัญของการทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และคงความสนใจนั้นไว้ได้ยาวนาน โดยเน้นประเด็นแรงจูงใจ 4 ประการของเคลเลอร์ คือ

4.1 ความสนใจ หมายถึง ความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียนได้รับการกระตุ้นหรือไม่และการกระตุ้นจะยังคงอยู่ได้ยาวนานตามเวลาอันควรหรือไม่

4.2 ความจำเป็น หมายถึง การที่ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจว่า การเรียนการสอนมีความสำคัญและจำเป็นต่อความพึงพอใจส่วนตัว และจะช่วยให้ตนเองประสบความสำเร็จในอนาคต

4.3 การคาดหวัง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีแนวโน้มว่า ตนเองจะประสบความสำเร็จได้และความสำเร็จดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้โดยตนเองเป็นผู้กำหนด

4.4 การพึงพอใจ หมายถึง แรงจูงใจที่มีมาตั้งแต่เกิดของผู้เรียน และการตอบรับกับความสำเร็จที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมา

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult learning theory) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการด้วยกัน คือ

5.1 การกำกับตัวเอง (self-direction) หมายถึง การดูแลรับผิดชอบตัวเองในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่อันเป็นวัยแห่งการพึ่งพาตนเองและมีความรับผิดชอบ

5.2 ประสบการณ์ส่วนตัวที่เป็นแหล่งความรู้อันมีค่า

5.3 การประยุกต์ใช้โดยฉับพลัน หมายถึง การนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.4 ความพร้อมในการเรียนรู้ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับบทบาทที่ผู้เรียนมีอยู่ในที่ทำงาน

6. ทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) ทฤษฎีนี้เน้นการเรียนรู้ในบริบทต่าง ๆ ความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่และสามารถใช้ได้อย่างเต็มที่นั้นจะได้รับการพัฒนามาก

ยิ่งขึ้นหากนำไปใช้ในกิจกรรมที่มีความหมายเงื่อนไขในการเรียนรู้ตามหลักการของทฤษฎีนี้คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ซับซ้อนและผสมผสานกิจกรรมที่เป็นจริง การประนีประนอมทางสังคมอันเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ เนื้อหาการสอนที่สัมพันธ์สอดคล้องและเน้นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

7. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful reception learning) ทฤษฎีนี้ผู้เรียนอาจจะมีประสบการณ์ต่างๆ มากก็ถือได้ว่ามีความหมายทั้งสิ้น ความหมายเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนได้ตีความประสบการณ์ของตนเอง โดยใช้กระบวนการความรู้ความเข้าใจบางอย่าง ดังนั้น การเรียนรู้ที่มีความหมายจึงเป็นกระบวนการในการนำข้อมูลที่มีความหมายไปเชื่อมโยงกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้อยู่แล้วในทางหลากหลาย และไม่สามารถเดาสุ่มได้

8. อภิปัญญา หรือ การรู้คิด (Metacognitive theory) ทฤษฎีนี้มีผลอย่างมากในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันของออสเตรเลีย โดยเน้นการควบคุมและประเมินการคิดของตนเอง อยู่ตลอดเวลา รู้ว่าตนเองรู้อะไร ทำอะไร บอกพร้อมเรื่องอะไร จะแก้ไขอย่างไร ผู้ที่สามารถควบคุมและประเมินการคิดของตนเองได้ เรียกว่าเป็นผู้มีเมตาคอกนิชัน

ลักษณะเฉพาะของการเรียนรู้ตามสภาพจริง

การเรียนรู้ตามสภาพจริงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตามสภาพจริงเพื่อทำให้การเรียนรู้เกิดผลกับตัวนักเรียนมากที่สุดซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะของการเรียนรู้ตามสภาพจริง ตามที่ ราเซน มีศรี (2544: 41-42) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง จะต้องทำให้ข้อมูลข่าวสารทั้งหลายมีความหมายมีความสำคัญต่อผู้เรียน ในการกระทำได้กล่าวสภาพแวดล้อมที่การเรียนรู้เกิดขึ้นนั้นจะต้องมีความหมายด้วยเหตุใดผู้เรียนต้องเรียนรู้การแก้ปัญหาที่ไม่เคยเกิดขึ้นกับตนเองเลย ในขณะที่มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเขียน การอ่านในวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิชาอื่น ๆ อะไรคือสิ่งที่จำเป็นต้องเข้าไปผสมผสานกับความรู้เดิมของผู้เรียนกับสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่ง บราวน์ โคลลินส์ และ ดูกิด (Brown Collins; & Duguid. 1989) กล่าวว่า วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การฝึกจนชำนาญ โดยพวกเขาได้นำหลักการดังกล่าวไปใช้ในโรงเรียนเช่น นำระบบการคำถามใช้ในโรงเรียน โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นวิทยากร หากมีปัญหาใด ๆ ผู้เรียนจะได้ถามจากผู้เชี่ยวชาญ และวิก็อตสกี (Vygotsky. 1986) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การเตรียมผู้เรียนให้ผู้เรียนแบบค่อยเป็นค่อยไปจะช่วยผู้เรียนได้เมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ และให้ผู้เรียนทำงานอย่างอิสระได้เมื่อพวกเขาสามารถทำภารกิจบางอย่างได้สำเร็จด้วยตนเอง สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริงนั้นจะต้องผสมผสานความค่อยเป็นค่อยไปเพื่อเลือกระดับพัฒนาการของผู้เรียนผู้สอนจะต้องให้ข้อมูลสะท้อนกลับโรงเรียน

มีส่วนร่วมอย่างมากในการทำให้ประสบการณ์เดิมมีความแท้จริงมากขึ้นกับชีวิตของผู้เรียน ในการจัดประสบการณ์ที่เป็นจริงจะช่วยสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศก็มีส่วนอย่างมากในการสร้างสภาพแวดล้อมจริง ซึ่งไม่สามารถจัดหาได้มาก่อน เพราะเทคโนโลยีสามารถสร้างความค่อยเป็นค่อยไปกับผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้เข้าถึงเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ปกติไม่เคยพบเจอในโรงเรียนมาก่อนเลย

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ตามสภาพจริง ซึ่ง นิวแมน เซคาคา; และวีลาจ (ราเซน มีศรี. 2544: 43; อ้างอิงจาก Newman. Secada; & Wehlage. 1995) ได้กล่าวถึงมาตรฐาน 4 ประการของการเรียนการสอนตามสภาพจริงซึ่งแต่ละมาตรฐานจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และเข้าใจ โครงสร้างการออกแบบการสอนในวิชาต่างๆ มาตรฐานเหล่านี้ ได้แก่

2.1 การคิดระดับสูง (higher-order thinking) เป็นการเรียนรู้การสอนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลและความคิดโดยการสังเคราะห์ แยกแยะ อธิบาย หรือสรุป ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ใหม่และความเข้าใจในวิชาเหล่านั้น

2.2 ความรู้ลึก (deep knowledge) เป็นการเรียนรู้การสอนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหลักหรือหลักการด้วยความละเอียด เพื่อสำรวจความเกี่ยวพันและสร้างความเข้าใจที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

2.3 การสนทนาที่มีปริมาณมาก (substantive conversation) เน้นการแลกเปลี่ยนการสนทนาระหว่างผู้เรียนและครู หรือผู้เรียนกันเองเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจความคิดต่าง ๆ และหัวข้อเรื่องร่วมกัน

2.4 การเชื่อมโยงโลกนอกชั้นเรียน (connections to the world beyond the classroom) นักเรียนจะเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายเข้ากับปัญญาส่วนรวมหรือประสบการณ์ส่วนตัวมาตรฐานเหล่านี้จะช่วยให้ครูแต่ละคนและผู้สอนที่สอนเป็นคณะมั่นใจว่าได้สร้างโอกาสการเรียนรู้ตามสภาพจริงตั้งแต่การคิด ความรู้ การสนทนา การเชื่อมโยงโลกนอกชั้นเรียนจากสภาพแวดล้อมจากประสบการณ์ส่วนตัว

กระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง

สุนทร เชนขึ้น (2543: 3) ได้ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งจะรับหรือเลือกปฏิเสธข่าวสารเทคโนโลยีวิถีทางแห่งปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542: 10 -15) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง 5 ด้าน ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ที่สมดุลและมีความสุข คือ กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับความดี ความงาม ความจริง วัยเด็กเล็กจะใช้สมองซีกขวาในการเรียนรู้ การอ่านการฟังเป็น

กระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างกระบวนการคิด จินตนาการ การศึกษาพบว่า เด็ก ๆ ถ้าดูโทรทัศน์มากเกินไปจะไปสกัดกั้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เด็ก ๆ ทุกคนชอบฟังนิทาน เด็กจะไม่เบื่อถ้าครูสามารถเล่าเรื่องได้อย่างสนุกสนาน เราความสนใจฝึกทักษะการฟัง ความคิด ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม โดยผ่านนิทาน จากการศึกษาพบว่า นักปรัชญาสำคัญ ๆ ของโลกสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมได้จากเรื่องที่เคยได้ยินมาตอนวัยเด็ก ผู้สอนจะกระตุ้นการคิด เป็นสื่อกลางที่จะขยายการเรียนรู้เกี่ยวกับความดีและค่านิยมให้กับผู้เรียนโดยเฉพาะในช่วงชีวิตของการเรียนรู้ในวัยนี้ กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับความงาม เด็ก ๆ จะชอบร้องเพลง การสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปะ ซึ่งจะ เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางด้านค่านิยม ความดีความงาม และความสนุกทำให้สภาพจิตใจอ่อนโยน เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางมิติสุนทรียภาพกิจกรรมกลุ่มจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สร้างสรรค์เจตคติในทางบวก เช่น กิจกรรม บทบาทสมมุติ ศิลปะ และกีฬา จะช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านความร่วมมือได้เล่นและทำงานเป็นทีม นอกจากนั้นยังเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มีการแสดงความคิดเห็นกล้าพูด การแสดงออกอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ส่วนวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing) (รุจิรุ ภูสาระ; และ จันทรานี สงวนนาม. 2545: 165) เป็น การให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมุติมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะใช้บทบาทเป็นเครื่องมือในการดึงความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ เจตคติ หรืออคติต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดงออกมาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์วิธีการสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization) (รุจิรุ ภูสาระ; และ จันทรานี สงวนนาม. 2545: 165) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพของเรื่องราวที่ต้องการเรียนรู้ประจักษ์ชัดด้วยตาตนเอง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนและจดจำได้นาน โดยการให้ผู้เรียนแสดงละครซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหา และบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมาและสามารถทำให้ผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้นได้นาน ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 9) ได้ระบุถึงการเรียนรู้อย่างมีความสุข ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขขณะเรียน ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุขเสมอ จะเป็นฐานสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้อยากหรือมีฉันทะในการเรียนรู้ต่อเนื่องต่อไปเมื่อผู้เรียนมีความรักในการเรียนรู้อยู่เสมอ ก็จะเกิดนิสัยใฝ่รู้ตามมาได้ ความสุขโดยธรรมชาติจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำให้เกิดคุณภาพของจิตใจที่จะพร้อมในการเรียนในการทำงานอย่างไรก็ตามความสุขมีหลายระดับ ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการมีความสุขของผู้เรียนควบคู่กันไป อาจเริ่มที่ความสุขทั่วไปที่ต้องพึ่งพาครู พึ่งพาสิ่งล่อจากภายนอก เช่น ของขวัญรางวัล พัฒนาเป็นความสุขได้จากภายใน เช่น ความสุขจากการได้เรียนรู้ ได้เข้าใจ ได้หาคำตอบด้วย

ตนเอง และความสุขจากการมีจิตใจสงบจากการมีปัญญารู้เข้าใจตนเอง และเข้าใจธรรมชาติ เป็นต้น เรียนอย่างไร ให้มีความสุข

2. กระบวนการเรียนที่จะเรียนรู้ คือการเรียนรู้ที่จะรู้โดยการเชื่อมโยง ความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวางและเพียงพอกับโอกาสที่จะสามารถทำงานในระดับลึกได้ และการเรียนที่จะรู้ยังหมายถึง วิธีการเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้ (Learning how to learn) เพื่อจะได้ประโยชน์จากโอกาสทางการศึกษาที่มีให้ตลอดชีวิตกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับเพื่อที่จะรู้ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดจำแนก และการคิดเชื่อมโยง ซึ่งมีขั้นตอนและทักษะกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้วิธีการคิดแก้ปัญหา การคิดคาดการณ์ล่วงหน้า และการคิดสร้างสรรค์ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2542: 11) ทักษะการคิดแก้ปัญหา เมื่อผู้เรียนเผชิญกับปัญหาควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) หยุดคิด เพื่อทำความเข้าใจกับปัญหา 2) ค้นหาสาเหตุที่มาของปัญหาที่แท้จริง 3) การแสวงหาทางเลือก โดยคิดถึงวิธีการแก้ปัญหา แสวงหาทางเลือกที่ดีมีความเป็นไปได้ 4) ปฏิบัติตามทางเลือกที่เลือกไว้ สังเกตการกระทำอย่างละเอียด 5) ประเมินผลเพื่อสะท้อนผลที่ได้ การฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาทั้ง 5 ขั้นตอน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานให้เกิดทักษะการตัดสินใจ การฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชื่อมโยง และการคิดคาดการณ์ล่วงหน้า

3. การเรียนรู้ที่จะทำและอยู่ร่วมกัน คือ เป้าหมายของกระบวนการเรียนที่จะทำไม่ใช่เพื่อผู้เรียนเกิดแต่ทักษะทางอาชีพเท่านั้น แต่ยังได้รับความรู้ความสามารถที่กว้างขวาง ที่จะดำเนินการกับสถานการณ์ที่หลากหลายและการทำงานเป็นทีม รวมทั้งการเรียนรู้ทางสังคม ได้แก่ การเรียนรู้เรื่องราวของสภาพสังคมต่าง ๆ ของผู้เรียนเผชิญอยู่ รวมทั้งประสบการณ์ การทำงานอันสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นหรือในระดับกว้างที่มีความหลากหลายทางการศึกษาและงานต่าง ๆ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2542: 12) ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2543: 34) ได้กล่าวว่าตามปรัชญา Constructivism นั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็เมื่อเด็กสะท้อน องค์ความรู้ที่เขาได้ออกมาในการมีบทบาทหรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์แวดล้อมตัวเขา และการสอนให้คิดและสร้างองค์ความรู้นั้นจะต้องทำให้เกิดสิ่งต่อไปนี้อยู่ในตัวเด็ก 1) มีทัศนคติในเชิงบวกต่อการแสวงหาความรู้ 2) รู้จักหาความรู้และบูรณาการความรู้ 3) รู้จักขยายขอบเขต และรู้จักวิธีค้นคว้าให้ได้มาซึ่งรายละเอียดในองค์ความรู้ 4) รู้จักใช้ความรู้อย่างมีความหมาย 5) มีพฤติกรรมและจิตใจที่สร้างสรรค์

4. การเรียนรู้ที่จะมีบุคลิกภาพส่วนตัวที่ได้พัฒนาดีขึ้น คือ กระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ และผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเสริมสร้างเป็นบุคลิกภาพส่วนตัว สามารถแสดงออกที่สร้างสรรค์และอิสระ (Assertion) มีทักษะการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง โดยไม่มีความก้าวร้าว (Aggression) การแสดงออกที่เหมาะสมและสร้างสรรค์เป็นการแสดงออกในการป้องกันสิทธิส่วนบุคคลของผู้เรียนโดยแสดงออกซึ่ง

ความรู้สึก ความคิดเห็น และความต้องการต่างๆ อย่างตรงไปตรงมาจริงใจเหมาะสมกับสถานการณ์มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นมิตรโดยไม่ล่วงเกินสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นด้วยวิธีทางแห่งปัญญา และจากความรู้สึกนึกคิดที่ดีงามและสร้างสรรค์ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542: 14) การเรียนรู้ที่เห็นคุณค่าของตนเองและเห็นคุณค่าของผู้อื่น (Self Esteem) มีพลังแห่งความเชื่อมั่นในทุก ๆ อารมณ์ ความรู้สึก การกระทำ พฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม รวมทั้งความสามารถของคนเรา จะมีความสัมพันธ์แบบองค์รวม และตรงกับสภาพพจน์ของตนเอง การเห็นคุณค่าและความสำคัญในความเป็นมนุษย์ ทำให้ผู้เรียนตระหนักดีว่า เราคือใคร เราสามารถเป็นอะไร และสามารถทำอะไรได้ จะให้ความสำคัญแก่บุคคลอื่น (Significant) รับรู้ความสามารถของตนเองและของผู้อื่น (Competence) ว่าแต่ละคนมีความเก่งและความสามารถที่ไม่เหมือนกันนอกจากนั้นยังเชื่อพลังแห่งความเชื่อมั่นในตน (Power) การเชื่ออำนาจในตน เชื่อในผลของการกระทำ ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ลักษณะของการมุ่งอนาคต รวมทั้งมีคุณธรรม (Virtue) ความดีงามกำกับความคิดและพฤติกรรม อันเป็นชีวิตแห่งการเรียนรู้ที่จะพัฒนาเป็นบุคลิกภาพส่วนตนและเป็นผู้คนแห่งการเรียนรู้ในสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างสง่างาม ผู้เรียนได้รับโอกาสเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง ได้รับการพัฒนาสติปัญญา (Intelligence Quotient) เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล รวมทั้งมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของตนเอง และการควบคุมอารมณ์ (Emotion Quotient) โดยมีการรู้จักและรู้ทันอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง รู้จักรอคอย รู้จักเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่นมีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น รวมทั้งรู้จักรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ซึ่งจะเป็นบุคคลที่มีทั้ง IQ และ EQ จะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

5. การเรียนรู้ที่จะแสวงหาวิธีการเรียน ซึ่งในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งข่าวสารเทคโนโลยีและสังคมแห่งการเรียนรู้ บุคคลจะดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพจะต้องเป็นผู้คนแห่งการเรียนรู้ (Learning person) ซึ่งได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ มีเจตคติ ค่านิยมเกี่ยวกับการเรียนที่ดี การเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข เรียนรู้ที่จะรู้ เรียนรู้ที่จะทำ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ที่จะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง พื้นฐานการพัฒนาการเรียนรู้ให้เป็นบุคคลที่รู้วิธีการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในสังคมปัจจุบันเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานการณ์อย่างต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิตซึ่งผู้สอนจะต้องสร้างศรัทธาและปัญญาให้กับผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ให้พัฒนาเป็นผู้คนแห่งการเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้ได้ตลอดชีวิต การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นั่นก็คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีวิหาคำความรู้ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะติดตัวไปจนตลอดชีวิต (วิชัย วงษ์ใหญ่ .2542: 15) ซึ่งสอดคล้องกับ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2545: 14-15) ที่ได้ระบุไว้ว่า การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เป็นการพัฒนาหรือฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่หาความรู้ รักที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและ

เจตคติของตน รักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งรู้จักปรับตนไปตามกระแสต่าง ๆ ในโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้การพัฒนาผู้เรียนจะต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่ไม่ใช่การสอนให้ผู้เรียนมีความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ โดยมีวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือ

1. จัดให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เพราะในปัจจุบันข้อมูลความรู้มีอยู่มากมาย จึงเป็นไปได้ที่บุคคลจะสามารถรู้ทุกสาขาวิชา ดังนั้น ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้พื้นฐานอย่างกว้าง ๆ และมีโอกาสศึกษาบางวิชาอย่างลึกซึ้งเพื่อให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสาขาอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ตามความจำเป็นในอนาคต โดยสามารถโยงความรู้พื้นฐานที่มีอยู่อย่างมาใช้ในการพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าในเรื่องของความรู้ได้

2. พัฒนาผู้เรียนให้มีเครื่องมือสำหรับแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีเครื่องมือที่จะใช้แสวงหาความรู้ได้ก่อน เครื่องมือสำคัญสำหรับการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต ได้แก่ คณิตศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคิดคำนวณ การใช้เหตุผล การแก้ปัญหา วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการแสวงหาความรู้ที่ผู้เรียนจะได้ฝึกการสังเกต ตั้งคำถาม ทดลอง วิเคราะห์ หาคำตอบ และอธิบายให้เหตุผล ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลที่ใช้แสวงหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง และคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวิทยาการสมัยใหม่ที่จะช่วยในการค้นหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างไม่สิ้นสุดโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3. สร้างแรงจูงใจให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เมื่อผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน และมีเครื่องมือสำหรับแสวงหาความรู้แล้วต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนอยู่เสมอ โดยให้ผู้เรียนได้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาที่มีต่อบุคคลในทุกช่วงชีวิต ให้เห็นว่าการเรียนรู้นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ยาก และเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ทำได้ในทุกช่วงชีวิตของคน ดังนั้น สิ่งที่ทำให้ผู้เรียนรักก็ควรสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนด้วย โดยอาจเป็นสภาพการณ์หรือปัญหาที่ผู้เรียนจะต้องเผชิญในชีวิตเป็นเรื่องที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ ซึ่งผู้เรียนจะได้นำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาตนเองได้ทำให้เห็นคุณค่าของการแสวงหาข้อมูลและนำข้อมูลนั้นมาใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

4. ทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ต้องทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ง่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสนใจใฝ่เรียนอยู่เสมอ และสามารถเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาที่ต้องการ ดังนั้น จึงควรมีการสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างศูนย์สื่อในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายรวมทั้งมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งทำให้บุคคลสนใจเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากหลักการและกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาวางแผนรูปแบบการฝึกอบรม โดยการเปิดโอกาสแก่ผู้อบรมรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learn how to learn) เรียนรู้วิธีการฟัง การจดบันทึก การอ่าน การจับประเด็น การคิดวิเคราะห์ การซักถาม อภิปราย การพูด การเขียน ผู้ดำเนินการอบรมจัดกิจกรรมเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยการสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ เน้นการแสวงหาความรู้ กิจกรรมหลักของกระบวนการอบรมนี้ เริ่มต้นที่การอ่าน การฟัง การบันทึก จับประเด็นแล้วนำมาคิดวิเคราะห์ แยกแยะประเด็น มีการซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ แล้วมีการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลที่เกิดขึ้นเพื่อทำให้เป็นข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับผู้อบรม แล้วนำไปใช้ได้แต่ต้องเชื่อมโยงให้เข้ากับความเป็นจริงของชีวิตการเรียน ผู้วิจัยสร้างกระบวนการฝึกอบรมโดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ การทำงานเป็นทีม การแสดงละคร เป็นกิจกรรมหลักในกระบวนการอบรม ทำให้ผู้อบรมเกิดกระบวนการคิดสร้างจินตนาการ จนเกิดความสัมพันธ์ระหว่างความดี ความงาม ความจริง ถ้าผู้เข้าอบรมเข้าใจความสัมพันธ์ดังกล่าวก็สามารถสร้างความสุขให้กับการเรียนรู้ได้

2.2.1.2 แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning: PL) ซึ่งกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544: 8 - 21) ได้สรุปหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไว้ว่า หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีพัฒนาการจากการที่นักปรัชญาการศึกษา Deweyian ได้เริ่มใช้วิธีการเรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing) ซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนากลกระบวนการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาในรูปของการเรียนรู้ ที่เรียกว่า active learning ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหามากขึ้น และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน ในเวลาต่อมาจึงพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา (problem solving) การเรียนรู้โดยร่วมมือกัน (cooperative learning) เช่น รูปแบบการสอนที่เรียกว่า problem based solving (PBL) ส่วนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ได้เป็นอย่างดี ผ่านการสังเคราะห์จากผลวิเคราะห์ของการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ (meta-analysis) จนได้โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential learning) ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (group process) เพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น ผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีประสบการณ์ติดตัวมา จะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม ฉะนั้นการให้ผู้เรียนได้

ทำงานเป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) อาศัยหลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student centered) โดยพื้นฐานสำคัญประการแรก คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และประการที่สอง คือ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงสาธารณสุข. กรมสุขภาพจิต. 2542 : 6) และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีเป้าหมายที่การเปลี่ยนแปลงระดับบุคคลในด้านจิตสำนึกทัศนคติ อุดมการณ์ ความตระหนัก ความรู้ และทักษะ ซึ่งเชื่อว่าจะนำไปสู่การรวมพลังศักยภาพเป็นกลุ่ม เป็นกระบวนการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเกิดจากประสบการณ์ของผู้เรียนกับการเรียนร่วมกันกับผู้อื่นภายใต้หลักการสำคัญคือ การยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่ม การพัฒนาการทำงานร่วมกัน ถือว่าทุกคนในกลุ่มมีความสำคัญเท่าเทียมกัน การกำหนดแผน ปฏิบัติการร่วมกัน และถือว่าความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคนเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการ วัตถุประสงค์ และเนื้อหา โดยคำนึงถึงพื้นฐานและประสบการณ์ของกลุ่มผู้เรียน รวมถึงการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มุ่งเน้นอยู่ที่การให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมโดยหลักสำคัญในการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มี 5 ประการ คือ 1) เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของนักเรียน 2) ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ (Active learning) 3) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 4) ปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง 5) มีการสื่อสารโดยการพูดหรือการเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอาจเรียกย่อว่า การเรียนรู้แบบ PL หรือบางครั้งอาจเรียกว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experimental learning) โดยมีองค์ประกอบการเรียนรู้ 4 ประการ คือ 1) ประสบการณ์ (Experience) ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนนำเอาประสบการณ์เดิมของตนเองมาพัฒนาเป็นองค์ของความรู้ 2) การสะท้อนความคิดและถกเถียง (Reflect and discussion) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง 3) เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and conceptualization) เป็นขั้นตอนการสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดอาจเกิดขึ้นจากผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่ม และผู้สอนเป็นผู้ช่วยแต่งเติมให้ 4) การทดลอง หรือ ประยุกต์แนวคิด (Experiment / Application) ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง (กระทรวงสาธารณสุข. กรมสุขภาพจิต. 2542 : 6)

วรลักษณ์ ไชยทัพ (2544: 26-31) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมควรมีลักษณะดังนี้

1. การเรียนรู้ที่สร้างจิตสำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรีของมนุษย์ คือ การเรียนรู้ที่มีเป้าหมายหลักในการสร้างจิตสำนึกในคุณค่า ศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพ รวมทั้งการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล
2. การเรียนรู้แบบองค์รวมเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน คือการมองแบบองค์รวมตามความเป็นจริงที่ทุกสิ่งสัมพันธ์กัน
3. การเรียนรู้ที่ประสานระหว่างการเรียนรู้เชิงประจักษ์ร่วมกับทฤษฎี คือ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การวิเคราะห์ร่วมกับผู้อื่นซึ่งส่งผลต่อการเกิดองค์ความรู้ใหม่
4. ผู้เข้าร่วมเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ คือ คำนึงถึงพื้นฐานและประสบการณ์ของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นหาข้อมูล ประเมินปัญหา เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ของกันและกันเป็นหลัก โดยมีผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การแสดงออกของตนเองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี
5. ใช้กระบวนการกลุ่มที่เน้นความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความร่วมมือจะเสริมสร้างการเรียนรู้ และสร้างสำนึกของการมีส่วนร่วมแก่ผู้เรียน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะช่วยสร้างความตระหนัก
6. เน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความไว้วางใจและสร้างความร่วมมือ การช่วยเหลือกัน การให้และการรับ

จุฑารัตน์ สติปัญญา และ วิทยา เหมพันธ์ (2547: 6-8) ได้สรุปหลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ คือ

1. เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
2. เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องและท้าทาย และเป็นการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่ทุกคนมีบทบาทอยู่ตลอดเวลา
3. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
4. เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวางผ่านการมีปฏิสัมพันธ์

5. เป็นการเรียนรู้ที่มีการสื่อสารโดยการพูดหรือการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้

จากแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทั้งองค์ความรู้ ทักษะ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้สูงสุด เนื่องจากการเรียนรู้ที่ดึงประสบการณ์ ศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้อย่างเต็มที่ โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการนำเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (group process) เพราะผู้เรียนทุกคนมีประสบการณ์ จึงสามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำในสิ่งที่ยาก หรือไม่เคยทำมาก่อนด้วยความมั่นใจ โดยเฉพาะการฝึกอบรมที่อาจมีข้อจำกัดในด้านเวลา

2.2.1.3 แนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ

การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Active Learning) (Dixon,1998: 44-58; ประสาท อิศรปริดา, 2523 : 17; พรหมณี ข. เจริญจิต, 2538: 539 -541 ; มาลีณี จุฑารพ, 2537: 133) เป็นแนวคิดหรือความเชื่อที่สนับสนุนให้คนเราปฏิบัติสิ่งต่างๆด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าหากคนเราได้กระทำจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ผู้เรียนจะสนุกสนานที่จะสืบค้นหาความรู้ต่อไป มีความสุขที่จะเรียน อีกทั้งการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่แต่ละบุคคลเรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาผ่านกระบวนการของการเรียนรู้และการสะท้อนกลับอย่างต่อเนื่อง โดยการทำงานบนปัญหาจริง และสะท้อนกลับบนประสบการณ์ของตนเองเสนอแนวทางการแก้ปัญหา และนำแนวทางการแก้ปัญหาที่ผ่านการพิจารณาแล้วไปปฏิบัติและเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในระดับทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Learning Level) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กันส่วนใหญ่ ได้แก่ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนแบบแก้ปัญหา (Problem based Learning) การศึกษกรณี (Case Study) และการจำลองสถานการณ์ (Simulations) เป็นต้น

องค์ประกอบการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ มีดังนี้

1. ปัญหา (A Problem) การเรียนรู้จากการปฏิบัติสร้างอยู่รอบๆ ปัญหา วิธีการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ให้มีโอกาสสำหรับการเรียนรู้ การเลือกปัญหาเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพราะบุคคลเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเข้าไปปฏิบัติซึ่งจะได้รับผลสะท้อนกลับมา

2. กลุ่ม (The group) แกนหลักในการเรียนรู้จากการปฏิบัติคือ กลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 4-8 คน ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มที่มีสมาชิกน้อย

กว่า 4 คน จะไม่ทำให้เกิดความแตกต่าง การสร้างสรรค์ และการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งที่เพียงพอ และกลุ่มที่มากกว่า 8 คน จะมีความซับซ้อนเกินไป การสร้างกลุ่มที่มีความแตกต่างกันจะทำให้ได้มุมมองที่แตกต่างกันจำนวนมากและได้รับมุมมองใหม่ๆ กลุ่มประกอบด้วยบุคคลจากบทบาท ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของปัญหาในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3. กระบวนการถามคำถามและการสะท้อนกลับ (The questioning and reflection process) โดยเน้นการถามคำถามที่ถูกต้องมากกว่าการตอบคำถามที่ถูกต้อง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจะจัดการกับปัญหาผ่านกระบวนการที่รวมถึงการถามคำถามในตอนเริ่มต้น การทำปัญหาให้ชัดเจน การสะท้อนกลับและการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ การถามคำถาม (Asking Question) การถามคำถามจะทำให้บุคคลได้คิด โดยจัดให้คำถามถูกถามในลักษณะของการสนับสนุน ไม่สนับสนุนตัวเอง คำถามแบบช่วยเหลือจะช่วยทำให้บุคคลได้คิดอย่างลึกซึ้งมากขึ้น การถามคำถามในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ นั้น ลักษณะคำถามจะไม่ใช่การค้นหาคำตอบ เป็นการค้นหาที่ลึกลงไปอีก การถามคำถามไม่ใช่เพียงแค่การสืบหาวิธีการแก้ปัญหาแต่เป็นโอกาสในการสำรวจ การสะท้อนกลับถือเป็นหัวใจของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การสะท้อนกลับจะสร้างการสนับสนุนซึ่งกันและกัน สมาชิกกลุ่มฟังอย่างตั้งใจ และเขียนประสบการณ์ของผู้อื่นแต่ละคนออกมา และพิจารณาในเรื่องของการปฏิบัติ กระบวนการถามคำถามและการสะท้อนกลับจะช่วยสนับสนุนสมาชิกในการมองซึ่งกันและกันเหมือนกับเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สมาชิกควรจะเปิดใจในการลองใช้แนวทางใหม่ๆ ของการทำสิ่งต่างๆ การทดลอง การสะท้อนกลับบนประสบการณ์ การพิจารณาผลลัพธ์ หรือผลของประสบการณ์ และทำซ้ำวงจรโดยการลองใช้ความรู้ที่ได้รับใหม่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

4. การลงมือปฏิบัติ (The resolution to take action) จากคำกล่าวของการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ว่า ไม่มีการเรียนรู้ที่แท้จริงโดยปราศจากการปฏิบัติ บุคคลจะไม่มั่นใจว่าแนวคิดหรือแผนการจะมีประสิทธิภาพจนกระทั่งแนวคิดหรือแผนการนั้นจะถูกนำไปใช้ สมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติจะต้องมีอำนาจในการปฏิบัติ หรือมั่นใจว่าคำแนะนำของสมาชิกจะถูกนำไปใช้ ดังนั้นกลุ่มการเรียนรู้จากการปฏิบัติควรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามแนวคิดและคำแนะนำของกลุ่ม และการทดสอบแนวคิดในการปฏิบัติจะทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้ว่าแนวคิดของสมาชิกมีประสิทธิภาพและนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ ไดออน (Dixon .1998) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดเกิดขึ้นเมื่อผู้มีส่วนร่วมสะท้อนบนการปฏิบัติของตนเอง ไม่ใช่บนการวางแผนของตนเอง การปฏิบัติในการเรียนรู้จากการปฏิบัติไม่ใช่การพัฒนาการให้คำแนะนำ แต่เป็นการลงมือปฏิบัติ

ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Active Learning) มีดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหาและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
2. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
3. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน
5. ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
6. เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟัง คิดอย่างกลุ่มเล็ก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
7. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นทักษะการคิดขั้นสูง
8. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด
9. ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
10. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน

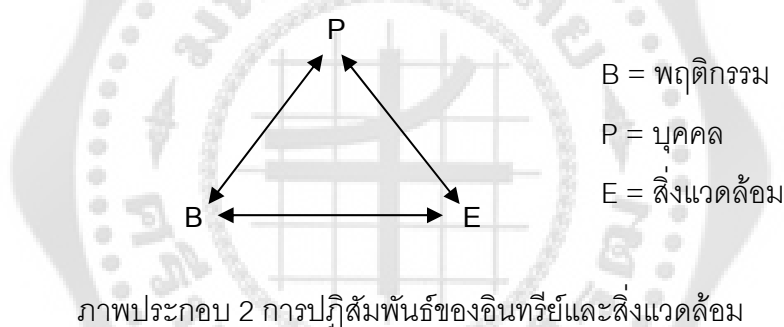
จากแนวคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่า การที่ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมความมุ่งมั่นในการเรียนออกมาต้องเกิดจากความสนใจและตั้งใจ โดยมีอิทธิพลจากตัวแบบที่ดีมีความชัดเจนด้านพฤติกรรมความมุ่งมั่น เพื่อนำไปสู่การคิดวิเคราะห์จดจำ และนำไปแสดงเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม และการที่บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมอีกหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ กระตุ้นการรับรู้ ทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถรับรู้และเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เรียนรู้จากสถานการณ์ต่าง ๆ เรียนรู้จากการกระทำ เรียนรู้จากความคิด จนสามารถนำไปใช้ได้ในการกำหนดเป้าหมายในการเรียน สามารถคิดแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง จากการลงมือกระทำด้วยการคิด แสดงพฤติกรรมความคิดโดยการแสดงความคิดเห็น คิดวิพากษ์วิจารณ์พิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล ซึ่งผู้วิจัยนำมาวางแผนรูปแบบฝึกอบรม โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมเรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมผ่านกิจกรรมกลุ่มและรายบุคคล ฝึกการวิเคราะห์เรื่องราวจากสาระความรู้ที่ได้จากการอบรม แยกแยะประเด็น สร้างข้อ

คำถาม กระตุ้นให้คิดตอบ จัดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทั้งองค์ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และตั้งประสบการณ์ศักยภาพของผู้อบรมออกมาอย่างเต็มที่ รวมถึงการวิเคราะห์ผลความรู้ที่ได้เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียน

2.2.2 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

2.2.2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Theory of Social Cognitive) พัฒนาโดยนักจิตวิทยา แบนดูรา (Albert Bandura) มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลจากการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ เนื่องจากมนุษย์เรียนรู้จากมีปฏิสัมพันธ์ (interact) กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่เสมอ (ดวงเดือน ศาสตราจารย์. 2547: 114-115; สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549: 48-60; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2550: 235-24) และแบนดูรายังเชื่ออีกว่า การศึกษาพฤติกรรมในปัจจุบันนี้ควรลดการให้ความสำคัญในเรื่องการควบคุมภายใน แต่ควรให้ความสำคัญในการศึกษาตัวควบคุมภายนอก คือ ตัวเสริมแรงต่าง ๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับพฤติกรรม ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

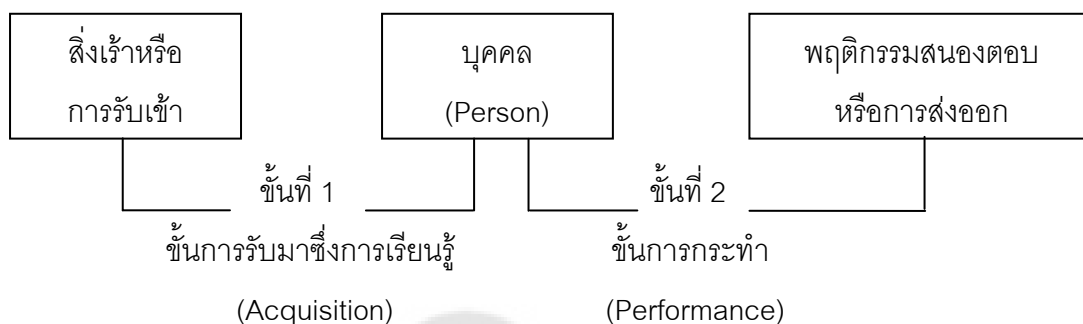
ที่มา: สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2550: 238). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จะเห็นว่าพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมไม่สามารถแยกออกจากกันได้และเขายังเชื่อว่ามนุษย์ใช้สภาพเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและประสบการณ์ในการตัดสินใจพฤติกรรมครั้งต่อไป

ขั้นของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบ

แบนดูรา กล่าวว่า การเรียนรู้ทางสังคมด้วยความรู้คิดจากการเลียนแบบมี 2 ขั้น คือ ขั้นแรกเป็นขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ ขั้นที่ 2 เรียกว่าขั้นการกระทำ (Performance) ซึ่งอาจจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ การแบ่งขั้นของการเรียนรู้

แบบนี้ทำให้ทฤษฎีการเรียนรู้ของบันดูราแตกต่างจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยมชนิดอื่นๆ การเรียนรู้ที่แบ่งออกเป็น 2 ขั้น อาจจะแสดงด้วยภาพประกอบ ดังต่อไปนี้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2550: 239-242)

ภาพประกอบ 3 ขั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

ที่มา: สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2550: 239). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญเป็นลำดับ 3 ลำดับ ดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพประกอบ 4 ส่วนประกอบของการเรียนรู้ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้

ที่มา: สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2550: 239). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จากภาพประกอบจะเห็นได้ว่าส่วนประกอบทั้ง 3 อย่างของการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาเชิงสังคม (Cognitive Process) ความใส่ใจที่เลือกสิ่งเร้ามีบทบาทสำคัญในการเลือกตัวแบบ และในขั้นการกระทำ (Performance) นั้นขึ้นอยู่กับผู้เรียน เช่น ความสามารถทางด้านร่างกาย ทักษะต่างๆ รวมทั้งความคาดหวังที่จะได้รับแรงเสริมซึ่งเป็นแรงจูงใจ

กระบวนการในการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ

แบนดูรา ได้อธิบายกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบมี 4 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการความใส่ใจ (Attentional Process) ความใส่ใจของผู้เรียนมีความสำคัญอย่างมาก ถ้าผู้เรียนไม่มีความใส่ใจหรือสนใจในการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบก็绝不会เกิดขึ้น แบนดูรา กล่าวว่า ผู้เรียนจะต้องรับรู้ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมของผู้ที่เป็นตัวแบบ องค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อความใส่ใจของผู้เรียนมีหลายอย่าง เช่น เป็นผู้ที่มีเกียรติสูง มีความสามารถสูง หน้าตาดี มีอำนาจให้รางวัลหรือลงโทษ เป็นต้น และคุณลักษณะของผู้เรียนก็มีความสัมพันธ์กับกระบวนการความใส่ใจ เช่น วัยของผู้เรียน ความสามารถทางด้านพุทธิปัญญา ทักษะทางการใช้มือและส่วนต่างๆ ของร่างกาย ความรู้สึกว่าตนนั้นมีค่า (Self-Esteem) ความต้องการและทัศนคติของผู้เรียน เป็นต้น

2. กระบวนการจดจำ (Retention Process) แบนดูรา อธิบายว่า การที่ผู้เรียนหรือผู้สังเกตสามารถที่จะเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้ก็เป็นเพราะผู้เรียนบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว พบว่า ผู้สังเกตที่สามารถอธิบายพฤติกรรม หรือการกระทำของตัวแบบด้วยคำพูด หรือสามารถมีภาพพจน์สิ่งที่ตนสังเกตไว้ในใจจะเป็นผู้ที่สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้โดยการสังเกตได้ดีกว่าผู้ที่เพียงแต่ดูเฉย ๆ หรือทำงานอื่นในขณะที่ดูตัวแบบไปด้วย สรุปแล้วผู้สังเกตที่สามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตเป็นภาพพจน์ในใจ (Visual Image) และสามารถเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ (Verbal Coding) จะเป็นผู้ที่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวแบบได้แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานๆ และนอกจากนี้ ถ้าผู้สังเกตหรือผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ซ้ำๆ ก็จะเป็นการช่วยความจำให้ดียิ่งขึ้น

3. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ (Reproduction Process) กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแปรสภาพ (Transform) ภาพพจน์ (Visual Image) หรือสิ่งที่จำไว้เป็นการเข้ารหัสเป็นถ้อยคำ (Verbal Coding) ในที่สุดแสดงออกมาเป็นการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการนี้ คือความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเลียนแบบของผู้เรียน ถ้าหากผู้เรียนไม่มีความพร้อมก็จะไม่สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ แบนดูรา กล่าวว่า

ว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่ลอกแบบอย่างตรงไปตรงมา การเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วย กระบวนการทางพุทธิปัญญา(Cognitive Process) และความพร้อมทางด้านร่างกายของผู้เรียน ฉะนั้นในขั้นการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Reproduction) ของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไปผู้เรียนบางคนก็อาจจะทำได้ดีกว่าตัวแบบที่ตนสังเกตหรือบางคนก็สามารถเลียนแบบได้เหมือนมาก บางคนก็อาจจะทำได้ไม่เหมือนกับ ตัวแบบเพียงแต่คล้ายคลึงกับตัวแบบ มีบางส่วนเหมือนบางส่วนไม่เหมือนกับตัวแบบ และผู้เรียนบางคนจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ฉะนั้น แบนดูราจึงให้คำแนะนำแก่ผู้ที่มีหน้าที่เป็นตัวแบบ เช่น ผู้ปกครองหรือครูควรใช้ผลย้อนกลับที่ต้องตรวจสอบแก้ไข (Correcting Feedback) เพราะจะเป็นการช่วยเหลือให้ผู้เรียนหรือผู้สังเกตมีโอกาสทบทวนในใจว่าการแสดงพฤติกรรมของตัวแบบมีอะไรบ้าง และพยายามแก้ไขให้ถูกต้อง

4. กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) แบนดูรา(1965, 1982) อธิบายว่าแรงจูงใจของผู้เรียนที่จะแสดงพฤติกรรมเหมือน ตัวแบบที่ตนสังเกต เนื่องมาจากความคาดหวังว่าการเลียนแบบจะนำประโยชน์มาให้ เช่น การได้รับแรงเสริมหรือรางวัล หรืออาจจะนำประโยชน์บางสิ่งบางอย่างมาให้ รวมทั้งการคิดว่าการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจะทำให้ตนหลีกเลี่ยงปัญหาได้หรือควบคุม สถานการณ์ได้ กล่าวคือ ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมทุกอย่างที่ตนเรียนรู้เสมอไป ดังนั้นการจูงใจให้เกิดการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญ ในการเลียนแบบจากการสังเกต ผู้เรียนจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีกับเขามากกว่าที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้โทษ และมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่เขาพอใจมากกว่าพฤติกรรมที่เขาทำแล้วไม่สบายใจ (ดวงเดือน ศาสตร์ภทร. 2547: 114-115)

ประเภทของตัวแบบ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง (Live Model) คือ ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง

2. ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) คือ ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่นนิทาน การ์ตูน วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือนิยาย เป็นต้น

สรุปทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา เป็นทฤษฎีที่เน้นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเรียนผ่านตัวแบบ จากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ สังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลการกระทำที่ตัวแบบได้รับ (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์.2547: 50) และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้โดยการเรียนรู้จากตัวแบบนี้มีกระบวนการความใส่ใจที่ตัวแบบนั้นดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบที่มีความเด่นชัด มีการแสดงออกที่ไม่ซับซ้อนทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ เห็นพฤติกรรม

ของตัวแบบนั้นมีคุณค่าและมีประโยชน์ จากนั้นจะจดจำลักษณะของตัวแบบจัดเก็บในกระบวนการเก็บจำ เก็บข้อมูลจากตัวแบบให้ง่ายต่อการจำในรูปสัญลักษณ์ จัดระบบโครงสร้างทางปัญญา มีการชักข้อมลักษณะของตัวแบบในความคิดของตนและชักข้อมด้วยการกระทำ ในกระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบนั้น แล้วจะแสดงพฤติกรรมได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สังเกตได้ ข้อมูลย้อนกลับจากการแสดงพฤติกรรมและเทียบเคียงกับภาพที่จำได้ประกอบกับทักษะของบุคคลในการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบออกมา การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมอีกหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการตั้งใจต้องมีสิ่งล่อใจจากภายนอกกระตุ้นการรับรู้ ทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นทำให้สามารถควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ผู้อื่นได้รับ ตลอดจนสิ่งล่อใจของตัวบุคคลเอง อาจเป็นวัตถุดิบของการประเมินตนเองที่ทำให้บุคคลนั้นเกิดความพึงพอใจที่จะแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ดังนั้นตัวแบบจึงต้องคัดเลือกตัวแบบที่มีลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนและเป็นตัวแบบที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักศึกษาได้

2.2.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์(Piaget) อธิบายว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของคนมีลักษณะเดียวกันในช่วงอายุเท่ากันและแตกต่างกันในช่วงอายุต่างกัน พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลด้วยการใช้กระบวนการดูดซึมและกระบวนการปรับให้เหมาะสม จนทำให้เกิดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการสัมผัส ต่อมาจึงเกิดความคิดทางรูปธรรมและพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนเกิดความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ (ทิสนา แคมมณี ;และคนอื่นๆ. 2544 : 13)

1. มโนทัศน์พื้นฐานของพัฒนาการทางสติปัญญา

เพียเจต์ เชื่อว่าพฤติกรรมของคนก็คือการปรับตัวของร่างกายที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและการจัดระบบของสิ่งแวดล้อม สมองและร่างกายไม่ทำงานแยกกันอย่างอิสระและกระบวนการทำงานของสมองเป็นการกระทำทางชีววิทยา พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นพัฒนาการทางชีววิทยา การกระทำทางสติปัญญาเป็นการจัดระบบและการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพียเจต์สรุปว่าพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นพัฒนาการทางชีววิทยาการจัดระบบและการปรับตัวเป็นกระบวนการเดียวกัน (Wadsworth. 1996: 13) มนุษย์เกิดมาด้วยความพร้อมที่จะปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและมีแนวโน้มพื้นฐานที่ติดตัวมาแต่กำเนิด 2 ประเภท คือการจัดระบบ (Organization) และการปรับตัว (Adaptation) ซึ่งอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้ (Wadsworth. 1996: 14-17; ทิสนา แคมมณี ;และคนอื่นๆ. 2545: 8-10; พรณี ช. เจนจิต 2545: 67; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545: 48-49)

การจัดระบบ (Organization) เป็นการจัดและรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายในโครงสร้างของสติปัญญาเข้าเป็นระบบอย่างติดต่อกันเป็นเรื่องเป็นราว เป็นระเบียบและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตราบที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เช่น เด็กเล็กเห็นของแล้วคว้า ซึ่งกิจกรรมนี้ประกอบด้วย 2 กระบวนการ คือ เห็น คว้า การที่เด็กสามารถทำกิจกรรม 2 อย่างได้ในเวลาเดียวกัน เรียกว่า เป็นการรวมกระบวนการเข้าเป็นระบบ

การปรับตัว (Adaptation) เป็นการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและเป็นแนวโน้มที่มีมาแต่กำเนิด การที่คนมีการปรับตัวเนื่องจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการปรับตัวประกอบด้วย 2 กระบวนการ คือ การดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) แล้วการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) ผลจากการปรับโครงสร้างทางสติปัญญาจะก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่ขั้นหนึ่งจนในที่สุดถึงขั้นที่เรียกว่า Operation หมายถึงความสามารถที่เด็กจะคิดย้อนกลับได้ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของพัฒนาการทางสติปัญญาตามความคิดของเพียเจต์ เพื่อให้เข้าใจกระบวนการของการจัดระบบของสมองและการปรับตัวตามแนวคิดของเพียเจต์ ยังมีโน้ตที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจอีก 4 โน้ตคือ

โครงสร้างของสติปัญญา (Schema) เป็นโครงสร้างของสติปัญญาซึ่งเนื่องมาจากบุคคลปรับตัวและจัดระบบสติปัญญาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

การดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะดูดซึมประสบการณ์ใหม่ให้รวมเข้าอยู่ในโครงสร้างของสติปัญญา (Schema) การดูดซึมประสบการณ์จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับ การดูดซึมประสบการณ์เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเพราะคน ๆ หนึ่งจะไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างหนึ่งอย่างใดเท่านั้น คนทุกคนจะต้องเพิ่มปริมาณของการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องการดูดซึมประสบการณ์ไม่ทำให้โครงสร้างของสติปัญญาพัฒนาแต่มีผลทำให้โครงสร้างของสติปัญญาเจริญเติบโตคือ โตขึ้นเหมือนลูกโป่งแต่ไม่เปลี่ยนแปลงรูปร่าง

การปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสติปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดเดิมให้เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมใหม่ การปรับโครงสร้างของสติปัญญาเป็นกระบวนการที่ทำให้โครงสร้างของสติปัญญาพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงรูปร่าง

ความสมดุล (Equilibrium) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใดก็ตามในครั้งแรก บุคคลจะพยายามทำความเข้าใจประสบการณ์ใหม่ด้วยการใช้ความคิดเก่าหรือประสบการณ์เดิม (Assimilation) แต่เมื่อปรากฏว่าไม่ประสบความสำเร็จบุคคลจะต้องเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ (Accommodation) จนกระทั่งในที่สุดบุคคลสามารถเชื่อมโยงความคิดใหม่นั้นให้เข้า

กับความรู้เดิมได้ในที่สุด บุคคลสามารถผสมผสานความคิดใหม่นั้นให้กลมกลืนเข้ากันได้กับความคิดเก่า สถานการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความสมดุล (Equilibrium)

2. องค์ประกอบที่เสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญา

เพียเจต์ เชื่อว่า เด็กทุกคนตั้งแต่เกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และปฏิสัมพันธ์นี้ ทำให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์ แบ่งองค์ประกอบที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญา มี 4 องค์ประกอบ คือ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545: 49-50)

1. วุฒิภาวะ เป็นสภาพร่างกายที่มีความพร้อมต่อการพัฒนาทางสติปัญญา ดังนั้นครูผู้สอนควรจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน

2. ประสบการณ์ ทุกครั้งที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็就会产生ประสบการณ์แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

2.1 ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

2.2 ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการคิดหาเหตุผลทางตรรกศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์

3. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลรอบข้างถ่ายทอดความรู้แก่เด็ก โดยผ่านกระบวนการดูซึมประสบการณ์และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

4. กระบวนการพัฒนาความสมดุล หรือการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Self regulation) ซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เพื่อจะปรับความสมดุลของพัฒนาการเขาวนปัญญาขึ้นต่อไปอีกขั้นหนึ่งซึ่งสูงกว่า โดยใช้กระบวนการดูซึมประสบการณ์และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

3. ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา

การจัดระบบและรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายในโครงสร้างทางสติปัญญา และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นสาเหตุให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์ เชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับขั้น เปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้จึงแบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น ในแต่ละขั้นของพัฒนาการเป็นการก่อรูปแบบของพฤติกรรม ซึ่งจะสำเร็จในตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นจุดเริ่มต้นของขั้นต่อไป ขั้นต่าง ๆ มีดังนี้ (Bjorklund. 1995: 62-80; Wadsworth. 1996; 33-69; พรพนี ช. เจนจิต. 2545: 69-73 ; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545: 51: 59)

ขั้นที่ 1 ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor stage) เพียเจต์ เชื่อว่าระหว่างอายุ 0-2 ปี เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัวจากกิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวจะสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อายุ

แรกเกิด – 1 เดือน แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยอัตโนมัติ อายุ 1-3 เดือน แสดงพฤติกรรมเคลื่อนไหวโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย เช่น การดูด การมอง การไขว่คว้าและการเคลื่อนไหวและการสัมผัสกับวัตถุด้วยตัวของเด็กเองทำให้เด็กเริ่มจำ อายุ 4-6 เดือน เด็กแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ โดยมีจุดมุ่งหมาย อายุ 7-10 เดือน สามารถแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสเป็นส่วนใหญ่ สามารถค้นหาสิ่งของที่ซ่อนได้ สามารถแยกสิ่งที่ต้องการกับไม่ต้องการได้ อายุ 11-18 เดือน พัฒนาการคิดริเริ่มแบบลองผิดลองถูกไม่สนใจ การทำซ้ำ ๆ และเปลี่ยนแปลงให้เกิดความคิดใหม่ ๆ อายุ 18 เดือน – 2 ปี เป็นวัยเริ่มความคิด (Beginning of thought) เด็กสามารถประดิษฐ์วิธีการใหม่ ๆ โดยใช้การคิดในการแก้ปัญหาได้ สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่งกับสิ่งหนึ่ง เด็กจะเริ่มเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมและสามารถที่จะอนุมานความสัมพันธ์ของเหตุและผลได้ สามารถที่จะมีจินตนาการก่อนที่จะเริ่มแสดงพฤติกรรมดังนั้นพัฒนาการของเด็กวัยนี้สามารถสัมผัสกับโลกรอบตัวได้มากขึ้นเป็นผลให้เกิดการสร้างความรู้เข้าใจใหม่โดยการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวสามารถแก้ปัญหาได้แม้ว่าจะไม่สามารถที่จะอธิบายได้

ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนการคิดเป็นรูปธรรม (Preoperational Thought Stage) พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กอายุ 2 - 7 ปี วัยนี้ความคิดขึ้นอยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่สามารถใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้งได้ มีโครงสร้างทางสติปัญญาที่ใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบ ๆ ตัวได้ หรือมีพัฒนาการทางด้านภาษาโดยเริ่มพูดเป็นประโยค และเรียนรู้คำต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ใช้ภาษาเพื่อช่วยในการแก้ปัญหาได้ สามารถเล่นสมมติหรือสร้างทำได้ เช่น เล่นทำเป็นนอนหลับ นำกล่องกระดาษมาทำเป็นรถยนต์ วัยนี้มีความตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ ที่ละเอียดจึงทำให้เด็กมีการคิดที่บิดเบือนจากความเป็นจริง โครงสร้างทางสติปัญญาด้านการอนุรักษ์บางอันยังไม่พัฒนาเต็มที่ทำให้เด็กยังไม่สามารถเข้าใจความคงตัวของสสาร (Conservation) ได้อย่างแท้จริงเช่น วัตถุยังคงมีปริมาณเท่ากันแม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงรูปร่าง หรือเปลี่ยนที่วาง ไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ และมีความคิดยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไม่สามารถที่จะเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่นได้

ขั้นที่ 3 ขั้นการคิดเป็นรูปธรรม (Concrete Operational Stage) เด็กวัย 7 - 11 ปี เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นการคิดที่รวมระหว่างพัฒนาการเกี่ยวกับการคิดเป็นรูปธรรมและกระบวนการใช้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดแตกต่างกับเด็กในขั้นก่อนการคิดเป็นรูปธรรมมาก เด็กสามารถที่จะสร้างกฎเกณฑ์และตั้งเกณฑ์ในการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลในการแสดงความเข้าใจ รู้จักการแก้ปัญหากับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ สามารถที่จะเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความคงตัวของสิ่งต่าง ๆ (Conservation) โดยที่เด็กเข้าใจว่าของแข็งหรือของเหลวจำนวนหนึ่งแม้ว่าจะเปลี่ยนรูปร่างไปก็ยังคงมีน้ำหนักหรือปริมาตรเท่าเดิม สามารถที่จะใช้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ เข้าใจความสัมพันธ์ของส่วนย่อย

ส่วนรวม ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้ คือความสามารถในการคิดย้อนกลับ (Reversibility) สามารถจัดระบบส่วนประกอบออกเป็นลำดับได้หรือเป็นการเรียงลำดับ เด็กจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดแบ่งหมู่ และจัดหมู่โดยมีเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหลัก ความสามารถดังกล่าวเกิดขึ้นได้เพราะเด็กวัยนี้มีความสามารถมองวัตถุได้ถึง 2 ลักษณะในเวลาเดียวกัน คือ สามารถคิดถึงขนาดและน้ำหนัก หรือขนาดและปริมาตรไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการคิดเป็นนามธรรม (Formal Operational Stage) ความสามารถในการคิดของเด็กอายุ 11-15 ปี เป็นการคิดแบบนามธรรมคือเด็กวัยนี้จะเริ่มคิดเป็นผู้ใหญ่ การคิดแบบเด็กจะสิ้นสุดลง เด็กสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถติดตามวิธีวิทยาศาสตร์ทำให้เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ทุกชนิด สามารถกำหนดสมมุติฐานและเข้าถึงการวางแผนการแก้ปัญหาได้ สามารถเข้าใจว่าความเป็นจริงที่เห็นด้วยการรับรู้ไม่สำคัญเท่ากับความคิดถึงสิ่งที่อาจเป็นไปได้ เพียเจต์ยังกล่าวเพิ่มเติมว่าในขั้นนี้โครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กมาถึงระยะวุฒิภาวะนั้นคือ ศักยภาพทางด้านคุณภาพการคิดของเด็กจะถึงขั้นสูงสุด เป็นขั้นปฏิบัติการด้วยการคิดเป็นนามธรรมบรรลุผลสำเร็จ ช่วงวัยนี้กระบวนการดูดซึมประสบการณ์และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญายังคงทำงานต่อไปเพื่อพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาของแต่ละคน

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่าทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์อธิบายว่ามนุษย์สามารถปรับตัวทางร่างกายให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสามารถจัดระบบโครงสร้างทางปัญญาการจากระบบและการปรับตัวเป็นกระบวนการเดียวกัน คือ เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดกระบวนการทำงานภายในโครงสร้างทางสติปัญญา 2 กระบวนการ คือ กระบวนการดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) ผลจากการปรับโครงสร้างทางสติปัญญาจะก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง องค์ประกอบที่เสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญา คือ วุฒิภาวะ ประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม และกระบวนการพัฒนาความสมดุล พัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้ เพียเจต์ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว ช่วงอายุ 0-2 ปี ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนการคิดเป็นรูปธรรม ช่วงอายุ 2-7 ปี ขั้นที่ 3 ขั้นการคิดเป็นรูปธรรม ช่วงอายุ 7-11 ปี ขั้นที่ 4 ขั้นการคิดเป็นนามธรรม ช่วงอายุ 11-15 ปี ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา สร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง จากการลงมือกระทำด้วยการคิด แสดงพฤติกรรมความคิดโดยการแสดงความคิดเห็น คิดวิพากษ์วิจารณ์พิสูจน์

ข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเองตั้งแต่เล็ก ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และอีกส่วนหนึ่งโดยที่ครูเป็นผู้จัดให้ ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับความรู้ความเข้าใจและผู้เรียนแต่ละวัย

2.2.2.3 ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์

บรูเนอร์ (Bruner) เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจและศึกษาเรื่องของการพัฒนาทางสติปัญญาต่อเนื่องจากเพียเจต์ ซึ่งได้ใช้หลักพัฒนาการทางเซวาร์ปัญญาใช้ในการสร้างทฤษฎีการเรียนรู้ โดยใช้ชื่อการเรียนรู้ว่า Discovery Approach หรือการเรียนรู้โดยการค้นพบ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2550: 212) โดยทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญานั้น บรูเนอร์(Bruner) เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง บรูเนอร์(Bruner) ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นความสนใจ(Motivation) ให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ไว้ว่าวิธีการที่ดีที่สุดที่จะพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถนำเอาความรู้ไปใช้นั้น คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเห็นคุณค่าของสิ่งที่จะได้เรียนรู้ ซึ่งความสนใจที่เกิดขึ้นนี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้อย่างยิ่งกว่าเป้าหมายของการชนะ (Bruner, 1960: 14)

ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรูเนอร์นั้น เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่อาศัยแนวคิดของเพียเจต์เป็นฐาน บรูเนอร์เชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งนำไปสู่การค้นพบการแก้ปัญหา โดยคาดหวังว่าบุคคลจะเป็นผู้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง บรูเนอร์ จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ซึ่ง บรูเนอร์ เรียกว่า เป็นวิธีการเรียนรู้โดยการค้นพบ (Discovery Approach) โดยธรรมชาตินั้น บุคคลจะมีความอยากรู้อยากเห็นซึ่งเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการค้นพบขึ้น บุคคลเลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และประมวลข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้นจนเกิดการค้นพบด้วยตนเอง แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2552: 213) มีดังนี้

1. การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ นอกจากจะเกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนแล้ว ยังจะเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมด้วย
2. ผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์และพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบใหม่กับประสบการณ์เดิมแล้วเกิดเป็นความรู้ใหม่
3. พัฒนาการทางสติปัญญาจะเห็นได้ชัดโดยที่ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้าที่ให้เลือกได้หลายอย่างพร้อมๆ กัน

สรวงศ์ โค้วตระกูล (2552: 212 – 214) ได้เสนอวิธีการเรียนรู้ตามแนวคิดของ บรูเนอร์ ที่ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการค้นพบความรู้ไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Mode) เป็นวิธีที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อม โดยเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการกระทำมีประสบการณ์โดยตรงจากการสัมผัสซึ่งจะช่วยให้ การสะสมข้อมูลไว้ในความคิดของตน

2. การเรียนรู้จากความคิด (Iconic Mode) เป็นวิธีการที่ผู้เรียนสามารถที่จะ สร้างจินตนาการหรือมโนภาพ (Imagery) ขึ้นในใจได้ การรู้คิดในขั้นนี้ต้องอาศัยข้อมูลทางสายตาหรือ ประสาทสัมผัสอื่นเป็นสำคัญ

3. การเรียนรู้จากสัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic Mode) เป็นวิธีการที่ ใช้สัญลักษณ์วิธีการนี้ผู้เรียนจะใช้ในการเรียนรู้เมื่อมีความสามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม หรือ ความคิดรวบยอดที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรม จึงจะสามารถสร้างสมมติฐาน และพิสูจน์ว่าสมมติฐาน ถูกหรือผิดได้ ซึ่งเป็นขั้นที่สูงสุดของการพัฒนาทางด้านความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม ในขั้นนี้ ภาษามีความสำคัญต่อการพัฒนาการรู้คิดของบุคคล

สรวงศ์ โค้วตระกูล (2556: 298 – 299) เสนอแนวคิดของบรูเนอร์ ที่เชื่อว่า แม้ว่าวิธีการที่ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการค้นพบความรู้จะมี 3 วิธี และขึ้นกับวัยของผู้เรียน แต่ไม่ได้ หมายความว่าผู้ใหญ่จะพ้นจากการคิดขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ(Enactive) หรือขั้นการเรียนรู้จาก การคิด (Iconic) เพียงแต่ผู้ใหญ่ใช้สัญลักษณ์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้มากขึ้นจากแนวคิดข้างต้น จึงนำเสนอหลักการสำคัญเกี่ยวกับการสอนโดยวิธีการค้นพบไว้ ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด
2. เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนต้องเป็นต้นแบบ (Model) ที่ดี โดยเริ่มตั้งแต่ทัศนคติของผู้สอน และเชื่อว่าผู้เรียนมีแรงจูงใจภายใน (Self-Motivation) มีความอยากรู้อยากเห็น ค้นพบสิ่งที่อยู่รอบตัวด้วยตนเอง
3. เน้นความสำคัญของผู้เรียน จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้โดยการ ค้นพบโดยให้โอกาสผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
4. การจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนควรเริ่มจากประสบการณ์ที่ใกล้ตัวไปหา ประสบการณ์ที่ไกลตัว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ
5. แรงเสริมด้วยตนเอง (Self-reinforcement) มีความหมายต่อผู้เรียน มากกว่าแรงเสริมภายนอก (Extrinsic Reinforcement) ดังนั้น ควรให้ข้อมูลย้อนกลับผู้เรียนเพื่อให้ ทราบว่าผิดหรือถูกเป็นการสร้างแรงเสริมด้วยตนเอง

พรณิ ช. เจนจิต (2550: 206) ได้นำเสนอข้อดีของการสอนโดยวิธีการค้นพบของบรูเนอร์ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางด้านความคิด
2. ก่อให้เกิดความพึงพอใจในกิจกรรมในลักษณะที่เป็นรางวัลในตนเอง (Intrinsic Reward)
3. บุคคลได้เรียนรู้วิธีที่จะศึกษาค้นคว้าและค้นพบสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง
4. ช่วยให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้นาน เนื่องจากบุคคลเป็นผู้สังเกตค้นคว้ารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุปทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรูเนอร์ (Bruner) ได้เน้นในเรื่องของการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ที่ดีต้องเกิดจากการกระตุ้นความสนใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีการเรียนรู้จากการกระทำ การเรียนรู้จากความคิด และการเรียนรู้จากสัญลักษณ์และนามธรรมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อจะนำไปสู่การค้นพบการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.2.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของวิกตอว์สกี

วิกตอว์สกี (Vygotsky) ให้ความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนทนาระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กเป็นกลไกสู่คุณค่าทางวัฒนธรรมและความเชื่อถือจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษ วิกตอว์สกีใช้คำถามกับเด็กเพื่อพัฒนาความคิดที่ซับซ้อนได้อย่างไร เขาสรุปว่ากลไกทางวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดโดยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นวิธีเพิ่มพัฒนาทางการคิดที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากวัฒนธรรมทางสังคม เด็กมีความรู้และทักษะจากการแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างเขากับผู้ใหญ่หรือเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า นอกจากนี้ประสบการณ์จากการสนทนาเป็นส่วนหนึ่งในการคิดของเด็ก พัฒนาการทางสติปัญญาเกิดขึ้นได้ทั้งอย่างอิสระและไม่อิสระจากกระบวนการทางสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงข้ามกับทฤษฎีของเพียเจต์ เด็กอาศัยกระบวนการทางสังคมเริ่มต้นคิด และเพียงแต่ให้อิสระเด็กเพิ่มขึ้นเมื่อมาใช้ความคิดจากประสบการณ์ที่หลากหลายที่ผู้ใหญ่หรือเพื่อนให้ความช่วยเหลือ (Essa. 2003: 124-125)

ทฤษฎีของวิกตอว์สกี ให้ความสำคัญของวัฒนธรรมทางสังคมและภาษา (Moll: 1990; McInerney; & McInerney. 1998: 38) จะช่วยให้เด็กเรียนรู้เรื่องที่ยาก ๆ ได้ง่าย ๆ และเร็ว เช่นเด็กที่มีครูหรือพ่อแม่อยู่ใกล้ซิด คอยช่วยเหลือเขาเวลาเขามีปัญหา หรือการคิดเรื่องที่ยาก ๆ คิดไม่ได้การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้ดีและเร็ว ซึ่งระยะเวลาของความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่ส่งผลต่อพัฒนาการของแต่ละคนแตกต่างกัน ระบบทางสังคมมี

ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงหลักการ 3 ประการในการสะท้อนทฤษฎีการใช้ The Zone of Proximal Development คือ การพัฒนาการคิดของเด็กเกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของผู้ใหญ่หรือเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า

ขั้นที่ 1 ระดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับวัย

ขั้นที่ 2 การเตรียมแนะนำ (Scaffold Instruction)

ขั้นที่ 3 การประเมินการปฏิบัติ

บรรยาการการเรียนรู้ของเด็กต้องมีครูทำหน้าที่ช่วยให้คำแนะนำเมื่อเด็กไม่สามารถคิดได้ด้วยตนเอง ครูให้คำแนะนำเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจน วิธีการแนะนำความคิดให้เด็กต้องค่อยเป็นค่อยไป ครูต้องทำให้เด็กสามารถทำงานต่อไปได้อย่างอิสระจนประสบความสำเร็จด้วยตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในขณะเล่น หรือเรียนรู้ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้และภาษา ไวโกตสกีแนะนำว่าการเรียนรู้แบบเป็นทางการและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมีความต่อเนื่องและอาศัยกันและกัน จากการสนับสนุนของครู เพื่อน โดยให้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ การแก้ปัญหาและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (McInerney; & McInerney. 1998: 40; citing Vygotsky. 1978) ดังนั้นครูควรตระหนักถึงการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้เกิดการช่วยเหลือ และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ในวันนี้จะทำให้เด็กสามารถทำงานกับผู้อื่นในอนาคตจากข้อมูลที่ถูกกล่าวมาสรุปได้ว่า ทฤษฎีประวัติศาสตร์สังคมของไวโกตสกี ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการคิดเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ภาษาเป็นสื่อให้คนได้ติดต่อสัมพันธ์สื่อสารทั้งความรู้สึกส่วนตัว ความรู้ ความคิด ในขอบเขตของ “ช่องว่างของระดับพัฒนาการที่แท้จริง ขณะที่ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างอิสระกับระดับที่สูงขึ้นของการพัฒนาศักยภาพ ขณะที่ตัดสินใจแก้ปัญหาภายใต้คำแนะนำของผู้ใหญ่หรือการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า” บทบาททางสังคมในการช่วยให้คำแนะนำต้องปฏิบัติอย่างระมัดระวัง แล้วปล่อยให้เด็กได้ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตัวเองต่อไปอย่างอิสระจนประสบความสำเร็จ ทฤษฎีนี้มีอิทธิพลต่อการนำไปประยุกต์ในการเรียนการสอนที่ส่งผลให้เด็กแต่ละคนพัฒนาความคิดของตนได้เต็มตามศักยภาพ โดยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการช่วยเหลือและการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์มีการแก้ปัญหาและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

สรุปทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมวัฒนธรรมของไวโกตสกี (Vygotsky) ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการผ่านการจัดสภาพแวดล้อมให้การพัฒนาโดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมในสังคมและได้รับการพัฒนาจากผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีทักษะสูงกว่าโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรม ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบ โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการ เพื่อให้ นักศึกษาได้เกิดการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนพร้อมทั้งแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการเรียนได้อย่างเหมาะสม

2.2.3 การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ในครั้งนี้ เป็นฝึกการอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถนำสิ่งที่ได้รับไปปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงที่ผู้เข้าอบรมปฏิบัติอยู่ ลักษณะของการอบรมจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการให้ความรู้ของวิทยากร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม ให้สามารถแก้ไขในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาตนเอง ส่วนที่ 2 เป็นการปฏิบัติการของผู้เข้ารับการอบรมที่จะหาหรืออภิปราย ให้ได้แนวทางแก้ปัญหาหรือวิธีการ ปฏิบัติงาน โดยอาจจะดำเนินการทั้งกลุ่มใหญ่หรือและเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งการดำเนินการของส่วนที่ สอง จะอาศัยหลักวิชาการหรือหลักการที่วิทยากรได้บรรยายหรืออภิปรายมาใช้ประกอบเป็นแนวทาง และใช้เทคนิคที่มีรูปแบบผสมผสานกัน เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะจะทำให้ นักศึกษาได้รับความรู้และทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง และฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่างๆ จนมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองโดยเทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรมมี ดังนี้

2.2.3.1 การบรรยาย

ความหมายของการบรรยาย

การบรรยาย หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนหรือวิทยากรใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ในการถ่ายทอดเนื้อหา และประสบการณ์โดยการบอกเล่า พุฒบางครั้งอาจเปิดโอกาสให้ซักถาม โดยวิธีการนี้อาจจะใช้สื่อที่เหมาะสมประกอบซึ่ง วิธีนี้จะทำให้ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ ได้ตรงกัน (วาสนา ทวีกุลทรัพย์. 2537: 65; สมคิด บางโม. 2545:85; ทิศนา แหมมณี. 2553: 327)

จุดมุ่งหมายของการบรรยาย

ทิศนา แหมมณี (2553: 327) อธิบายถึง จุดมุ่งหมายสำคัญของการบรรยายไว้ว่าเพื่อที่จะเสนอข้อมูลได้เป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้นรูปแบบของการบรรยาย

ระวีวรรณ ศรีคร้ามครัน (2543: 95 – 96) ได้อธิบายถึงรูปแบบของการบรรยายสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การบรรยายที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ หรือรับฟังความรู้จากผู้บรรยายได้โดยทางโทรศัพท์ หรือ การส่งผ่านภาพจากดาวเทียม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลสามารถได้ยิน ฟังการบรรยาย และสามารถถามคำถามผู้บรรยายโดยใช้เครื่องมือสื่อสารต่างๆ และโทรศัพท์ซึ่งการบรรยายในลักษณะนี้สามารถส่งผ่านความรู้ไปยังที่กว้างขวาง

2. การบรรยายที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียนตามตำราเรียน หรือเอกสารการสอนตั้งแต่บทที่หนึ่งเรื่อย ๆ ไปจนจบซึ่งทำให้ผู้สอนไม่จำเป็นต้องเตรียมการสอนมากนัก เนื่องจากการเรียนการสอนจะดำเนินไปตามหนังสือแบบเรียนทุกประการการสอนในลักษณะนี้ ผู้เรียนจะไม่ได้รับความรู้ใหม่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในตำราเรียน ซึ่งการฟังคำบรรยายจากผู้เรียน หรือการอ่านจากตำราเรียนก็จะไม่แตกต่างกัน

3. การบรรยายที่ผู้สอนได้อัดเป็นเทป วิดีทัศน์หรือภาพยนตร์เอาไว้ สำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกล ซึ่งทำให้ผู้ฟังการบรรยายไม่สามารถถามคำถามโดยตรงกับผู้บรรยายได้ แต่ผู้เรียนสามารถเปิดซ้ำหลายครั้ง ๆ จนกว่าจะเกิดความเข้าใจได้ด้วยตนเอง

องค์ประกอบสำคัญของการบรรยาย

ทิตนา แหมมณี (2553: 327) ได้เสนอแนะองค์ประกอบสำคัญของการบรรยาย ได้แก่

1. มีผู้สอนและผู้เรียน
2. มีเนื้อหาสาระ หรือข้อความความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
3. มีการบรรยาย พูด บอก เล่า อธิบาย โดยผู้สอน
4. มีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการบรรยาย

ขั้นตอนของการบรรยาย

การบรรยายในรูปแบบใดก็ตาม รวมทั้งการบรรยายจากผู้บรรยายโดยตรงควรประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการบรรยาย เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การบรรยายนั้นน่าสนใจและประสบความสำเร็จได้ ผู้บรรยายควรกำหนดรูปแบบของการบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนสนใจการบรรยายตลอดเวลา และได้รับความรู้ตามจุดประสงค์ของการบรรยาย นั้น ๆ ดังนั้นก่อนการบรรยายควรจัดเตรียมเนื้อหาวิชาให้ครอบคลุมเนื้อเรื่อง และบอกจุดประสงค์ของการบรรยาย รวมทั้งบอกแนวคิด หลักการสำคัญของเนื้อเรื่องที่จะบรรยาย และในการเตรียมการบรรยายนั้นผู้บรรยายควรเตรียมแผนงานไว้ด้วยว่า ในระหว่างการบรรยายนั้น ต้องการให้ผู้เรียนทำอะไรบ้าง เช่น ให้จดคำบรรยาย หรือมอบงานให้ทำ เมื่อบรรยายเสร็จสิ้นลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรเตรียมแนวปฏิบัติในลักษณะของใบงานไว้ล่วงหน้าและให้ผู้เรียนรับทราบ หรือผู้สอนอาจจะเขียนไว้บนกระดานดำก่อนก็ได้

2. การบรรยาย เป็นการจัดเรียงลำดับเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจจากสิ่งที่ยากๆ ก่อนและควรบรรยายร่วมกับการใช้อุปกรณ์การสอนอื่นๆ ใช้แนวทางการเปรียบเทียบ การเล่าเรื่องหรือการยกตัวอย่าง เพื่อสนับสนุนความรู้หรือแนวคิดที่บรรยาย รวมทั้งกระตุ้นความสนใจของผู้ฟังด้วยการใช้คำถามเป็นระยะๆ หรือนำกิจกรรมอื่นๆ มาร่วม

3. ทบทวนความรู้ หรือสรุปการบรรยาย เป็นการใช้ข้อความที่เป็นแนวคิดหลัก หรือให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปความเข้าใจ รวมทั้งการใช้คำถามย้อนกลับไปยังผู้เรียน เพื่อให้ทราบว่า ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้มากน้อยแค่ไหน (ระวีวรรณ ศรีคร้ามครัน.2543: 96 – 97)

ข้อเสนอแนะในการบรรยาย

ข้อเสนอแนะและเทคนิควิธีการบรรยายสรุปได้ ดังนี้

1. การเตรียมการบรรยาย ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเนื้อหาสาระที่จะบรรยายให้เข้าใจแจ่มแจ้งหากมีข้อสงสัยควรศึกษาค้นคว้าให้กระจ่างก่อน เลือกเนื้อหาสาระใดมีความจำเป็นหรือมีประโยชน์ต่อผู้เรียนเพียงใด สิ่งใดไม่จำเป็นให้ตัดออก ควรจัดลำดับเนื้อหาสาระว่า สิ่งใดควรพูดก่อน พูดหลัง และเชื่อมโยงกันอย่างไร เนื้อหาสาระแต่ละส่วนมีส่วนใดที่ยังคลุมเครือ ซึ่งควรหาตัวอย่างประกอบหรือสื่อใดช่วย ควรแสวงหาเทคนิคในการนำเสนอสาระแต่ละส่วนให้น่าสนใจ ทำทายความคิดและเข้าใจได้ง่าย ซึ่งอาจจะเป็นการใช้คำถามกระตุ้น หรือการเล่าประสบการณ์ที่แปลกใหม่ หรือนำเสนอปัญหาที่ทำทายความคิดก่อนการบรรยาย ผู้สอนควรมีโครงร่าง(Outline) สำหรับการบรรยายและมีเอกสารประกอบการบรรยายแจกให้แก่ผู้เรียน

2. การบรรยาย เมื่อเริ่มการบรรยาย ผู้บรรยายควรสร้างความสนใจของผู้เรียน และพยายามรักษาความสนใจนั้น ให้คงอยู่ตลอดการบรรยายด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น

2.1 การใช้ปัญหาเป็นสิ่งที่เร้า

2.2 การใช้การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นความสามารถของตนในเรื่องนั้น

2.3 มีการใช้สื่อประกอบ เช่น สไลด์ เทปเสียง วิดีทัศน์ เป็นต้น

2.4 การใช้การซักถามประกอบการบรรยาย

2.5 การใช้กิจกรรมประกอบการบรรยาย เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย การสาธิตการแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกม การทดลองปฏิบัติ เป็นต้น

2.6 การยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย

2.7 การใช้อารมณ์ขัน

2.8 การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามและแสดงความคิดเห็น

3. พยายามบรรยายสั้น ๆ โดยเฉพาะการบรรยายแบบเป็นพิธีการทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา คำบรรยายถูกต้องตามหลักภาษาไวยากรณ์ที่นักเรียนสามารถที่จะเข้าใจได้ สร้างจุดสนใจของชั้นเรียนตั้งแต่เริ่มต้นใช้เสียงแสดงความรู้สึก (Expressive Voice)

4. การอภิปรายซักถาม และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ก่อนยุติการบรรยายผู้บรรยายควรสรุปสาระสำคัญของการบรรยาย และควรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามหรือเปิดอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ต่อจากนั้นควรมีการทดสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนในเรื่องที่บรรยายด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการสุ่มถามผู้เรียน หรือการให้ทำแบบทดสอบ เป็นต้น (ทิตินา เขมมณี. 2553: 327 – 328)

ข้อดีของการบรรยาย

วิระ ไทยพานิช (2529: 1) กล่าวถึง ข้อดีของการบรรยายและข้อบกพร่องของการบรรยายไว้ ดังนี้

1. เป็นวิธีที่ดีที่สุดเมื่อต้องการที่จะให้เนื้อหาจำนวนมากแก่นักเรียนในระยะเวลาจำกัด หรือใช้เวลาน้อย
2. ครูควบคุมเนื้อหาได้ถูกต้อง
3. การบรรยายเป็นสิ่งที่มีความค่าต่อเนื้อหาเรื่องราวใหม่ๆ ซึ่งเนื้อหานั้นยังไม่มีในที่แพร่หลาย
4. เหมาะสมมากสำหรับสอนกลุ่มใหญ่
5. สามารถที่จะใช้กับเทคนิคการสอนอื่นๆ เช่น การสาธิต และอภิปราย หรือการแสดงบทบาท (Role playing)

6. สามารถที่จะกระตุ้นนักเรียน

ข้อบกพร่องของการบรรยาย

1. สามารถที่จะนำไปสู่ความเบื่อหน่าย ถ้านักเรียนไม่ได้ร่วมกิจกรรมเลย นอกจากการฟังและจดคำบรรยาย
2. ผู้บรรยายจำเป็นต้องมีทักษะในการพูด
3. เป็นวิธีการที่ยากในการใช้ เมื่อคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน
4. สามารถที่จะทำให้นักเรียนเบื่อ ถ้ามีผู้บรรยายมีนิสัยน่ารำคาญ (ขยับแว่นตาบ่อยๆถอนหายใจบ่อยๆ)

5. ยากที่จะประเมินผลเพราะนักเรียนไม่มีส่วนร่วมและครูไม่รู้แน่นอนว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาหรือไม่

6. นักเรียนจำได้เฉพาะที่นักเรียนได้ยินเท่านั้นนอกจากว่านักเรียนจดสรุปย่อคำบรรยายได้ดี ซึ่งนักเรียนส่วนมากขาดทักษะในการจดสรุปย่อคำบรรยาย

สรุปได้ว่า การบรรยายเป็นกระบวนการที่ผู้สอนหรือวิทยากรใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ในการถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์โดยการบอกเล่า พูด บางครั้งอาจเปิดโอกาสให้ซักถาม โดยวิธีการนี้อาจจะใช้สื่อที่เหมาะสมประกอบ ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ ได้ตรงกัน รูปแบบการบรรยายสามารถทำได้โดยบรรยายโดยวิทยากรหรือจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่ออื่นๆ ขั้นตอนในการบรรยายสามารถแบ่งได้ 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นเตรียมการบรรยาย ขั้นบรรยาย และขั้นทบทวนและประเมินผลการบรรยาย

2.2.3.2 การอภิปรายกลุ่ม

วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย คือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 4-8 คน และให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นและประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนดและสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการอภิปรายกลุ่มย่อยเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนกว้างขึ้น ดังนี้ (พิศนา เขมมณี. 2547:49)

1. มีการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละประมาณ 4-8 คน
2. มีประเด็นในการอภิปราย
3. มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้สึกและประสบการณ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มตามประเด็นการอภิปราย
4. มีการสรุปสาระที่สมาชิกในกลุ่มได้อภิปรายกันเป็นข้อสรุปของกลุ่ม
5. มีการนำข้อสรุปของกลุ่มมาใช้ในการสรุปบทเรียน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557: 37) ได้ให้ความหมายของ การสอนแบบอภิปรายว่าเป็นการสอนที่ผู้สอนกับผู้เรียนผู้สอนกับผู้เรียนหรือผู้เรียนด้วยกันร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเนื้อหาที่เตรียมมา ซึ่งโดยทั่วไปนิยมทำกันในกลุ่มเล็กแต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากลุ่มใหญ่ทำไม่ได้เพราะในกลุ่มใหญ่เองก็ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเช่นเดียวกัน หลักสำคัญในการสอนแบบอภิปราย คือ การที่ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการคิด พัฒนา วิเคราะห์ใน

สิ่งที่เรียนแล้วแสดงความคิดเห็นในสิ่งนั้นกับผู้สอนหรือเพื่อน ช่วยกันประเมิน วิเคราะห์หรือให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกต่อหนึ่ง

ณัฐฐา สววิบูลย์ (2553: 21) กล่าวว่า วิธีการสอนโดยการอภิปรายกลุ่มย่อย คือกระบวนการสอนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 4-8 คน และให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนดและสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่มเพื่อนำไปใช้ในบทเรียนต่อไป

ดังนั้นการอภิปราย คือ การร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันเกิดจากการเรียนรู้ จากเรื่องราวหรือปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้เป็นปัญหาหรือประเด็นที่น่าสนใจควรค้นคว้าโดยกลุ่มผู้เรียน หรือกลุ่มผู้เรียนกับผู้สอน

กระบวนการสอนแบบอภิปราย

ไพฑูรย์ สินดารัตน์ (2557: 39-46) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการสอนแบบอภิปรายว่ามีขั้นตอนที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการ
 - 1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน
 - 1.2 เตรียมประเด็นอภิปรายไว้ล่วงหน้า
 - 1.3 เตรียมข้อมูลประกอบไว้ด้วย
 - 1.4 เตรียมคำตอบหลักพร้อมเหตุผล
 - 1.5 การเตรียมสถานที่และอุปกรณ์
2. การดำเนินการ
 - 2.1 บอกเป้าหมายในชั้นเรียน
 - 2.2 กำหนดประเด็นให้อภิปราย
 - 2.3 เลือกชนิดของการอภิปราย
 - 2.3.1 การอภิปรายในกลุ่มใหญ่
 - 2.3.2 การอภิปรายในกลุ่มย่อย
 - 2.4 ผสมผสานวิธีการตามเป้าหมาย
 - 2.5 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด
3. การประเมิน
 - 3.1 การสังเกต
 - 3.2 ให้ผู้เรียนประเมิน

3.3 จัดทำเป็นแบบประเมิน

ทศนา แหมมณี (2547: 50-52) เสนอขั้นตอนการสอนด้วยวิธีอภิปรายโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เรื่องที่จะอภิปราย

1.1 ปัญหาที่เกิดจากการซักถามของผู้เรียน

1.2 ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้เป็นปัญหาหรือประเด็นที่น่าสนใจควรค้นคว้ามาอภิปรายร่วมกัน

1.3 ปัญหาที่เกิดจากความบกพร่อง ผิดพลาด ที่ควรพิจารณาแก้ไขร่วมกัน

1.4 ปัญหาของสังคมปัญหาจากสิ่งแวดล้อมและสื่อสารมวลชนทั่วไป

1.5 ผู้สอนเสนอปัญหาให้ผู้เรียนคิด

1.6 จัดประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนคิดเกิดปัญหาควรแก่การศึกษา

1.7 กำหนดแบบฝึกหัดหรืองานให้ผู้เรียนทำ

2. การเตรียมผู้ฟัง

2.1 ผู้ฟังต้องเข้าใจประเด็นหรือปัญหาเรื่องที่อภิปราย

2.2 ผู้ฟังต้องเข้าใจมารยาทในการฟัง

2.3 ผู้ฟังต้องเข้าใจมารยาทในการพูด

2.4 ผู้ฟังต้องรู้วิธีการสรุปประเด็นและจดบันทึก

3. การเตรียมการอภิปราย

3.1 จะพิจารณาใช้กลุ่มอภิปรายแบบไหนเมื่อเป็นเรื่องที่ผู้เรียนทั้งชั้นจะต้องอภิปรายร่วมกัน เนื่องจากเป็นเรื่องที่ทุกคนในใจร่วมกันและทุกคนได้ค้นคว้ากันมากก็ควรใช้การอภิปรายกลุ่มใหญ่แต่ถ้าเป็นเรื่องหัวข้อย่อยซึ่งสมาชิกกลุ่มย่อยไปค้นคว้ามาอภิปรายก็ควรใช้กลุ่มย่อย

3.2 ให้เวลาแก่ผู้อภิปรายเพียงพอในการพูดและเหลือเวลาให้ผู้ฟังอภิปรายซักถาม แบ่งประเด็นในการอภิปรายให้เหมาะสมกับเวลาในอันที่จะสรุปทำความเข้าใจ

3.3 อภิปรายทำความเข้าใจในหัวข้อที่จะอภิปรายให้ชัดเจนทั้งแก่ผู้อภิปรายและผู้ฟังทั้งชั้น

3.4 สรรวจดูสิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์ในการดำเนินการอภิปราย โดยการจัดสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญในอันที่จะทำให้การอภิปรายได้ผลดีขึ้น จัดที่นั่งให้แน่ใจว่าทุกคนได้ยินการอภิปรายทั่วถึงกัน

3.5 ศึกษาวิธีการจัดที่นั่งให้เหมาะสมกับแบบของการอภิปรายและผู้ฟัง

3.6 จัดเตรียมพิจารณาถึงการใช้แสงหรือใช้เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ และการใช้กระดานดำ

4. การประเมินผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย

4.1 ประเมินผลหัวข้ออภิปราย การจัดลำดับหัวข้อความสัมพันธ์ของ หัวข้อต่างๆ ของปัญหาที่อภิปรายเวลาที่ใช้ในการอภิปรายของแต่ละบุคคลและเวลาที่ใช้ทั้งหมด

4.2 สรุปผลที่ได้รับ

4.3 นำผลที่ได้รับมาอภิปรายร่วมกับผู้เรียนเพื่อพิจารณาแก้ไข ข้อบกพร่องที่พบเห็นจากการประเมินผล

สรุปได้ว่าการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อยเป็นกระบวนการที่ผู้สอนช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นการสำรวจและประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการ อภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม

2.2.3.3 การระดมสมอง

ความหมายของการระดมสมอง

ประสาธ อิศราปรีดา (2532: 12) ได้ให้ความหมายของการระดมสมองว่า ความคิดดีๆจำนวนมากของบุคคลจะถูกเก็บไว้และเขาจะไม่แสดงความคิดเห็นเหล่านั้นออกมา เนื่องจาก กลัวผู้อื่นจะวิพากษ์วิจารณ์ ฉะนั้นกลวิธีการระดมความคิดนี้ จะไม่เริ่มด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ สมาชิกในกลุ่มคิดขึ้นว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ถูกต้อง หากแต่พยายามกระตุ้นให้ทุกคนคิดให้มากที่สุด เสียก่อนแล้วจึงจะมีการประเมินและการสังเคราะห์ความคิดเห็นเหล่านั้นในภายหลัง

เครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ (2534: 43) ได้กล่าวว่า การระดมสมองเป็นรูปแบบ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรึกษาหารือกัน สมาชิกแต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็น ของตนเองได้เต็มที่จากนั้นจึงหาข้อยุติ โดยการประสานความคิดทุกคนเข้าด้วยกัน

จรัญ สุวัठी (2534: 89) ได้กล่าวถึง ความหมายของการระดมสมอง ไว้ว่าเป็น วิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาของ อเล็ก ออสบอน (Alex Osborn) จุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้บุคคลที่มี ความคิดหลายทิศทางคิดได้คล่องในช่วงเวลาที่จำกัดเป็นกลุ่มคิดแล้วจดรายการความคิดต่างๆ ที่คิดไว้ โดยไม่คำนึงการประเมินความคิดแต่เน้นที่ปริมาณความคิดและในขั้นสุดท้ายก็เลือกเอาความคิดที่ดี ที่สุดมาใช้ในการแก้ปัญหาและจัดลำดับทางเลือก หรือการแก้ปัญหารองๆ ไว้อีกด้วย

ประชาสรรค์ แสนภักดี (2551: 187) การระดมสมอง คือ เป็นกระบวนการที่มี แบบแผนที่ใช้เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ปัญหาหรือข้อเสนอแนะจำนวนมากในเวลาที่ยาวเร็ว เป็น

วิธีการที่ดีในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และเกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มมากที่สุด การระดมสมอง มุ่งเน้นที่จำนวนความคิดไม่ใช่คุณภาพ

จากความหมายของการระดมสมองข้างต้นสรุปได้ว่าการระดมสมอง คือ การ จัดสถานการณ์หรือคำถาม โดยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างสมาชิกเพื่อคิดวิธีแก้ปัญหา มีการเสนอความคิดเห็นอย่างเปิดกว้างมีการจดบันทึกความคิดเห็นของทุกคนไว้ ความคิดเห็นที่เสนอ ไม่มีการตัดสินภายในกลุ่มว่าความคิดนั้นจะถูกหรือผิดต้องแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุดเร็วที่สุด เท่าที่จะสามารถทำได้แล้วเลือกวิธีที่ดีที่สุดมาใช้แก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบและนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการระดมสมอง

อาวี พันธุ์ณี (2534: 89) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการระดมพลังสมองไว้ ดังต่อไปนี้

1. ประวิงการตัดสินใจเมื่อบุคคลเสนอความคิดขึ้นมาในการวิพากษ์วิจารณ์ หรือตัดสินใจในความคิดใดๆ ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นว่าดีมีคุณภาพ หรืออาจจะมีประโยชน์ น้อยก็ตาม การตัดสินใจจะยังไม่กระทำในตอนเริ่มต้นคิด
2. อิสระทางความคิด บุคคลอิสระที่จะคิดหาคำตอบหรือเสนอความคิด ความคิดยิ่งแปลกแตกต่างจากผู้อื่นยิ่งเป็นความคิดที่ดี เพราะความคิดแปลกอาจนำไปสู่ความคิดริเริ่ม
3. ปริมาณความคิด บุคคลยิ่งคิดได้มากได้รวดเร็วยิ่งต้องการ ส่งเสริมและ กระตุ้นให้บุคคลคิดได้มากๆ ยิ่งขึ้น
4. การปรับแต่งความคิดที่เสนอไว้ทั้งหมดนำมาประมวลกันแล้วพิจารณา ตัดสินจัดลำดับความสำคัญของความคิดโดยใช้เกณฑ์กำหนดในเรื่อง เวลา บุคคล งบประมาณ ประโยชน์ เป็นต้น

ขั้นตอนการระดมสมอง

สุพัฒน์ ชุมช่วย (2548: 56) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการระดมสมองไว้ดังนี้
ขั้นแรก บอกความสำคัญของกิจกรรม ให้คำนิยามที่ชัดเจน บอกสิ่งที่ต้องการ คือพฤติกรรมหลักๆ หรือสำคัญที่ต้องทำของแต่ละหัวข้อการระดมสมอง

ขั้นที่ 2 กวาดสายตาให้ทั่วห้องแล้วเริ่มตั้งคำถามที่ต้องการระดมสมอง

ขั้นที่ 3 แสดงการรับรู้คำตอบโดยการยิ้ม สบตา ขอบคุณ แล้วกล่าวคำตอบซ้ำ
ต้องทำเช่นนี้ทุกคำตอบจึงจะทำให้คนอยากตอบ

ขั้นที่ 4 บอกให้ผู้ช่วยเขียน เขียนให้ตัวโตพอที่ทุกคนทั้งห้องอ่านเห็นได้ ให้ใช้
หรือ นำคำตอบต่างๆ ในแต่ละคำตอบ ห้ามเขียน 1, 2, 3 ...เพราะจะต้องอภิปรายในตอนท้ายอาจจะ

ปรับรวมหรือปรับเปลี่ยน การระบุตัวเลขทำให้ยุ่งยากในการวางอันดับใหม่และอาจทำให้เข้าใจผิดว่าลำดับแรกๆ มีความสำคัญกว่าลำดับท้ายๆ

ขั้นที่ 5 กลับมาทบทวน เมื่อการระดมสมองสิ้นสุดลง อภิปรายเพื่อความกระจ่างและถามว่าทุกคนเห็นด้วยหรือไม่ แน่แน่นอนจะมีคนตอบรับถึงกับเป็นฉันทามติ และทุกคนจะภาคภูมิใจ เพราะความคิดมาจากกลุ่มคนจัดทำร่วมกันและเต็มใจปฏิบัติตาม

จรีย์ สุวดี (2534: 57-59) ได้เสนอขั้นตอนในการระดมพลังสมองไว้ ดังนี้

1. “ถามเด็กว่า เขาคิดว่าการระดมพลังสมอง หมายความว่าอย่างไร” เด็กจะตอบอะไรก็ได้แล้วแต่ และเขาก็ไม่ว่าอะไรที่จะพูดที่รู้ว่า “การระดมพลังสมอง” คือ การระดมความคิดหรือการผลิตความคิดออกมาจากสมองให้ได้มากที่สุด

2. อภิปรายกฎเกณฑ์อย่างสั้นๆ เขียนกฎเกณฑ์ไว้บนแผ่นกระดาษติดข้างฝาให้เด็กเห็น

3. ตกผลึกกับเด็กเรื่องการบันทึกความคิดเห็นว่าจะทำอย่างไร จะใช้เทปบันทึกหรือใช้คนจดบันทึกสักหนึ่งหรือสองคน การจะใช้เทปก็เครื่องหรือคนจอก็คนขึ้นอยู่กับขนาดเล็กใหญ่ของกลุ่มบางที่อาจใช้นักเรียนชั้นโตกว่าเป็นผู้จดบันทึกให้นักเรียนชั้นเด็กเล็ก ข้อสำคัญควรให้ผู้จดบันทึกเข้าใจตัวสะกดความสะอาดยังไม่สำคัญในตอนนี้อยู่ที่การบันทึกได้อย่างรวดเร็วบางที่ถ้าใช้ภาพวาดก็อาจดีกว่าการเขียนเป็นตัวหนังสือด้วยซ้ำไป

4. ครูเป็นผู้ริเริ่มต้นให้หัวข้อและความคิดเป็นคนแรกแล้วกำหนดเวลาระดมพลังสมองว่ากี่นาที ใช้เวลาน้อย หรือเวลามากขึ้นอยู่กับหัวข้ออภิปราย

5. ถ้าทำในกลุ่มที่มีขนาดเล็ก (4-6 คน) และมีหลายกลุ่ม ผู้รายงานสามารถรายงานสิ่งที่จดบันทึกต่อกลุ่มได้ทันที

6. ถ้าระดมพลังสมองทั้งชั้นเรียนครูอาจต้องเป็นผู้จดบันทึกเอง และต้องทำงานในช่วงนี้ให้เร็วที่สุดแล้วต่อไปสนับสนุนให้เด็กอีกหลายๆ คนผลัดกันมาช่วยหลังจากที่เด็กพอคุ้นเคยกับวิธีการระดมพลังสมองแล้ว ครูอาจจะจัดการประชุมประเมินความคิดแล้ววางแผนเพื่อให้เด็กใช้วิธีการระดมพลังสมองสำหรับการทำงานต่อไป

ประชาสรรค์ แสนภักดี (2550: 188-189) ขั้นตอนการระดมสมอง มีดังนี้

1. เตรียมการ

1.1 กำหนดประเด็น กำหนดประเด็นในการระดมสมอง ทำความเข้าใจให้ชัดเจนเขียนหัวข้อบน Flipchart ควรกำหนดประเด็นด้วยการตั้งคำถาม “ทำไม” “อย่างไร” หรือ “อะไร”

1.2 กำหนดเวลาและวิธีการควรกำหนดเวลาที่จะให้สมาชิกแต่ละคนคิดโดยอิสระ เช่น 2-5 นาที และเวลาที่จะให้นำเสนอความคิดเห็น เช่น 15-20 นาที วิธีการระดมสมองอาจจะใช้วิธี

ฟรีรอบวง (freewheeling) คือ สมาชิกสามารถเสนอเมื่อไรก็ได้เมื่อต้องการ หรือเรียงตามคิว (round robin) คือ ให้เสนอความเห็นทีละคนเรียงลำดับ ถ้าไม่มีความเห็นก็สามารถเฉยผ่านได้

1.3 กำหนดผู้รับผิดชอบ กำหนดผู้ทำหน้าที่ facilitator / ผู้บันทึก (note taker) ทำหน้าที่บันทึกความคิดทั้งหมดลงบน flip chart หรือแผ่นใส เพื่อให้ทุกคนสามารถมองเห็นได้ และกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นภายใต้กฎกติกาที่วางไว้ในกรณีที่ให้สมาชิกเขียนความคิดลงในบัตรความคิดด้วยตนเอง facilitator จะทำหน้าที่หลักในการกระตุ้นสมาชิกและควบคุมให้เป็นไปตามกฎกติกามารยาท

1.4 ทบทวนกฎกติกามารยาท ในการระดมสมอง

1.4.1 เสนอได้ครั้งละ 1 ความเห็น

1.4.2 เขียนลงบัตรความคิด บัตรละ 1 ความเห็น

1.4.3 ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความเห็นของผู้อื่นๆ (ทั้งด้านวาจาและท่าทาง)

1.4.4 ไม่มีการอภิปรายความเห็น

1.4.5 เสนอความเห็นให้สั้นกระชับซึ่งผู้บันทึกสามารถบันทึกได้ใน 1 บรรทัดหรือให้ผู้เสนอเขียนลงในบัตรความคิดด้วยตนเองด้วยขนาดที่สมาชิกสามารถมองเห็นได้ในระยะ 1-2 เมตร

1.4.6 ไม่มีการแก้ไขถ้อยคำในการบันทึก ให้ใช้ถ้อยคำของผู้เสนอ

1.4.7 สามารถพัฒนาความคิด หรือต่อยอดจากสิ่งที่ผู้อื่นเสนอมา

1.4.8 เน้นให้ได้จำนวนมากที่สุดโดยไม่ต้องกังวลเรื่องคุณภาพของความคิด

1.4.9 ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และอารมณ์ขัน

เตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น ได้แก่ flip chart หากจะให้สมาชิกเขียนความคิดลงในบัตรด้วยตนเองควรเตรียมกระดาษ (ที่หาง่าย คือ นากะดาษ A4 ที่ใช้แล้ว 1 ด้านมาตัดตามขวางเป็น 3 หรือ 4 แผ่น) ปากกาเมจิกชนิดปากใหญ่เทปใส/ดินน้ำมัน/เช้มหมุด เพื่อติดบัตรความคิดกับกระดานหรือฝาผนัง

จากความหมายของขั้นตอนการระดมสมองข้างต้น สรุปได้ว่า ขั้นตอนการระดมสมอง คือ เริ่มที่การอธิบายความหมายของการระดมสมองให้ทราบ แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อระดมสมอง เลือกปัญหาที่นำมาระดมสมอง สมาชิกแสดงความคิดเห็น ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิด มีการจดบันทึกความคิด ประเมินความคิด สรุปความคิด นำเสนอความคิดต่อสมาชิกทั้งหมดสรุปสิ่งที่ได้จากการระดมให้สมาชิกฟัง

2.2.3.4 การแสดงบทบาทสมมติ

ความหมายของบทบาทสมมติ

การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เทเลอร์ และ วอลฟอร์ด (Taylor; & Walford. 1974: 75) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการเปิดโอกาสให้ได้สามารถสวมบทบาทในสภาพการณ์ต่างๆ เพื่อฝึกว่าตนควรมีพฤติกรรมแบบใดจึงจะแก้ปัญหาได้ดีที่สุด ผู้แสดงต้องรับรู้บทบาทของตนเองเพื่อให้เข้าใจและมีความสามารถในการแสดง

ลี (Lee. 1974: 316) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้จากการดูบทบาทของผู้แสดงในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น คือ ผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องคิดคำพูดและแสดงท่าทางโดยไม่มีการเตรียมบทพูดไว้ล่วงหน้า การแสดงบทบาทสมมติจะกระทำซ้ำใหม่ได้จนกว่าจะเป็นที่พอใจและยอมรับ

ทิสนา แหมมณี (2553: 358) ให้ความหมายวิธีการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติว่าเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตนและนำเอาการแสดงออกของผู้แสดงทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2548: 16) ระบุถึงความหมายของบทบาทสมมติ (Role Playing) ว่าเป็นเทคนิคการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะได้ใช้จินตนาการและการคิดวิเคราะห์แล้วสวมบทบาทของตนเองในสถานการณ์ ที่กำหนดให้มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง ผู้ชมคือผู้เรียนที่อยู่ในห้องเรียน มักเน้นสาระที่ต้องการสื่อและการพัฒนาทักษะต่างๆ ของผู้เรียนที่แสดงบทบาทสมมติเป็นสำคัญโดยผู้เรียนจะได้แสดงออกซึ่งความนึกคิดของตนผ่านบทบาทนั้นๆ โดยอาจจะมีหรือไม่มีการซ้อมและเตรียมตัวมาก่อนล่วงหน้าก็ได้และจัดเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจบุคคลสถานการณ์ เจตคติหรืออคติซึ่งซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดงออกมาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้หรืออาจ เป็นบทบาทที่ผู้เรียนได้จินตนาการคิดวิเคราะห์ถึงอนาคตเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและอาจเป็นบทบาทที่แสดงรายบุคคลหรือแสดงเป็นกลุ่มมีการเตรียมบทพูด หรือใช้บทพูดแบบด้นสดก็ได้

สื่อนั้น มีชั้นหมาก (2538: 280) ได้กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า เป็นการแสดงออกของผู้เรียนตามเนื้อหาของสถานการณ์ เรียนโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสกับสิ่งที่เรียนรู้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ขณะแสดงออกมีการแก้ไขปรับปรุงให้สมจริงมากที่สุด และความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง ประสานงานกับกลุ่มแสดงของตนเองได้เป็นอย่างดี

จากความหมายของบทบาทสมมติ สามารถสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติ เป็นวิธีการที่มีการกำหนดสถานการณ์สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนมาแสดงตามสถานการณ์ที่สมมติขึ้น โดยไม่มีการซ้อมล่วงหน้า ผู้เรียนได้แสดงออกที่ตนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ และถือว่าเอาการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้เรียนมาเป็นหัวข้ออภิปรายในการเรียนรู้

ขั้นตอนการใช้การแสดงบทบาทสมมติ

แชฟเท็ด และ แชฟทิล (Shafted; & Shaftil. 1967: 65 – 66) ได้แบ่งขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติไว้ ดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหาและคู่เครื่อง
2. ขั้นกำหนดผู้แสดง
3. ขั้นเตรียมผู้สังเกตการณ์
4. ขั้นเตรียมพร้อมก่อนการแสดง
5. ขั้นแสดงบทบาท
6. ขั้นอภิปรายและประเมินผล
7. ขั้นแสดงซ้ำ
8. ขั้นอภิปรายหลังการแสดงซ้ำ
9. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นทั่วไป

ทิสนา แชมมณี (2551: 33 – 34) กล่าวถึงเทคนิคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการใช้วิธีสอนโดยการใช้ การแสดงบทบาทสมมติให้มีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะให้ชัดเจน และสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติที่จะช่วยสอนของวัตถุประสงค์นั้น สถานการณ์และบทบาทสมมติที่กำหนดขึ้นควรมีความใกล้เคียงกับความจริง ส่วนจะมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด ซึ่งขึ้นกับวัตถุประสงค์ ผู้สอนอาจใช้บทบาทสมมติแบบละคร ซึ่งจะกำหนดเรื่องราวให้แสดง แต่ไม่มีบทให้ผู้สวมบทบาทจะต้องคิดแสดงเอง หรืออาจใช้บทบาทสมมติแบบแก้ปัญหา ซึ่งจะกำหนดสถานการณ์ที่มีปัญหาหรือความขัดแย้งให้ และอาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมมากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งผู้สวมบทบาทจะใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการแสดงออกและแก้ปัญหาตามความคิดของตน

2. การเริ่มบทเรียน ผู้สอนสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้หลายวิธี เช่น โยงประสบการณ์ใกล้ตัวผู้เรียน หรือประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้จากการเรียนครั้งก่อน ๆ เข้าสู่เรื่องที่จะศึกษาหรืออาจใช้วิธีเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติที่เตรียมมาแล้วทั้งทำด้วยปัญหาเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากติดตาม หรืออาจใช้วิธีชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมแสดงและช่วยกันคิดแก้ปัญหา

3. การเลือกผู้แสดง ควรเลือกให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการแสดง เช่น เลือกผู้แสดงที่มีลักษณะเหมาะสมกับบทบาท เพื่อช่วยให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่นตามวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว หรือเลือกผู้แสดงที่มี ลักษณะตรงกันข้ามกับบทบาทที่กำหนดให้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนคนนั้นได้รับประสบการณ์ใหม่ได้ทดลองแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ และเกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้ที่มีลักษณะต่างไปจากตนหรืออาจให้ผู้เรียนอาสาสมัครหรือเจาะจงเลือกคนใดคนหนึ่งด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องการช่วยให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ เมื่อได้ผู้แสดงแล้ว ควรให้เวลาผู้แสดงเตรียมการแสดง โดยอาจให้ฝึกซ้อมบ้างตามความจำเป็น

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์หรือผู้ชม ผู้สอนควรเตรียมผู้ชมและทำความเข้าใจกับผู้ชมว่า การแสดงบทบาทสมมตินี้จัดขึ้นมิใช่มุ่งที่ความสนุกเพลิดเพลินเท่านั้น แต่มุ่งที่จะให้เกิดการเรียนรู้เป็นสำคัญ ดังนั้นจึงควรชมด้วยความสังเกต ผู้สอนควรให้คำแนะนำว่าควรสังเกตอะไร และควรบันทึกข้อมูลอย่างไร และผู้สอนอาจจัดทำแบบ สังเกตการณ์ให้ผู้ชมใช้ในการสังเกตด้วยก็ได้

5. การแสดง ก่อนการแสดงอาจมีการจัดการแสดงให้ผู้ชมจริง ณาการแสดงอาจเป็นฉากง่าย ๆ หรืออาจจะจัดให้ดูสวยงาม แต่ไม่ควรใช้เวลา太多 และควรคำนึงถึงความปลอดภัยด้วย เมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้ว ผู้สอนให้เริ่มการแสดง และสังเกตการแสดงอย่างใกล้ชิด ไม่ควรมีการขัดการแสดงกลางคัน นอกจากกรณีที่มีปัญหาเมื่อการแสดงออกนอกทาง ผู้สอนอาจจำเป็นต้องให้คำแนะนำบ้าง เมื่อการแสดงดำเนินไปพอสมควรแล้ว ผู้สอนควรตัดบทยุติการแสดง ไม่ควรให้การแสดงยืดเยื้อ ยืนเยื้อ จะทำให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย การตัดบทควรทำเมื่อเห็นว่าการแสดงได้ให้ข้อมูลแก่กลุ่มเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปราย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือตัดบทเมื่อการแสดงเริ่มยืดเยื้อ หรือเมื่อผู้ชมพอจะเดาได้ว่า เรื่องราวจะดำเนินต่อไปอย่างไร หรือในกรณีที่ผู้แสดงเกิดอารมณ์สะเทือนใจมากเกินไปจนแสดงต่อไปไม่ได้ควรตัดบททันที

6. การวิเคราะห์หรืออภิปรายผลการแสดง ขั้นนี้เป็นขั้นสำคัญมากเพราะเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการอภิปรายในช่วงนี้มีหลายประการที่สำคัญคือ การสัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้แสดงและจดบันทึกไว้บนกระดานต่อ จากนั้นจึงสัมภาษณ์ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ถึงข้อมูลที่สังเกตได้ ผู้สอนควรจดบันทึกข้อมูลเหล่านี้บนกระดาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นประเด็นในการอภิปรายและสรุปต่อจากนั้น จึงให้ทุกฝ่าย

ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น และสรุป ประเด็นการเรียนรู้สิ่งสำคัญมากที่ผู้สอนพึงคำนึงในการอภิปรายก็คือ การให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติ เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะใช้บทบาทเป็นเครื่องมือในการดึงความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ เจตคติ หรืออคติต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดงออกมาเพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ ดังนั้นการอภิปรายจึงต้องมุ่งเน้นและอภิปรายในเรื่องของพฤติกรรมที่ผู้สวมบทบาทแสดงออกและความรู้สึกที่เป็นเหตุผลักดันให้เกิดการแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา การซักถามจึงควรมุ่งประเด็นไปที่ว่าผู้แสดงได้แสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง ทำไมจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลอะไรตามมา การอภิปรายไม่ควรมุ่งประเด็นไปที่การแสดงของผู้สวมบทบาทว่าแสดงได้ดีหรือไม่ดีเพียงใด เพราะนอกจากจะเป็นการอภิปรายที่ผิดวัตถุประสงค์แล้วยังอาจทำให้ผู้แสดงเสียความรู้สึกได้

จากหลักการและขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติดังกล่าว สรุปได้ว่า การใช้บทบาทสมมติมี 2 วิธีคือ การเตรียมบทไว้ล่วงหน้า และการไม่เตรียมบทไว้ล่วงหน้า โดยมีขั้นตอนในการแสดง 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นแสดง ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ขั้นแสดงเพิ่มเติม ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ในการแสดงบทบาทสมมติ ครูต้องกำหนดขอบเขตของปัญหาสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ ซึ่งครูจะต้องอธิบายให้ผู้แสดงเข้าใจถึงบทบาทที่ต้องแสดงว่า ทำอย่างไรจึงจะเหมาะสม ส่วนผู้สังเกตการณ์นั้น ครูจะต้องช่วยให้รู้จักสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ในการอภิปรายและวิเคราะห์การแสดง

2.3 รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

รูปแบบฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นผลมาจากการนำแนวคิดที่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ได้แก่ การเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้ตามสภาพจริง คือ การเปิดโอกาสแก่ผู้อบรมรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learn how to learn) เรียนรู้วิธีการฟัง การจดบันทึก การอ่าน การจับประเด็น การคิดวิเคราะห์ การซักถาม อภิปราย การพูดการเขียน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการฝึกอบรมก็คือผู้ดำเนินการอบรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยการสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ให้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในยุคของการปฏิรูปการศึกษา เน้นการแสวงหาความรู้ กิจกรรมหลักของกระบวนการอบรมนี้ ควรเริ่มต้นที่การอ่าน การฟัง การบันทึก จับประเด็นแล้วนำมาคิดวิเคราะห์แยกแยะประเด็น มีการซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ แล้วมีการคาดการณ์ล่วงหน้า ถึงผลที่เกิดขึ้นเพื่อทำให้เป็นข้อมูลที่สมบูรณ์สำหรับผู้อบรมแล้วนำไปใช้ได้แต่ต้อง

เชื่อมโยงให้เข้ากับความเป็นจริงของชีวิตนำไปปฏิบัติเพื่อความสงบสุขได้ สร้างกระบวนการฝึกอบรม โดยผ่าน การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ การทำงานเป็นทีม การแสดงละคร เป็นกิจกรรมหลัก ในกระบวนการอบรม ทำให้ผู้อบรมเกิดกระบวนการคิดสร้างจินตนาการ จนเกิดความสัมพันธ์ระหว่าง ความดี ความงาม ความจริง ถ้าผู้เข้าอบรมเข้าใจความสัมพันธ์ดังกล่าวก็สามารถสร้างความสุขให้กับ การเรียนรู้ได้ นำไปสู่การเรียนรู้ในการฝึกอบรมที่มีกระบวนการปฏิบัติและอยู่ร่วมกัน ผู้อบรมต้องเรียนรู้ ทักษะทางสังคมเพื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข กิจกรรมที่ทำให้ผู้อบรมอยู่ร่วมกันได้จะต้องเริ่มจากการ วิเคราะห์ตนเอง ในด้านดีและด้านเสีย ว่าตนเองเป็นอย่างไร แล้วพยายามทำความเข้าใจความรู้สึกของ ผู้อื่น จะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้กับผู้อบรมผ่านกระบวนการกลุ่ม สนับสนุนวิธีการแสวงหาวิธีเรียนของผู้เรียนเพื่อให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ต้องรู้จักเลือกเรื่องที่จะศึกษา หาข้อมูลตรงกับประเด็นเลือก วิธีการหาข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด หรือคอมพิวเตอร์ แต่ต้องสามารถเขียนเป็นรายงานได้ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลใฝ่เรียน ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542: 10; ราเชน มีศรี. 2544: 38; สุนทร เชยชื่น .2543: 3)

2. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้ง ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ได้เป็นอย่างดี ผ่านการสังเคราะห์จากผลวิเคราะห์ของการศึกษาวิจัย รูปแบบการเรียนรู้หลายรูปแบบ (meta-analysis) จนได้โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential learning) ผสมผสานกับกระบวนการ กลุ่ม (group process) เพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น ผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีประสบการณ์ติดตัวมา จะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้ดั่งนั้น ต้องผ่าน กระบวนการกลุ่ม ฉะนั้นการให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและ กัน และช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (กระทรวงสาธารณสุข. กรมสุขภาพจิต.2542 : 6 ; วราลักษณ์ ไชยทัต 2544 : 26-31; จุฑารัตน์ สติปัญญา และ วิทยา เหมพันธ์. 2547 : 6-8)

3. การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Dixon,1998 : 44-58; ประสาท อิศรปริดา, 2523 : 17; พรณี ข. เจริญจิต,2538: 539 -541 ; มาลินี จุฑะรพ, 2537: 133) เป็นแนวคิดหรือความ เชื่อที่สนับสนุนให้คนเราปฏิบัติสิ่งต่างๆด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วย การศึกษา ค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าหากคนเราได้กระทำ จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ใฝ่เรียน ผู้เรียนจะสนุกสนานที่จะสืบค้นหาความรู้ ต่อไป มีความสุขที่จะเรียน อีกทั้งการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่แต่ละบุคคล เรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาผ่านกระบวนการของการเรียนรู้และการสะท้อนกลับอย่างต่อเนื่อง โดยการทำงานบนปัญหาจริง และสะท้อนกลับบนประสบการณ์ของตนเอง เสนอแนวทางการ

แก้ปัญหา และนำแนวทางการแก้ปัญหาที่ผ่านการพิจารณาแล้วไปปฏิบัติและเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในระดับทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Learning Level) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กันส่วนใหญ่ ได้แก่ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนแบบแก้ปัญหา (Problem based Learning) การศึกษากรณี (Case Study) และการจำลองสถานการณ์ (Simulations)

และรูปแบบการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นผลมาจากการนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของไวทอลล์ เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา (Bandura) (Bandura. 1977: 22-27; ดวงเดือน ศาสตราภกร. 2547: 114-115; สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549: 48-60; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2550: 23-24) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยพฤติกรรม การกระทำที่บุคคลแสดงออกมา ซึ่งเหมาะที่จะใช้ในการพัฒนาในด้านความรู้สึกรู้ของการเป็นแบบอย่างซึ่งมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากบุคคลหรือจากต้นแบบ ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านปัญญา ซึ่งไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกอย่างเดียว แต่เกิดจากตัวแปรภายในบุคคล การเรียนรู้ทางสังคมนั้น เกิดจากการสังเกตจากต้นแบบ โดยแนวคิดพื้นฐานว่าการเรียนรู้เกิดได้จากประสบการณ์ตรงของบุคคล การสังเกตจากผู้อื่น และการฟังคำบอกเล่า หรืออ่านบันทึกของผู้อื่น เนื่องจากคนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราอยู่เสมอ และทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ โดยมีหลักพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) กระบวนการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการปัญญาและทักษะการตัดสินใจของผู้เรียน 2) การเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของแต่ละบุคคล (Personal factors) และพฤติกรรม (Behavior) ที่บุคคลแสดงออกมา 3) การเรียนรู้เป็นผลการเอารหัสทางภาพและคำของพฤติกรรมที่ผู้เรียนอาจแสดงหรือไม่แสดง พฤติกรรมในระยะต่อไปได้ จากทฤษฎีพัฒนาการของแบนดูรา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ คือ ครูผู้สอนต้องจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจพร้อมที่จะเรียนรู้ หากมีตัวอย่างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้รู้ ยกตัวอย่างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดี และวางรากฐานความคิดและความรู้สึกรู้ทางบวก โดยการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความพยายามอยากปฏิบัติกิจกรรม และมีความอดทนไม่ล้มเลิกกลางคัน โดยผู้สอนต้องเป็นแม่แบบ

ในการปฏิบัติกิจกรรมที่สดชื่น เบิกบาน คล่องแคล่ว ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานอยากเรียนรู้ และเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) (Wadsworth. 1996: 14-17; ทิศนา แหมมณี และคนอื่นๆ. 2545: 8-10 ; พรณิ ช. เจนจิต. 2545: 67; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545: 48-49) เป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงกระบวนการคิดทางด้านสติปัญญาของเด็กจากแรกเกิดจนถึงวัยรุ่น ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความรู้ทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการอย่างมาก เพียเจต์ ได้กระตุ้นให้นักวิชาการสนใจกับขั้นตอนของพัฒนาการ โดยเฉพาะในส่วนของความรู้ความเข้าใจ เพียเจต์ มีความเชื่อว่า เป้าหมายของพัฒนาการของมนุษย์ คือ 1) ความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม 2) ความสามารถที่จะคิดตั้งสมมติฐานอย่างสมเหตุสมผล 3) ความสามารถที่จะตั้งกฎเกณฑ์และการแก้ปัญหา โดยเพียเจต์ กล่าวว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีแนวโน้มพื้นฐานที่ติดตัวมาแต่กำเนิด 2 ลักษณะ คือ 1) การจัดระบบภายใน (organization) และ 2) การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (adaptation) ซึ่ง 1)การจัดระบบภายใน เป็นการจัดการภายในโดยวิธีรวมกระบวนการต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ อย่างต่อเนื่องกันเป็นเรื่องเป็นราว 2)การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม หมายถึงการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเป็นแนวโน้มที่มีแต่กำเนิด การที่มนุษย์มีการปรับตัว เนื่องจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการปรับตัวนี้ประกอบด้วย 2 กระบวนการ คือ การดูดซับ (assimilation) และการปรับให้เหมาะสม (accommodation) ผลจากการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง จะก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง จนในที่สุดถึงขั้นที่เรียกว่า Operation ซึ่งหมายถึงความสามารถที่เด็กจะคิดย้อนกลับได้ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของพัฒนาการทางสติปัญญาตามความคิดของเพียเจต์

3. ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์ (Bruner) (ทิศนา แหมมณี. 2545: 124-125 10; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545: 212- 214) ความสามารถในการคิดเกิดจากการค้นพบ หรือแก้ปัญหาเมื่อแบ่งเป็นขั้นการคิด 3 ขั้นคือ ขั้นการกระทำ ขั้นการแสดงภาพแทนใจ ขั้นการใช้สัญลักษณ์ ถ้าผู้ใหญ่ให้การยอมรับในความสามารถ เข้าใจเอาใจใส่ต่อโดยกระบวนการสื่อสารหรือการใช้ภาษา ในการสนทนาและให้คำแนะนำเพื่อให้สามารถสร้างความก้าวหน้าในขั้นการคิดจากขั้นการกระทำไปสู่ขั้นแสดงภาพแทนในใจ หรือจากขั้นแสดงภาพแทนในใจไปสู่ขั้นการใช้สัญลักษณ์ ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บรมคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง เน้นบทบาทให้ได้ค้นคว้า กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Active) และจัดบรรยากาศการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝึกกับผู้บรม การช่วยเหลือให้คำแนะนำ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ความเข้าใจได้เร็วขึ้น

4. ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของไวทสกี (Vygotsky) (Essa. 2003: 124-125 ; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545: 62- 63) ให้ความสำคัญของวัฒนธรรมทางสังคมและภาษาจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องที่ยาก ๆ ได้ง่าย ๆ และเร็ว เช่น ผู้เรียนที่มีครูหรือพ่อแม่อยู่ใกล้ชิด คอยช่วยเหลือเขาเวลาเขามีปัญหา หรือการคิดเรื่องที่ยาก ๆ คิดไม่ได้การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีและเร็ว ซึ่งระยะเวลาของความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของแต่ละคนแตกต่างกัน ระบบทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงหลักการ 3 ประการในการสะท้อนทฤษฎีการใช้ The Zone of Proximal Development คือ การพัฒนาการคิดของผู้เรียนเกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของผู้ใหญ่หรือเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า

จากหลักการของแนวคิดและทฤษฎีทางการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน ผู้วิจัยได้นำหลักการดังกล่าวมาบูรณาการ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการและลักษณะของการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนพร้อมทั้งแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการเรียน ผ่านกระบวนการอบรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere: A) เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การอบรม และการปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนรู้ หรือการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สร้างความไว้วางใจและกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลง คำคล้องจอง เกม เพื่อจะนำไปสู่การนำไปใช้ในการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning: A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ที่ให้นักศึกษาเริ่มต้นเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงความมุ่งมั่นในการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้จากทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมฝึกการวิเคราะห์ การสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และความคิดรอบขอบในหัวข้อที่กำหนดพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างสูงสุด จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงการสะท้อนการเรียนรู้จากผลการศึกษาปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจับคู่ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่มอย่างมีแบบแผน บทบาทสมมติ การแสดงละคร การระดมสมอง การบรรยายเชิงประสบการณ์ และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากสิ่งที่ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง และการสังเคราะห์ความรู้ในลักษณะการทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล เพื่อสรุปบทวนข้อความรู้ของนักศึกษาและเป็นการสร้างองค์ความรู้

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) เป็นขั้นที่ให้นักศึกษานำผลที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้จากการร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการคิดอย่างลุ่มลึก จัดระบบความคิดและการเรียนรู้ด้วยตนเองลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ (learning log) และร่วมกันกำหนดแนวทางการนำไปใช้อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นข้อมูลที่นักศึกษาจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการเรียนต่อไป

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาและครู งานวิจัยต่างประเทศ

นิโคลสัน (Nicholson. 1971: 4101-A) ได้ศึกษาพัฒนาารูปแบบการฝึกอบรมครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอ ดี คาร์บ (De Kalb County) รัฐจอร์เจีย พบว่ารูปแบบหนึ่งมีสาระสำคัญประกอบด้วยการประเมินความต้องการ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมและการให้การสนับสนุน การจัดกิจกรรมฝึกอบรมการนำไปใช้ การประเมินผลและการเผยแพร่ และผลการวิจัยยังพบว่าเพศและประสบการณ์การทำงานมีผลกระทบต่อความต้องการฝึกอบรม โดยผู้มีประสบการณ์มากเห็นประโยชน์ของการฝึกอบรมนั้นมากกว่าผู้มีประสบการณ์น้อย

โคลเวอร์ (Clover. 1980: 3-16) ได้ใช้กิจกรรมการฝึกอบรมความคิดสร้างสรรค์กับนักศึกษาระดับวิทยาลัย จำนวน 44 คน โดยการฝึกฝนและให้แรงเสริม มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดริเริ่ม (Originality) ทั้งในด้านการนำสิ่งของมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และด้านการแก้ปัญหาในแบบฝึกหัด ผลการวิจัย พบว่า หลังจากฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างสามารถทำคะแนนในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของทอร์เรนซ์ได้สูงขึ้นเป็นอย่างมาก และเมื่อมีการติดตามผลในระยะ 11 เดือนต่อมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังคงทำคะแนนได้สูงขึ้นเหมือนเดิม

มารูคา (Maruca .2002) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจและเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อภาษาสเปน การศึกษาในครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาจำนวน 51 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่อยู่ในโครงการของสถาบันผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา PIQE โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคะแนนและคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการไม่มีความแตกต่างกัน แต่ความสนใจเรียนและทัศนคติต่อภาษาสเปนของนักศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยนักศึกษาที่รับการอบรมระบุว่าได้มีการพัฒนาและทัศนคติที่ดีต่อภาษาสเปน

อัลโลอา; และคริสตินา (Ulloa; & Cristina. 2004: Online) ได้ศึกษาการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมในกลุ่มนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การฝึกอบรมทำให้นักศึกษากลุ่มนี้เกิดการปรับปรุงทักษะการทำงานเป็นทีม อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์เชิง

เปรียบเทียบไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลกระทบในทางบวกเกี่ยวกับประสิทธิผลจากการทำงานเป็นทีมดังกล่าว

เซา (Shao, 2004: 130) ได้ศึกษาการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอน และการฝึกอบรมครูของโรงเรียนเกษตรกรรมของจีน เป้าหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการจัดการฝึกอบรม และความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านความรู้ทางวิชาการของครู ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาหลักสูตรใหม่ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน และการทำงานเฉลี่ย 13-14 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และการสอนของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งเห็นว่าการฝึกอบรมจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ทางการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ครูมีความเห็นว่าการปฏิรูปการเรียนการสอน มีความเป็นไปได้ยาก เนื่องจากครูมีภาระงานสอนมาก ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารน้อย ยังมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการสอน โดยสรุปครูมีความต้องการมีความรู้ และทักษะในระดับสูงเกี่ยวกับหลักสูตร และการสอนแบบยืดสมรรถนะของผู้เรียนเป็นหลัก

งานวิจัยในประเทศ

สมศรี ทองนุช (2542: 117-126) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเสริมสร้างคุณลักษณะ ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ให้มีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ การวิจัยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ เอกสารงานวิจัย และการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ นำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม เพื่อสอบถามคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จำเป็นต้องเสริมสร้างสำหรับนักศึกษา สาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรที่จะเสริมสร้างก่อน 3 คุณลักษณะคือ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเองและลักษณะประชาธิปไตย ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรเป็นการนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนด เป็นร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ความเป็นมาของการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม สื่อ และการประเมินผล ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม แบ่งออก เป็น 3 หน่วยคือหน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่า ในตนเอง และหน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย เอกสารหลักสูตรได้รับการตรวจสอบโดย ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความ

สอดคล้องภายในของร่างหลักสูตร ผลการประเมินพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในเกณฑ์ระดับมาก และมีความสอดคล้องสูง ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร เป็นการทดลองใช้หลักสูตร และประเมินผลหลักสูตร โดยการนำหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษา สาขาครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ของสถาบันราชภัฏที่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติและแบบ วัดพฤติกรรมโดยการทำการทดสอบก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรมสิ้นสุดผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรพบว่า ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม ในระดับมาก ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นการปรับปรุงแก้ไขการเขียนสภาพปัญหา การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้ง ปรับปรุงกิจกรรมและวิธีการให้เหมาะสมและสะดวกต่อการนำไปใช้

ไสรดา แผ้วภักดี (2544: 115-116) ได้ศึกษาการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาสำหรับครูปฐมวัย โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตรฉบับร่าง 3) ทดลองใช้หลักสูตร โดยทดลองใช้ด้วยการฝึกอบรมให้กับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และ 4) การประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ 3) หลักสูตรฝึกอบรม 4) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นหลังการฝึกอบรม 6) แบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า 1) เกมการศึกษาที่ครูต้องการให้มีในหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 5 เกมคือ เกมจับคู่ เกมการวางภาพต่อปลาย (โดมิโน) เกมการเรียงลำดับ เกมการจัดหมวดหมู่ และเกมความสัมพันธ์ภาพกับสัญลักษณ์ 2) หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการฝึกอบรม สื่ออุปกรณ์การวัดและประเมินผล โดยเนื้อหาของหลักสูตรเป็นภาคทฤษฎี 1 หน่วย ได้แก่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเกมการศึกษา และภาคปฏิบัติ 5 หน่วย ได้แก่ เกมจับคู่ เกมวางภาพต่อปลาย (โดมิโน) เกมการเรียงลำดับภาพ เกมการจัดหมวดหมู่ เกมความสัมพันธ์ภาพและสัญลักษณ์ 3) การทดลองใช้หลักสูตร ฝึกอบรมกับครูปฐมวัย โดยการบรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ จากสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา พบว่า ครูมีความสนใจในการฝึกอบรมและสามารถปฏิบัติเกมการศึกษาได้ 4) ผลการประเมินหลักสูตรพบว่าครูปฐมวัยมีความรู้ก่อนและหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ ครูสามารถนำความรู้ที่ได้ไปจัดกิจกรรมในห้องเรียนได้และมีความคิดเห็นที่ดีต่อหลักสูตร คือ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและหลักสูตร

มีการปรับปรุงแก้ไข โดยเพิ่มเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม จาก 2 วันเป็น 3 วัน และเพิ่มเนื้อหาในภาคทฤษฎีอีก 3 หน่วย ได้แก่ เกมภาพตัดต่อเกมพื้นฐานการบวก และเกมตารางสัมพันธ์

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยผ่านกระบวนการวิจัยสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยผ่านกระบวนการวิจัย พบว่า ความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยผ่านกระบวนการวิจัยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงโดยผ่านกระบวนการวิจัยหลังฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และความคิดเห็นของครูต่อหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยผ่านกระบวนการวิจัยโดยรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยครูเห็นว่าเป็นการอบรมที่ใช้เวลาต่อเนื่อง มีขั้นตอนชัดเจน ได้รับความรู้มาก มีการให้เรียนรู้ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริงจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีผลงานของตนเอง มีความสุขในการฝึกอบรม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาการเรียนการสอนได้จริง

เสถียร แป้นเหลือ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ การวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสำรวจความคิดเห็นความต้องการเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร โดยการประเมินสภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 การประเมินโครงร่างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตร นำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแต่ละหน่วยฝึกอบรมผ่านตามเกณฑ์ ผลการทดสอบวัดความรู้และเจตคติภาวะผู้นำก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลการสังเกตทักษะภาวะผู้นำพบว่า อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ขั้นตอนที่ 5 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อให้สะดวกต่อการนำไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษา

จินตนา ดันสุวรรณนนท์ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต โดยการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างชุดฝึกอบรมสำหรับพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และเพื่อศึกษาผลของการ

ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการฝึกอบรม ระดับการรับรู้ความสามารถของตนในการใช้สื่อ และครั้งของการวัดต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาในด้านการคิดวิจารณ์ การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อและการเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ แต่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครั้งของการวัดกับรูปแบบการฝึกอบรมต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาในด้านการคิดวิจารณ์ การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อและด้านการเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ 2) นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกและรูปแบบที่ดีที่สุดในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา คือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 3 ด้านคือ ด้านการคิด ความรู้สึก/จิตใจและพฤติกรรมร่วมกับการฝึกทำโครงการ และ 3) นักศึกษากลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถของตนในการใช้สื่อสูงมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อด้านการคิดวิจารณ์ การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ และ ด้านการเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพไม่แตกต่างจากนักศึกษากลุ่มที่มีการรับรู้ความสามารถของตนในการใช้สื่อต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นนทวิทย์ เฟ้ามานาคะ (2557) ได้ทำการศึกษากการพัฒนายุทธวิธีในการเรียนรู้ของนิสิตคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ โดยการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา โดยมีจุดมุ่งหมาย 1) ศึกษายุทธวิธีในการเรียนรู้ของนิสิตคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 2) สร้างโปรแกรมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อพัฒนายุทธวิธีในการเรียนรู้ของนิสิตคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และ 3) เปรียบเทียบยุทธวิธีในการเรียนรู้ของนิสิตคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า นิสิตคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์มียุทธวิธีในการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนยุทธวิธีในการเรียนรู้ด้านแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านย่อย ได้แก่ ด้านการวางแผนเป้าหมาย ด้านความพยายามที่จะทำให้สำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนยุทธวิธีในการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรมในการเรียนรู้โดยรวมและรายด้านย่อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ และด้านการจัดการกับสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดการอารมณ์ และด้านการบริหารเวลาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโปรแกรมการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อพัฒนายุทธวิธีในการเรียนรู้ ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง การให้คำปรึกษาเชิงการศึกษาและจิตวิทยา การให้คำปรึกษาแบบความคิด การให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม และการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นการดำเนินการ และขั้นยุติ ภายหลังจากนิสิตกลุ่มทดลองเข้ารับการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาเพื่อพัฒนายุทธวิธีในการเรียนรู้ นิสิตกลุ่มทดลองมียุทธวิธีในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูระยะสั้นในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทางด้านอารมณ์และสังคม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติของครู มีเจตคติต่อวิธีปฏิบัติของครู และมีทักษะปฏิบัติของครู กระบวนการสร้างหลักสูตรเริ่มจากการศึกษาสำรวจความต้องการของครูที่จะปฏิบัติให้เหมาะสมต่อเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทางด้านอารมณ์และสังคม และได้เนื้อหาการอบรมเป็นสี่หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หน่วยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนการเรียนรู้ หน่วยการใช้กลยุทธ์การสอนทางอารมณ์สังคม และหน่วยการเข้าดูแลช่วยเหลือเป็นรายบุคคลผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่าครู มีคะแนนความรู้เจตคติ และทักษะปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทางอารมณ์และสังคมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการอบรม สรุปได้ว่า รูปแบบการอบรมส่งผลให้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความกระตือรือร้นของคนในทุกๆระดับ โดยมีขั้นตอนการฝึกอบรม จำแนกได้ 3 ขั้นตอนหลัก คือ การประเมินความต้องการ การฝึกอบรมและการพัฒนา รูปแบบของการฝึกอบรมมีความหลากหลาย และการจัดการฝึกอบรม รายละเอียดเนื้อหาการฝึกอบรม การเตรียมวิทยากรในการฝึกอบรม และลักษณะการจัดการฝึกอบรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติ

3. กรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

การประมวลเอกสารแนวคิดและหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน และผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการส่งเสริมความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยนั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาใช้ในการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน โดยมีขั้นตอนของรูปแบบ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere : A) เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การอบรม และการปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนรู้ หรือการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สร้างความไว้วางใจและกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลง คำคล้องจอง เกม เพื่อจะนำไปสู่การนำไปใช้ในการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติ

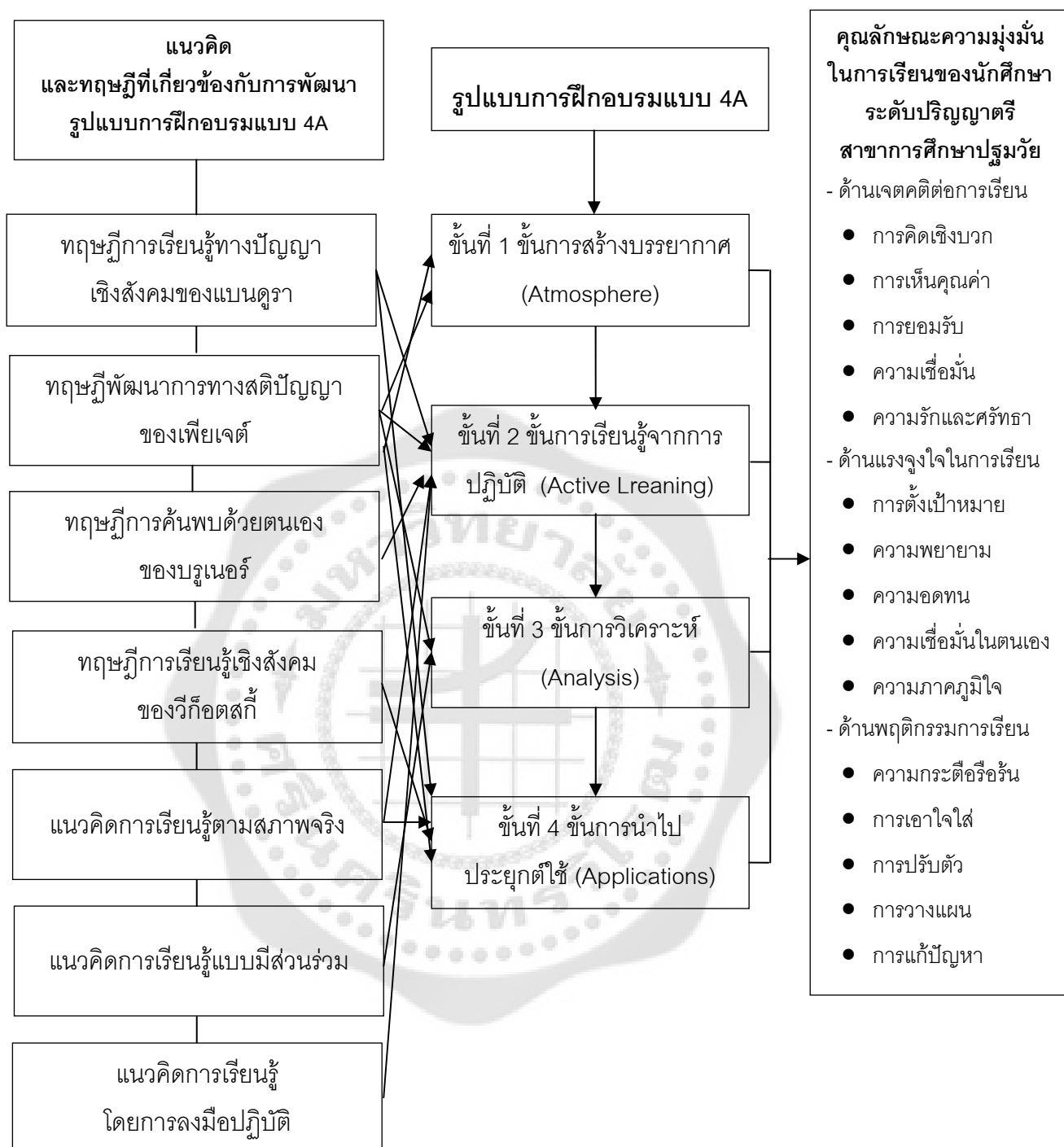
ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning : A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ที่ให้นักศึกษาเริ่มต้นเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงความมุ่งมั่นในการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้จากทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมฝึกการวิเคราะห์ การสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และความคิดรอบยอดในหัวข้อที่กำหนด

พัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างสูงสุด จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงการสะท้อนการเรียนรู้จากผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจับคู่ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่มอย่างมีแบบแผน บทบาทสมมติ การแสดงละคร การระดมสมอง การบรรยายเชิงประสบการณ์ และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาช่วยกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากสิ่งที่ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง และการสังเคราะห์ความรู้ในลักษณะของการทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล เพื่อสรุปทบทวนข้อความรู้ของนักศึกษา และเป็นการสร้างองค์ความรู้

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) เป็นขั้นที่ให้นักศึกษานำผลที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้จากการร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการคิดอย่างลุ่มลึก จัดระบบความคิดและการเรียนรู้ด้วยตนเองลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ (learning log) และร่วมกันกำหนดแนวทางการนำไปใช้อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นข้อมูลที่นักศึกษาจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการเรียนต่อไป

การสร้างรูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย มีขั้นตอนปรากฏดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 5 กรอบแนวคิดและความเชื่อมโยงของแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน การสร้างรูปแบบฝึกอบรมและการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะและผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

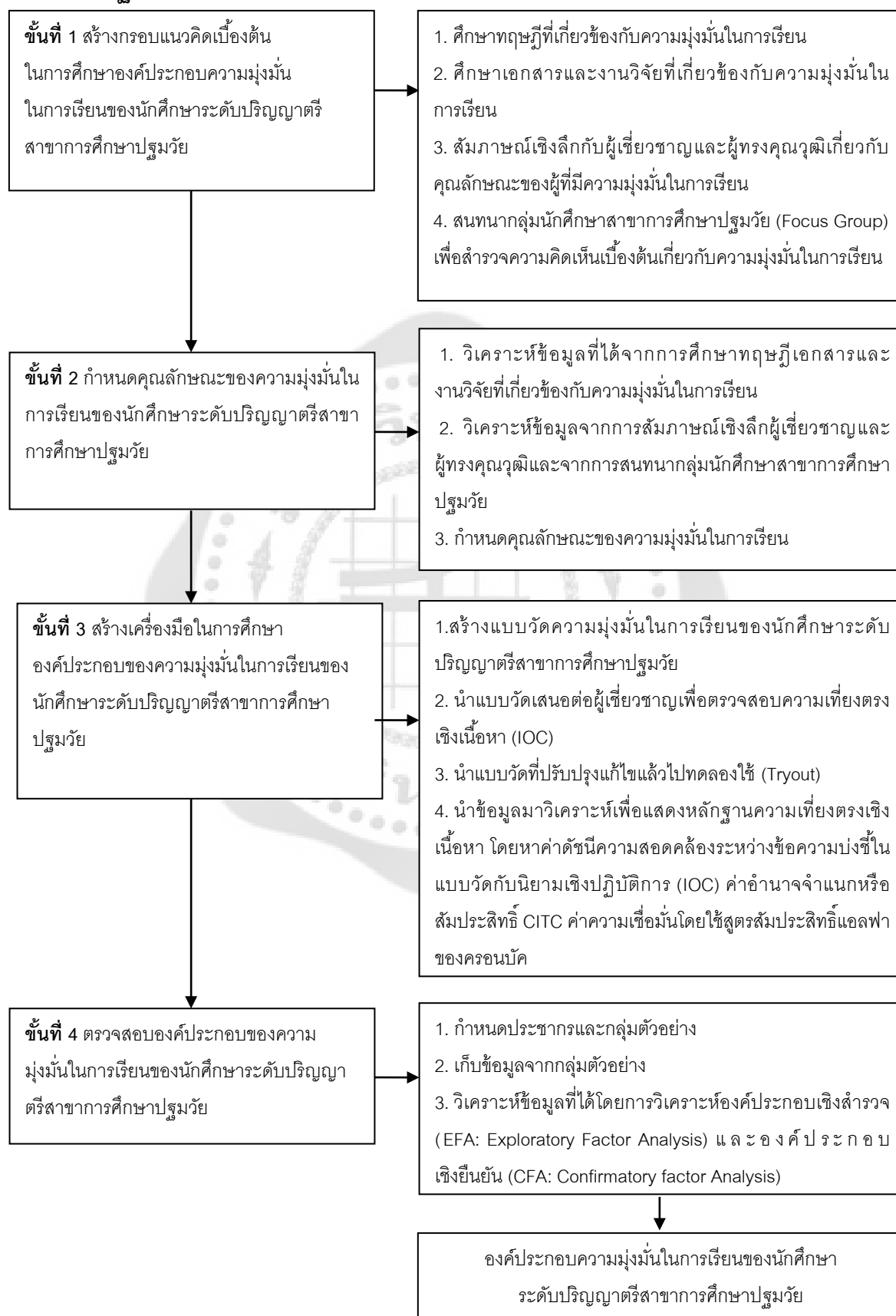
ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

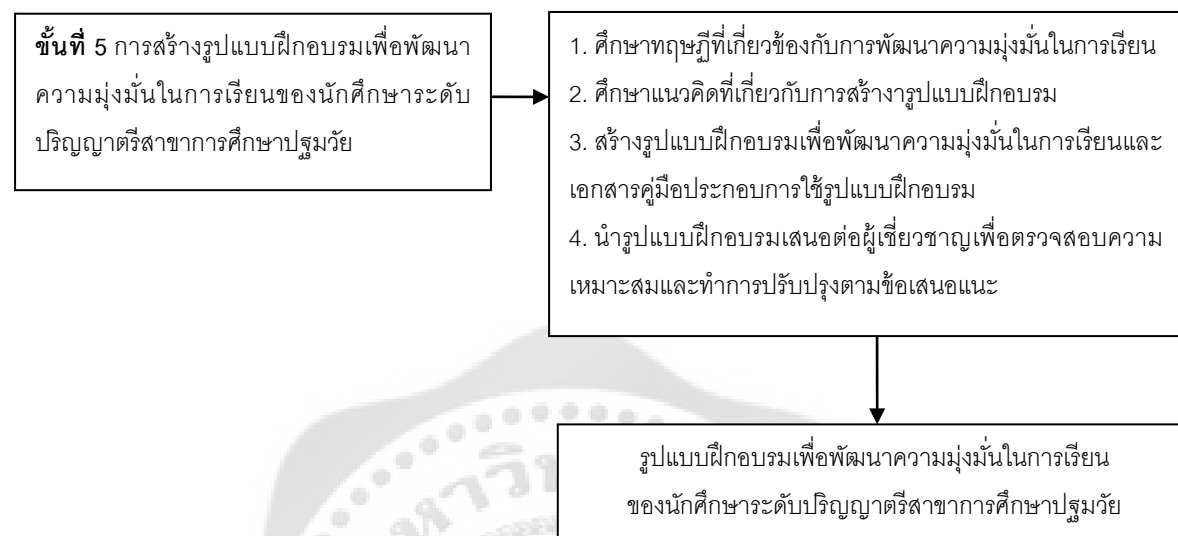
ระยะที่ 3 การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ระยะที่ 3 การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรม

ขั้นที่ 6 การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน
2. กำหนดแผนการทดลองแบบ Pretest-Posttest Control Group Design
3. ทำการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนการอบรมกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม
4. ทดลองใช้รูปแบบฝึกอบรมกับกลุ่มทดลองตามระยะเวลาที่กำหนด
5. ทำการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนหลังการอบรมกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม
6. เปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
7. สรุปผลการทดลอง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1-4 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนบน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 595 คน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามที่คอมเรย์; และลี (Tabachnick; & Fidell. 2001: 488; citing Comrey; & Lee. 1992: First Course in Factor Analysis) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ดีมาก (Very good) คือ 500 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรม คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 2 หมู่เรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม ได้รับการฝึกอบรมตามปกติของทางมหาวิทยาลัย จำนวน 33 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. ขั้นตอนในการสร้างแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

- 1.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียนซึ่งประกอบด้วย 1) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of needs Theory) โดยอธิบายว่ามนุษย์มีธรรมชาติใฝ่ดี สร้างสรรค์ความดี ปราบปรามความเจริญก้าวหน้า รู้จักคุณค่าในตนเอง รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบในชีวิต ทุกสิ่งเกิดจากการเลือกของตนเอง ที่สำคัญคือมนุษย์มีความปรารถนาจะประจักษ์รู้จักตนเอง และความสามารถเฉพาะของตนเอง เพื่อใช้

ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ถ้ามนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการพัฒนาแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาไปสู่ความมั่งคั่ง ความเจริญของบุคลิกภาพและวุฒิภาวะเสมอ 2) ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแม็คเคิลแลนด์ (McClelland) โดยเน้นการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการความสำเร็จโดยไม่หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของตนเอง ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการเรียน หมายถึง ความต้องการที่จะเรียนให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อตนทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จต่อไป และเพื่อช่วยในการคิดหาวิธีการจูงใจตนเองให้สามารถสนองตอบความต้องการได้ในหลาย ๆ ทาง เช่น การท้าทายความอิสระในการเรียน ความสำเร็จในการศึกษา 3) ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต-สังคมของอีริกสัน (Erik Erikson) ซึ่งได้อธิบายพัฒนาการทางจิตใจตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ แต่เน้นความสำคัญของปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอันมีผลต่อพัฒนาการทางจิตใจ โดยการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับพัฒนาการในระยะที่ 5 identity vs role confusion คืออัตลักษณ์ และ ความสับสนในบทบาท (อายุ 13-21 ปี) เป็นระยะที่ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่น จึงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างมาก ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งของพัฒนาการระยะวัยรุ่นคือการพัฒนาอัตลักษณ์ (identity) 4) ทฤษฎีตัวตน (Self-Theory) ของคาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) ที่กล่าวถึง การรวมกันของรูปแบบ ค่านิยม เจตคติ การรับรู้ และความรู้สึก ซึ่งแต่ละบุคคลมีอยู่และเชื่อว่า เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งหมายถึง ฉัน และตัวฉันเป็นศูนย์กลางที่รวมประสบการณ์ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ภาพพจน์นี้เกิดจากการที่แต่ละบุคคลมีการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเริ่มแรกชีวิต สำหรับบุคคลที่มีการปรับตัวดีก็จะมีเปลี่ยนแปลงอย่างคงที่ และมีการปรับตัวตามประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่ ดังนั้นนักศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในการเรียน และ 5) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (The Theory of Reasoned Action : TRA) นำเสนอโดยฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein and Ajzen) ทฤษฎีนี้ยอมรับว่า มนุษย์จะกระทำการสิ่งใดจะต้องมีการพิจารณาก่อนตัดสินใจว่าทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น ๆ หรือมนุษย์ทุกคนจะกระทำการสิ่งใดต้องทำด้วยเหตุผล และมนุษย์ทุกคนย่อมมีเหตุผลของตนเอง และถือว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral intention) เป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ เจตนาเชิงพฤติกรรมของบุคคลจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของตัวแปรพื้นฐานสำคัญ 2 ตัวแปร คือ ปัจจัยส่วนบุคคล(Personal Factor) และอิทธิพลทางสังคมหรือการได้รับการสนับสนุนจากสังคม (Social Influence)

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน สรุปได้ว่า ความมุ่งมั่นในการเรียนเป็นผลจากความต้องการของตัวมนุษย์ที่มีความปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองให้สู่สิ่งที่ดี มีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ค้นหาและสร้างแรงจูงใจจากสภาพแวดล้อมและจากภายในตัวเอง เพื่อกระตุ้นให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ พยายามสร้างความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์

เฉพาะที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาเจตคติ การรับรู้และความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการคิดและการตัดสินใจบนพื้นฐานของการมีเหตุผล

1.2 ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน ซึ่งประกอบด้วย โรเจอร์ (Roger, 1978: 208 – 209) ที่ได้กล่าวถึงทัศนคติว่าเป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมิน เพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป สอดคล้องกับ นอร์แมน (Norman, 1971: 71) ที่กล่าวว่าทัศนคติคือความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใด ๆ ในทางที่จะยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด อีกทั้ง นอร์ทคราฟ และ เนียล (Northcraft; & Neale, 1990: 464 - 465) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของความมุ่งมั่น โดยมีองค์ประกอบทั่วไป 3 ประการ คือ 1) มีศรัทธาและเชื่อมั่นในเป้าหมายและคุณค่า 2) มีความตั้งใจและความพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่ 3) มีความตั้งใจที่จะอยู่เป็นส่วนหนึ่ง ส่วน อัลเลน และ เมเยอ (Allen; & Mayer, 1990: 53) กล่าวถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นทางด้านความรู้สึก คือ การรับรู้ ความมีอิสระ ลักษณะเฉพาะ ความสำคัญ ทักษะที่หลากหลาย และปฏิกิริยาต่อการปฏิบัติ 2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นต่อเนื้อได้แก่ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติ ความพึงพอใจ และความตั้งใจ จะเป็นตัวทำนายความมุ่งมั่นต่อเนื้อในระยะเวลาเริ่มแรก และระยะเวลาเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความมุ่งมั่นในสิ่งที่กระทำผ่านไป 3) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่เกิดจากมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเพื่อนร่วมงาน การพึ่งพาได้ การมีส่วนร่วม และ อลิสเบท (Elizabeth.2010: 3) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียน ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ แรงจูงใจ (motivation) กับการเรียนแบบที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ (learning by doing) เมื่อเรียนภายใต้ปัจจัยสำคัญ 2 ข้อข้างต้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่า สอดคล้องกับ ดาวนิง (Downing. 1996: 12) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการสร้างความสำเร็จในการเรียนในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การมีแรงจูงใจ การกระตือรือร้นในการเรียน การมองโลกในแง่ดี การบริหารจัดการตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง รวมถึง คาเมอร์อน (Cameron.2006: Online) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนว่าควรประกอบด้วย การมีเจตคติที่ดี (Attitude) และการมีพฤติกรรมที่ดี (Behavior) อีกทั้ง โซราน (Zoran. 2012: 933 - 944) ที่ได้ศึกษา

อิทธิพลของความสำเร็จทางการเรียนต่อการเลือกวิชาชีพเฉพาะ ผลจากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในด้านการเรียน ยังรวมถึง แมคเคิลแลนด์และคนอื่น ๆ (McClelland and Other.1993 : 110) ที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการชีวิตการเรียน คือ แรงจูงใจในการเรียน ที่ส่งผลผลักดันให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และ เรนน์และลาร์เซน (Wrenn; & Larsen. 1969: 5-11) ได้กล่าวถึงการเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยผู้เรียนจะต้องรู้จักวางแผนในการเรียน บริหารจัดการเวลาในการเรียนอย่างเหมาะสม มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษา มีทักษะในการเรียน เอาใจใส่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการเรียน

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน สรุปได้ว่า ความมุ่งมั่นในการเรียนต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติหรือเจตคติเชิงบวกต่อการเรียน มีแรงจูงใจภายในในการเรียน รวมทั้งพฤติกรรมการเรียนที่ดี ด้วยกิจกรรมและสภาพการเรียนรู้ที่มีความหมายในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและมีความคุ้มค่ากับงาน มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน ทำกิจกรรม ซึ่งจะนำไปตามความพอใจ ความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้การเรียนอาจจะเป็นการจัดให้เป็นกลุ่มเล็กๆ แล้วให้ผู้เรียนร่วมกันคิด ซึ่งในการร่วมมือกันนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความทรงจำ ในสิ่งที่เรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมทักษะการคิดและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ดีขึ้นด้วย

1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน และคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน ครูปฐมวัย จำนวน 5 คน เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดด้านคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. ศาสตราจารย์ ดร. อารี สันทนต์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตบางนา ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิโรจน์ ผลพันธิน รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชฎาภรณ์ ทองถาวร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และพัฒนาคุณภาพนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. ดร. พรศรี ฉิมแก้ว ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ
5. อาจารย์นันท์พัชร จิระจรัสย์ ครูชำนาญการ (การศึกษาปฐมวัย) โรงเรียนอนุบาลตราด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1 จังหวัดตราด

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ความหมายของความมุ่งมั่นในการเรียน 2) คุณลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน และ 3) คุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยมีสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความหมายของความมุ่งมั่นในการเรียน หมายถึง ความตั้งใจ การให้ความสนใจในการเรียน ความอยากเรียน อยากพัฒนาตนเองด้วยความมุ่งมั่นอดทน การตั้งเป้าหมายและมีอุดมการณ์ในการเรียนที่ชัดเจนที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จในวิชาชีพ ความพยายามที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนการสอนทุกกิจกรรมด้วยความเต็มใจและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ อีกทั้งสนใจใฝ่เรียนรู้เพิ่มจากการเรียนในชั้นเรียน

ประเด็นที่ 2 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน ประกอบด้วย การตั้งใจเรียน การหาความรู้เพิ่มเติม ชักถามในสิ่งที่ยังไม่รู้ ทำงานกับผู้อื่นได้ดี ให้ความร่วมมือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะในการเรียนที่ดี มีความขยัน อดทน เสียสละ มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน มีความเพียรพยายาม กระตือรือร้น ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ประเด็นที่ 3 คุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย การรักเรียน การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อวิชาชีพ ครูปฐมวัย ต่อเด็กปฐมวัย รักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความขยันและความอดทนสูง ความพยายามในการเรียน การใส่ใจ มีวินัย พยายามและเสียสละเวลาให้กับการเรียน การฝึกประสบการณ์ การค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา อยากรู้ อยากเห็น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีทักษะและอุปนิสัยที่ดีในการเรียน ยึดหลักธรรมาภิบาล (อิทธิบาท ๔)

จากสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ต้องมีลักษณะเฉพาะและมีรายละเอียดที่มากกว่าคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของบุคคลทั่วไป กล่าวคือ ต้องแสดงพฤติกรรมและความรู้สึที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ที่สะท้อนมาจากความคิด ความรู้สึกหรือพฤติกรรมต่างๆ อันแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความกระตือรือร้น การเสียสละ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสิ่งที่เรียน ความตั้งใจและความพร้อมที่จะใช้ความรู้ความสามารถเพื่อปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเรียน

1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสำรวจความคิดเห็นเบื้องต้นของนักศึกษสาขาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 1-4 ที่เกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการเรียน จำนวน 20 คน โดยได้สาระสำคัญจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. คุณลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นในการเรียน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจ ไม่ขาดเรียน มีความพยายาม อดทน ทำงานที่ได้รับมอบหมาย อ่านหนังสือ ทบทวนบทเรียน เข้าห้องสมุดค้นคว้าข้อมูล มีสมาธิในการเรียน ฟังคำอธิบายจากอาจารย์ จดบันทึกข้อมูล เตรียมตัวก่อนสอบ

2. คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสาขาการศึกษา คือ ต้องชอบและรักในวิชาชีพครู ต้องเสียสละเวลาให้มากๆ กับการเรียน กับการทำกิจกรรม ทำสื่อการสอน ทำงานที่อาจารย์มอบหมาย มองโลกในแง่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความอดทนสูง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น ใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

สรุปได้ว่าคุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย จะต้องมีความประพฤติที่ดี มีความศรัทธาในวิชาชีพครู เสียสละเวลา ทุ่มเทกับการเรียน รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้ และศึกษาหาความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน

2. กำหนดคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย โดยการประมวลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย เพื่อกำหนดเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสม ประกอบด้วย ด้านเจตคติต่อการเรียน ด้านแรงจูงใจในการเรียน และ ด้านพฤติกรรมในการเรียน

3. สร้างแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ตามคุณลักษณะที่กำหนดและสอดคล้องกับนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ เพื่อวัดความมุ่งมั่นในการเรียนการเรียน โดยสร้างข้อคำถาม จำนวน 75 ข้อรายการ ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ แต่ละระดับมีคะแนนแตกต่างกันตั้งแต่ 1-5 คะแนนตามลำดับตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษามากที่สุด
4 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษามาก
3 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษาปานกลาง
2 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษาน้อย
1 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษาน้อยที่สุด

**ตัวอย่างแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียน
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นรายการข้อความบ่งชี้วัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย เป็นแบบมาตราส่วนค่า 5 ระดับ

ด้านเจตคติต่อการเรียน

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
ตัวบ่งชี้ด้านคิดเชิงบวก						
000	นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนานมากกว่ารู้สึกท้อใจ	⑤	④	③	②	①
000	ทุกกิจกรรมการเรียนมีประโยชน์สำหรับตัวนักศึกษา	⑤	④	③	②	①
ตัวบ่งชี้ด้านการเห็นคุณค่า						
000	นักศึกษาสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้โดยจำเป็นต้องเรียน	⑤	④	③	②	①
000	การตั้งใจเรียนจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถวางแผนในการทำงานได้ดีขึ้น	⑤	④	③	②	①

วิธีการหาคุณภาพแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

การหาคุณภาพแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. นำแบบวัดเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้ภาษา และความสอดคล้องของข้อความบ่งชี้ในแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนกับนิยามเชิงปฏิบัติการในแต่ละด้านเป็นรายข้อ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Evidence) ดังนี้

1. อาจารย์ ดร.ปรมินทร์ อริเดช คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย

2. อาจารย์ ดร.ชัยยศ ชาวะระนอง ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งนครนายก

3. อาจารย์ ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญและหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

4. อาจารย์ ดร.ประติษฐา ภาษาประเทศ อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

5. อาจารย์ ดร. ศศิธร อมรินทร์แสงเพ็ญ อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

โดยกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงการมีความมุ่งมั่นในการเรียน

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงการมีความมุ่งมั่นในการเรียน

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่ใช่อะไรบ่งชี้ถึงการมีความมุ่งมั่นในการเรียน

ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Evidence) จากผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความบ่งชี้ในแบบวัดกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2557: 90) และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยรายละเอียดของข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า การสร้างแบบวัดควรมีการเขียนนิยามเชิงปฏิบัติการให้เขียนพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้ชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องและง่ายต่อการเขียนสถานการณ์ของข้อคำถาม ปรับวิธีการเขียนข้อคำถามโดยเน้นหรือเขียนประโยคความเดียวและมีความหมายเดียว ข้อคำถามที่ทำการวัดเจตคติอาจใช้ข้อคำถามเชิงลบได้ และเรียงลำดับประเด็นข้อคำถามตามความหมายของนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้

2. นำแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน จำนวน 117 คน

3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้ดัชนี CITC และใช้การยืนยันองค์ประกอบวิเคราะห์ และแสดงหลักฐานความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค โดยค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .60 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 75 ข้อรายการ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .44 ถึง .69 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) พบว่า โมเดลของแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนไม่เหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ปรับโมเดลใหม่ ปรากฏว่า หลักฐานการทดสอบความเหมาะสมดีของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์จำแนกตามองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียน ได้ค่า ไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 87.05 ($P = .13$ ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) เมื่อ

พิจารณาค่าสถิติ GFI พบว่ามีค่า .91 และค่า RMSEA เท่ากับ .04 ซึ่งแสดงว่าโมเดลของการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความเหมาะสมดี คำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดโดยรวมทั้งฉบับโดยใช้สูตรแอลฟาของครอนบัค ได้เท่ากับ .95 และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้านเจตคติต่อการเรียน เท่ากับ .94 ด้านแรงจูงใจในการเรียน เท่ากับ .93 และด้านพฤติกรรมการเรียน เท่ากับ .94 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของตัวบ่งชี้ด้านการคิดเชิงบวก เท่ากับ .81 ด้านการเห็นคุณค่า เท่ากับ .84 ด้านการยอมรับ เท่ากับ .82 ด้านความเชื่อมั่น เท่ากับ .83 ด้านความรักและศรัทธา เท่ากับ .84 องค์ประกอบที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นของตัวบ่งชี้ด้านการตั้งเป้าหมาย เท่ากับ .76 ความพยายาม เท่ากับ .83 ความอดทน เท่ากับ .78 ความเชื่อมั่นในตนเอง เท่ากับ .85 ความภาคภูมิใจในตนเอง เท่ากับ .86 และองค์ประกอบที่ 3 ค่าความเชื่อมั่นของตัวบ่งชี้ด้านความกระตือรือร้น เท่ากับ .77 การเอาใจใส่ เท่ากับ .81 การปรับตัว เท่ากับ .84 การวางแผน เท่ากับ .94 การแก้ปัญหา เท่ากับ .83 ซึ่งมีค่าสูงตามเกณฑ์ .70 ทุกค่า แสดงว่าแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์สามารถนำไปใช้ได้

2. ขั้นตอนในการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

จากการศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจนแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์ และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของวิกิออตสกี รวมทั้งศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการฝึกอบรม ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา (Bandura.1977: 22-27; ดวงเดือน ศาสตราภักดิ์.2547: 114-115; สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549: 48-60; สุรางค์ โค้วตระกูล. 2550: 23-24) นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดยเน้นความสำคัญของบริบทสังคมและพฤติกรรมของบุคคลที่ผู้เรียนสังเกตเห็นจากตัวแบบ และเป็นผลจากความสามารถในการปรับตัวแบบการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ โดยมีแรงขับจากการได้รับตอบสนองต่อรางวัล หลีกเลียงการลงโทษจากสังคมและจากความต้องการ ทั้งนี้ การศึกษาพฤติกรรมควรคำนึงถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม

ภายนอกด้วย เพราะพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์นั้นมีปฏิสัมพันธ์กันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์และประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้นมีผลต่อการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมในครั้งต่อไปด้วย

2.1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Wadsworth. 1996: 14-17; ทิศนา แหมมณี และคนอื่นๆ. 2545: 8-10 ; พรรณี ช. เจนจิต. 2545: 67; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545: 48-49) เป็นทฤษฎีที่ศึกษากระบวนการคิดซึ่งมีความเชื่อว่า เป้าหมายของพัฒนาการของมนุษย์ คือ 1) ความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่ป็นนามธรรม 2) ความสามารถที่จะคิดตั้งสมมติฐานอย่างสมเหตุสมผล 3) ความสามารถที่จะตั้งกฎเกณฑ์และการแก้ปัญหา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ควรเน้นความสัมพันธ์ในกิจกรรม ไม่มีการแข่งขัน สร้างแรงจูงใจให้เกิดจากความสนใจที่แท้จริง เปิดโอกาสให้เลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามความสนใจและพัฒนาความก้าวหน้าอย่างแท้จริง

2.1.3 ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์ (ทิศนา แหมมณี. 2545: 124-125 10; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545: 212- 214) โดยให้ความสำคัญกับความสามารถในการคิดเกิดจากการค้นพบ หรือแก้ปัญหาเมื่อแบ่งเป็นขั้นการคิด 3 ขั้นคือ ขั้นการกระทำ ขั้นการแสดงภาพแทนใจ ขั้นการใช้สัญลักษณ์ ถ้าผู้ใหญ่ให้การยอมรับในความสามารถ เข้าใจเอาใจใส่ต่อโดยกระบวนการสื่อสารหรือการใช้ภาษาในการสนทนาและให้คำแนะนำเพื่อให้สามารถสร้างความก้าวหน้าในขั้นการคิดจากขั้นการกระทำไปสู่ขั้นแสดงภาพแทนในใจ หรือจากขั้นแสดงภาพแทนในใจไปสู่ขั้นการใช้สัญลักษณ์ ควรมีการส่งเสริมให้ผู้อบรมคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง เน้นบทบาทให้ได้ค้นคว้า กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Active) และจัดบรรยากาศการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝึกกับผู้อบรม การช่วยเหลือให้คำแนะนำซึ่งส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ความเข้าใจได้เร็วขึ้น

2.1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของวิกิอตสกี (Essa. 2003: 124-125; สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545 : 62- 63) ให้ความสำคัญของวัฒนธรรมทางสังคมและภาษาจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องที่ยาก ๆ ได้ง่าย ๆ และเร็ว การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่าจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีและเร็ว ซึ่งระยะเวลาของความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่ส่งผลต่อพัฒนาการของแต่ละคนแตกต่างกัน ระบบทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงการใช้ The Zone of Proximal Development คือ การพัฒนาการคิดของเด็กเกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของผู้ใหญ่หรือเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า

2.1.5 การเรียนรู้ตามสภาพจริง คือ การเปิดโอกาสแก่ผู้อบรมรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learn how to learn) เรียนรู้วิธีการฟัง การจดบันทึก การอ่าน การจับประเด็น การคิดวิเคราะห์ การซักถาม อภิปราย การพูดการเขียน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการฝึกผู้อบรมก็คือผู้ดำเนินการอบรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการเรียนรู้ โดยการสืบเสาะแสวงหา

ความรู้ด้านการจัดการเรียนเรียนรู้แบบใหม่ ให้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในยุคของการปฏิรูปการศึกษา เน้นการแสวงหาความรู้ กิจกรรมหลักของกระบวนการอบรมนี้ ควรเริ่มต้นที่การอ่าน การฟัง การบันทึก จับประเด็นแล้วนำมาคิดวิเคราะห์แยกแยะประเด็น มีการซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ แล้วมีการคาดการณ์ล่วงหน้า ถึงผลที่เกิดขึ้นเพื่อทำให้เป็นข้อมูลที่สมบูรณ์สำหรับผู้อบรมแล้วนำไปใช้ได้แต่ต้องเชื่อมโยงให้เข้ากับความเป็นจริงของชีวิตนำไปปฏิบัติเพื่อความสงบสุขได้ สร้างกระบวนการฝึกอบรมโดยผ่าน การทำกิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ การทำงานเป็นทีม การแสดงละคร เป็นกิจกรรมหลักในกระบวนการอบรม ทำให้ผู้อบรมเกิดกระบวนการคิดสร้างจินตนาการ จนเกิดความสมดุลระหว่างความดี ความงาม ความจริง ถ้าผู้เข้าอบรมเข้าใจความสมดุลดังกล่าวก็สามารถสร้างความสุขให้กับการเรียนรู้ได้ นำไปสู่การเรียนรู้ในการฝึกอบรมที่มีกระบวนการปฏิบัติและอยู่ร่วมกัน ผู้อบรมต้องเรียนรู้ทักษะทางสังคมเพื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข กิจกรรมที่ทำให้ผู้อบรมอยู่ร่วมกันได้จะต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ตนเอง ในด้านดีและด้านเสีย ว่าตนเองเป็นอย่างไร แล้วพยายามทำความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้กับผู้อบรมผ่านกระบวนการกลุ่ม สนับสนุนวิธีการแสวงหาวิธีเรียนของผู้เรียนเพื่อให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นั้น ต้องรู้จักเลือกเรื่องที่จะศึกษา หาข้อมูลตรงกับประเด็นเลือกวิธีการหาข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด หรือคอมพิวเตอร์ แต่ต้องสามารถเขียนเป็นรายงานได้ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลใฝ่เรียน ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542:10; ราชน มีศรี.2544: 38; สุนทร เขยขึ้น.2543: 3)

2.1.6 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ได้เป็นอย่างดี ผ่านการสังเคราะห์ โดยได้โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential learning) ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม (group process) เพราะในแต่ละองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น ผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีประสบการณ์ติดตัวมา จะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการกลุ่ม ฉะนั้นการให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (กระทรวงสาธารณสุข. กรมสุขภาพจิต.2542: 6; วราลักษณ์ ไชยทัต 2544: 26-31; จุฑารัตน์ สติรปัญญา และ วิทยา เหมพันธ์. 2547: 6-8)

2.1.7 การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Dixon,1998: 44-58; ประสาท อิศรปริดา, 2523: 17; พรรณี ช. เจนจิต,2538: 539 -541 ; มาลินี จุฑะรพ, 2537: 133) เป็นแนวคิดหรือความเชื่อที่สนับสนุนให้คนเราปฏิบัติสิ่งต่างๆด้วยตนเองตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพ ด้วย

การศึกษา ค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าหากคนเราได้กระทำจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ ใฝ่เรียน ผู้เรียนจะสนุกสนานที่จะสืบค้นหาความรู้ต่อไป มีความสุขที่จะเรียน อีกทั้งการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่แต่ละบุคคลเรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาผ่านกระบวนการของการเรียนรู้และการสะท้อนกลับอย่างต่อเนื่อง โดยการทำงานในสภาพปัญหาจริง และสะท้อนกลับจากประสบการณ์ของตนเอง เสนอแนวทางการแก้ปัญหา และนำแนวทางการแก้ปัญหาที่ผ่านการพิจารณาแล้วไปปฏิบัติและเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในระดับทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Learning Level) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

จากทฤษฎีและแนวคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่า การที่ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมความมุ่งมั่นในการเรียนออกมาต้องเกิดจากความสนใจและตั้งใจ โดยมีอิทธิพลจากตัวแบบที่ดีมีความชัดเจนด้านพฤติกรรมความมุ่งมั่น เพื่อนำไปสู่การคิดวิเคราะห์จดจำ และนำไปแสดงเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม ส่วนการที่บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมอีกหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจกระตุ้นการรับรู้ ทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถรับรู้และเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เรียนรู้จากสถานการณ์ต่าง ๆ เรียนรู้จากการลงมือกระทำ เรียนรู้จากความคิด จนสามารถนำไปใช้ได้ในการกำหนดเป้าหมายในการเรียน สามารถคิดแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง จากการลงมือกระทำด้วยการคิด แสดงพฤติกรรมความคิดโดยการแสดงความคิดเห็น คิดวิพากษ์วิจารณ์พิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล ซึ่งผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมาวางแผนรูปแบบฝึกรอบม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมเรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมผ่านกิจกรรมกลุ่มและรายบุคคล ฝึกการวิเคราะห์เรื่องราวจากสาระความรู้ที่ได้จากการอบรม แยกแยะประเด็น สร้างข้อคำถาม กระตุ้นให้คิดตอบ จัดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทั้งองค์ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังประสบการณ์และศักยภาพของผู้อบรมออกมาอย่างเต็มที่ รวมถึงการวิเคราะห์ผลความรู้ที่ได้เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียน

2. สร้างรูปแบบฝึกรอบมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยและคู่มือฝึกรอบม โดยการวิเคราะห์ทฤษฎี แนวคิด กิจกรรมการฝึกรอบม มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกรอบมแบบ 4A ซึ่งคำว่า “4A” มาจากขั้นตอน 4 ขั้นของรูปแบบฝึกรอบม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere: A) ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning: A) ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A)

วิธีการหาคุณภาพของรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

1. ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยและคู่มือฝึกอบรม โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5
คน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องด้านเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี ความเหมาะสม
ของกิจกรรมและการประเมินผล ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา สุวรรณศรี อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ตันเจริญ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษา
ปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

3. อาจารย์ ดร.สิทธิพร เอี่ยมเสน คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนดุสิต

4. อาจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ พุกะวัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

5. อาจารย์ ดร.สุภากร วสุโกติน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (สมุทรปราการ)

โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินความเหมาะสมเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale)
เพื่อการพิจารณาความเหมาะสมตามระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังเกณฑ์ต่อไปนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 เหมาะสมมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 เหมาะสมมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 เหมาะสมปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 เหมาะสมน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 เหมาะสมน้อยที่สุด

ผลการพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการ
เรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยและคู่มือฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.33 ถือว่ามี
ความเหมาะสมมาก จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้รูปแบบฝึกอบรม
มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ควรปรับตารางกิจกรรมการอบรมให้ม
ีความเหมาะสมด้านเวลา ชื่อกิจกรรมควรปรับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หลักการการ
สร้างรูปแบบฝึกอบรม ปรับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมในแต่ละหน่วยให้ครอบคลุมกับสาระของหน่วย
ฝึกอบรม ปรับให้มีตารางโครงสร้างรูปแบบฝึกอบรม โดยแสดงรายละเอียดของจุดประสงค์ เนื้อหา

กิจกรรม การวัดและประเมินผลในภาพรวม เพิ่มเติมรายละเอียดของเกณฑ์การวัดและประเมินผลของ แต่กิจกรรมการอบรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขา การศึกษาปฐมวัย

1.1 นำหนังสือขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย ไปยังมหาวิทยาลัย ราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนบน 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

1.2 เก็บข้อมูลการศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญา ตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 1-4 ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนบน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 595 คน

1.3 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์องค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ด้วยการ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA: Exploratory Factor Analysis) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิง ยืนยัน (CFA: Confirmatory Factor Analyses)

2. การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยใช้รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

2.1 นำหนังสือขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย ไปยังมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง

2.2 ดำเนินการทดลองพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขา การศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 หมู่เรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติของทางมหาวิทยาลัย จำนวน 33 คน ซึ่งใน การทดลองครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบ Pretest-Posttest Control Group Design (Creswell. 2003: 170) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังแสดงในตาราง

ตาราง 2 แสดงแบบแผนการทดลอง Pretest-Posttest Control Group Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T1	X1	T2
CR	T1	-	T2

ความหมายของสัญลักษณ์มี ดังนี้

- E หมายถึง กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
 C หมายถึง กลุ่มควบคุม (Control Group)
 R หมายถึง การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)
 T1 หมายถึง การทดสอบก่อนที่จะจัดกระทำทดลอง (Pretest)
 T2 หมายถึง การทดสอบหลังจากที่จัดกระทำทดลอง (Posttest)
 X1 หมายถึง การจัดกระทำ(Treatment)โดยรูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A

2.3 นำข้อมูลจากการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยทั้ง 2 กลุ่มไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบระดับคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนและหลังระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมเพื่อสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA: Exploratory Factor Analysis) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA: Confirmatory Factor Analyses) และวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานในการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

2. วิเคราะห์องค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA: Exploratory Factor Analysis) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA: Confirmatory Factor Analyses) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกสองโมเดล คือ โมเดลวัดองค์ประกอบเดียว และ โมเดลการวัดหลายองค์ประกอบ

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ก่อนและหลังทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity Evidence) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียน โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสูตร ดังนี้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2554: 13-16)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบวัดกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
R	แทน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียน โดยใช้สูตร r Item Total หรือสัมประสิทธิ์ CITC (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2554: 16-19)

$$r \text{ Item Total} = \frac{n \sum IT - \sum I \sum T}{\sqrt{[n \sum I^2 - (\sum I)^2][n \sum T^2 - (\sum T)^2]}}$$

เมื่อ

r Item Total	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
I	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
T	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่นที่เหลือทุกข้อ
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม

2.3 การวิเคราะห์เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity Evidence) ใช้วิธีการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ

2.4 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2545: 131)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{\sum S_t^2} \right]$$

เมื่อ

α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
n	แทน	จำนวนข้อของแบบวัด
S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของแบบวัด

3. สถิติวิเคราะห์การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

3.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนโดยรวมที่วัดก่อนและวัดหลังโดยใช้ Paired-Sample t-test (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2557: 110)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_D}$$

เมื่อ

t	แทน	การแจกแจงแบบที
n	แทน	จำนวนคู่
df	แทน	ชั้นความอิสระ

$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนผลต่าง
S_D	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง
S_D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

3.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ Independent t-test (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2557: 105-106)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	t	แทน	การแจกแจงแบบที
	n_1, n_2	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม 1, กลุ่ม 2
	df	แทน	ชั้นความอิสระ
	$\bar{X}_1, \bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่ม 1, กลุ่ม 2
	S_1^2, S_2^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนกลุ่ม 1, กลุ่ม 2

4. สถิติวิเคราะห์ค่าขนาดส่งผล (Effect Size) โดยใช้

4.1 การวิเคราะห์หาขนาดส่งผล (Effect Size) สำหรับ t-test แบบ Dependent Samples โดยใช้สูตร Cohen's d (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2557: 138)

$$d = \frac{t}{\sqrt{n}}$$

เมื่อ	d	แทน	ค่าขนาดของการส่งผลของ Cohen's d
	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	n	แทน	จำนวนนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิเคราะห์หาค่าขนาดส่งผล (Effect Size) สำหรับ t-test แบบ Independent sample t-test โดยใช้สูตร Cohen's d (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2557: 138)

$$\text{Cohen's } d = \frac{2t}{\sqrt{df}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
 df แทน ระดับความอิสระ

โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าขนาดของการส่งผลตามตารางมาตรฐานของ Cohen's d

ดังนี้

เมื่อ

- $d = 0.2$, ส่งผลน้อย
- $d = 0.5$, ส่งผลปานกลาง
- $d = 0.8$, ส่งผลมาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน การพัฒนารูปแบบฝึกอบรม และการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย และเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
K	แทน	จำนวนข้อ
M	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
CMIN	แทน	ค่าไคกำลังสองน้อยที่สุด
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นในการทดสอบสมมติฐาน
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี
AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว
RMR	แทน	ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ
RMSEA	แทน	ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า
B	แทน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)
SE _M	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)
M _{E-C}	แทน	ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม
SE _{E-C}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาได้นำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ 3 การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบการอบรมแบบ 4A

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

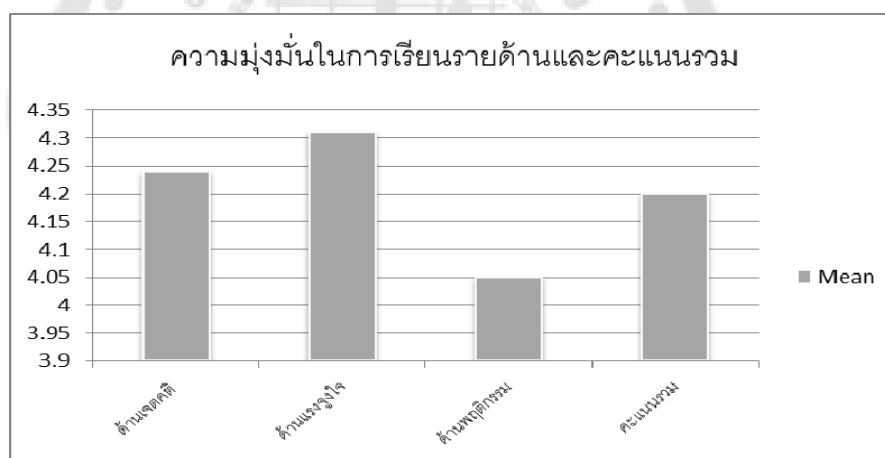
ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของคะแนนองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียน

การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานเพื่อมุ่งศึกษาระดับและการกระจายของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้านคือ 1) ด้านเจตคติต่อการเรียน 2) ด้านแรงจูงใจในการเรียน 3) ด้านพฤติกรรมการเรียน แต่ละด้านมี 5 ตัวบ่งชี้ แต่ละตัวบ่งชี้ มี 5 ข้อรายการ รวมทั้งหมดจำนวน 75 ข้อ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแต่ละข้อรายการทั้งหมด 75 ข้อ ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาจำนวน 595 คน มาตรวจสอบความสมบูรณ์พบว่า มีผู้ตอบแบบวัดสมบูรณ์เพียง 521 ราย และนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของเฉลี่ย (SE_M) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) วิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ของคะแนนเป็นรายตัวบ่งชี้ ซึ่งคำนวณมาจากค่าเฉลี่ยคะแนน 5 ข้อรายการ ทั้งหมด 15 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน (A: Attitude) 5 ตัวบ่งชี้ คือ A.1 การคิดเชิงบวก A.2 การเห็นคุณค่า A.3 การยอมรับ A.4 ความเชื่อมั่นและ A.5 ความรักและศรัทธา ตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน (M: Motivation) 5 ตัวบ่งชี้ คือ M.1 การตั้งเป้าหมาย M.2 ความพยายาม M.3 ความอดทน M.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง M.5 ความภาคภูมิใจ และ ตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน (B : Behavior) 5 ตัวบ่งชี้ คือ B.1 ความกระตือรือร้น B.2 การเอาใจใส่ B.3 การปรับตัว B.4 การวางแผน และ B.5 การแก้ปัญหา โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยคะแนนที่แบ่งเป็น 5 ช่วงคะแนน เท่ากันดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายความว่า นักศึกษามีความคิด/การกระทำน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายความว่า นักศึกษามีความคิด/การกระทำน้อย ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายความว่า

นักศึกษามีความคิด/การกระทำปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายความว่า นักศึกษามีความคิด/การกระทำค่อนข้างมาก ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายความว่า นักศึกษามีความคิด/การกระทำมาก และใช้เกณฑ์แปลความหมายค่าความเชื่อถือได้ ตามเกณฑ์ของนูนนอลลี (Nunnally.1978) ที่ว่า แอลฟา ที่มีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป แปลว่าคะแนนของแบบวัดมีความเชื่อถือได้สูงเพียงพอที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้

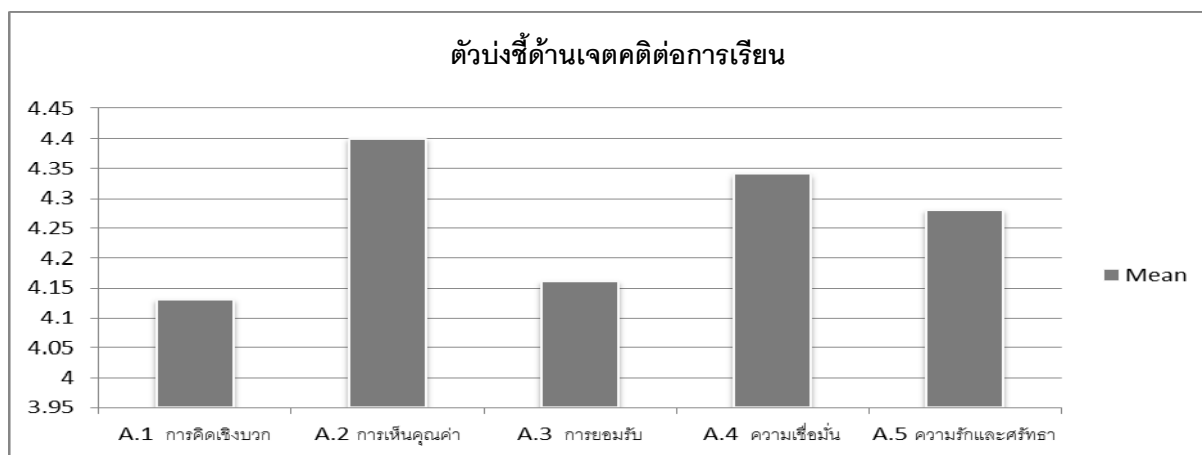
ผลการวิเคราะห์ พบว่า คะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย มีอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 4.20$, $SD = 0.37$) และมีความเชื่อถือได้อยู่ในเกณฑ์สูง ($\alpha = 0.96$) เมื่อพิจารณาแยกตามด้านพบว่า ความมุ่งมั่นในการเรียนด้านเจตคติต่อการเรียน ($M = 4.24$; $SD = 0.40$; $\alpha = 0.91$) และ ด้านแรงจูงใจในการเรียน ($M = 4.31$; $SD = 0.39$; $\alpha = 0.92$) ของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก และ ด้านพฤติกรรมการเรียน ของนักศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 4.05$; $SD = 0.47$; $\alpha = 0.94$) และคะแนนทุกด้านมีความเชื่อถือได้อยู่ในเกณฑ์สูง ดังแสดงในภาพประกอบ 6 และตาราง 3

ภาพประกอบ 6 ความมุ่งมั่นในการเรียนรายด้านและคะแนนรวม

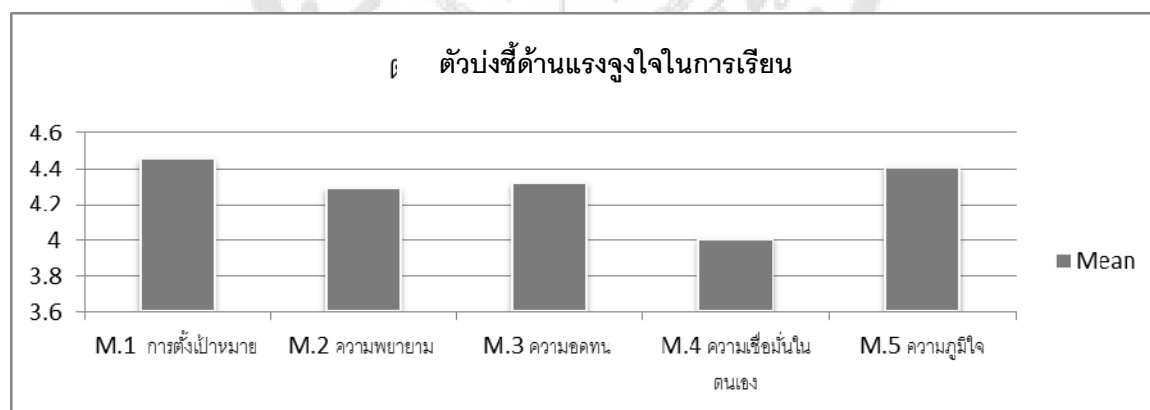
เมื่อพิจารณาแยกตามตัวบ่งชี้ พบว่า

ตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ คือการคิดเชิงบวก ($M = 4.13$; $SD = 0.49$; $\alpha = 0.78$) และการยอมรับ ($M = 4.16$; $SD = 0.63$; $\alpha = 0.74$) ของนักศึกษามีอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วน ความรักและศรัทธา ($M = 4.28$; $SD = 0.61$; $\alpha = 0.76$) ความเชื่อมั่น ($M = 4.34$; $SD = 0.55$; $\alpha = 0.77$) และ การเห็นคุณค่า ($M = 4.40$; $SD = 0.50$; $\alpha = 0.70$) ของนักศึกษามีอยู่ในระดับมาก และคะแนนทุกตัวบ่งชี้มีความเชื่อถือได้อยู่ในเกณฑ์สูงดังแสดงในภาพประกอบ 7 และตาราง 3

ภาพประกอบ 7 ระดับคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน

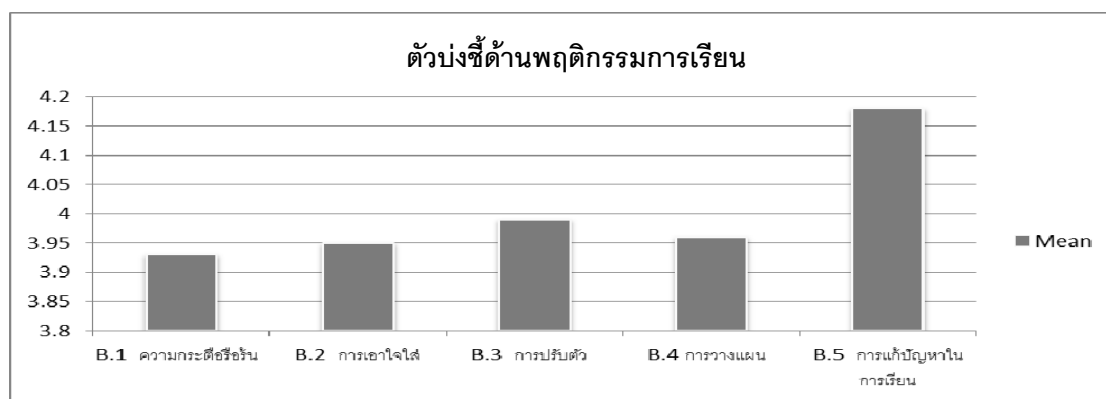
ตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง ($M = 4.01$; $SD = 0.55$; $\alpha = 0.80$) ของนักศึกษามีอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และ ความพยายาม ($M = 4.29$; $SD = 0.55$; $\alpha = 0.81$) ความอดทน ($M = 4.32$; $SD = 0.49$; $\alpha = 0.82$) ความภาคภูมิใจ ($M = 4.41$; $SD = 0.52$; $\alpha = 0.83$) และการตั้งเป้าหมาย ($M = 4.46$; $SD = 0.59$; $\alpha = 0.70$) ของนักศึกษามีอยู่ในระดับมาก และคะแนนทุกตัวบ่งชี้มีความเชื่อถือได้อยู่ในเกณฑ์สูงดังแสดงในภาพประกอบ 8 และตาราง 3

ภาพประกอบ 8 ระดับคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน

และ ตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ คือ ความกระตือรือร้น ($M = 3.93$; $SD = 0.63$; $\alpha = 0.78$) การเอาใจใส่ ($M = 3.95$; $SD = 0.58$; $\alpha = 0.78$) การวางแผน ($M = 3.96$; $SD = 0.62$; $\alpha = 0.84$) การปรับตัว ($M = 3.99$; $SD = 0.60$; $\alpha = 0.79$) และการแก้ปัญหา ($M = 4.18$; $SD =$

0.54; $\alpha = 0.83$) ของนักศึกษามีอยู่ในระดับค่อนข้างมากตามลำดับและคะแนนทุกตัวบ่งชี้ที่มีความเชื่อถือได้อยู่ในเกณฑ์สูง ดังแสดงในภาพประกอบ 9 และ ตาราง 3

ภาพประกอบ 9 ระดับคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมกรเรียน

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อถือได้ของคะแนนตัวบ่งชี้ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา

ความมุ่งมั่น	ตัวบ่งชี้	K	M	SE _M	SD	Alpha
ความมุ่งมั่นในการเรียนด้านเจตคติ		25	4.24	0.02	0.40	0.91
	A.1 การคิดเชิงบวก	5	4.13	0.02	0.49	0.78
	A.2 การเห็นคุณค่า	5	4.40	0.02	0.50	0.70
	A.3 การยอมรับ	5	4.16	0.03	0.63	0.74
	A.4 ความเชื่อมั่น	5	4.34	0.02	0.55	0.77
	A.5 ความรักและศรัทธา	5	4.28	0.03	0.61	0.76
ความมุ่งมั่นในการเรียนด้านแรงจูงใจ		25	4.31	0.02	0.39	0.92
	M.1 การตั้งเป้าหมาย	5	4.46	0.03	0.59	0.69
	M.2 ความพยายาม	5	4.29	0.02	0.55	0.81
	M.3 ความอดทน	5	4.32	0.02	0.49	0.82
	M.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง	5	4.01	0.02	0.55	0.80
	M.5 ความภาคภูมิใจ	5	4.41	0.02	0.52	0.83

ตาราง 3 (ต่อ)

ความมุ่งมั่น	ตัวบ่งชี้	K	M	SE _M	SD	Alpha
ความมุ่งมั่นในการเรียนด้านพฤติกรรม		25	4.05	0.02	0.47	0.94
	B.1 ความกระตือรือร้น	5	3.93	0.03	0.63	0.78
	B.2 การเอาใจใส่	5	3.95	0.03	0.58	0.78
	B.3 การปรับตัว	5	3.99	0.03	0.60	0.79
	B.4 การวางแผน	5	3.96	0.03	0.62	0.84
	B.5 การแก้ปัญหา	5	4.18	0.02	0.54	0.83
คะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียน		75	4.20	0.02	0.37	0.96

1.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วยลักษณะสมมติฐาน 3 ด้านคือ 1) ด้านเจตคติต่อการเรียน 2) ด้านแรงจูงใจในการเรียน 3) ด้านพฤติกรรมการเรียน และแต่ละด้านสามารถวัดได้จากตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ รวมทั้งหมด 15 ตัวบ่งชี้หรือไม่ แยกการวิเคราะห์โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA: Exploratory Factor Analysis) ก่อนแล้ววิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA: Confirmatory Factor Analyses.) ตามลำดับดังนี้

1.2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA: Exploratory Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา มีองค์ประกอบและประกอบด้วยตัวบ่งชี้ตัวใดบ้าง ซึ่งเป็นการศึกษาให้แน่ใจว่าองค์ประกอบโครงสร้างเหล่านั้นประกอบด้วยตัวบ่งชี้ใด (Tabachnick; & Fidell, 2001) โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

การพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูล

การวิเคราะห์เริ่มจากการพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูลในการศึกษาว่าสามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้หรือไม่ จากการหาค่าดัชนี KMO(Kaiser Meyer-Olkin) เพื่อวัดความเหมาะสมเพียงพองของกลุ่มตัวอย่างซึ่งค่า KMO ควรมีค่าเข้าใกล้ 1 ตามเทคนิคทาบนิคและฟิเดล (Tabachnick; & Fidell. 2001) กำหนดค่าที่ยอมรับได้ว่า KMO ต้องมีค่ามากกว่า 0.60 และใช้การทดสอบนัยสำคัญค่า Bartlett's test of Sphericity ที่ควรต้องมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือ $p < 0.05$ เป็นการบ่งบอกว่าตัวบ่งชี้ต้องมีความสัมพันธ์กัน

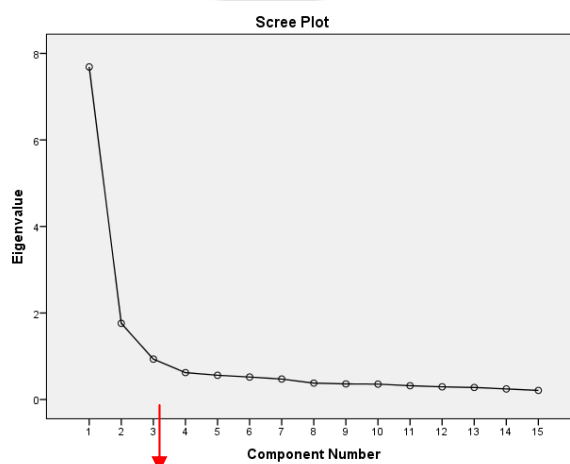
ผลการวิเคราะห์พบว่า ได้ดัชนี KMO เท่ากับ 0.94 ซึ่งมีค่าสูงใกล้ 1.0 แสดงว่าข้อมูลที่น่ามาศึกษามีความเหมาะสมเพียงพอ และผลการทดสอบค่า Bartlett's test of Sphericity ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .01$ (Chi-Square=4911.23; df=105, Sig=0.00) แสดงว่าตัวบ่งชี้ต้องมีความสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยสามารถพิจารณาผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจต่อไปได้ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าดัชนี KMO (Kaiser Meyer-Olkin) และการทดสอบนัยสำคัญค่า Bartlett's test

ความมุ่งมั่นในการเรียน	KMO	Bartlett's Test of Sphericity		
		Chi-Square	df	Sig
ตัวบ่งชี้ความมุ่งมั่นในการเรียน 15 ตัวบ่งชี้	0.94	4911.23	105	0.00
เกณฑ์พิจารณา	>0.60			P<0.05

การสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction)

การสกัดองค์ประกอบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจองค์ประกอบที่มีความสามารถ เพียงพอในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (PCA: Principle Component Analysis) และ หมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิเมกซ์ (Varimax) และใช้ ค่าไอเกน (Eigenvalue) ซึ่งเป็นค่าที่บ่งบอกถึงความสามารถขององค์ประกอบที่จะอธิบายความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างได้มากน้อยเพียงไร และเมื่อพิจารณาจาก Scree Plot ซึ่งเป็นกราฟที่พล็อตค่าไอเกนของแต่ละองค์ประกอบโดยเรียงจากมากไปน้อยสามารถนำมาใช้พิจารณาว่าตัวบ่งชี้ชุดนี้ควรมีกี่องค์ประกอบได้จากค่าไอเกนที่ลดลงอย่างรวดเร็วในที่นี้พิจารณาว่าองค์ประกอบของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามี 3 องค์ประกอบ ดังแสดงในภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ความสัมพันธ์ของค่าไอเกนกับจำนวนองค์ประกอบ Scree Plot

หลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบแบบหมุนฉาก และพิจารณาตามเกณฑ์อื่นๆที่กำหนดว่า องค์ประกอบต้องมีค่าไอเกน มากกว่าหรือเท่ากับ 1.0 ตัวบ่งชี้ที่อธิบายองค์ประกอบต้องมีตั้งแต่ 3 ตัว บ่งชี้ขึ้นไป และตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป ถ้ามีค่าน้ำหนักในหลายองค์ประกอบ จะเลือกค่าน้ำหนักสูงที่สุดในองค์ประกอบนั้น ๆ เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าว พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 ของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามีตัวบ่งชี้ 6 ตัวบ่งชี้ ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ B4 (0.85) ตัวบ่งชี้ B2 (0.84) ตัวบ่งชี้ B1 (0.83) ตัวบ่งชี้ B3 (0.82) ตัวบ่งชี้ B5 (0.65) และตัวบ่งชี้ M4 (0.60), มีผลรวมความแปรปรวน 4.20 คิดเป็นร้อยละ 27.97 และร้อยละสะสม 27.97 จึงเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ตามค่านิยามว่าความมุ่งมั่นในการเรียนด้านพฤติกรรม

องค์ประกอบที่ 2 ของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ M1(0.79) ตัวบ่งชี้ M2(0.73) ตัวบ่งชี้ M5(0.72) และตัวบ่งชี้ M3(0.71) มีผลรวมความแปรปรวน 3.12 คิดเป็นร้อยละ 20.83 และร้อยละสะสม 48.79 และเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ตามค่านิยามว่าความมุ่งมั่นในการเรียนด้านแรงจูงใจ

และองค์ประกอบที่ 3 ของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา มีตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ A1 (0.77) ตัวบ่งชี้ A4 (0.72) ตัวบ่งชี้ A3 (0.71) ตัวบ่งชี้ A2(0.70) และตัวบ่งชี้ A5(0.64) มีผลรวมความแปรปรวน 3.06 คิดเป็นร้อยละ 20.42 และร้อยละสะสม 69.21 และเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ตามค่านิยามว่าความมุ่งมั่นในการเรียนด้านเจตคติดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ 3 องค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา

ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ 1	องค์ประกอบ 2	องค์ประกอบ 3
B.4 การวางแผน	0.85		
B.2 การเอาใจใส่	0.84		
B.1 ความกระตือรือร้น	0.83		
B.3 การปรับตัว	0.82		
B.5 การแก้ปัญหา	0.65		
M.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง	0.60		
M.1 การตั้งเป้าหมาย		0.79	
M.2 ความพยายาม		0.73	
M.5 ความภาคภูมิใจ		0.72	
M.3 ความอดทน		0.71	
A.1 การคิดเชิงบวก			0.77
A.4 ความเชื่อมั่น			0.72
A.3 การยอมรับ			0.71
A.2 การเห็นคุณค่า			0.70
A.5 ความรักและศรัทธา			0.64
Total Variance Explained	4.20	3.12	3.06
% of Variance	27.97	20.83	20.42
Cumulative %	27.97	48.79	69.21

1.2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA: Exploratory Factor Analysis)

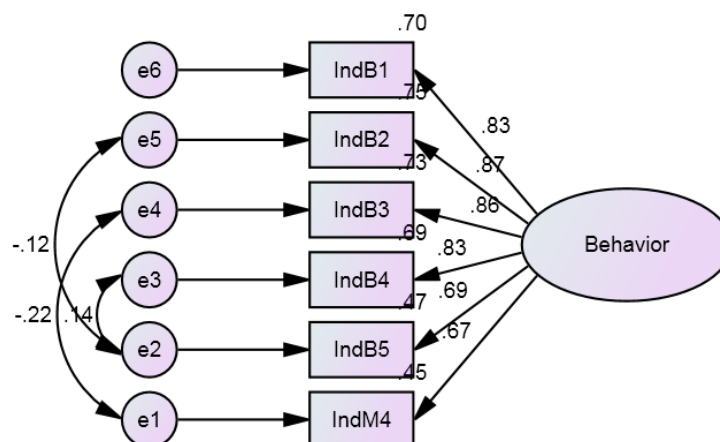
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นการวิเคราะห์เพื่อยืนยันองค์ประกอบของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาที่หาได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและตามค่านิยามที่กำหนดจากเอกสารอ้างอิงว่าประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 15 ตัวบ่งชี้หรือไม่ โดยแยกการวิเคราะห์โมเดลการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา เป็นสองโมเดล คือ โมเดลที่ 1 เป็นโมเดลการวัดองค์ประกอบเดียว (Single-Factor Measurement Models) และ โมเดลที่ 2 เป็นโมเดลการวัดหลายองค์ประกอบ (Multiple-Factor Measurement Models) เพื่อเป็นหลักฐานแสดงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างว่าแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ประกอบด้วยลักษณะสมมติฐาน 3 ด้านคือ 1) ด้านเจตคติต่อการเรียน 2) ด้านแรงจูงใจในการเรียน และ 3) ด้านพฤติกรรมการเรียน และแต่ละด้านสามารถวัดได้จากตัวบ่งชี้ รวมทั้งหมด 15 ตัวบ่งชี้ โดยใช้ Analysis of Moments Structure (AMOS) และพิจารณาจากค่าสถิติความเหมาะสมพอดี (Goodness of Fit Statistics) และเกณฑ์ต่อไปนี้ โมเดลการวัดมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อ ไค-กำลังสอง ($\chi^2_{(df, n)}$) หรือ CMIN ต้องไม่มีนัยสำคัญ ($p>0.05$) รวมทั้งค่าสถิติตัวอื่น ได้แก่ ค่า ไค-กำลังสองสัมพัทธ์ (CMIN / df : Relative chi-square) ไม่ควรเกิน 3/1. ค่ารากที่สองของความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย (RMR: Root Mean Square Residual)) ไม่ควรเกิน 0.05 ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี (GFI : Goodness of Fit Index) ควรมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ (AGFI : Adjusted Goodness of Fit Index) ควรมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และหาค่าน้ำหนักองค์ประกอบหรือน้ำหนักการถดถอยมาตรฐาน (SRW : Standardized Regression Weights) เพื่อแสดงค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในการวัดองค์ประกอบเหล่านั้น และหาค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสอง (SMC : Squared Multiple Correlations) เพื่อแสดงค่าความเชื่อถือได้ของการวัดของแต่ละตัวบ่งชี้ ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์โมเดลที่ 1: โมเดลการวัดองค์ประกอบเดียว

การวิเคราะห์โมเดลการวัดองค์ประกอบเดียว แยกเป็น 3 โมเดลย่อยคือ โมเดลย่อย 1.1: โมเดลการวัดด้านพฤติกรรมการเรียน จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ โมเดลย่อย 1.2: โมเดลการวัดด้านแรงจูงใจในการเรียนจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ และโมเดลย่อย 1.3: โมเดลการวัดด้านเจตคติต่อการเรียน จำนวน 5 ตัวบ่งชี้

ผลการวิเคราะห์ โมเดลย่อย 1.1 โมเดลการวัด ด้านพฤติกรรมการเรียนได้ค่าสถิติทดสอบความเหมาะสมพอดีดังนี้ ค่าไค-กำลังสอง ($\chi^2_{df=6, n=521}$) หรือ CMIN เท่ากับ 3.75 ที่ $p=0.71$ เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่านัยสำคัญมากกว่า 0.05 และ ค่า ไค-กำลังสองสัมพัทธ์ CMIN/DF เท่ากับ 0.63 ค่ารากที่สองของความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย RMR เท่ากับ 0.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 0.05. ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี GFI เท่ากับ 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ AGFI เท่ากับ 0.99 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลย่อย 1.1 มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียน สามารถวัดได้ด้วย 6 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.67-0.87 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ B2 (0.87) ตัวบ่งชี้ B3(0.86) ตัวบ่งชี้ B1 (0.84) ตัวบ่งชี้ B4 (0.83) ตัวบ่งชี้ B5(0.69) และตัวบ่งชี้ M4(0.67), และเชื่อถือได้สูง 0.45- 0.75 ดังแสดงในภาพประกอบ 11 และตาราง 6

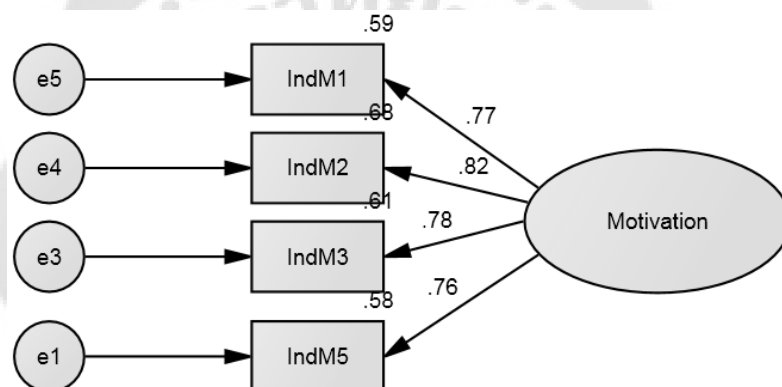
สถิติ	CMIN	DF	P	CMIN/DF	RMR	GFI	AGFI
ค่าสถิติ	3.75	6.	0.71	0.63	0.00	1.00	0.99
เกณฑ์	P>0.05			3/1	<0.05	>0.90	>0.90

ภาพประกอบ 11 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันโมเดลการวัดด้านพฤติกรรมการเรียนรู้

ตาราง 6 คำนวณการถดถอยมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสองของตัวบ่งชี้ซึ่งองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียนรู้

โมเดล 1.1	ตัวบ่งชี้				SRW	SMC	แปลความหมาย	
	B.1 ความกระตือรือร้น				0.83	0.70	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	B.2 การเอาใจใส่				0.87	0.75	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	B.3 การปรับตัว				0.86	0.73	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	B.4 การวางแผน				0.83	0.69	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	B.5 การแก้ปัญหา				0.69	0.47	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	M.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง				0.67	0.45	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
สถิติ	CMIN	DF	P	CMIN/DF	RMR	GFI	AGFI	
ค่าสถิติ	3.75	6	0.71	0.63	0.00	1.00	0.99	มีความเหมาะสมพอดี
เกณฑ์	P>0.05			3/1	<0.05	>0.90	>0.90	

ผลการวิเคราะห์ โมเดลย่อย 1.2: โมเดลการวัดด้านแรงจูงใจในการเรียน ได้ค่าสถิติทดสอบความเหมาะสมพอดีดังนี้ ค่าไค-กำลังสอง ($\chi^2_{df=2, n=521}$) หรือ CMIN เท่ากับ 0.62 ที่ $p=0.73$ เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่านัยสำคัญมากกว่า 0.05 ค่า ไค-กำลังสองสัมพัทธ์ CMIN/DF เท่ากับ 0.31 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 3/1. ค่ารากที่สองของความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย RMR เท่ากับ 0.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 0.05. ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี GFI เท่ากับ 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ AGFI เท่ากับ 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลย่อย 1.2 มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียนสามารถวัดได้ด้วย 4 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.76-0.82 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ M2 (0.82) ตัวบ่งชี้ M3 (0.78) ตัวบ่งชี้ M1 (0.77) และตัวบ่งชี้ M5 (0.76) และเชื่อถือได้สูง 0.58- 0.68 ดังแสดงในภาพประกอบ 12 และตาราง 7

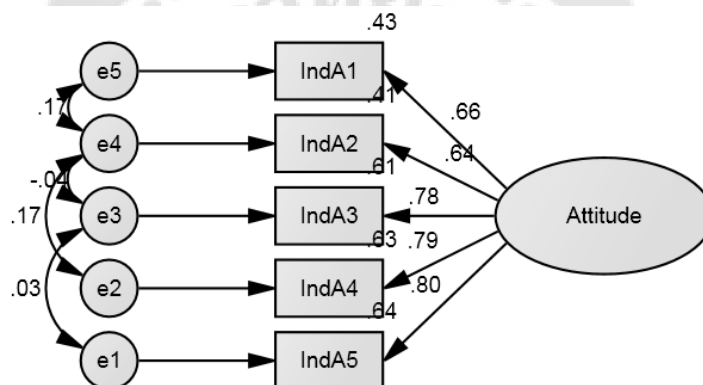

ภาพประกอบ 12 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันโมเดลการวัดด้านแรงจูงใจในการเรียน

ตาราง 7 ค่าน้ำหนักการถดถอยมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสองของตัวบ่งชี้องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียน

โมเดล 1.2	ตัวบ่งชี้				SRW	SMC	แปลความหมาย	
	M.1 การตั้งเป้าหมาย				0.77	0.59	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	M.2 ความพยายาม				0.82	0.68	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	M.3 ความอดทน				0.78	0.61	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	M.5 ความภาคภูมิใจ				0.76	0.58	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
สถิติ	CMIN	DF	P	CMIN/DF	RMR	GFI	AGFI	
ค่าสถิติ	0.62	2	0.73	0.31	0.00	1.00	1.00	มีความเหมาะสมพอดี
เกณฑ์	P>0.05			3/1	<0.05	>0.90	>0.90	

ผลการวิเคราะห์ โมเดลย่อย 1.3: โมเดลการวัดด้านเจตคติต่อการเรียน ได้ค่าสถิติทดสอบความเหมาะสมพอดีดังนี้ ค่าไค-กำลังสอง ($\chi^2_{df=5, n=521}$) หรือ CMIN เท่ากับ 11.45 ที่ $p=0.04$ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่านัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 แต่ค่า ไค-กำลังสองสัมพัทธ์ CMIN/DF เท่ากับ 2.29 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 3/1. ค่ารากที่สองของความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย RMR เท่ากับ 0.01 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 0.05. ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี GFI เท่ากับ 0.99 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ AGFI เท่ากับ 0.97 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลย่อย 1.3 มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน สามารถวัดได้ด้วย 5 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.64-0.80 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ A5 (0.80) ตัวบ่งชี้ A4 (0.79) ตัวบ่งชี้ A3 (0.78) ตัวบ่งชี้ A1 (0.66) ตัวบ่งชี้ A2 (0.64) และเชื่อถือได้สูง 0.41- 0.64 ดังแสดงในภาพประกอบ 13 และตาราง 8

ภาพประกอบ 13 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันโมเดลการวัดด้านเจตคติต่อการเรียน
ตาราง 8 ค่าน้ำหนักการถดถอยมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสองของตัวบ่งชี้องค์ประกอบด้าน
เจตคติต่อการเรียน

โมเดล 1.3	ตัวบ่งชี้				SRW	SMC	แปลความหมาย	
	A.1 การคิดเชิงบวก				0.66	0.43	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	A.2 การเห็นคุณค่า				0.64	0.41	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	A.3 การยอมรับ				0.78	0.61	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	A.4 ความเชื่อมั่น				0.79	0.63	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	A.5 ความรักและศรัทธา				0.80	0.64	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
สถิติ	CMIN	DF	P	CMIN/DF	RMR	GFI	AGFI	
ค่าสถิติ	11.45	5	0.04	2.29	0.01	0.99	0.97	มีความเหมาะสมพอดี
เกณฑ์	$P>0.05$			3/1	<0.05	>0.90	>0.90	

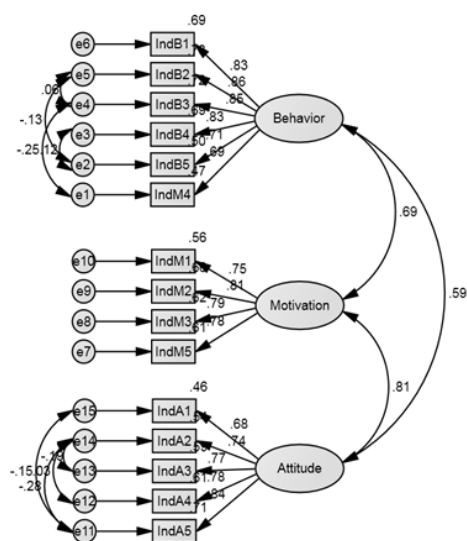
การวิเคราะห์โมเดลที่ 2 โมเดลการวัดหลายองค์ประกอบ

การวิเคราะห์โมเดลการวัดหลายองค์ประกอบ เป็นการวิเคราะห์โมเดลการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียน องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียน และองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน พร้อมกันจาก 15 ตัวบ่งชี้

ผลการวิเคราะห์ โมเดลการวัดหลายองค์ประกอบ ได้ค่าสถิติทดสอบความเหมาะสมพอดีดังนี้ ค่าไค-กำลังสอง ($\chi^2_{df=78, n=521}$) หรือ CMIN เท่ากับ 270.18 ที่ $p=0.00$ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่านัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 แต่ ค่า ไค-กำลังสองสัมพัทธ์ CMIN/DF เท่ากับ 3.46 ค่ารากที่สองของความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย RMR เท่ากับ 0.01 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 0.05. ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี GFI เท่ากับ 0.95 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ AGFI เท่ากับ 0.01 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียน สามารถวัดได้ด้วย 6 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.69-0.86 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ B3(0.86) ตัวบ่งชี้ B2 (0.85) ตัวบ่งชี้ B4 (0.83) ตัวบ่งชี้ B1 (0.82) ตัวบ่งชี้ B5 (0.70) และตัวบ่งชี้ M4 (0.69), และเชื่อถือได้สูง 0.48 - 0.74

องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียนสามารถวัดได้ด้วย 4 ตัวชี้วัดได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.75-0.81 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวชี้วัด M2 (0.81) ตัวชี้วัด M3(0.79) ตัวชี้วัด M5 (0.78) และตัวชี้วัด M1 (0.75) และ เชื่อถือได้สูง 0.56-0.66

องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน สามารถวัดได้ด้วย 5 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.63-0.83 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ A5 (0.83) ตัวบ่งชี้ A4 (0.79) ตัวบ่งชี้ A3 (0.76) ตัวบ่งชี้ A2 (0.70) และตัวบ่งชี้ A1 (0.63) และเชื่อถือได้สูง 0.39 - 0.70 ดังแสดงในภาพประกอบ 14 และตาราง 9

ภาพประกอบ 14 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันโมเดลการวัดความมุ่งมั่นในการเรียน
ของนักศึกษา

ตาราง 9 คำนวณการถดถอยมาตรฐานและค่าสหสัมพันธ์พหุกำลังสองของตัวบ่งชี้ความมุ่งมั่นในการ
เรียนของนักศึกษา 3 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	SRW	SMC	แปลความหมาย
ด้านพฤติกรรมการเรียน				
	B.1 ความกระตือรือร้น	0.82	0.67	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
	B.2 การเอาใจใส่	0.85	0.72	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
	B.3 การปรับตัว	0.86	0.74	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
	B.4 การวางแผน	0.83	0.69	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
	B.5 การแก้ปัญหา	0.70	0.49	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
	M.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง	0.69	0.48	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
ด้านแรงจูงใจในการเรียน				
	M.1 การตั้งเป้าหมาย	0.75	0.56	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
	M.2 ความพยายาม	0.81	0.66	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
	M.3 ความอดทน	0.79	0.62	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง
	M.5 ความภาคภูมิใจ	0.78	0.61	เที่ยงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง

ตาราง 9 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้				SRW	SMC	แปลความหมาย	
ด้านเจตคติต่อการเรียน								
	A.1 การคิดเชิงบวก				0.63	0.39	เพียงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	A.2 การเห็นคุณค่า				0.70	0.49	เพียงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	A.3 การยอมรับ				0.76	0.57	เพียงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	A.4 ความเชื่อมั่น				0.79	0.62	เพียงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
	A.5 ความรักและศรัทธา				0.83	0.70	เพียงตรงสูง/เชื่อถือได้สูง	
สถิติ	CMIN	DF	P	CMIN/DF	RMR	GFI	AGFI	
ค่าสถิติ	270.18	78	0.00	3.46	0.01	0.95	0.92	มีความเหมาะสมพอดี
เกณฑ์	P>0.05			3/1	<0.05	>0.90	>0.90	

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

จากการศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียน ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจนแล้ว ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียนและ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียน ผู้วิจัยจึงดำเนินการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์ และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของวิก็อตสกี ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบฝึกอบรม ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติและการประมวลผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

2.2 ศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในแผนการฝึกอบรม ได้แก่ การบรรยาย (Lecture) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) การระดมสมอง (Brainstorming) และการแสดงบทบาทสมมติ (Roleplaying) และเทคนิคอื่น ๆ ในการส่งเสริมความมุ่งมั่นในการเรียนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A ซึ่งคำว่า “4A” มาจากขั้นตอน 4 ขั้นตอนของรูปแบบฝึกอบรม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere: A) ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning: A) ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) ใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 6 วัน โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนการฝึกอบรมดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere : A) เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การอบรม และการปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนรู้ หรือการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สร้างความไว้วางใจและกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลง คำคล้องจอง เกม เพื่อจะนำไปสู่การนำไปใช้ในการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning : A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ที่ให้นักศึกษาเริ่มต้นเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงความมุ่งมั่นในการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้จากทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมฝึกการวิเคราะห์ การสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และความคิดรอบอบอดในหัวข้อที่กำหนดพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างสูงสุด จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงการสะท้อนการเรียนรู้จากผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจับคู่ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่มอย่างมีแบบแผน บทบาทสมมติ การแสดงละคร การระดมสมอง การบรรยาย เชิงประสบการณ์ และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis : A) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากสิ่งที่ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง และการสังเคราะห์ความรู้ในลักษณะของการทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล เพื่อสรุปบทวนข้อความรู้ของนักศึกษา และเป็นการสร้างองค์ความรู้

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) เป็นขั้นที่ให้นักศึกษานำผลที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้จากการร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการคิดอย่างลุ่มลึก จัดระบบความคิดและการเรียนรู้ด้วยตนเองลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ (learning log) และร่วมกันกำหนดแนวทางการ

นำไปใช้อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นข้อมูลที่นักศึกษาจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการเรียนต่อไป

2.3 ตรวจสอบรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยและคู่มือฝึกอบรม โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องด้านเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี ความเหมาะสมของกิจกรรมและการประเมินผล ซึ่งได้ผลการพิจารณาดังปรากฏในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการประเมินรูปแบบฝึกอบรมและเอกสารคู่มือการใช้รูปแบบฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นการประเมิน	M	SD	ระดับความเหมาะสม
1. การอธิบายความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างรูปแบบฝึกอบรม	4.00	0.70	เหมาะสมมาก
2. แนวคิด ทฤษฎีที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการเรียน	4.20	0.44	เหมาะสมมาก
3. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบฝึกอบรม	4.40	0.54	เหมาะสมมาก
4. จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม	4.60	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
5. ความเหมาะสมของกระบวนการหรือขั้นตอนการฝึกอบรม	4.00	0.70	เหมาะสมมาก
6. บทบาทของผู้นำกิจกรรมการฝึกอบรม	4.20	0.83	เหมาะสมมาก
7. บทบาทของผู้เข้าอบรม	4.20	0.83	เหมาะสมมาก
8. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม	4.00	0.70	เหมาะสมมาก
9. การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และกระบวนการฝึกอบรม	4.20	0.83	เหมาะสมมาก
10. ความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรม	4.40	0.54	เหมาะสมมาก
11. สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
12. รูปแบบฝึกอบรมมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ส่งเสริมความมุ่งมั่นในการเรียน	4.20	0.44	เหมาะสมมาก
รวม	4.33	0.66	เหมาะสมมาก

จากตาราง 10 พบว่า การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฝึกอบรมและเอกสารคู่มือการใช้รูปแบบฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยรวม 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ซึ่งมีความเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาตามประเด็นการประเมิน รายการที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 และประเด็นการประเมินรายการอื่น ๆ มีความเหมาะสมมาก แสดงว่ารูปแบบฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ 3 การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบการอบรมแบบ 4A

3.1 การเปรียบเทียบระดับคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยนำคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม จากกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน และที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ จากกลุ่มควบคุม จำนวน 33 คน แยกเป็นคะแนน 3 องค์ประกอบตามที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบในขั้นตอนที่แล้ว คือ 1) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียน จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียนจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ และ 3) องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ และคะแนนรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้ Paired-Sample t-test ในกรณีที่ t-test มีนัยสำคัญทางสถิติจะคำนวณค่าขนาดส่งผล (Effect Size) โดยใช้สูตรขนาดส่งผลของโคเฮน (Cohen's d) แยกเป็นคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนรวม และรายด้าน และคะแนนตัวบ่งชี้ความมุ่งมั่นในการเรียนแต่ละด้านดังนี้

3.1.1 การเปรียบเทียบระดับคะแนนรวมและรายด้านที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.78$, $SD = 0.35$) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($M = 4.47$, $SD = 0.27$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = -7.92^{**}$, $p = 0.00$) และมีขนาดส่งผลระดับมาก (Cohen's $d = 1.45$) มีคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียน

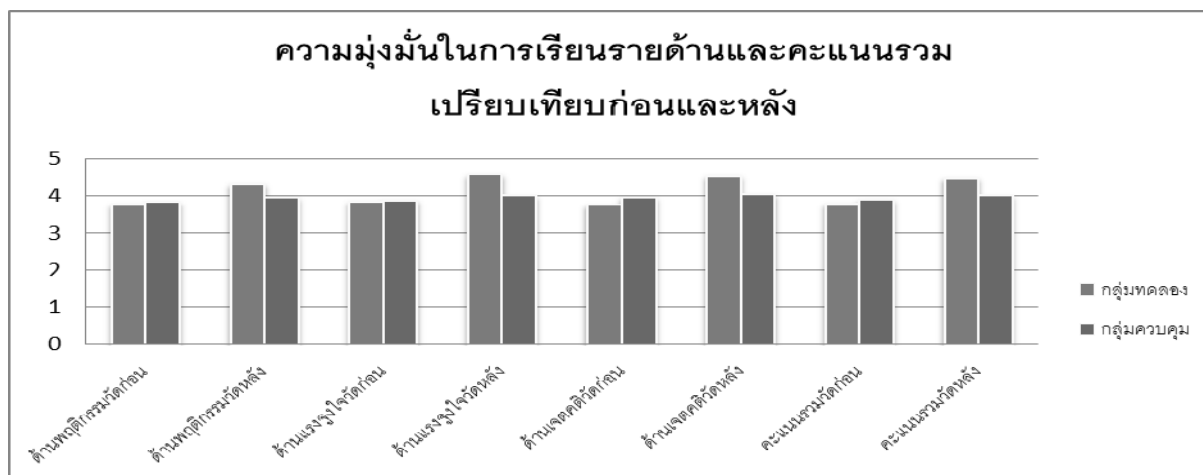
รายด้านพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีขนาดส่งผลในระดับมาก ตามลำดับมากมาน้อยดังนี้ ด้านเจตคติต่อการเรียน ($t=-7.22^{**}$, $p=0.00$; Cohen's $d=1.32$) ด้านแรงจูงใจในการเรียน ($t=-6.33^{**}$, $p=0.00$; Cohen's $d=-1.16$) และด้านพฤติกรรมการเรียน ($t=-5.96^{**}$, $p=0.00$; Cohen's $d=1.09$)

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษาที่มีคะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M=3.89$, $SD=0.22$) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M=3.99$, $SD=0.31$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-1.71$, $p=0.10$) และมีคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนรายด้านพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ด้านพฤติกรรมการเรียน ($t=-1.69$, $p=0.10$) ด้านแรงจูงใจในการเรียน ($t=-1.66$, $p=0.11$) และด้านเจตคติต่อการเรียน ($t=-0.90$, $p=0.38$) ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 11 และภาพประกอบ 15

ตาราง 11 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Paired-Sample t-test และขนาดส่งผล ของคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษารายด้านและคะแนนรวมวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม

ความมุ่งมั่นในการเรียน		กลุ่มทดลอง(n=30)					กลุ่มควบคุม(n=33)				
		M	SD	t-test	p	Co-d	M	SD	t-test	p	Co-d
ด้านพฤติกรรม	ก่อน	3.77	0.34	5.96**	0.00	1.09	3.82	0.21	1.69	0.10	-
	หลัง	4.32	0.37				3.94	0.30			
ด้านแรงจูงใจ	ก่อน	3.84	0.46	6.33**	0.00	1.16	3.87	0.27	1.66	0.11	-
	หลัง	4.56	0.30				3.99	0.41			
ด้านเจตคติ	ก่อน	3.75	0.54	7.22**	0.00	1.32	3.95	0.33	0.90	0.38	-
	หลัง	4.53	0.28				4.02	0.37			
คะแนนรวม	ก่อน	3.78	0.35	7.92**	0.00	1.45	3.88	0.22	1.71	0.10	-
	หลัง	4.47	0.27				3.99	0.31			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ภาพประกอบ 15 การเปรียบเทียบคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนรายด้าน
และคะแนนรวมที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม

3.1.2 การเปรียบเทียบระดับคะแนนตัวบ่งชี้ ในแต่ละด้านที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม

ด้านพฤติกรรมการเรียน

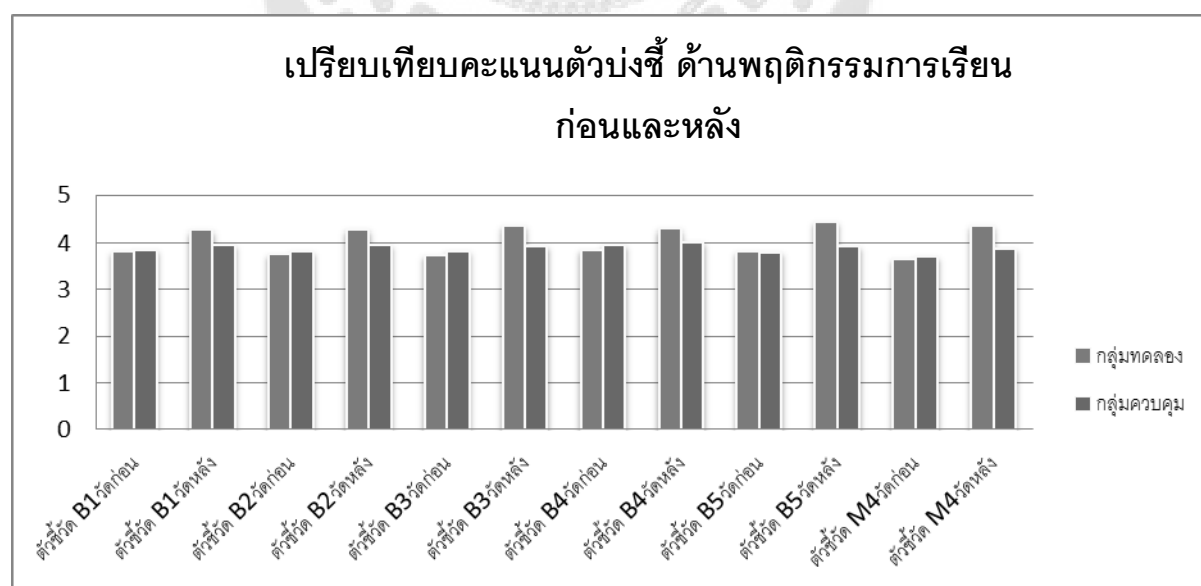
ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ ด้านพฤติกรรมการเรียน 6 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.66-3.85$) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 4.25-4.42$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีขนาดส่งผลในระดับมากตามลำดับจากมากมาน้อยดังนี้ ตัวบ่งชี้ B3: การปรับตัว ($t=5.45^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.99$) ตัวบ่งชี้ B.5 การแก้ปัญหา ($t=5.41^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.99$) ตัวบ่งชี้ M.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง ($t=4.55^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.83$) ตัวบ่งชี้ B.2 การเอาใจใส่ ($t=4.24^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.77$) ตัวบ่งชี้ B.1 ความกระตือรือร้น ($t=3.65^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.67$) ตัวบ่งชี้ B.4 การวางแผน ($t=3.54^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.65$)

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน 6 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.70-3.95$) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.88-4.02$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=0.87, p=0.39 - t=1.63, p=0.11$) ตามลำดับจากมากมาน้อยดังนี้ ตัวบ่งชี้ M.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง ตัวบ่งชี้ B.2 การเอาใจใส่ ตัวบ่งชี้ B3: การปรับตัว ตัวบ่งชี้ B.5 การแก้ปัญหา ตัวบ่งชี้ B.1 ความกระตือรือร้น และ ตัวบ่งชี้ B.4 การวางแผน ดังแสดงในตาราง 12 และภาพประกอบ 16

ตาราง 12 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Paired-Sample t-test และขนาดส่งผล ของคะแนนตัวบ่งชี้ ด้าน
พฤติกรรมกรเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับได้รับการฝึกอบรม

ด้านพฤติกรรม การเรียน		กลุ่มทดลอง(n=30)					กลุ่มควบคุม(n=33)				
		M	SD	t-test	p	Co-d	M	SD	t-test	p	Co-d
ตัวบ่งชี้ B1	ก่อน	3.81	0.46	3.65**	0.00	0.67	3.85	0.34	1.15	0.26	-
	หลัง	4.25	0.52				3.96	0.39			
ตัวบ่งชี้ B2	ก่อน	3.75	0.58	4.24**	0.00	0.77	3.81	0.35	1.31	0.20	
	หลัง	4.27	0.44				3.95	0.39			
ตัวบ่งชี้ B3	ก่อน	3.73	0.49	5.45**	0.00	0.99	3.82	0.32	1.28	0.21	
	หลัง	4.34	0.38				3.93	0.35			
ตัวบ่งชี้ B4	ก่อน	3.85	0.48	3.54**	0.00	0.65	3.95	0.28	0.87	0.39	-
	หลัง	4.28	0.46				4.02	0.31			
ตัวบ่งชี้ B5	ก่อน	3.81	0.46	5.41**	0.00	0.99	3.80	0.34	1.18	0.25	-
	หลัง	4.42	0.41				3.92	0.41			
ตัวบ่งชี้ M4	ก่อน	3.66	0.55	4.55**	0.00	0.83	3.70	0.37	1.63	0.11	-
	หลัง	4.34	0.46				3.88	0.52			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ภาพประกอบ 16 การเปรียบเทียบคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมกรเรียน
ของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม

ด้านแรงจูงใจในการเรียน

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน 4 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.75-3.97$) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($M = 4.45-4.68$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีขนาดส่งผลในระดับมากตามลำดับจากมากมาน้อยดังนี้ ตัวบ่งชี้ M.5 ความภาคภูมิใจ ($t=7.61^{**}, p=0.00$; Cohen's $d = 1.39$) ตัวบ่งชี้ M.2 ความพยายาม ($t=5.61^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 1.02$) ตัวบ่งชี้ M.3 ความอดทน ($t=4.44^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.81$) ตัวบ่งชี้ M.1 การตั้งเป้าหมาย ($t=4.25^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.73$)

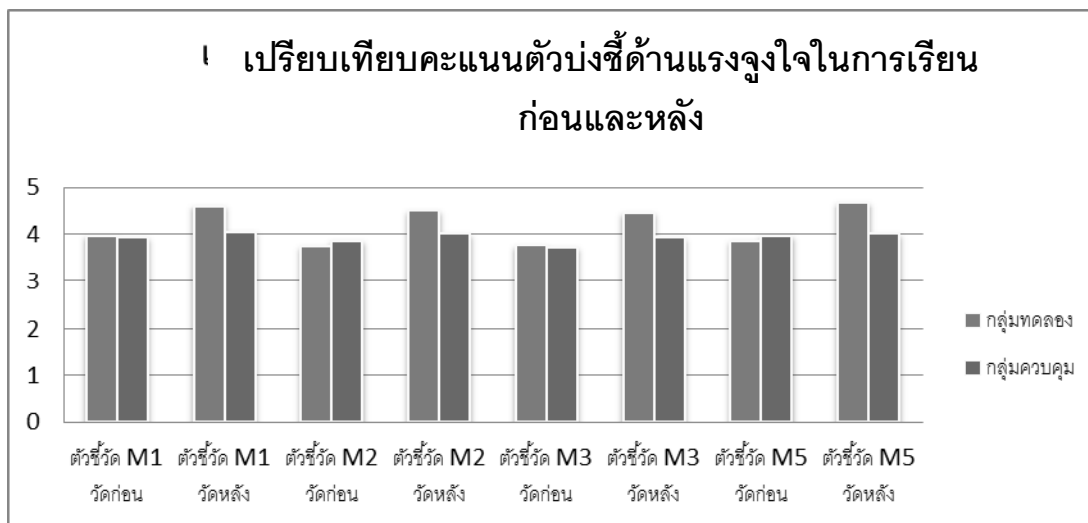
ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.73-3.96$) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 4.00-4.05$) โดยมี 1 ตัวบ่งชี้ พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีขนาดส่งผลในระดับน้อยคือ ตัวบ่งชี้ M.3 ความอดทน ($t=2.07^{**}, p=0.05$; Cohen's $d= 0.36$) ส่วนอีก 3 ตัวบ่งชี้ พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติคือ ตัวบ่งชี้ M.2 ความพยายาม ($t=1.30, p=0.20$) ตัวบ่งชี้ M.1 การตั้งเป้าหมาย ($t=1.12, p=0.27$) และ ตัวบ่งชี้ M.5 ความภาคภูมิใจ ($t=0.46, p=0.65$) ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 13 และภาพประกอบ 17

ตาราง 13 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Paired-Sample t-test และขนาดส่งผล ของคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับได้รับการฝึกอบรม

ด้านแรงจูงใจในการเรียน		กลุ่มทดลอง(n=30)					กลุ่มควบคุม(n=33)				
		M	SD	t-test	p	Co-d	M	SD	t-test	p	Co-d
ตัวบ่งชี้ M1	ก่อน	3.97	0.71	4.25**	0.00	0.78	3.93	0.45	1.12	0.27	-
	หลัง	4.61	0.30				4.05	0.56			
ตัวบ่งชี้ M2	ก่อน	3.75	0.56	5.61**	0.00	1.02	3.86	0.38	1.30	0.20	-
	หลัง	4.49	0.35				4.00	0.49			
ตัวบ่งชี้ M3	ก่อน	3.76	0.60	4.44**	0.00	0.81	3.73	0.31	2.07*	0.05	0.36
	หลัง	4.45	0.45				3.92	0.43			
ตัวบ่งชี้ M5	ก่อน	3.86	0.36	7.61**	0.00	1.39	3.96	0.32	0.46	0.65	-
	หลัง	4.68	0.37				4.00	0.40			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาพประกอบ 17 การเปรียบเทียบคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน
ของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับได้รับการฝึกอบรม

ด้านเจตคติต่อการเรียน

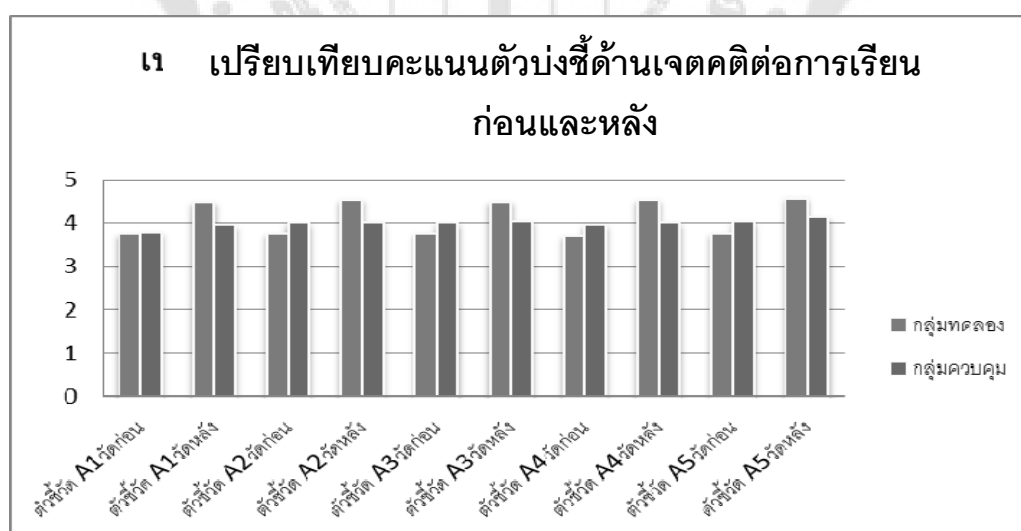
ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.70-3.76$) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($M = 4.49-4.58$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีขนาดส่งผลในระดับมากตามลำดับจากมากมาน้อยดังนี้ ตัวบ่งชี้ A.3 การยอมรับ ($t=6.30^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 1.15$) ตัวบ่งชี้ A.1การคิดเชิงบวก ($t=6.26^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 1.14$) ตัวบ่งชี้ A.5 ความรักและศรัทธา ($t=6.26^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 1.14$) ตัวบ่งชี้ A4 ความเชื่อมั่น ($t=5.32^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.97$) และ ตัวบ่งชี้ A.2 การเห็นคุณค่า ($t=5.16^{**}, p=0.00$; Cohen's $d= 0.94$)

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.79-4.02$) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.94-4.13$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=0.18, p=0.86 - t=1.52, p=0.14$) ตามลำดับจากมากมาน้อยดังนี้ ตัวบ่งชี้ A.1 การคิดเชิงบวก ตัวบ่งชี้ A.5 ความรักและศรัทธา ตัวบ่งชี้ A.3 การยอมรับ ตัวบ่งชี้ A4 ความเชื่อมั่น และ A.2 การเห็นคุณค่า ดังแสดงในตาราง 14 และภาพประกอบ 18

ตาราง 14 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Paired-Sample t-test และขนาดส่งผล ของคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติ
ต่อการเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับได้รับการฝึกอบรม

ด้านเจตคติต่อการเรียน		กลุ่มทดลอง(n=30)					กลุ่มควบคุม(n=33)				
		M	SD	t-test	p	Co-d	M	SD	t-test	p	Co-d
ตัวบ่งชี้ A1	ก่อน	3.75	0.58	6.26**	0.00	1.14	3.79	0.46	1.52	0.14	-
	หลัง	4.49	0.46				3.94	0.42			
ตัวบ่งชี้ A2	ก่อน	3.76	0.63	5.16**	0.00	0.94	3.99	0.46	0.18	0.86	-
	หลัง	4.55	0.49				4.01	0.47			
ตัวบ่งชี้ A3	ก่อน	3.77	0.51	6.30**	0.00	1.15	3.99	0.43	0.42	0.68	-
	หลัง	4.50	0.33				4.04	0.46			
ตัวบ่งชี้ A4	ก่อน	3.70	0.76	5.32**	0.00	0.97	3.96	0.47	0.34	0.73	-
	หลัง	4.54	0.45				3.99	0.51			
ตัวบ่งชี้ A5	ก่อน	3.76	0.65	6.26**	0.00	1.14	4.02	0.40	1.15	0.26	-
	หลัง	4.58	0.32				4.13	0.49			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ภาพประกอบ 18 การเปรียบเทียบคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน
ของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังได้รับได้รับการฝึกอบรม

3.2 การเปรียบเทียบระดับคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย รายตัวบ่งชี้ รายด้าน และรวมทั้งหมดที่ได้จากการวัดก่อนได้รับการฝึกอบรมของกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 33 คน มาทดสอบความเท่าเทียมกันโดยพิจารณาความแตกต่างคะแนนและทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างเฉลี่ย โดยใช้ Independent - Sample t – test ในกรณีที่ไม่นับพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงว่าแต่ละกลุ่มมีพื้นฐานเดิมเท่าเทียมกัน จากนั้นผู้วิจัยจึงนำคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา รายตัวบ่งชี้ รายด้าน และรวมทั้งหมดที่ได้จากการวัดหลังการได้รับการฝึกอบรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาหาความแตกต่าง และทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างเฉลี่ย โดยใช้ Independent - Sample t – test อีกครั้งหนึ่ง และในกรณีที่พบว่าค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หรือ 0.05 จะคำนวณค่าขนาดส่งผล (Effect Size) โดยใช้สูตรขนาดส่งผลของโคเฮน (Cohen's d) ตามลำดับดังนี้

คะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนได้รับการฝึกอบรม

ผลการวิเคราะห์คะแนนก่อนได้รับการฝึกอบรม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมปรากฏดังนี้ คะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($M_{EC} = 0.10$; $t = 1.35$, $p = 0.18$) คะแนนรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($M_{EC} = 0.05, 0.04$ และ 0.20 ; $t = 0.74, 0.38$, และ 1.81 ; $p = 0.46, 0.70$, และ 0.08) คะแนนตัวบ่งชี้ ทุกตัวบ่งชี้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($M_{EC} = 0.26 - M_{EC} = 0.04$); $t = 1.92$, $p = 0.06$, $t = 0.07$, $p = 0.95$)

คะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนหลังได้รับการฝึกอบรม

ผลการวิเคราะห์คะแนนหลังได้รับการฝึกอบรม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมปรากฏดังนี้

คะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ($M_{EC} = 0.48$; $t = 6.63^{**}$, $p = 0.00$) และมีขนาดส่งผลต่อคะแนนรวมระดับมาก (Cohend's $d = 1.70$) คะแนนรายด้านทุกด้าน ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($M_{EC} = 0.37, 0.56$ และ 0.51 ; $t = 4.42^{**}, 6.14^{**}$ และ 6.06^{**} , $p < 0.01$) และมีขนาดส่งผลต่อคะแนนรายด้านทุกด้าน ระดับมาก (Cohend's $d = 1.13, 1.57$ และ 1.55) คะแนนตัวบ่งชี้ ทุกตัวบ่งชี้ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากมากที่สุดคือตัวบ่งชี้ M.5 ความภาคภูมิใจ ($M_{EC} = 0.68$; $t = 6.92^{**}$, $p < 0.01$) และน้อยสุดคือตัวบ่งชี้ B.4 การ

วางแผน ($M_{E-C} = 0.26$; $t = 2.67^{**}$, $p = 0.01$) และมีขนาดส่งผลต่อคะแนนตัวบ่งชี้ ในระดับปานกลาง สองตัวบ่งชี้ คือ ตัวบ่งชี้ B.4 การวางแผน และ ตัวบ่งชี้ B.1 ความกระตือรือร้น (Cohend's $d = 0.68$ และ 0.63) ที่เหลือนอกนั้น มีขนาดส่งผลต่อคะแนนตัวบ่งชี้ ในระดับมาก โดยส่งผลในระดับมาก 3 อันดับแรกคือ ตัวบ่งชี้ M.1 การตั้งเป้าหมาย ตัวบ่งชี้ A.1 การคิดเชิงบวกและ ตัวบ่งชี้ M.5 ความภาคภูมิใจ (Cohend's $d = 1.25, 1.28$ และ 1.77) ดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 ค่าสถิติพื้นฐาน ค่า Independent-Sample t-test และขนาดส่งผลของคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษารายตัวบ่งชี้ รายด้านและคะแนนรวมวัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ความมุ่งมั่นในการเรียน ตัวบ่งชี้/องค์ประกอบ	ก่อนการทดลอง(กลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม)					หลังการทดลอง(กลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม)				
	M_{E-C}	SE_{E-C}	t	p	Cohen's d	M_{E-C}	SE_{E-C}	t	p	Cohen's d
B.1 ความกระตือรือร้น	0.04	0.10	0.41	0.68	-	0.28	0.12	2.46**	0.02	0.63
B.2 การเอาใจใส่	0.05	0.12	0.44	0.66	-	0.33	0.11	3.11**	0.00	0.80
B.3 การปรับตัว	0.09	0.10	0.88	0.38	-	0.41	0.09	4.48**	0.00	1.15
B.4 การวางแผน	0.09	0.10	0.94	0.35	-	0.26	0.10	2.67**	0.01	0.68
B.5 การแก้ปัญหาในการเรียน	0.01	0.10	0.07	0.95	-	0.50	0.10	4.84**	0.00	1.24
M.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง	0.04	0.12	0.37	0.71	-	0.46	0.12	3.69**	0.00	0.94
ด้านพฤติกรรมกรเรียน	0.05	0.07	0.74	0.46	-	0.37	0.08	4.42**	0.00	1.13
M.1 การตั้งเป้าหมาย	0.04	0.15	0.27	0.79	-	0.56	0.11	4.88**	0.00	1.25
M.2 ความพยายาม	0.11	0.12	0.90	0.37	-	0.49	0.11	4.57**	0.00	1.17
M.3 ความอดทน	0.03	0.12	0.22	0.82	-	0.53	0.11	4.70**	0.00	1.20
M.5 ความภูมิใจ	0.10	0.09	1.21	0.23	-	0.68	0.10	6.92**	0.00	1.77
ด้านแรงจูงใจในการเรียน	0.04	0.09	0.38	0.70	-	0.56	0.09	6.14**	0.00	1.57
A.1 การคิดเชิงบวก	0.04	0.13	0.31	0.76	-	0.55	0.11	5.00**	0.00	1.28
A.2 การเห็นคุณค่า	0.23	0.14	0.69	0.10	-	0.54	0.12	4.51**	0.00	1.15
A.3 การยอมรับ	0.22	0.12	1.86	0.07	-	0.46	0.10	4.53**	0.00	1.16
A.4 ความเชื่อมั่น	0.26	0.16	1.65	0.11	-	0.55	0.12	4.52**	0.00	1.16
A.5 ความรักและศรัทธา	0.26	0.13	1.92	0.06	-	0.45	0.11	4.31**	0.00	1.10
ด้านเจตคติต่อการเรียน	0.20	0.11	1.81	0.08	-	0.51	0.08	6.06**	0.00	1.55
คะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียน	0.10	0.07	1.35	0.18	-	0.48	0.07	6.63**	0.00	1.70

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย มีคำถามการวิจัย ความมุ่งหมาย สมมุติฐาน วิธีดำเนินการและสรุปผลการวิจัย ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีคำถามการวิจัย 3 ประเด็น คือ 1) คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยมีองค์ประกอบ อะไรบ้าง 2) รูปแบบฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยมีรูปแบบอย่างไร มีลักษณะอย่างไร และ 3) รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยได้มากน้อยเพียงไร

โดยมีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย และมีความมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย 2) เพื่อสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย และ 3) เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A

มีสมมุติฐานในการวิจัยโดยรวม 3 ข้อ คือ 1) ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียน และองค์ประกอบด้านพฤติกรรมในการเรียน 2) รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A มีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยได้ และ 3) คะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยภายหลังได้รับการฝึกอบรมของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการเรียนของกลุ่มควบคุม

มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย โดย 1) ศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นในการเรียน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และการสนทนากลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่มี

ความมุ่งมั่นในการเรียน แล้วนำมากำหนดคุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย 3) สร้างแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย เพื่อวัดความมุ่งมั่นในการเรียน จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านเจตคติต่อการเรียน, ด้านแรงจูงใจในการเรียน และ ด้านพฤติกรรมการเรียน โดยสร้างข้อคำถาม จำนวน 75 ข้อรายการ เป็นแบบวัดชนิดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ มีหลักฐานแสดงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความบ่งชี้ในแบบวัดกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (IOC) คัดเลือกข้อรายการที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกหรือสัมประสิทธิ์ CITC ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .60 - 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 75 ข้อรายการ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .44 ถึง .69 และคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดโดยรวมทั้งฉบับโดยใช้สูตรแอลฟาของครอนบัค ได้เท่ากับ .95 ซึ่งมีค่าสูงตามเกณฑ์ .70 สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้ และ 4) นำแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA: Exploratory Factor Analysis) และ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA: Confirmatory Factor Analyses) ตามลำดับ เพื่อยืนยันองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดย 1) ผู้วิจัยสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย โดย การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบฝึกอบรม และเทคนิคอื่น ๆ ในการส่งเสริมความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกอบรมแบบ และ 2) นำรูปแบบฝึกอบรมและคู่มือฝึกอบรม เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องด้านเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี ความเหมาะสมของกิจกรรมและการประเมินผลและนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสม

ระยะที่ 3 การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยด้วยรูปแบบฝึกอบรม โดยผู้วิจัยใช้แผนการทดลองแบบ Pretest-Posttest Control Group Design โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 2 หมู่เรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน และกลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติของทางมหาวิทยาลัย จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปผลการทดลอง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

1.1 คะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 4.20$, $SD = 0.37$) และมีความเชื่อถือได้อยู่ในเกณฑ์สูง ($\alpha = 0.96$) เมื่อพิจารณาแยกตามด้านพบว่า ความมุ่งมั่นในการเรียนด้านเจตคติต่อการเรียน ($M = 4.24$; $SD = 0.40$; $\alpha = 0.91$) ด้านแรงจูงใจในการเรียน ($M = 4.31$; $SD = 0.39$; $\alpha = 0.92$) ของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก และ ด้านพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 4.05$; $SD = 0.47$; $\alpha = 0.94$) และคะแนนทุกด้านมีความเชื่อถือได้อยู่ในเกณฑ์สูง

1.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียน

1.2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA: Exploratory Factor Analysis) พบว่า ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน 2) องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใน และ 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามี 6 ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ B4 (0.85) ตัวบ่งชี้ B2 (0.84) ตัวบ่งชี้ B1 (0.83) ตัวบ่งชี้ B3 (0.82) ตัวบ่งชี้ B5 (0.65) และตัวบ่งชี้ M4 (0.60), มีผลรวมความแปรปรวน 4.20 คิดเป็นร้อยละ 27.97 และร้อยละสะสม 27.97 จึงเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ตามคำนิยามว่าความมุ่งมั่นในการเรียนด้านพฤติกรรม

องค์ประกอบที่ 2 ของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามี 4 ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ M1 (0.79) ตัวบ่งชี้ M2 (0.73) ตัวบ่งชี้ M5 (0.72) และตัวบ่งชี้ M3 (0.71) มีผลรวมความแปรปรวน 3.12 คิดเป็นร้อยละ 20.83 และร้อยละสะสม 48.79 และเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ตามคำนิยามว่าความมุ่งมั่นในการเรียนด้านแรงจูงใจ

และองค์ประกอบที่ 3 ของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามี 5 ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ A1 (0.77) ตัวบ่งชี้ A4 (0.72) ตัวบ่งชี้ A3 (0.71) ตัวบ่งชี้ A2 (0.70) และตัวบ่งชี้ A5 (0.64) มีผลรวมความแปรปรวน 3.06 คิดเป็นร้อยละ 20.42 และร้อยละสะสม 69.21 และเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ตามคำนิยามว่าความมุ่งมั่นในการเรียนด้านเจตคติ

1.2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA: Exploratory Factor Analysis)

1. การวิเคราะห์โมเดลที่ 1: โมเดลการวัดองค์ประกอบเดียว พบว่า

โมเดลย่อย 1.1 โมเดลการวัด ด้านพฤติกรรมการณ์เรียนได้ค่าสถิติทดสอบความเหมาะสมพอดีดังนี้ ค่า CMIN เท่ากับ 3.75 ที่ $p=0.71$ เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่านัยสำคัญมากกว่า 0.05 และ ค่า CMIN/DF เท่ากับ 0.63 ค่า RMR เท่ากับ 0.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 0.05. ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี GFI เท่ากับ 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ AGFI เท่ากับ 0.99 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลย่อย 1.1 มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการณ์เรียน สามารถวัดได้ด้วย 6 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.67-0.87 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ B2 (0.87) ตัวบ่งชี้ B3 (0.86) ตัวบ่งชี้ B1 (0.84) ตัวบ่งชี้ B4 (0.83) ตัวบ่งชี้ B5 (0.69) และตัวบ่งชี้ M4 (0.67), และเชื่อถือได้สูง 0.45- 0.75

โมเดลย่อย 1.2: โมเดลการวัดด้านแรงจูงใจในการเรียน ได้ค่าสถิติทดสอบความเหมาะสมพอดีดังนี้ ค่า CMIN เท่ากับ 0.62 ที่ $p=0.73$ เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่านัยสำคัญมากกว่า 0.05 ค่า CMIN/DF เท่ากับ 0.31 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 3/1. ค่า RMR เท่ากับ 0.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 0.05. ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี GFI เท่ากับ 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ AGFI เท่ากับ 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลย่อย 1.2 มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียนสามารถวัดได้ด้วย 4 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.76-0.82 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ M2 (0.82) ตัวบ่งชี้ M3 (0.78) ตัวบ่งชี้ M1 (0.77) และตัวบ่งชี้ M5 (0.76) และเชื่อถือได้สูง 0.58- 0.68

โมเดลย่อย 1.3: โมเดลการวัดด้านเจตคติต่อการเรียน ได้ค่าสถิติทดสอบความเหมาะสมพอดีดังนี้ ค่า CMIN เท่ากับ 11.45 ที่ $p=0.04$ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่านัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 แต่ค่า CMIN/DF เท่ากับ 2.29 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 3/1. ค่า RMR เท่ากับ 0.01 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 0.05 ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี GFI เท่ากับ 0.99 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ AGFI เท่ากับ 0.97 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลย่อย 1.3 มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านเจตคติต่อการเรียน สามารถวัดได้ด้วย 5 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.64-0.80 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ A5 (0.80) ตัวบ่งชี้ A4 (0.79) ตัวบ่งชี้ A3 (0.78) ตัวบ่งชี้ A1 (0.66) ตัวบ่งชี้ A2 (0.64) และเชื่อถือได้สูง 0.41- 0.64

2. การวิเคราะห์โมเดลที่ 2 : โมเดลการวัดหลายองค์ประกอบ พบว่า ได้ค่าสถิติทดสอบความเหมาะสมพอดีดังนี้ ค่า CMIN เท่ากับ 270.18 ที่ $p=0.00$ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่านัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 แต่ค่า CMIN/DF เท่ากับ 3.46 ค่า RMR เท่ากับ 0.01 เป็นไปตามเกณฑ์คือไม่เกิน 0.05. ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดี GFI เท่ากับ 0.95 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ AGFI เท่ากับ 0.01 เป็นไปตามเกณฑ์คือมีค่าสูงตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลการวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมกรเรียน สามารถวัดได้ด้วย 6 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.69-0.86 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ B3(0.86) ตัวบ่งชี้ B2(0.85) ตัวบ่งชี้ B4 (0.83) ตัวบ่งชี้ B1 (0.82) ตัวบ่งชี้ B5(0.70) และตัวบ่งชี้ M4 (0.69), และเชื่อถือได้สูง 0.48- 0.74 องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียนสามารถวัดได้ด้วย 4 ตัวบ่งชี้ได้อย่างเที่ยงตรงสูง 0.75-0.81 เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับดังนี้คือ ตัวบ่งชี้ M2 (0.81) ตัวบ่งชี้ M3 (0.79) ตัวบ่งชี้ M5 (0.78) และตัวบ่งชี้ M1 (0.75) และเชื่อถือได้สูง 0.56 - 0.66

2. การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์ และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของวิกอตสกี ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการฝึกอบรม ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งได้รูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ซึ่งคำว่า “4A” มาจากขั้นตอน 4 ขั้นของรูปแบบฝึกอบรม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere: A) ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning: A) ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) ใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 6 วัน ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฝึกอบรมและเอกสารคู่มือการใช้รูปแบบฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยรวม 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ซึ่งมีความเหมาะสมมาก

3. การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

3.1 การเปรียบเทียบระดับคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังการฝึกอบรม

3.1.1 การเปรียบเทียบระดับคะแนนรวมและรายด้านที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม ซึ่งผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนรวมความมุ่งมั่นในการ

เรียนก่อนได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.78$, $SD = 0.35$) และ หลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.47$, $SD = 0.27$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = 7.92^{**}$, $p = 0.00$) และมีขนาดส่งผลกระทบระดับมาก (Cohen's $d = 1.45$) มีคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนรายด้านพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.89$, $SD = 0.22$) และ หลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.99$, $SD = 0.31$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.71$, $p = 0.10$) และมีคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนรายด้านพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ด้านพฤติกรรม การเรียน ($t = 1.69$, $p = 0.10$) ด้านแรงจูงใจในการเรียน ($t = 1.66$, $p = 0.11$) และด้านเจตคติต่อการเรียน ($t = 0.90$, $p = 0.38$) ตามลำดับ

3.1.2 การเปรียบเทียบระดับคะแนนตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม

ด้านพฤติกรรมการเรียน

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน 6 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.66$ - 3.85) และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 4.25$ - 4.42) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน 6 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.70$ - 3.95) และ หลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.88$ - 4.02) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.87$, $p = 0.39$ – $t = 1.63$, $p = 0.11$)

ด้านแรงจูงใจในการเรียน

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน 4 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.75$ - 3.97) และหลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.45$ - 4.68) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.73$ - 3.96) และ หลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 4.00$ - 4.05)

ด้านเจตคติต่อการเรียน

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.70$ - 3.76) และ หลังได้รับ

การฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($M = 4.49-4.58$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.79-4.02$) และหลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($M = 3.94-4.13$) พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.18, p = 0.86 - t = 1.52, p = 0.14$)

3.2 การเปรียบเทียบระดับคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า

คะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนได้รับการฝึกอบรม

คะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($M_{E-C} = -0.10; t = -1.35, p = 0.18$) คะแนนรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($M_{E-C} = -0.05, 0.04$ และ $0.20; t = 0.74, -0.38$, และ $1.81; p = 0.46, 0.70$, และ 0.08) คะแนนตัวบ่งชี้ทุกตัวบ่งชี้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($M_{E-C} = -0.26, -0.04, 0.04$; $t = 1.92, p = 0.06 - t = 0.07, p = 0.95$)

คะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนหลังได้รับการฝึกอบรม

คะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($M_{E-C} = 0.48; t = 6.63^{**}, p = 0.00$) และมีขนาดส่งผลต่อคะแนนรวมระดับมาก (Cohend's $d = 1.70$) คะแนนรายด้านทุกด้าน ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($M_{E-C} = 0.37, 0.56$ และ $0.51; t = 4.42^{**}, 6.14^{**}$ และ $6.06^{**}, p < 0.01$) และมีขนาดส่งผลต่อคะแนนรายด้านทุกด้าน ระดับมาก (Cohend's $d = 1.13, 1.57$ และ 1.55) คะแนนตัวบ่งชี้ทุกตัวบ่งชี้ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การอภิปรายผล

การศึกษาและพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษา ปฐมวัย อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่าความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษามี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ด้านเจตคติต่อการเรียน มี 5 ตัวบ่งชี้ (2) ด้านแรงจูงใจในการเรียน มี 4 ตัวบ่งชี้ และ (3) ด้านพฤติกรรมการเรียน มี 6 ตัวบ่งชี้ และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ทั้งโมเดลการวัดองค์ประกอบเดี่ยวแต่ละด้าน และโมเดลการวัดหลายองค์ประกอบมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามตามสมมุติฐานของการวิจัยว่า ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย มี 3 องค์ประกอบ แต่เนื่องจากการ

วิเคราะห์โมเดลการวัดหลายองค์ประกอบได้หลักฐานแสดงว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียนรู้สามารถวัดได้ด้วย 6 ตัวบ่งชี้ โดยได้นำตัวบ่งชี้ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเดิมอยู่ในองค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเรียน มารวมอยู่ในองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นเพราะรายการพฤติกรรมในตัวบ่งชี้ด้านนี้ เช่น นักศึกษากล้าตลึงใจทำสิ่งต่าง ๆ ถ้าคิดว่สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อการเรียน กล้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน สามารถเผชิญและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น มีความสอดคล้องและมีลักษณะเข้าขอบข่ายกับองค์ประกอบด้านแรงจูงใจ ซึ่งอธิบายได้ว่า แรงจูงใจ เป็นความต้องการซึ่งเป็นกระบวนการภายในที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมไปถึงความต้องการ หรือ ความปรารถนา ซึ่งสอดคล้องกับเป็นพลังที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ และเมื่อนำมาใช้ในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ แมคมิลแลน และฟอร์ซีย์ (McMillan; & Forsyth. 1991: 39) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการเรียนเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมทางการเรียนและเป็นกระบวนการที่เริ่มและทำให้พฤติกรรมในการเรียนรู้นั้นๆ คงอยู่ ส่วนผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบในด้านอื่น ๆ ไปตามตามสมมุติฐานของการวิจัย โดยสอดคล้องกับ นอร์ทคราฟ และ เนียล (Northcraft; & Neale, 1990: 464 - 465) ที่เสนอองค์ประกอบความมุ่งมั่นโดยมีองค์ประกอบทั่วไป 3 ประการ คือ 1) มีศรัทธาและเชื่อมั่นในเป้าหมายและคุณค่า 2) มีความตั้งใจและความพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่ 3) มีความตั้งใจที่จะอยู่เป็นส่วนหนึ่ง อีกทั้ง อัลเลน และ เมเยอ (Allen; & Mayer, 1990: 53) กล่าวถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นทางด้านความรู้สึก คือ การรับรู้ ความมีอิสระ ลักษณะเฉพาะ ความสำคัญ ทักษะที่หลากหลาย และปฏิกิริยาต่อการปฏิบัติ 2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นต่อเนื่อง ได้แก่ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติ ความพึงพอใจ และความตั้งใจ จะเป็นตัวทำนายความมุ่งมั่นต่อเนื่องในระยะเริ่มแรก และระยะเวลาเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความมุ่งมั่นในสิ่งที่กระทำผ่านไป 3) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่เกิดจากมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเพื่อนร่วมงาน การพึ่งพาได้ การมีส่วนร่วม และ อลิสบท (Elizabeth. 2013: 3) ระบุถึงองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียน ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ แรงจูงใจ (motivation) กับการเรียนแบบที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ (learning by doing) เมื่อเรียนภายใต้ปัจจัยสำคัญ 2 ข้อข้างต้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่าสอดคล้องกับ ดาวน์ิง (Downing. 1996: 12) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการสร้างความสำเร็จในการเรียนในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การมีแรงจูงใจ การกระตือรือร้นในการเรียน การมองโลกในแง่ดี การบริหารจัดการตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง รวมถึง คาเมอร์อน (Cameron. 2006: Online) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนว่าควรประกอบด้วย การมีเจตคติที่ดี (Attitude) และการมีพฤติกรรมที่ดี (Behavior) อีกทั้ง โซราน (Zoran. 2012: 933 - 944) ที่ได้ศึกษา

อิทธิพลของความสำเร็จทางการเรียนต่อการเลือกอาชีพเฉพาะ ผลจากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในด้านการเรียน ยังรวมถึง แมคเคลแลนด์และคนอื่น ๆ (McClelland and Other.1993 : 110) ที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการชีวิตการเรียน คือ แรงจูงใจในการเรียน ที่ส่งผลผลักดันให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และ เวนน์และลาร์เซน (Wrenn and Larsen. 1969 :5-11) ได้กล่าวถึงการเรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียน ผู้เรียนจะต้องรู้จักวางแผนในการเรียน บริหารจัดการเวลาในการเรียนอย่างเหมาะสม มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการศึกษา มีทักษะในการเรียน เอาใจใส่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการเรียน

ดังนั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเป็นการวิเคราะห์เพื่อสำรวจองค์ประกอบของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ว่ามีกี่องค์ประกอบและประกอบด้วยตัวบ่งชี้ตัวใดที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการศึกษาให้แน่ใจว่าองค์ประกอบโครงสร้างเหล่านั้นประกอบด้วยตัวบ่งชี้ได้บ้าง และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นการวิเคราะห์เพื่อยืนยันองค์ประกอบของคะแนนแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อเป็นหลักฐานแสดงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างว่าแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยมีโมเดลการวัดเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นการจัดสมรรถภาพหรือคุณลักษณะต่าง ๆ ทางจิตวิทยาที่วัดได้ให้เป็นหมวดหมู่ตามโครงสร้าง เพราะเป็นวิธีการทางสถิติที่สามารถตรวจเช็คลักษณะประจำทางจิตวิทยาเนื่องจากตัวแปรต่าง ๆ เมื่อนำมาหาความสัมพันธ์จะพบว่ามีตัวแปรบางคู่มีความสัมพันธ์กันสูง หรือบางทีก็พบว่ามีตัวแปรบางกลุ่มมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันสูง แสดงว่าตัวแปรเหล่านั้นวัดบางสิ่งบางอย่างที่เป็นองค์ประกอบร่วมกัน ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแรกก่อนหมุนแกน จะเป็นค่าที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.2545: 106) และ การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ช่วยให้นักวิจัยสร้างองค์ประกอบจากตัวแปรหลาย ๆ ตัวแปร โดยรวมกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นองค์ประกอบเดียวกันและแต่ละองค์ประกอบ คือ ตัวแปรแฝงอันเป็นคุณลักษณะที่นักวิจัยต้องการศึกษา การวิเคราะห์องค์ประกอบมีวิธีการและเป้าหมายการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หรือการวิเคราะห์สำรวจองค์ประกอบ และ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน หรือการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นวิธีใดต่างก็เป็นวิธีการที่จะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยทั้งสิ้น ซึ่งจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น ปรากฏว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้วัดความมุ่งมั่นในการเรียนของ

นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยได้อย่างเที่ยงตรง (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2537: 113-114)

2. การสร้างรูปแบบฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีการค้นพบด้วยตนเองของบรูเนอร์ และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของวิกตอส์กี รวมทั้งการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรม ได้แก่ แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติได้รูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฝึกอบรมและเอกสารคู่มือการใช้รูปแบบฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมมาก โดยกระบวนการหรือขั้นตอนของรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย มี 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere : A) เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การอบรม และการปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนรู้ โดยการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สร้างความไว้วางใจ และกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลง คำคล้องจอง เกม เพื่อจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2550: 9-11) ที่กล่าวว่า การเตรียมผู้เรียนก่อนเข้าเรียนด้วยการสร้างบรรยากาศที่ดี โดยใช้กิจกรรมทางบวกพร้อมทั้งให้ข้อมูลที่ดีและการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าจะเป็นการบันทึกข้อมูลไปในจิตใต้สำนึกโดยอัตโนมัติ ดังนั้นจิตใต้สำนึกจะมีความทรงจำที่ดีๆ จนกลายเป็นแรงเสริมในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ที่ให้ความสำคัญการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพของตนเองให้มากที่สุด ให้ผู้เรียนพบกับความแปลกใหม่ ไม่ควรบังคับให้เรียนในสิ่งที่ยังไม่พร้อมเพราะจะทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีในสิ่งที่เรียน และการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่พัฒนาการขั้นสูงขึ้นได้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2552: 25-26) และเนลสันโจนส์ (Nelson-Jones.1992: 27) กล่าวว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในกลุ่มฝึกอบรมช่วยสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและไว้วางใจ สนับสนุนเกื้อกูลกัน รวมทั้ง กิงกาญจน์ ปานทอง (2545: 86) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเรียนของนักศึกษา พบว่า บรรยากาศทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเรียนของผู้เรียน ซึ่งแสดงว่าบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดีจะส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเรียนที่เหมาะสม มีความสนใจในการเรียน ตั้งใจเรียนและถ้าบรรยากาศการเรียนการสอนจัดได้ดีเหมาะสมจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นต้องการที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning : A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ที่ให้นักศึกษาเริ่มต้นเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงความมุ่งมั่นในการเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้จากทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมฝึกการวิเคราะห์ การสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และความคิดรวบยอดในประเด็นหัวข้อที่กำหนดและต้องการพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างสูงสุด จัดกิจกรรมผ่านกระบวนการกลุ่ม สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ รวมถึงการสะท้อนการเรียนรู้จากผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจับคู่ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ การแสดงละคร การระดมสมอง การบรรยาย เชิงประสบการณ์ และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ดังที่ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2550 : 112) กล่าวว่า การผลิตความรู้ขึ้นในตัวผู้เรียนต้องใช้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทางความคิดกับประสบการณ์ส่วนตัวร่วมกัน ซึ่งการเรียนรู้ในขั้นการปฏิบัติ ต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน ที่เน้นการเรียนรู้ของการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน ประนีประนอมและเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ที่อธิบายว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองแล้วเป็น การเรียนรู้ที่มีความหมาย (นภเนตร ธรรมบวร. 2549: 40) นอกจากนี้ ในขั้นการอบรมนี้ยังจัดกิจกรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม วิทยากรมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ รับผิดชอบและวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่ม โดยผู้เรียนสร้างความรู้เชิงความคิดและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542: 10) และสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ซึ่ง บรูเนอร์ เรียกว่า เป็นวิธีการเรียนรู้โดยการค้นพบ (Discovery Approach) โดยธรรมชาตินั้น บุคคลจะมีความอยากรู้อยากเห็นซึ่งเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการ เรียนรู้โดยการค้นพบขึ้น บุคคลเลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และประมวลข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจาก การที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้นจนเกิดการค้นพบด้วยตนเอง แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ โดยการค้นพบ (ทิสนา เขมมณี. 2547: 66)

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis : A) เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาร่วมกันแลกเปลี่ยน ประสบการณ์จากสิ่งที่ผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง และการสังเคราะห์ความรู้ในลักษณะของการทำ กิจกรรมร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ และ การสรุปบทวนข้อความรู้ของนักศึกษา ซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการ อภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด การอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผล ของสมาชิกในกลุ่มการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ได้รู้จัก การทำงานร่วมกันจากการช่วยเหลือสนับสนุนกัน การเรียนรู้เหตุผลของกันและกัน ทำให้ได้รับข้อมูล

ย้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอีริกสัน (Erikson) ที่ระบุไว้ใน ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมว่า บุคคลที่บรรลุเอกลักษณ์แห่งตนจะรู้จักความรู้ความสามารถและรู้ความต้องการของตนเอง มีความพร้อมที่จะทำงานด้วยความมั่นใจว่าตนสามารถรับผิดชอบตนเอง และสังคมได้สำเร็จ พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ปรับตัวและสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและหาทางปรับปรุงแก้ไขจนลุล่วงไปด้วยดี รวมทั้งการให้ความเข้าใจในเหตุผลและค่านิยมในสังคม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน.2546: 13-14)

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) เป็นขั้นที่ให้นักศึกษานำผลที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้จากการร่วมกิจกรรม ผ่านกระบวนการคิดอย่างลุ่มลึก จัดระบบความคิดและการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเขียนลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ (learning log) และร่วมกันกำหนดแนวทางการนำไปใช้อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นข้อมูลที่นักศึกษาจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการเรียนต่อไป ซึ่งเป็นขั้นตอนของการคิดทบทวน ไตร่ตรอง โดยวิธีการบันทึกการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้เขียนแสดงความรู้สึกรู้สึกจากสาระ เนื้อหาในสิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องความมุ่งมั่นในการเรียน ซึ่งเป็นวิธีการสะท้อนเจตคติและการปฏิบัติที่ดีในเรื่องความมุ่งมั่นในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ที่กล่าวถึงกระบวนการคิดทางด้านสติปัญญาที่มีอิทธิพลต่อความรู้ทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ โดยมีความเชื่อว่า เป้าหมายของพัฒนาการของมนุษย์ คือ ความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ความสามารถที่จะคิดตั้งสมมติฐานอย่างสมเหตุสมผล และความสามารถที่จะตั้งกฎเกณฑ์และการแก้ปัญหา (พรณี ข. เจนจิต. 2545: 67) จากขั้นตอนนี้ผู้อบรมจะรับรู้ถึงแนวทางและวิธีการจากเรื่องราวหรือบุคคลเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ สิริมาภิญญอนันตพงษ์ (2545: 50) ที่กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา ว่าเน้นการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ จากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ สังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลการกระทำที่ตัวแบบได้รับและเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ นอกจากนี้ผู้เข้าอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนในกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้ และ คอรัป (Kolb, 1984: 41) ที่กล่าวว่า การสะท้อนคิดที่ได้จากการมีประสบการณ์โดยการอภิปรายเกิดแนวคิดเชิงนามธรรมที่จะนำไปใช้ในสภาพจริง

3. การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

3.1 การเปรียบเทียบระดับคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาวัดก่อนและวัดหลังการฝึกอบรม

3.1.1 การเปรียบเทียบระดับคะแนนรวมและรายด้านที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม ซึ่งผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนรวมความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และ หลังได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีขนาดส่งผลกระทบระดับมาก(Cohen's $d = 1.45$) มีคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนรายด้านพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรมตามรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม ดังนั้นรูปแบบฝึกอบรมสามารถพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองได้จริง เนื่องจากรูปแบบการฝึกอบรมมีความเหมาะสมและมีขั้นตอนการฝึกอบรมที่ชัดเจน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere: A) ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning: A) ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) ขั้นที่ 4 ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications: A) โดยกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน ทั้งหมด 3 หน่วย หน่วยละ 4-5 กิจกรรม รวมการฝึกอบรมทั้งหมด 6 วัน โดยผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ การระดมสมอง กรณีตัวอย่าง เกม การบรรยาย สถานการณ์จำลอง กิจกรรมการสนทนาและการใช้คำถามกระตุ้นคิด และการฝึกอบรมเป็นกระบวนการและวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติที่จำเป็นต่อการเรียนสามารถตระหนักถึงหน้าที่ที่ตนต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2558: 78) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการที่จะให้ผู้ได้รับการอบรมเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ รวมทั้ง วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543: 29 – 31) ที่กล่าวว่า การฝึกฝนและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและสมรรถภาพให้เป็นบัณฑิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจตลอดจนถึงแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพของบัณฑิตสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนอกหลักสูตร การจัดการฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะพัฒนาศักยภาพสาขาการศึกษาปฐมวัยได้ ซึ่งผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาจะมีพัฒนาการช่วงอายุในระหว่างผู้ใหญ่ตอนต้น อายุระหว่าง 18-24 ปี เป็นวัยที่เหมาะสมในการรับการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่างๆ และ บัคเคลย์ และ คาเพิล (Buckley; & Caple, 1995 : 13) กล่าวว่า การพัฒนาบุคคลด้วยการฝึกอบรมเป็นรูปแบบหรือวิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและถูกนำมาใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีระบบ ใช้ในการวางแผนและการพัฒนาบุคคล ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ สามารถทำได้อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการสร้างประสบการณ์

การรับรู้ให้กับบุคคลนั้น ซึ่งช่วยให้บุคคลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และดังที่ สุภาพร พิศาลบุตร และ ยงยุทธ เกษสาคร (2549: 71-73) ที่กล่าวว่า กระบวนการอบรมเป็นการ เพิ่มพูนความรู้หรือสติปัญญาหรือเพื่อปรับปรุงแก้ไขความรอบรู้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคล และหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และสามารถจดจำได้ มีความเข้าใจ รู้ในเหตุผลของสิ่งที่ได้รู้ สามารถอธิบายและขยายความได้อย่างถูกต้องและแจ่มชัด สามารถนำสิ่งที่รู้ใช้ในสถานการณ์จริงได้ โดยสอดคล้องกับ เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ (2554: 18-19) ที่ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมว่า เป็นการปรับปรุงความมีจิตสำนึกหรือความตระหนักในตนเอง (Self-Awareness) คือ การเรียนรู้เพื่อให้ เข้าใจตนเอง เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ได้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของตนเอง อันนำไปสู่การ ปรับปรุงเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และการเพิ่มพูนแรงจูงใจของบุคคล (Motivation) ถึงแม้ว่า บุคคลจะมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่แต่ขาดแรงจูงใจ ย่อมมีผลทำให้การ ปฏิบัติหน้าที่ลดประสิทธิภาพลง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือประสพปัญหา ดังที่รูปแบบฝึกอบรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ให้ความสำคัญกับวิธีการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติ (Attitude) เน้นบทบาทของผู้รับการฝึกอบรม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคลตามความสามารถ ความถนัด และสติปัญญาของแต่ละคน และเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ ดังนั้นเทคนิคการฝึกอบรมที่ใช้จึง หลากหลายผสมผสานกัน ได้แก่ การบรรยายเพื่อถ่ายทอดความคิดเห็น ความรู้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เน้น เนื้อหาสาระที่ต้องการให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์การฝึกอบรม นอกจากนี้ได้มีการจัดการอภิปรายกลุ่มเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็น และค้นหา ข้อสรุปสำหรับประเด็นที่ศึกษา โดยที่จำนวนสมาชิกในกลุ่มจะมีไม่มาก เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีโอกาส ในการแสดงความคิดเห็น ส่วนกิจกรรมการระดมสมองเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น อย่างอิสระและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ หลากหลายและเพื่อช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และสามารถนำความรู้ไปใช้ ปฏิบัติงานได้จริงในการเรียน และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติ ซึ่งเป็นเทคนิคที่เป็นรูปธรรม สามารถมองเห็นภาพการปฏิบัติงานได้จากการศึกษากรณี โดยนำเอาเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรือเป็น ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมานำเสนอต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด การวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจ อีกทั้งการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติโดยนำเอาเรื่องที่เป็น กรณีตัวอย่างมานำเสนอในรูปแบบการแสดง ซึ่งส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นภาพชัดเจน ภายใต้อรรถาภาศที่มีความสนุกสนาน และทำให้เห็นภาพชัดเจน ดังที่ ทฤษฎีพัฒนาการทาง สติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) อธิบายว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของคนมีลักษณะเดียวกันในช่วง อายุเท่ากันและแตกต่างกันในช่วงอายุต่างกัน พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลด้วยการใช้กระบวนการดูดซึมและกระบวนการปรับให้เหมาะสม จนทำให้เกิดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการสัมผัส ต่อมาจึงเกิดความคิดทางรูปธรรมและพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนเกิดความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ (ทีศนา แหมมณี และคนอื่นๆ. 2544: 13)

3.1.2 การเปรียบเทียบระดับคะแนนตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านที่วัดก่อนและวัดหลังได้รับการฝึกอบรม

ด้านเจตคติต่อการเรียน

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้าน เจตคติต่อการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และ หลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านเจตคติต่อการเรียน 5 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับ การฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และ หลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการอบรมตามรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนด้านเจตคติต่อการเรียนสูงขึ้นก่อนการฝึกอบรม เนื่องจากในการอบรมหน่วยนี้มุ่งเน้นให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเรียน มีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการคิดเชิงบวก เห็นคุณค่าของการเรียนในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มีเจตคติและความคิดเชิงบวกต่อการเรียน รวมทั้งมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครู มีความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครู ซึ่ง ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2543: 148) ได้กล่าวถึงเจตคติที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ มีอิทธิพลต่อการชอบหรือไม่ชอบวิชาที่เรียน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรม เพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนรู้ความหมายของการเรียน เห็นคุณค่าของการเรียน การเห็นประโยชน์และรับรู้ผลจากการเรียนอันจะส่งผลสู่การมีความรู้ ความสามารถด้านวิชาชีพครู บรรลุเป้าหมายสุดท้ายของการเรียน สนองตอบความต้องการในการประกอบอาชีพที่ตนเองปรารถนาเมื่อจบการศึกษาแล้ว เปิดโอกาสในการได้รับประสบการณ์ตรงจากกิจกรรม การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม การนำเสนอตัวแบบ เรื่องราวที่ดีเพื่อให้เกิดกระบวนการเลียนแบบจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จและน่าเคารพยกย่อง รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์จากสภาพแวดล้อมรอบตัวโดยการลงมือปฏิบัติ ดังที่ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2552: 397) ที่กล่าวว่า เจตคติเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่เกิดขึ้นได้ทั้งในด้านบวกและด้านลบซึ่งทำให้นักศึกษาล้าเฉื่อยหรือหลีกเลี่ยงกับสิ่งเร้า

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงบวก เพื่อเป็นการพยายามหา มุมมองที่แตกต่างออกไปจากมุมมองที่เป็นด้านลบให้เป็นบวก ให้เป็นประโยชน์กับการดำเนินชีวิต เป็น การมองโลกในแง่ดี คือ มองสิ่งต่าง ๆ หรือมองปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาในทางที่ดี ในทางบวกไม่ใช่ในทาง ลบ มองสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทางที่เกิดประโยชน์ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตและเรียนอย่างมีความสุข ซึ่งในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งผู้วิจัยจะสร้างบรรยากาศและ สัมพันธภาพที่ดีทุกครั้งก่อนเริ่มดำเนินการฝึกอบรม ด้วยกิจกรรม เกมหรือคำถามที่กระตุ้นให้มอง ปัญหาด้านการเรียนด้วยความห่วงใยและแสดงมุมมองอย่างหลากหลายโดยเน้นการแก้ปัญหาด้วย วิธีการคิดเชิงบวกเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาที่ดี และในรูปแบบฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผู้วิจัยใช้ กิจกรรมเกมมาสร้างความสนุกสนาน กระตุ้นความคิด ความรู้สึก และกระตุ้นวิธีการแก้ปัญหาและมอง โลกในแง่บวกทำให้ผู้เข้าอบรมสามารถปรับทัศนคติและมุมมองที่ดีขึ้น ดังที่ เอ็ดเวิร์ด (Edward.1957: 200-202) ได้กล่าวถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงเจตคติว่า เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับการจูงใจ ใหม่ เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์โดยตรง เจตคติจะเปลี่ยนแปลง ได้เมื่อบุคคลได้รับความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นและยอมรับในคุณสมบัติหรือสถานการณ์ของสิ่งนั้น ๆ เจตคติจะ เปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการกระทำและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง รวมทั้งผู้วิจัยได้สอดแทรกความสำคัญ ของการมีเจตคติที่ดี โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ จากกรณีตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำไป ปรับใช้ในการเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คอยโว (Koivo. 1983: 2524 – A) ที่ทำการศึกษา ความสัมพันธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนในเรื่องนิสัยและเจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนซึ่งผลการศึกษา พบว่าผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีนิสัยและเจตคติต่อการเรียนดีกว่า ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากนี้ งานวิจัยของ สุกัญญา แยมยัม (2541: 6061) ยัง พบว่าเจตคติต่อการเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตั้งใจเรียนของนักเรียนและ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2538: 48-49) ได้ระบุถึง การเตรียมครูปฐมวัยว่ามีความสำคัญมาก โดยควรเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกตัวบุคคลที่จะเข้ามาศึกษา โดยจะต้องมีการคัดเลือกคนที่มี ความสามารถเข้ามาเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทและอิทธิพลของครูปฐมวัยต่อพัฒนาการและ ประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย

ด้านแรงจูงใจในการเรียน

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจใน การเรียน 4 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และ หลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ใน ระดับมาก พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่ม ควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านแรงจูงใจในการเรียน ก่อนได้รับการจัดกิจกรรม อยู่ใน

ระดับค่อนข้างมาก และ หลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรมตามรูปแบบ ฝึกอบรมแบบ 4A ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนด้านแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น กว่าก่อนการฝึกอบรม เนื่องจากในหน่วยการอบรมนี้มุ่งให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจความหมายและความสำคัญของแรงจูงใจในการเรียน มีกิจกรรมเพื่อฝึกการกำหนดเป้าหมายและการดำเนินการตามเป้าหมาย ฝึกปฏิบัติวางแผนหรือกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อนำสู่การบรรลุเป้าหมาย เรียนรู้และเข้าใจความหมายและความสำคัญของความเพียรพยายามและความอดทน สามารถระบุแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะความพยายามให้กับตนเองได้ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อกระทำกิจกรรมได้สำเร็จจะส่งผลให้ผู้เข้าอบรมเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ดังที่ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541: 153) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นแรงหรือพลังในการทำพฤติกรรมอย่างเข้มแข็ง และ กระตือรือร้น มีจุดมุ่งหมาย ชัดเจน และรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ได้ เช่น คนๆ หนึ่งทำงานหนักตลอดเวลาด้วยความขยันขันแข็งเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต ถือว่าเขาเป็นผู้มีแรงจูงใจในการทำงานสูง และ อารี พันธุ์มณี (2546: 96) กล่าวว่า การเรียนรู้ใดๆก็ตาม ถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกรู้สียาก ร้อยยากเรียน มีความเต็มใจ และพร้อมที่จะเรียนแล้ว แสดงว่าผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กมลทิพย์ อาจหาญ (2553 : 80) ที่พบว่า แรงจูงใจ เป็น ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและมีอิทธิพลทางบวกต่อความมุ่งมั่นในการเรียนของผู้เรียน

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมเกิดแรงจูงใจในการ เรียน โดยการยกตัวอย่างบุคคลที่มีแรงจูงใจจนประสบความสำเร็จ นำเสนอบุคคลต้นแบบที่ดีด้าน แรงจูงใจ ซึ่ง ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545: 229 -231) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียน ว่าเป็นสิ่งที่เรียนรู้และพัฒนาขึ้นมาได้ในตัวของบุคคล ให้ผู้เรียนรู้ว่า ในสังคมมีบุคคลตัวอย่างที่ทำงาน ดีหรือที่ประสบความสำเร็จ มนุษย์เราชอบการเลียนแบบ มีความพยายามอยู่แล้วและไม่ต้องการด้อย กว่าคนอื่น ดังนั้น ถ้าผู้เรียนได้ตัวอย่างที่ดีสามารถยึดถือเป็นแบบอย่าง ก็จะสร้างกำลังใจในการเรียน และการทำงาน และแสดงให้เห็นว่า สังคมเราต้องการคนที่มีแรงจูงใจสูง การที่จะมีคุณลักษณะ เช่นนั้นจะต้องสร้างนิสัยที่ดีในการเรียน และการทำงาน สำนวจจุดบกพร่องในการทำงานของตนเอง และตั้งใจแน่วแน่ว่าจะปรับปรุงความรับผิดชอบ วินัยในตนเอง จัดตารางการเรียนอย่างมีระเบียบไม่ ผิดวันประกันพรุ่ง เป็นต้น นอกจากนั้นผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเขียนข้อความในหัวข้อ “อะไรคือพลังที่ทำให้ คุณต้องเรียนให้จบ” โดยให้เขียนประโยคหรือข้อความสั้นๆ ลงในกระดาษเขียนข้อความ ซึ่งผลจาก การจัดอันดับแรงจูงใจที่เป็นพลังในกิจกรรมนี้คือ พ่อแม่และครอบครัวที่มีความคาดหวังในตัวลูกว่าจะ สำเร็จการศึกษา นักศึกษาจึงต้องแสดงความกตัญญูและปฏิบัติตนให้มีความตั้งใจศึกษาให้จบดังที่ คนในครอบครัวตั้งหวังไว้ ดังที่ ฮูทสไตน์ (Hootstein. 1998: 58 - 59) ที่กล่าวถึงแรงจูงใจว่า

ประกอบด้วย ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับแรงเสริม เมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จ และความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง การที่ผู้เรียนเชื่อว่า ความพยายามสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติกิจกรรม “ตารางเป้าหมายของเรา” โดยระบุระดับเป้าหมาย ในด้านการเรียน ในเรื่องส่วนตัว โดยแบ่งเป็นเป้าหมาย ระดับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป้าหมายที่ดูสมเหตุสมผล เป้าหมายที่สูงขึ้น เป้าหมายที่ยิ่งสูงขึ้นไปอีก เป้าหมายที่สูงแบบเหลือเชื่อ ซึ่งจากการปฏิบัติกิจกรรมพบว่า ผู้เข้าอบรมจะเน้นไปที่เป้าหมายด้านการเรียนโดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้น การได้รับเกียรตินิยม การสำเร็จการศึกษาตามเวลาหรือการวางแผนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อารี พันธุ์มณี (2546: 282) ที่กล่าวว่า ลักษณะแรงจูงใจของบุคคลขึ้นอยู่กับ การตั้งเป้าหมาย หมายถึง การที่บุคคลได้มีการตั้งเป้าหมายไว้ในชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นผลทำให้บุคคลมีความพยายามที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ซึ่งลักษณะการตั้งเป้าหมายมี 2 ลักษณะ คือ เป้าหมายรวม เป็นเป้าหมายที่มักจะมีเป้าหมายย่อยๆ อื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง และเป้าหมายระยะไกล เป็นเป้าหมายที่ตั้งขึ้นเพื่อจุดหมายใดจุดหมายหนึ่งโดยเฉพาะ การตั้งเป้าหมายระยะไกลนี้จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางสมองพอสมควร รวมทั้งการตั้งความทะเยอทะยาน เป็นการตั้งเป้าหมายสูงไว้ หรือการเกิดความทะเยอทะยานจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น แต่ถ้าบุคคลตั้งความทะเยอทะยานไว้สูงเกินความสามารถของตนเอง จะทำให้เกิดความล้มเหลวได้ง่าย ทำให้เกิดความท้อถอยต่องานนั้น หรือถ้าตั้งไว้ต่ำกว่าความสามารถของตนเองก็ทำให้ไม่มีแรงจูงใจพอที่จะกระทำพฤติกรรมต่างๆ ต่อไป รวมถึงชาติชาย พิทักษ์ธนาคม (2544: 264) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การให้ผู้เรียนสามารถตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนของตนเองส่วนใหญ่แล้วผู้สอนมักจะตั้งวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียน ตามที่ผู้สอนต้องการ แต่ คลอสแมร์ (Klausmeier) เชื่อการให้ผู้เรียนตั้งวัตถุประสงค์ด้วยตนเอง จะเป็นแรงจูงใจของแต่ละบุคคล (Individually Guided Motivation หรือ IGM) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะประสบความสำเร็จตามที่ตนตั้งไว้มากกว่าที่ผู้สอนกำหนดตั้งให้ นอกจากนี้ แมร์ (Matin Maehr. 1984: 115-144) กล่าวว่า เป้าหมายที่ต่างกันทำให้บุคคลเอาใจใส่หรือทุ่มเทความพยายามต่อการกระทำกิจกรรมต่างๆ (Personal Investment) ในระดับที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเป้าหมายที่บุคคลตั้งไว้จะเกิดผลดีและมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้นมีลักษณะใกล้เคียงกับความสามารถของบุคคลนั้น โดยเป้าหมายต้องไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป เพื่อที่บุคคลจะได้มีโอกาสที่จะทำงานนั้นได้ และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ดังนั้น แรงจูงใจมีบทบาทสำคัญต่อความมุ่งมั่นในการเรียน เป็นความปรารถนาที่จะกระทำให้สิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามเอาชนะอุปสรรค มีความพยายามที่จะทำให้สัมฤทธิ์ผลได้มาตรฐานดีเยี่ยมกว่าคนอื่นฯ ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะเป็นคนที่มีความ

ปรารถนาแรงกล้าที่จะรับภาระหรือความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ไม่ชอบเกี่ยงงาน เป็นคนที่ตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่าปกติและเป็นคนที่มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ผู้อื่นประเมินหรือบอกสิ่งที่กระทำ ทั้งนี้แรงจูงใจในการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นเพราะผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียนสูงมีความต้องการที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายและแรงจูงใจมีความสำคัญในการกระตุ้นบุคคลให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยนักศึกษาศาขาศึกษาปริญญาตรีที่มีแรงจูงใจสูง ย่อมมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเองให้เก่งและมีความรอบรู้มากกว่าคนอื่นที่มีความพยายามและความทะเยอทะยานในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ทำสิ่งที่ปรารถนาให้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง ส่งผลให้มีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จในการเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจในการเรียนต่ำ

ด้านพฤติกรรมการเรียน

ผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มทดลองพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน 6 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และหลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิเคราะห์คะแนนในกลุ่มควบคุมพบว่านักศึกษามีคะแนนตัวบ่งชี้ด้านพฤติกรรมการเรียน 6 ตัวบ่งชี้ ก่อนได้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และ หลังได้รับการฝึกอบรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษา ปริญญาตรีกลุ่มทดลองที่ได้รับการอบรมตามรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนด้านพฤติกรรมการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม เนื่องจากกิจกรรมการฝึกอบรมในหน่วยนี้มุ่งให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจความหมายและความสำคัญของพฤติกรรมการเรียน ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียน ฝึกการวางแผนและกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเวลาในการเรียน ฝึกปฏิบัติกิจกรรมเพื่อหาทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียนและร่วมอภิปรายเพื่อกำหนดแนวทางสู่ความสำเร็จทางการเรียน ซึ่ง โฮลทซ์แมน (Holtzman, 1965: 17) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมการเรียนว่า เป็นการใช้เวลาเรียน ได้แก่ การรู้จักใช้เวลาในการเรียนได้อย่างเหมาะสม และการทำงานโดยรู้จักแบ่งเวลาว่าควรทำอะไรก่อนหลัง ไม่ผัดผ่อน หลีกเลียง รอเวลาทำในเวลากระชั้นชิด ไม่เสียเวลากับเรื่องที่ไม่เป็นสาระจนเกินควร และปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายทันเวลา และมีวิธีการเรียนที่ดี ได้แก่ การรู้จักใช้วิธีการเรียนที่ถูกต้อง มีการวางแผนเตรียมงานก่อนลงมือทำ รู้จักแหล่งข้อมูลที่ต้องการทราบ ทำงานด้วยความมีระเบียบรอบคอบ ทำให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และ สมิต (Smith, 1992: 21) กล่าวว่า พฤติกรรมในการเรียน เป็นการสร้างคุณลักษณะประจำตัวที่บ่งบอกถึงการสร้างนิสัยความรับผิดชอบ เอาใจใส่ในการเรียนรู้ ผู้สอนต้องสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นนิสัย รวมทั้ง แอนเดอร์สัน

(Anderson. 1994: 380) กล่าวว่า การเอาใจใส่ต่อการเรียน การตั้งใจเรียน มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับผู้เรียน ตลอดจนถึงความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาและกิจกรรมการเรียน การสอนของผู้สอน และประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากผู้สอนจากสถานศึกษาและเพื่อนร่วมเรียน

ในกิจกรรมฝึกอบรมในหน่วยนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมแห่งความสำเร็จได้แก่ อธิธัมปา 4/สังคหวัตถุ 4/พรหมวิหาร 4 /สมาวาสธรรม 4 โดยให้ผู้เข้าอบรมทำการศึกษารายละเอียดของหลักธรรมและสรุปเนื้อหาสาระธรรมในรูปแบบของแผนที่ความคิด พร้อมทั้งวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติตนในการเรียนให้สอดคล้องกับหลักธรรมที่เลือกไว้ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักธรรม อธิธัมปา 4 ของผู้เข้าอบรมที่ได้ทำการวิเคราะห์ ดังนี้ ฉันทะ แปลว่า มีใจรัก การที่จะประสบผลสำเร็จในเรื่องใดต้องมีใจรักในเรื่องนั้น เช่น ต้องมีใจรักในการเรียน แม้ว่าจะไม่ชอบเรียนวิชาใดก็ต้องฝักใจให้ชอบในสิ่งนั้น คิดเสียว่าเมื่อไม่มี ในสิ่งที่เราชอบก็ต้องชอบในสิ่งที่เรามี ฝักใจให้รัก เชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถประสบผลสำเร็จในการเรียนได้ วิริยะ แปลว่า ความพากเพียร ความบากบั่น ถ้าไม่มีความเพียรพยายามความสำเร็จก็จะไม่เกิด ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เข้าใจบทเรียนใดก็ต้องพยายามทบทวนทำแบบฝึกหัดให้มากๆ หรือหาผู้รู้ที่จะช่วยอธิบายให้เข้าใจ จิตตะ แปลว่า เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งที่ทำมี ความรับผิดชอบ มุ่งมั่นให้เกิดผลสำเร็จ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ และ วิมังสา แปลว่า การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะทำอะไร ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวทำให้นักศึกษาได้แนวทางการปฏิบัติตนและพัฒนาพฤติกรรมในการเรียนที่ดีขึ้น นอกจากนั้นผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้าอบรมวิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับวิธีการเรียนและพฤติกรรมกรเรียนของตนเองเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมกรเรียนที่ดี รวมทั้งฝึกวางแผนการเรียนเพื่อการบริหารจัดการเวลาในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ดาวันิง (Downing. 1996: 12) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะในการสร้างความสำเร็จในการเรียนมหาวิทยาลัย ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเรียน คือ การมีความรับผิดชอบในตนเอง (Self-responsibility) การบริหารจัดการตนเอง (Self-management) การพึ่งพาตนเองได้ (Independence) การตระหนักรู้ภายในตนเอง (Self-awareness) ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (Active Learning) และการมีทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative thinking) และคาเมรอน (2006: Online) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้เรียนที่ประสบผลสำเร็จทางการเรียน ว่าควรประกอบด้วย การมีความกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบ การมีเป้าหมายทางการศึกษา การถามคำถาม ความพยายามในการเรียนรู้ มีการจดบันทึกต่าง ๆ ที่ดี การมีความเข้าใจ และมีการบริหารจัดการด้านเวลาที่ดี

ดังนั้นพฤติกรรมในการเรียนสาขาการศึกษาปฐมวัย เป็นการแสดงพฤติกรรม การแสดงออก ในด้านความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียน การตอบสนองหรือแสดงปฏิกิริยาที่ นักศึกษามีต่อประสบการณ์กิจกรรมในการเรียน ดังนั้นการที่นักศึกษาได้อยู่ท่ามกลางพฤติกรรม

แสดงออกอย่างกระตือรือร้น อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเรียนที่นักศึกษา ครูได้แสดงออกและได้รับการปลูกฝังมาเป็นอย่างดี ก็ย่อมส่งผลให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมทางการเรียนรู้ที่ดี สร้างคุณลักษณะในการแสวงหาความรู้ สร้างองค์ความรู้ให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม

3.2 การเปรียบเทียบระดับคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า คะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนก่อนได้รับการฝึกอบรม ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คะแนนรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คะแนนตัวบ่งชี้ทุกตัวบ่งชี้ที่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและคะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนหลังได้รับการฝึกอบรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีขนาดส่งผลต่อคะแนนรวมระดับมาก (Cohend's $d = 1.70$) คะแนนรายด้านทุกด้าน ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีขนาดส่งผลต่อคะแนนรายด้านทุกด้าน ระดับมาก (Cohend's $d = 1.13, 1.57$ และ 1.55) คะแนนตัวบ่งชี้ ทุกตัวบ่งชี้ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติของทางมหาวิทยาลัยที่เน้นกิจกรรมด้านการส่งเสริมคุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษา ตามที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดขึ้น เช่น การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถทางด้านภาษา โดยการเข้าร่วมของกิจกรรมตามระเบียบข้อบังคับที่ได้กำหนดไว้และใช้ระยะเวลาสั้นๆ แตกต่างจากรูปแบบฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการและขั้นตอนในการอบรมที่ชัดเจน มีจุดมุ่งหมายเฉพาะที่จะทำการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการ เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนพร้อมทั้งแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการเรียนได้อย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้คะแนนความมุ่งมั่นในการเรียนหลังได้รับกิจกรรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับสิริมา ภิญญอนันพงษ์ (2013: 65) ที่กล่าวถึงหลักสูตรฝึกอบรมว่า การกำหนดเนื้อหาการอบรมที่ชัดเจน ตรงกับความต้องการ ได้รับความรู้ความเข้าใจผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการฝึกอบรมนับเป็นวิธีการที่ได้ฝึกจิตใจและได้ฝึกความรู้ เมื่อได้ศึกษาเรียนรู้ก็จะเกิดความใฝ่รู้ อยากรู้ และงานวิจัยของสกล วรเจริญศรี (2550) ที่ทำการศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น โดยทำการศึกษากับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกอบรมใด ๆ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะชีวิตโดยรวมและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากลุ่มฝึกอบรมมีผลให้ทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และทักษะชีวิตโดยรวม

และรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรม และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลมีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ที่จะนำรูปแบบฝึกอบรมแบบ 4A เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนไปใช้ควรศึกษา และทำความเข้าใจในทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบการฝึกอบรมเป็นอย่างดีเพื่อสามารถใช้ รูปแบบการฝึกอบรมนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูควรกำหนดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา ความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยไว้เป็นกิจกรรมเริ่มต้น ของการเข้าศึกษา หรือจัดเป็นกิจกรรมปฐมนิเทศเพื่อเป็นการสร้างเจตคติ แรงจูงใจและพฤติกรรมที่ดี ต่อการเรียน

1.3 ครู อาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญใน การพัฒนานักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยทุกๆ ด้านรวมถึงคุณลักษณะของความมุ่งมั่นในการเรียน ดังนั้น ครู อาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความมุ่งมั่นให้กับ นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาเกิดความมุ่งมั่นในการเรียน

1.4 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาสามารถศึกษาและนำรูปแบบการฝึกอบรม แบบ 4A ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการฝึกอบรมพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนกับนักศึกษาในระดับ อุดมศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการเรียนไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยใน ประชากรกลุ่มอื่น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หรือตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนทั้งปัจจัยองค์ประกอบภายในตัวบุคคลและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

2.3 ควรมีการพัฒนาคุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียนด้วยรูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A ให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยในชั้นปีอื่นๆ หรือนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาอื่นๆ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ.(2553). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (2552-2559)*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กุลยา ตันติผลาชีวะ.(2537). *การฝึกอบรม: เอกสารคำสอนประกอบการสอนวิชา ปว. 671 การฝึก*

บุคลากรสำหรับการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ.(2542). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเด็กไทยด้านการ*

ช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา. ในเอกสารรายงานวิจัยทางการศึกษาอันดับที่

225/2542. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษณา ศักดิ์ศรี.(2530). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.

กันยา สุวรรณแสง.(2544). *จิตวิทยาทั่วไป General psychology*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

กมลทิพย์ อัจหาญ.(2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา*

ปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายสำเนา

กริช อัมโมน.(2558). *การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม*. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2558.

จาก <http://www.tu.ac.th/org/ofrefector/person/train/handbook/course.html>

กิ่งกาญจน์ ปานทอง. (2545). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาตามโครงการจัด*

การศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ (กศ.บป.). คณะวิทยาการจัดการ โปรแกรมวิชานิติ

ศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร. ถ่ายสำเนา.

จุฑารัตน์ สติปัญญา, วิทยา เหมพันธ์.(2547). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบที่*

สอนน้องเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในเด็กวัยเรียน = the development of participation

learning system through peer teaching for health enhancing among school

students. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

จินตนา ตันสุวรรณนนท์. (2550). *ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัย*

ราชภัฏสวนดุสิต. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา

ชูศรี สนิทประชากร. (2525). *การประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วัชรการพิมพ์.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2550). *จิตวิทยาคัพท*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- ชูชัย สมितिไกร. (2548). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543). *รายงานการวิจัยเรื่องระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ปี ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ .
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2548). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงโดยผ่านกระบวนการวิจัยสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. ถ่ายสำเนา.
- ดวงเดือน ศาสตร์ภัก. (2547). *พัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจต์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน.(2541). *ทฤษฎีการวัดและงานวิจัยเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในคนไทยและเทศ*. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาลังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เดลตัน, โจน.(2534). *กล้าคิดกล้าเผชิญ = Adventures in thinking*. แปลโดย จริย์ สุวัठी. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทศนา แคมมณี. (2544). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- (2548). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*.พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- .(2552). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- .(2548). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดารัตน์ ทรายทอง.(2547, เมษายน -มิถุนายน). *ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลสถานการณ์อิทธิพลระหว่างบุคคล ความมุ่งมั่นต่อการออกกำลังกายและพฤติกรรมการออกกำลังกายของสมาชิกกลุ่มออกกำลังกายในจังหวัดพังงา*.วารสารสภาการพยาบาล. 19(2): 39-52
- ธีระ ประวาลพฤกษ์.(2538). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์การศาสนา.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2549). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โพธิ์สามต้นการพิมพ์.
- ธีรภูมิ เอกะกุล.(2549). *การวัดเจตคติ* . อุดรราชธานี: วิทยาออฟเซต.
- นิพนธ์ ไทยพานิช. (2535). *การนิเทศแบบคลินิก :การนิเทศแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นัยพินิจ คชภักดี. (2544). พัฒนาศักยภาพเสริมสร้างเชาว์ปัญญา.(พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ : บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- นันทวิทย์ เปี่ยมหามาอะ.(2557).การพัฒนายุทธวิธีในการเรียนรู้ของนิสิตคณะครุศาสตร์ /
ศึกษาศาสตร์โดยการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยา. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
(จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่าย
สำเนา
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2537). ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเส้น(LISREL) สถิติ วิเคราะห์สำหรับการวิจัย
ทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2542). โมเดลลิเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- . (2555. มกราคม – มิถุนายน) . การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. วารสารวิจัยและ
พัฒนาหลักสูตร, 2(1) : 68-74
- นภเนตร ธรรมบวร. (2549). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นุจรี สุกทิป. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมุ่งมั่นในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
ถ่ายสำเนา.
- นาฏยา กำแหงฤทธิ์. (2548). ปัจจัยจูงใจในการเลือกเรียนโปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยของ
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏ. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา.
- บุหงา วัฒนะ. (2541). ถ้าจะต้องปฏิรูปการฝึกหัดครู.วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ. 4(8) : 108-113.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2557). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยและสถิติเพื่อ
การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มปป.
- . (2554). เอกสารคำบรรยาย เรื่อง สถิติวิเคราะห์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์. ปทุมธานี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- . (2554). สถิติขั้นสูง: สถิติตัวแปรเอกนามและสถิติตัวแปรพหุนาม. ในเอกสารประกอบการ
บรรยายนักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ท
กรุงเทพ.

----- . (2545). *ประมวลสาระวิชาการเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผลการศึกษา*.

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2550). *แผนที่ความคิดเพื่อชีวิตและการทำงาน* . ขอนแก่น : ภูมิปัญญาสู่

สากล

ประดินันท์ อุปรมัย. (2543). *เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 4 มนุษย์กับการเรียนรู้*.

(พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประสาธ อิศราปรีดา. (2541). *สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม

ประสาธ อิศราปรีดา. (2547). *สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : นำอักษรการพิมพ์.

ปริญญา ทองสูงเนิน. (2549). *ความทุ่มเทต่อองค์การและความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์การของพนักงาน*

ในอุตสาหกรรมการผลิตจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต.

นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. ถ่ายสำเนา.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2552). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

----- . (2551). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ผกา สัตยธรรม. (2524). *เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์.

พรณี ชูทัย เจนจิต. (2545). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: เกท เอ็ดดูเคชั่น .

----- . (2538). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน แกรมมี.

พงศ์ หรดาล. (2539). *การวางแผนการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:

คณะอุตสาหกรรมศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร.

พวงเพชร วัชรอยู่. (2545). *แรงจูงใจกับการทำงาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภ. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา* .กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). *ธรรมกับการศึกษาพัฒนาชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:

พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก. (2546). *พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์* . พิมพ์ครั้งที่ 10.กรุงเทพฯ: เอส.อาร์ .พรินติ้ง

แมส โปรดักส์.

เพ็ชรี รูปะวิเชตร์.(2554). *เทคนิคการจัดฝึกอบรมและการประชุม = Training and meeting*

techniques. กรุงเทพฯ : ดวงกลม.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์.(2557). *หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มรุต ก้องวิริยะไพศาล.(2549). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*.
 ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา.
 กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา
- มาลี จุฑา. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรภาพพัฒนา จำกัด.
- มาลินี จุฑะพร. (2537). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วรภูมิ การพิมพ์.
- มัทธรา ธรรมบุศย์. (2544,กันยายน). AQ กับความสำเร็จของชีวิต. วารสารวิชาการ, ฉบับที่ 4(9) :
 12-17
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา
 อินเตอร์พรีนท์.
- ราชน มีศรี. (2544). *การเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์
 กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- รุจิร ภูสาระ; และ จันทรานี สงวนนาม. (2545). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ:
 บั๊ค พอยท์.
- ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์. (2543). *เทคนิคการสอน Teaching Techniques*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2547). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ .
- วัชร ทรัพย์มี. (2551). *ทฤษฎีการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช.(2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษ ที่ ๒๑*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ สด ศรี-สุประดิษฐ์,
 วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา.(2530). *บุคลากรนิสิตนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ์ ลิ้มอักษร. (2543). *จิตวิทยาการศึกษา Educational psychology*. สงขลา : ภาควิชาจิตวิทยา
 และการแนะแนว มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่.(2542). *พลังเรียนรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ
- วัฒนา พาผล. (2551). *การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความใฝ่รู้ใฝ่เรียน
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติ
 ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วรารณ ทองสว่างแจ้ง. (2549). *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของลักษณะมุ่งอนาคตและความมานะอดทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายสำเนา.
- วรลักษณ์ ไชยทัพ. (2544). *การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. เชียงใหม่ : เชียงใหม่ บี. เอส. การพิมพ์.
- วาสนา ทวีกุลทรัพย์. (2537). *ประมวลสาระชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการฝึกอบรม หน่วยที่ 3 – 7*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีระ ไทยพานิช. (2529). 57 วิธีสอน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). *กระบวนการทัศน์ใหม่ : การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เอส พี พรินติ้ง.
- วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์. (2522). *การแสดงผลบทบาทสมมติในการสอนกลุ่มบูรณาการสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายสำเนา.
- ไสรดา แฉ้วภักดี. (2544). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาสำหรับครู ปฐมวัย*. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายสำเนา.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2522, เมษายน). *การใช้บทบาทสมมติ ในห้องเรียน*. วิทยาสาร. 30(7) :10 – 13.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. (2544). *เทคนิคสร้าง IQ EQ AQ 3Q เพื่อความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ : สถาบัน สร้างสรรค์ศักยภาพสมอง ครีเอทีฟเบรน.
- สาธารณสุข, กระทรวง.กรมสุขภาพจิต. (2544). *คู่มือฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : วงศ์กมล โปรดักชั่น จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2549). *มาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา.
- สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ฝ่ายแนะแนวการศึกษา. (2557). *การกำหนดเป้าหมายในการเรียน*. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2557.
จาก <http://www.stou.ac.th/Thai/Offices/Guide/article/index.html>
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์.(2550). *วิชา ECED 201 การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: หลักสูตร ศึกษาศาสตร์ บัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- . (2557). *การจัดการศึกษาในประเทศไทยสหรัฐอเมริกา : เป้าหมายการจัดการศึกษา*. ประชุม
วิชาการ: การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติครั้งที่ 3 "พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล" โดย คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วันที่ 12 กันยายน 2557.
- . (2558, มกราคม-มิถุนายน). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทาง
อารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย*. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. 16(1): 78.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล . (2550). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- . (2552) . *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนั่น มีชนหมาก. (2538). *ระเบียบแห่งวิธีการสอน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาน ลอยฟ้า. (2535). *การใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาพฤติกรรมการกล้าแสดงออกในชั้นเรียน*.
ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2531). *หลักการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- สุจิตรา บัวคำภา. (2525). *การศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้ การแสดงบทบาทสมมติ
ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายสำเนา.
- เสถียร แป้นเหลือ. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการ
กิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต
(การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา
- สมศรี ทองนุช. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย
ด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ*. ปริญญานิพนธ์การศึกษา
ดุสิตบัณฑิต (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายสำเนา
- สกล วรเจริญศรี. (2550). *การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
ของนักเรียนวัยรุ่น*. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา
- สุพัฒน์ ชุมช่วย. (2548). *เทคนิคการระดมสมองพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง*. นนทบุรี: โปรแอนด์คิด.
- สมคิด บางโม. (2544). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.

- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับปรุงพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร พิศาลบุตร, ยงยุทธ เกษสาคร. (2549). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม = Personnel development and training*. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- สุพัตรา จุณณะปิยะ. (2546). *คู่มือการวิจัยทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2544). *จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สมชาย โคตรภูงา. (2547). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการสอนของครูโรงเรียนสังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ถ่ายสำเนา
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับปรุงพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2550). *อัจฉริยะบนเส้นทางสีขาว*. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี : เอส พี เอส พรินติ้ง จำกัด
- อเนกกุล กรี่แสง. (2520). *จิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์เศ.
- อารี พันธุ์มณี. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไยใหม่ เอ็ดดิเคท.
- อารี สันทนต์. (2550). *เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติ การเรื่อง การศึกษาปฐมวัยวัยรอยดวงใจดวงใจดวงใจ*. โครงการประชุมสัมมนาปฏิบัติการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ระหว่างวันที่ 17 – 19 ตุลาคม 2550 ณ ห้องศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Ajzen, I. and M. Fishbein. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting social Behavior*. New Jersey : Prentice–Hall ,
- Allen, Mary J.; & Yen, Wendy M. (1979). *Introduction to Measurement Theory*. Caledonia Wadsworth.
- Allen, N.J., & Meyer, J.P. (1990). *The measurement and antecedents of affective, continuance, and normative commitment to the organization*. Journal of Occupational Psychology, 63 : 1-18.
- Albert. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall,.
- Anastasi, A. (1969). *Individual Differences*. 2nd ed. New York : John Wiley and Sons.

- Anderson, R. T. (1979, December). *Charge ... A Simulation Game Designed to Teach Group Member Role Prospective Teach ... Found to be Effective*. Research in Education. 12(36): 181.
- Bader and Bloom. (1994). *Measuring Team Performance*. California: Richard Chang Associates.
- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy : Towards a Unifying Theory of Behavioral Change*. Psychological Review. 84(2): 191 – 215.
- . (1989). *Regulation of Cognitive Processes Through Perceived Self-efficacy*. Developmental Psychology. 25(5): 725 – 735.
- . (2001). *Social Cognitive Theory : An A Genetic*. Annu. Rev. Psychol. 52: 1 – 26.
- . (2002). *Social Learning Theory*. Engle woods Cliffs, New Jersey: Prentice -Hall.
- Barkley, Elizabeth F. (2010). *Student Engagement Techniques A handbook for College Faculty*. United States of America : PB Printing.
- Bembenutty, Hefer. (1997). *College Students Willingness for Academic Delay of Gratification, Motivation for Learning and Use of Learning Strategies*. Dissertation Abstract International. 35(5) : 1108.
- Bercker, M.(2002). *"Motivation Orientation and Commitment,"* American Journal of Sociology. 66/01 : 32-40.
- Bjorklund, David F. (1995). *Children's Thinking: Developmental Function and Individual Differences*, Second Edition. Pacific Grove, California: Brooks / Cole.
- Botvin, Gilbert J.(2006). *Life Skills Training : Promoting Health and Personal Development*. Princeton Health Press,
- Brickman, P.(1978). *Commitment, Conflict and Caring*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall,
- Brown, Collins, and Duguid. (1989). *Situated cognition and the culture of learning*. Educational Researcher, 32-42.
- Bruner, J.S. (1963). *The Process of Education*. New York : Alfred A. Knopf and Random House.
- Buckley, R. and Capl, J. (1995). *The Theory and Practice of Training*. London : Kogan Page,

- Cameron E.,Norman.(2006). *Successful Students*.St.John's College. สืบค้นเมื่อ 7พฤษภาคม 2557จาก <https://www.umanitoba.ca/facilities/arts/economics/cameron/success.html>.
- Campbell, K.,Kawai. (1996). *A Study of Selected Characteristics and Learning Strategies of Students Related to Persistence in Telecourses*. Dissertation Abstracts International. 57/04 : 140.
- Choosakul, Chairat. *The Sport Commitment Model : Validating Structural Relationships with Thai High School and Intercollegiate Athlete Populations*. Thesis Ph.D. Exercise and Sport Science Chonbiri : Burapha University, 2004. [In Thai].
- Clover, J. (1980). *Becoming A More Creative Person*. Englewood Cliffs, Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Cobb, S. (1976, January). *Social support as moderation of life stress*. Psychosomatic Medicine.38(1): 300-314.
- Cooker, P.; & Cherchia, P. (1976). "Effect of Communications Skills Training onHigh School Students Ability to Function as Peer Group Facilitator", Journal of Counseling Psychology. 23 (5) : 464-467
- Cranton, Charles M. and Mccort Barcley. (1985, April). " A Learner Analysis Experiment : Concoctive Style Versus Learning Style in Undergraduate Nursing Education," The Journal of Nursing Education, 24 : 136-138.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative Quantitative and Mixed Methods Approaches*. 2nd ed. London: SAGE Publication.
- Deci, E. and Ryan, R.M. (1990). *Intrinsic Motivation and Self - Determination in Human Behavior*. New York: Academic Press.
- Dewey, John. (1959). *Dictionary of education*. (3rd ed). New York : Philosophical Library.
- Dixon, N.M. (1998). *Action learning: More than just a task force*. Performance Improvement Quarterly 11(1): 44-58.
- Downing Skip. (1996). *On Course : Strategies for Creating Success in College and in Life : A Guided Journal Approach*. New Jersey : Houghton Mifflin Company.
- Erikson, E.H.(1968). *Identity : Youth and Crisis*. New York : Norton.
- Edwards, Allen L. (1957). *Tecnique of Attitude Scale Construction*. New York : Appleton-Century-Crofts Inc.

- Essa Eva L. (2003). *Early Childhood Education*. United States : R.R. donnelley & sons.
- Finn, J.D.(1972). *"Expectation and the Educational Environment"*. Review of Educational Research. 42: 389 - 409.
- Filozof, E. M., Albertin, H.K. and Jones, C.R. (1998). *"Relationship of Adolescent Self-Esteem to Selected Academic Variables"*, The Journal of School Health. 68(2) : 68-72.
- Funk and Wagnalls.(1963,December). *Functional and Conflict Theories of Educational Stratification*. American Sociological Review. 36 : 239.
- Gardner N. John and Jewler A. Jerome. (1985). *College is only the Beginning : A Student Guide to Higher Education*. California : Wadsworth Publishing Company.
- Getzels, J. W., James, M. and Ronall, F. C. (1964) . *Educational Administration as a Social Process*. New York : Harper and Row. 390-398.
- Geissler, Jayne E. and Patricia Horridge.(April,1993) *"University Students' Computer Knowledge and Commitment to Learning,"* Journal of Research on Computing in Education. 25(3) : 347-365 .
- Gable, Robert K. (1986). *Instrument in the Affective Domain*. Boston: Klnwer-Nijhoff.
- Good and Jere E. Brophy.(1973).*Looking in classrooms*. New York : Harper & Row,.
- Good Carter, V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York : MaGraw-Hill Boo Company.
- Gettinger,M. (1995). Best practices for increasing academic learning time. In A. Thomas & J.Grimes (Eds.). *Best practices in school psychology III*. (343-354). Washington,DC: National Association of School Psychologists.
- Hilgard, E.R. (1983). *Introduction to Psychology*. New York : Harcourt Brace and World, Inc.
- Hootstein, Edward W. (1998, November-December). *"Motivating the Unmotivated Child."* Teaching Pre. K-8. 29(3) : 58-59.
- Holtzman, H. Wayne. (1965). *"Survey of Study Habits and Attitudes"*. New York : The Psychology Corporation.
- Jacobson, D.E.(September, 1986) *"Type and timing of social support,"* Journal of Health and Behavior. 27 : 250-264.

- Jarvis, P.(1983). *Adult and Continuing Education: Theory and practice*. Kent: Croom Helm Ltd.
- Jennings, J. M. and Angelo, T. (2006). *Student engagement measuring and enhancing Engagement with learning*. New Zealand: New Zealand Universities Academic Audit Unit,
- Jerome S. Bruner .(1966). *Studies in cognitive growth: collaboration at the center for cognitive studies*. New York: Wiley.
- John W.Thomas; & William D.Rohwer Jr. (1986, September). *Academic Studying: The role of learning strategies*. Journal of Educational Psychologist, 15(21): 1-2.
- Koivo, Anne Piblak. (1983). *The Relationship of student Perceptions of Study Habits and Attitudes Based on Differences in Sex, Grade, and Academic Achievement*. Dissertation Abstracts International. 23(1) : 5.
- Lee, John R. (1974). *Teaching Social Studies in The Elementary School*. New York : Free Press.
- Lahaderne, Henriette. (October, 1968). *"Attitudinal and Intellectual Correlates of Attention : a Study of Four Sixth – Grade Classroom"*, Journal of Educational Psychology.59(5) : 320 – 324.
- Maehr, Martin; & Nicholls, John G. (1980). *Culture and Achievement Motivation: A Second Look*. In N. Warren (Ed.), *Studies in Cross-Cultural Psychology*. New York: Academic Press.
- Mangrulkar, Leena; Whitman, Chery V.; & Posner, Marc. (2001). *Life Skills Approach to Child and Adolescent Health Human Development*. Washington, DC: Education Development Center, Inc.
- Mark, Jason.(2000). *"Columbia: Washington's Next Dirty War."* Global Exchange Newsletter. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2557 จาก <http://www.globalexchange.org/countries/colombia/dirtyWar.html>
- Marquardt, M.J. (1999). *Action learning in action: Transforming problems and people for world-class organization learning*. Palo Alto: Davies-Black Publishing.
- Marcus Henning. (2007). *Student's Motivation to Learn, Academic Achievement*. A thesis submitted AUT University in partialfulfilment of Doctor of Philosophy.

- Maruca P.M. (2002). *Planning Curriculum for parent involvement on Hispanic, Limited English Proficient students and their parent*. Dissertation Abstracts International. Retrieved สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2557 จาก <http://www.thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Maslow, A. H.(1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- McClelland,C David.; & David, G Winter. (1969). *Motivation Economic Achievement*. New York: The Free Press.
- McMillan, James H.; & Forsyth, Donelson R. (1991). *What Theories of Motivation Say About Why Learners Learn*. In Robert S. Menges, and Marilla D. Svinicki (eds.), *College Teaching: From Theory to Practice*. Pp. 39-52. San Francisco: Jossey-Bass.
- McMillan J. Wendy. (2010). "*Your Thrust is to Understand-How Academically Successful Students Learn*". *Teaching in Higher Education*. 15(1) : 1-13.
- Natriello, G.(1984). "*Problems in the evaluation of students and student disengagement from secondary schools*". *Journal of Research and Development in Education*. 17(1984) : 14-24.
- Neeley, Shirley J. (2004). *A Model Comprehensive Developmental Guidance and Counseling Program for Texas Public Schools*. Austun: Texas Education Agency.
- Nelson-Jones, Richard. (1992). *Group Leadership: A Training Approach* .California: Brook/Cole.
- Neumann Yoran and Neumann. "*Equity Theory and Students, Commitment to Their college*" *Research in Higher Education*. 20(3) (May 1984) : 269-280.
- Northcraft, G. B & Neale, M. A. (1990). *Organizational behavior*. Chicago: The Dryden Press.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Orlick. *The Wheel of Excellence*. 2006 <[http:// www.Zoneofexcellence.com/Articles/the wheel/of_excellence.html](http://www.Zoneofexcellence.com/Articles/the_wheel/of_excellence.html)> May 5, 2014.
- .(1990). *.In Pursuit of Excellence how to Win Sport and Life through, Mental Training*. Champaign, IL : Leisure Press.
- Page, G. Terry and Thomas, J.B. with Marshall, A. R. (1977). *International Dictionary of Education*. Great Britain : The Anchor Press Ltd.

- Pender, N. J. (1987). *Health Promotion in Nursing Practice*. 2nd ed. California : Appleton and Lange.
- Piaget Jean; & Cook, Magaret. (1952). *The Origins of intelligence in the children*. New York: International University Press.
- Piaget, J. (1969). The Theory of Stages in Cognitive Development. In Green, D.R. (Ed.). *Measurement and Piaget*. New York: McGraw-Hill.
- Rodwell, C.M. (1996, January). *An Analysis Concept of Empowerment*, Journal of Advanced Nursing. 23(2): 305-313.
- Sirima Pinyoanuntapong. (2013). *A Model for Promoting the Development of Basic Dharma Traits of Preschool Children*. Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education.7(3), 45-67.
- Skinner, Ellen A.; & Belmont, Michael J. (1993). *Motivation in the Classroom: Reciprocal Effects of Teacher Behavior and Student Engagement across the School Year*. Journal of Educational Psychology. 85(4): 517-581.
- Smith, L.H. (1976). *Learning Styles: Measurement and Education Significance*. Ph.D. Dissertation, University of Connecticut.
- Stoltz, Paul G. (1997). *Adversity Quotient: Turning Obstacles into Opportunities*. p. 83.
- Schaefer, C., J.C. Coyne and R.S. Lazarus. (December,1981). *"The Health-related Functions of Social Support,"* J Behav Med. 4(4) : 381-406.
- Senge, Peter M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York : Doubleday.
- Silberman,Mel. (1998). *Active Training :Handbook of Techniques ,Designs, Case Examples,and tips*. 2nd ed. California : Jossey-Bass Pfeiffer
- Shaftel. Fannie and Shaftel, George. (1967). *Role Playing for Social Values: Decision Making in The Social Studies*. New York: Prentice-Hall, Inc.
- Shao, Xiaorong. (2004, January). *Teacher Training and Curriculum Reform in Chinese Agricultural Schools*. Dissertation Abstracts International.65(7): 2461
- Tilden, V.P.(June, 1985). *"Issues of Conceptualization and Measurement of Social Support in the Construction of Nursing Theory,"* .Research in Nursing and Health. 8(2) : 199-206.

- Triandis, Hary C. (1971). *Attitude and Attitude Change*. New York : John Wiley and Sons.
- Thoits. P.A. (1982). *Conceptual, methodological, and theoretical problems in studying social support as a buffer against life stress*. Journal of Health and Social Behavior, Vol. 23
- Tayler, John L. and Rex Walford. (1974). *Simulation in the Classroom*. Middlesex. England Renguinbooks Inc.
- Tabachnick, Barbara, G.; & Fidell, Linda, S. (2001). *Using Multivariate Statistic*. United States of America: Allyn; & Bacon.
- Ulloa, Ruiz; & Cristina, Bianey. (2004). *Enhancing teaming skills in engineering students through team training*. 65(3): 1028. Retrieved December 1, 2013, from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fullcit/3126965>.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society : The Development of Higher psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Weinstein, C.E., and Mayer, D.G. (1986). *The teaching of learning strategies*. In M.C. Wittrock (Ed.). *Handbook of research on teaching* (3rd ed.) New York : Macmillan.
- Wrenn, C.G., Larsen, R.P. (1969). *Studying effectively*. Stanford.CA : Stanford University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง คุณลักษณะความมุ่งมั่นในการเรียน
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

ศาสตราจารย์ ดร. อารี สัตถ์หณี

ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตบางนา

ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี

จังหวัดสมุทรปราการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ศิโรจน์ ผลพันธิน

รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชฎาภรณ์ ทองถาวร

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและพัฒนา

คุณภาพนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์ ดร. พรศรี นิยมแก้ว

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานวิชาชีพ

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

กระทรวงศึกษาธิการ

อาจารย์นันท์พัชร จิระจรัสชัย

ครูชำนาญการ (การศึกษาปฐมวัย)

โรงเรียนอนุบาลตราด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

เขต 1 จังหวัดตราด

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

อาจารย์ ดร.ปรมินทร์ อริเดช

คณบดีคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

อาจารย์ ดร.ชัยยศ ชาวะระนอง

ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งนครนายก

อาจารย์ ดร.ดาราวรัตน์ อุทัยพยัคฆ์

ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญและหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ราชบุรีเขต 1

อาจารย์ ดร.ประติษฐา ภาษาประเทศ

อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

สาขาการศึกษาปฐมวัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

อาจารย์ ดร. ศศิธร อมรินทร์แสงเพ็ญ

อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาปฐมวัย

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

**ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรม
เพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย**

รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา สุวรรณศรี	อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ตันเจริญ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
อาจารย์ ดร.สิทธิพร เอี่ยมแสน	คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
อาจารย์ ดร. ปิยลักษณ์ พุกชะวัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์ ดร.สุภากร วสุโกสิน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (สมุทรปราการ)

ภาคผนวก ข

**- ตัวอย่างแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียน
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย**

ตัวอย่าง แบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัยเป็นเครื่องมือ การเก็บข้อมูลเพื่อทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาและการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย”

2. รายการและข้อความในแบบวัดฉบับนี้ ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องและคำตอบที่ผิด ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากนักศึกษาในการตอบแบบวัดให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด และตอบให้ครบทุกข้อ เพื่อจะได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อไป

3. ข้อมูลจะถูกนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้นและจะไม่มีผลกระทบต่อนักศึกษาไม่ว่ากรณีใด ๆ

4. แบบวัดนี้มีทั้งหมด 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา

ตอนที่ 2 รายการข้อคำถามวัดความมุ่งมั่นในการเรียน ด้านเจตคติต่อการเรียน จำนวน

25 ข้อรายการ ด้านแรงจูงใจในการเรียน จำนวน 25 ข้อรายการและ ด้านพฤติกรรมการเรียน จำนวน

25 ข้อรายการ รวมทั้งสิ้น 75 ข้อรายการ

5. ให้นักศึกษาพิจารณาข้อความในแต่ละข้อเมื่อนักศึกษาอ่านข้อความแล้ว ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดและการกระทำของนักศึกษามากที่สุด โดย

5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษามากที่สุด

4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษามาก

3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษานปานกลาง

2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษาน้อย

1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิด/การกระทำของนักศึกษาน้อยที่สุด

ตัวอย่าง
รายการข้อคำถามของแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียน

ข้อ	รายการข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ด้านเจตคติต่อการเรียน						
1	นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนานมากกว่ารู้สึกท้อใจ					
2	ทุกกิจกรรมการเรียนรู้มีประโยชน์สำหรับตัวนักศึกษา					
....						
....						
25	เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้ว นักศึกษาสนใจที่จะประกอบวิชาชีพครูปฐมวัย					
ด้านแรงจูงใจในการเรียน						
1	นักศึกษามีความต้องการจบหลักสูตรตามระยะเวลาที่กำหนด					
2	นักศึกษาทำงานตามแผนที่วางไว้และพร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ					
....						
....						
25	นักศึกษายินดีและภูมิใจเมื่อได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความสามารถของตนเอง					
ด้านพฤติกรรมการเรียน						
1	หากต้องทำงานที่ยากเกินความสามารถนักศึกษาจะปรึกษาอาจารย์หรือผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นทันที					
2	เมื่อได้รับมอบหมายงานนักศึกษาริเริ่มทำทันทีโดยเสร็จก่อนกำหนดและทบทวนก่อนส่ง					
....						
....						
25	นักศึกษาสามารถควบคุมอารมณ์ ความวิตกกังวลได้ เมื่อเจอสถานการณ์ที่ตึงเครียด					

ภาคผนวก ค

**ตัวอย่างคู่มือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย**

ตัวอย่าง

คู่มือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

นิสิตระดับปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ แขนงวิชาการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รูปแบบฝึกรอบมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย

รูปแบบฝึกรอบมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบฝึกรอบมแบบ 4A ทฤษฎีพื้นฐาน แนวคิดในการพัฒนารูปแบบ ความมุ่งหมาย ขั้นตอนการฝึกรอบม บทบาทของผู้นำกิจกรรม หรือวิทยากร บทบาทของผู้เข้าอบรม และการประเมินผล ซึ่งมีหน่วยและกิจกรรมการฝึกรอบมเพื่อพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียน จำนวน 3 หน่วย คือ หน่วยที่ 1: การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน หน่วยที่ 2 : การสร้างแรงจูงใจในการเรียน และ หน่วยที่ 3 : พฤติกรรมในการเรียนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีกิจกรรมการฝึกรอบม 13 กิจกรรม โดยฝึกรอบมเป็นระยะเวลา 6 วันๆ ละ 6 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งสิ้น 36 ชั่วโมง ดังปรากฏตามตารางกิจกรรมการฝึกรอบม ดังนี้

หน่วย/กิจกรรม	จุดประสงค์	ระยะเวลา
หน่วยที่ 1: การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน กิจกรรมที่ 1 : ความสำคัญของการเรียน กิจกรรมที่ 2 : การส่งเสริมการคิดเชิงบวก กิจกรรมที่ 3 : ความเป็นครู	-มีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเรียน -มีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการคิดเชิงบวก -เห็นคุณค่าของการเรียนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย -มีเจตคติและความคิดเชิงบวกต่อการเรียนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย - มีความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครู	6 ชั่วโมง
.....		
.....		
หน่วยที่ 3: พฤติกรรมในการเรียน กิจกรรมที่ 10 : การสร้างแผนที่ความคิด (Mind Maps) กิจกรรมที่ 11 : การคิดแก้ปัญหา กิจกรรมที่ 12 : หลักแห่งความสำเร็จ กิจกรรมที่ 13 : การแสดงบทบาทสมมุติ	-สามารถบอกแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียนได้ -สามารถนำวิธีการเขียนแผนที่ความคิดไปประยุกต์ใช้ในการเรียน -สามารถวิเคราะห์ หลักธรรมกับความสำเร็จทางการเรียนได้ -สามารถบอกและกำหนดแนวทางสู่ความสำเร็จทางการเรียนได้ -สามารถแสดงพฤติกรรมความมุ่งมั่นในการเรียนโดยการแสดงบทบาทสมมุติได้	6 ชั่วโมง

ตัวอย่างแผนการกิจกรรมตามรูปแบบการฝึกอบรมแบบ 4A

กิจกรรม : การกำหนดเป้าหมายในการเรียน

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายของการเรียนได้
2. ผู้เข้าอบรมสามารถกำหนดเป้าหมายและการดำเนินการตามเป้าหมาย
3. ผู้เข้าอบรมสามารถระบุแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้
4. ผู้เข้าอบรมสามารถเรียนรู้และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

สาระสำคัญ

การกำหนดเป้าหมายและการวางแผนกำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในอนาคตจะช่วยให้เกิดพลัง ความกระตือรือร้น เป็นการหาวิธี การบรรลุเป้าหมาย เกิดจินตนาการถึงเป้าหมายที่มีความท้าทาย สามารถเอาชนะความวิตกกังวลและความกลัวที่จะล้มเหลว จุดประกายแรงจูงใจให้สามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ได้ อย่างดีที่สุด ซึ่งจะต้องพยายามให้เกิดขึ้น มีความมุ่งมั่นที่ปฏิบัติให้สำเร็จ และเพื่อเป็นการปรับปรุงเติมเต็มเพื่อผลสำเร็จ ช่วยพัฒนาความมุ่งมั่นของแต่ละคนให้สามารถก้าวสู่เป้าหมาย มุ่งเน้นความตั้งใจให้เกิดพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายโดยการวางแผนอย่างเป็นระบบ

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere)

1. ผู้เข้าอบรมนั่งล้อมเป็นวงกลมและร่วมกันสร้างเรื่องราวโดยกำหนดเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตการเรียนของเรา โดยให้ทุกคนเล่าเรื่องราวต่อกันจากเพื่อนที่ละคนและให้เรื่องนั้นจบลงอย่างมีความสุข
2. วิทยากรขออาสาสมัครผู้เริ่มต้นเรื่องราวเป็นคนแรก อาจเริ่มด้วยประโยคที่ว่า “ฉันเข้ามาเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ตามลำพัง...หรือประโยคอื่นตามความต้องการของผู้อบรม จากนั้นให้ผู้เข้าอบรมคนถัดไปทางขวามือเล่าต่อจนถึงคนสุดท้าย
3. เมื่อเรื่องราวจบลงให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุป ลำดับเหตุการณ์ของเรื่องราวที่เล่า และแสดงความรู้สึกที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

ขั้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Active Learning)

1. ผู้เข้าอบรมนั่งกับพื้นเป็นวงกลมวงใหญ่ จับมือเพื่อนทั้งสองข้างซ้ายและขวา จากนั้นวิทยากรใช้เสียงพูดซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความสงบและให้ผู้เข้าอบรมค่อย ๆ หลับตาลงพร้อมทั้งเปิดเพลงบรรเลงเสียงธรรมชาติ ประมาณ 2 นาที

2. เมื่อบรรยากาศอยู่ในความสงบผู้เข้าอบรมยังหลับตา วิทยากรบรรยายเรื่องราวโดยให้ผู้เข้ารับการอบรมจินตนาการภาพจากเรื่องราวที่ได้ฟัง ดังต่อไปนี้ “ขณะที่คุณหลับตาและตกอยู่ในความมืดมิดนั้น พลังมีแสงเล็กๆอยู่เบื้องหน้าของคุณ ตัวเราเดินไปที่แสงเล็ก ๆ นั้น ความสว่างค่อยๆปรากฏขึ้นอย่างช้า ๆ เมื่อเดินเข้าไปใกล้ ๆ พบว่าเป็นแสงเทียนที่ถูกจุดวางไว้บนโต๊ะ ด้านข้างมีประตูไม้เก่า ๆ คุณตัดสินใจเปิดประตูไม้ และเดินผ่านประตูนั้นเข้าไป เมื่อเดินผ่านเข้ามา เราได้ยินเสียงปรบมือผู้คนมากมายเดินเข้ารายล้อมตัวคุณ ส่งยิ้มให้คุณ ใบหน้าดูมีความสุข คุณเห็นใครบางคน คนคนนั้นก็คือคุณนั่นเอง คุณในอีก 4-5 ปี ข้างหน้าคุณอยู่ในชุดครุยปริญญา ใบหน้ายิ้มแย้ม ในมือมีช่อดอกไม้ มีปริญญาดำตร มีคนมาถ่ายรูปร่วมกับคุณ คุณเริ่มมีความรู้สึก คุณรู้สึกอบอุ่น สัมผัสได้กับความสุ่มเสี่ยงไปรอบ ๆ ตัวคุณ มีใครอยู่กับเราบ้าง สภาพแวดล้อมรอบตัวคุณเป็นอย่างไร ตั้งใจฟังเสียงที่ได้ยิน คนอื่น ๆ เขากำลังคุยอะไรกัน คุณมองเห็นอะไรบ้าง ให้คุณจดจ่อกับสิ่งนั้น เก็บความสุขความสมหวังและความพึงพอใจที่ตัวของคุณในอนาคตที่ได้รับ

.... เอ๊ะ! นั่นเสียงกระดิ่งพร้อมทั้งเสียงหัวเราะของเด็ก ๆ คุณมองตามเสียงนั้นและเห็นใครบางคน คนคนนั้นก็ คือคุณนั่นเอง คุณในอีก 10 ปีข้างหน้ากำลังทำงานเป็นครูอนุบาลอย่างมีความสุข เป็นสภาพแวดล้อมการทำงานที่สมบูรณ์แบบ คุณมีความรู้สึกดีใจ ภาคภูมิใจ มองไปรอบ ๆ เรา มีใครอยู่กับเราบ้าง สภาพแวดล้อมการทำงานเป็นอย่างไร มีเครื่องมือเครื่องมื่ออุปกรณ์อะไรบ้าง ตั้งใจฟังเสียงที่ได้ยินคนอื่น ๆ เขากำลังคุยอะไรกัน คุณมองเห็นอะไรบ้าง ให้คุณจดจ่อกับรายละเอียดที่คุณรู้สึกหรือได้ยิน และปลดปล่อยตัวเองไปกับความสุขความสมหวังและความพึงพอใจกับตัวของคุณในอนาคตที่ได้รับ....ตอนนี้ความมืดเริ่มกลับเข้าครอบงำ พยายามมองหาแสงสว่างเล็กที่กำลังลอยมาอยู่ตรงหน้าเคลื่อนตัวนำทางพาท่านกลับมาที่ประตูไม้อันเดิม เป็นการย้อนกลับมาอย่างช้า ๆ แล้วกลับมายังโลกปัจจุบันอีกครั้งและขอให้จดจำภาพที่คุณเห็นตัวเองในอนาคตไว้ รวมทั้งจดจำความรู้สึกสุขสมหวังและความพึงพอใจสุดพิเศษเอาไว้ด้วย....ทุกคนค่อยๆ ลืมตา”

3. ผู้เข้าอบรมเขียนรายละเอียดของเรื่องราวจากจินตนาการที่เห็นเมื่อสักครู่พร้อมทั้งวาดภาพประกอบ

4. ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ สึกที่เห็นภาพในอนาคต หลังจากที่คุณล้มตาแล้ว ความรู้สึกสุขสมหวังและความพึงพอใจยังคงอยู่หรือไม่ การมองไปยังอนาคตอันสดใสช่วยพัฒนาชีวิตของคุณได้อย่างไร

ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis)

ผู้เข้าอบรมวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาจากขั้นตอนในการตั้งเป้าหมาย

7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) เขียนเฉพาะเจาะจงว่าคุณต้องการอะไรจากการเรียน (อาจเป็นเป้าหมายระยะสั้น เช่น ผลการเรียนเทอมนี้ คะแนนวิชาที่เรียน เป็นต้น)
- 2) ระบุประโยชน์และเหตุผลที่ควรจะทำให้เป้าหมายเป็นจริง
- 3) ระบุว่าคุณต้องเสียอะไรบ้าง ถ้าคุณไม่ทำตามนั้น
- 4) ระบุถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน (เพื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่ต้องการให้เกิด)
- 5) ระบุกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของคุณ
- 6) ระบุเป้าหมายระหว่างทาง
- 7) กำหนดเส้นตาย (ระยะเวลาที่ต้องการบรรลุเป้าหมาย)

ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้ (Applications)

ผู้เข้าอบรมแต่ละคนสรุปว่าได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการปฏิบัติกิจกรรมนี้และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ อย่างไร โดยเขียนแผนสั้น ๆ ว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้ตนเองตอนนี้บรรลุเป้าหมายตามที่ตนเองตั้งไว้ได้โดยการเขียนลงในแบบบันทึกการเรียนรู้ (Learning Log)

สื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษ A4
2. แบบบันทึกการเรียนรู้ (Learning Log)

การประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้าอบรมขณะปฏิบัติกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม เสนอแนะ และการสรุปของผู้เข้าอบรม
3. สังเกตผลงาน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	ศศิธร รัตนบุตร
วัน เดือน ปีเกิด	เกิดวันที่ 23 เมษายน 2523
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 278/82 ตำบลหนองจ่อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2558	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ แขนงวิชาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ